

Toate drepturile de publicare și reproducere rezervate
Editurii „Cugetarea”.
Singura autorizație dată în România de către autor,.

EMIL LUDWIG

FIUL OMULUI

ISTORIA UNUI PROFET

Traducere din germană de
EUGEN RELGIS

EDITURA „CUGETAREA”
BUCUREȘTI IV, Strada Mătășari Nr. 23
IN MEMORIAM HUIUS
AETATIS
MARTYRUM

CĂTRE CITITOR

Ceea ce povestesc aci din istoria neamului meu de obârșie, e cunoscut de lumea întreagă; încercarea de a descrie viața lui Isus din punct de vedere pur istoric, datează din secolul Enciclopediștilor și chiar mai de mult.

Portretul acesta e greu de pictat. Avem de înfățișa un om, despre care nu știm aproape nimic până la vârsta de treizeci de ani; nu cunoaștem măcar trăsăturile lui — oglinda sufletului — iar despre răstimpul de abia doi ani care a precedat moartea lui prematură, relatările sunt contradictorii. Căci singurele documente: cele patru Evanghelii, se află în contrazicere una față de alta și sunt infirmate de puținele surse necreștine; până și acest material insuficient care, excluzând repetările, cuprinde abia cincizeci pagini de tipar, trebuie deci să fie supus unei selecțiuni.

La aceasta se adaugă o confuzie în ordinea cronologică a întâmplărilor, confuzie deplânsă de toate secolele. Sigure nu sunt decât botezul și pro

cesul: începutul și sfârșitul; între acestea, toate stau în neorânduială, „Evangheliile nu păstrează nicio ordine”, scrie Luther, „aceasta nu are mare importanță: când se ivește o controversă despre Sfânta Scriptură și nu se poate ajunge la înțelegere, atunci n’avem decât să renunțăm la dânsa”. Aproape toate contrazicerile sunt întemeiate pe această confuză întrepătrundere a relatărilor; orânduite însă psihologic, totul devine logic. A bia atunci pot fi înțelese cele două mari perioade din viața lui Isus: acea umilă, ce învață și propovăduiește cu voioșie, și acea conștientă de sine, mesianică. Dacă o perioadă urmează celeilalte în mod natural, atunci caracterul lui Isus se desprinde din contrazicerile sale și vădește o desvoltare simplă, omenească.

Cartea aceasta tratează numai despre Isus-Omul, nu despre Christos-Mântuitorul. Autorul nu se atinge măcar cu vârful degetelor de teologie — care a venit mai târziu și care îi este străină; dimpotrivă, el istorisește viața lui Isus în așa fel, cașicum n’ar ști nimic despre urmările universale ale acestei vieți, pentru că, însuși Isus nu le-a cunoscut și nici nu le-a voit. De aceea, lipsește din această carte tot ce s’a adăogat mai târziu în Evanghelii, cu scopul de a se confirma vechile profeții, anterioare, și de a sprijini în viitor tânăra Biserică, Lipsesc aci unele lucruri, înlăturate de cercetările științifice ca nefiind autentice; dacă cititorul nu găsește, în aceste pagini, anumite fraze ce-i sunt familiare din copilărie, să-și amintească atunci că, biblioteci întregi dispidă asupra veracității unor asemenea pasagii. De oare ce cei mai mulți cunosc istoria lui Isus mai mult din expuneri ulterioare decât din Evanghelii, le scapă unele amănunte; de pildă, că. nici Matei nici Marcus nu relatează că Isus ctr fi intrat în templu

pe când era copil; sau că, în trei din cele patru Evanghelii, cm-cificatul moare fără ca Maria și Ioan să fi fost de față.

Pe lângă acestea, toate minunile, în măsura în care le povestim aici, sunt explicate în mod natural, căci vrem să scriem istoria și să redăm caractere omenești. Chiar dacă toate minunile lui Iisus ar putea fi combătute ca imposibile sau dacă s'ar dovedi sute de minuni noi, măreția lui rămâne neatinsă. de o asemenea controversă. Iată de ce și Evangheliile lui Ioan, pe care cercetările critice au pus-o cel mai mult la îndoială, este utilizată numai în puține cazuri, pe când Evangheliile lui Marcus și Matei sunt folosite mult mai des. Toate relatările sunt astfel aranjate, încât ele să lămurească situația cât se poate mai bine, în fiecare moment.

Nu s'a. adăogat nimic. Forma hibridă a unui roman istoric, pe care Goethe a numit-o caricatura romanului și a istoriei, e primejdioasă când sursele sunt atât de sărăcăcioase; în cazid de față, forma aceasta ar fi cu desăvârșire imorală:—cine l-ar face pe Isus să vorbească după propriile sale născociri sau preferințe, ar trebui să aibă cel puțin o putere intuitivă egală cu a lui. De aceea, fiecare din vorbele lui Isus și fiecare din faptele sale redată aci, sunt întemeiate pe una din Evanghelii. Numai unghiul sub care sunt privite aceste fapte, numai redarea acestor vorbe, punțile de trecere ale gândirii ce leagă vorbele între ele, motivele și înlănțuirea sentimentelor—numai acestea pot și chiar trebuie să fie completate în mod liber. În măsura în care încercarea noastră e susținută de cunoașterea conflictelor și piedicelor; a hotărîrilor și impulsurilor omenesti, materia tratată trebuia degajată de acele corpuri străine, de acele aspecte neobișnuite cari stânenesc pe cititorul modern al Evangheliilor—și cari îl împiedică atât de deseori în voința lui de a le adânci. Nevoiți să evităm astfel coloritul, pitorescul, care poate antrena pe autor spre ficțiune, nu ne-au rămas, pentru executarea acestui portret, decât mijloacele și stilul gravurii în lemn.

Rostul acestei scrieri nu este acel de a tulbura sau vătăma credința în divinitatea lui Christos, la acei cari trăesc în această credință. Dimpotrivă, intenția acestei scrieri este de a dovedi mai degrabă realitatea și omenia lui Isus, tuturor acelora cari îl consideră ca o figură inventată, Dacă n'ar fi trăit niciodată, spune Rousseau, acei cari au plâsmuit Evangheliile ar fi atunci tot atât de mari ca și Isus.

Ne-am propus să înfățișăm viața interioară a profetului, nu învățătura lui, pe care o cunoaște

fiecare. Nu ne interesează aci influența lui de mai târziu (influență ce se datorește doar altora) ci numai istoria sa sufletească — istoria unei inimi. Felul cum s'a dezvoltat conștiința de sine a lui Isus, intențiile și motivele lui când a devenit conducător de oameni, slăbiciunile, tentațiile, visurile și desamăgirile lui; lupta sufletească dintre curajul și umilința, dintre sentimentul de responsabilitate și descurajarea lui, dintre chemarea ce-o simțea și fericirea omenească— toate acestea trebuiesc expuse. Trebuie înfățișat un profet, care era superior întregii lumi contemporane și totuși n'a dominat-o, n'a învins-o. Prin aceasta, interpretarea noastră nu e nicăeri apodictică; ea e numai naturală, simplă, corespunzătoare timpului nostru.

Atmosfera politică și spirituală e redată într'un prolog, spre a arăta cum s'a putut ivi un asemenea profet, cum s'a înfiripat un fel de gândire și simțire ca al lui, cum s'a contopit el cu cerințele vremii sale și cum a dus până la culme aceste lozinci morale. Numai atât e deajuns, spre a dovedi măreția spiritului său,

*Și totuși,
isvorul
prodigioase
i sale
acțiuni și
influențe
nu residă
în spiritul
său, ci în
inimă sa*

o m e n e a s c ă .
P R O L O G

I E R U S A L I M

I

Noaptea stăruie încă în galeriile templului. Preoții, cari sunt de veghe, privesc înaintea lor, unii ghemuiți, alții culcați; se recunosc între ei numai după conturul figurii, după siluetă, după vocea murmurătoare sau după umbra brațelor, când își strâng mai tare mantaua în jurul lor. Dinspre mare, vântul nopții suflă prin arcadele terasei înalte, căci e luna Martie —și afară, în depărtare, marea se leagănă în freamătul echinoxului, când se îmbină ziua cu noaptea. Jos, la picioarele sanctuarului, doarme orașul cel mare, de piatră. Dorm în el poporul și străinii, cerșetori înțelepți și bogătași înfumurați, preoți și credincioși, trufia și inteligența, multă ură dela o casă la alta, multă dragoste prin case, puțină plăcere, dar speranță mare — căci e un oraș subjugat și învinșii disprețuesc pe învin* gători. În orașul acesta dorm puterea și fierul rece, proiectilele se odihnesc și ele, ordinele tac, din cupolele constelațiilor pare că picură pacea — și înadevăr e o vârstă de om și mai mult încă, de când spadele se

odihnesc aci. Totuși, în inimile poporului, mânia împotriva cuceritorilor arde fără să fi scăzut câtuș de puțin; căci în vreme ce totul doarme — chiar șiura a sburat din membrele destinse—mai freamătă prin visurile bărbaților și ale femeilor credința în Dumnezeu unic. Da. El se va reîntoarce ca rege al Iudeilor, ca domn al lumii!

Deodată se aude zăngănitul unor pași de fier; o lumină se strecoară sub bolțile galeriilor, dispare, reapare mai puternică; cei culcați se ridică; preoți și soldați se privesc, înstrăinați, neîmpăcați. E căpitanul templului cu oamenii săi, cari fac rondul de trei ori pe noapte, pentru apărarea colinei sfinte, precum se spune, dar în acelaș timp pentru control. În lucirile fâlfâitoare ale torțelor, treizeci de ochi omenеști se privesc unii pe alții; vechea, obișnuita dușmănie se întreciocnește, fără lozincă, fără cuvinte, numai ca să-și arate colții și ca ordinul să fie executat.

În lumina faclelor, se ivesc înaintea ochilor preoților câțiva bărbați cari lucesc în roș-auriu; sunt mai mult îndesați decât mari, cu brațele și picioarele goale, acoperite de

solzii zalelor, cu pieptul cuprins în fier, unii înarmați cu lancea, alții cu spada—și, sub coifurile resfrânte pe jumătate, fețe brune, vân- joase, tinere și rase, capete dure, posace, încruntate, de bărbați cari gândesc puțin, au mersul ferm, râd și mănâncă vârtos și nu fac multă vorbă cu femeile. Căpitanul, cu o manta deasupra armurei, arată trăsături mai fine și pare să fie dus departe cu gândurile; trebuie doar să disimuleze de fiecare dată ironia ușoară cu care se uită la aceste chipuri străine. Căci ceea ce îi desvăluie lumina faclelor, e o ceată de făpturi încovoiate; câțiva sunt înalți și uscați, unul e gras și rotund, toți înveliți

în caftane lungi până la sandale; încadrate ilr părul și barba neagră, trăsăturile lor se vădesc gălbui, încrețite și cu nasul mare; sunt nedormiți, dar ochii lor întunecați aruncă priviri arzătoare, pline de fanatism, de mândrie și speranță.

Astfel se înfruntă două lumi: credincioși și războinici, băștinași și cuceritori; astfel se întâlnesc Iudeii și Romanii în noaptea Ierusalimului.

Trei ore mai târziu, soarele a răsărit în dosul munților pustii ai Iordanului, desvăluind preoților și soldaților (dubla strajă a templului), pe când se retrăgeau, vechea privesc de piatră. Un munte scund și pietros, cenușiu și gălbui, rece, lioros, fără apă și aproape fără copaci, înconjoară marele și albul oraș în care stânci și ziduri par că se unesc; căci acolo e o fortăreață, și mâinile omenesci nu aveau decât să transforme în metereze îngrămădirile de piatră ale naturii, să ridice ziduri între coline, să combine și să lege ingenios totul, — până ce orașul s'a înălțat printre cele cinci coline, din vale și spre deal, și s'a lăsat din nou în jos.

Acolo unde stau ei, pe dealul neted, pe care regele Solomon îl nivelase pentru primul templu, se ridică acum al doilea templu pe care îl începuseră după reîntoarcerea din Babilonia ; însă cealaltă colină, dinspre Sud Vest, la care se poate ajunge printr'o punte, — colina aceea pe care cad în aceste ore umbrele prelungi ale soarelui de dimineată, este mai înaltă și mai frumoasă : acesta e muntele Sionului pe care regele David și a clădit cetatea, în epoca aceea mare, ce nu mai poate fi rea-dusă, dar e mereu râvnită, mereu chemată. Acolo locuște acum lumea bogată. Dar în fața acestui munte, spre Nord, se află citadela atât de urâtă a Romanilor, numită Antonia, tocmai pe colina pe care s'au întărit Macabeii, în urmă cu două sute de ani, când Israel s'a ridicat împotriva păgânilor. Îndărătul orașului, la Nord, în partea mlăștinoasă, se adăpostesc numai oamenii săraci.

Astfel, cine posedă cetatea, poate stăpâni templul și porțile, capitala acestui popor veșnic agitat, întregul unghiu sudic al acestei țări înguste, ce poate fi traversată, ca să zicem așa, în trei pași, din pustiu până la marea Mediterană.

II

Jos, în cartierele înguste, oamenii s'au trezit; a și început forfoteala pestriță și zorită prin ulițele strâmte — și strigătul primilor vânzători se repercutează între zidurile de piatră. Căci în oraș sunt multe mii de străini; pesfe câteva zile e sărbătoarea Paștilor; hanurile și casele ospitaliere sunt pline de oameni și cămile—și toți acei cari lucrează și fac negoț, cismarii, lumânărarii, croitorii de caftane, bărbierii și scriitorii de jalbe și scrisori, vânzători de legume proaspete și de smochine uscate — toți încep să strige și să alerge, și bietul măgăruș e împins prin oraș, ca să-și arate sacii dela o casă la alta, până ce vine cineva să cumpere.

În acelaș timp, toți se îndreaptă spre colina templului, deși azi nu se petrece acolo, sus, nimic deosebit de celelalte zile. Din zidul

pătrat ce-l înconjoară, de câte cinci sute de <<>ti de fiecare lăture, se înalță strălucitoare rele* trei terase mari — spre care se înghesuie poporul, ca să ajungă la galeriile de jos, cu puternice coloane, unde nu se întâmplă acum nimic și totuși se află de toate. Aceasta e curtea din față, tinda templului, unde vin păgânii; placarde mari, în grecește și latinește, îi avertizează să nu înainteze cumva până la a doua terasă, căci aceste nouăsprezece trepte despart necredința de credință — și fiecare străin știe că îl așteaptă moartea dacă săvârșește crima de-a depăși aceste trepte.

Aci e punctul unde ei trebuie să se oprească: Romani și Greci, fie ei învingători și negustori bogați, Arabi și Babilonieni, vechi dușmani și, pe vremuri, chiar domni ai acestui oraș, toți acei cari nu sunt drept-credincioși. Acesta e momentul mândriei, când până și cel mai jerpelit dintre Evrei poate să urce cele nouăsprezece trepte mari către a doua terasă—și să stea acolo, printre ziduri și curți, lângă porți și coloane și să privească uluit: căci, deabia mai sus, cu încă douăsprezece trepte, se înalță adevăratul templu — și în templu, pe culmea colinei (precum învață fiecare copil), acolo se odihnește Sfânta Sfintelor.

Mulțimea așteaptă. Sus, preoții au părăsit micile lor celule; acum, trag la sorti funcțiile pentru ziua de azi: unul trebuie să taie jertfa de dimineată, unul să pună lemnele pe altar, unul să ducă de-acolo cenușa, alții să îngrijească de mirodenii și lumânări, de pâinea rituală și de chei. Acum pregătesc totul, în încăperile semi-întunecate — și duc berbecul la altar. Fiecare își ocupă locul. Și cântăreții sunt la locul lor ? Potirele sunt gata ? Cineva face un semn cu ochiul — și poarta cea uriașă e deschisă încet și scârțâind, împinsă de multe mâini: răsună primele trei sunete de trâmbiță. De jos, pe cele două terase, întreg norodul își înalță privirile: în momentul acesta, jertfa de dimineată cade sub cuțit; sângele ei servește templului pentru sfințire. Pe urmă, preoții înaintează spre portic; litaniiile alternează cu decalogul; dar când se aprind mirodeniile de pe altarul de aur, atunci chiar și preoții se aruncă în genunchi, leviții ciocnesc potirele, răsună harfele și țiterele, cântăreții intonează psalmul și, la fiecare din cele opt pauze, izbucnește trâmbița — iar la fiecare trâmbițare, poporul se aruncă la pământ.

Pe măsură ce ziua crește, galeriile templului sunt mai animate; pe la amiază, înainte de al doilea serviciu divin, e un vâlmășag de oameni și de glasuri, — e un târg. Jos, în curtea din față, a păgânilor, se cumpără și se vinde de toate — lucruri de cari băștinașii vreau să se debaraseze și de cari străinii ar avea nevoie. Zile întregi șade un bătrân pe trepte și pune la mezat ȕapul din al cărui preț poate trăi timp de trei luni; de-ar înțelegem măcar unul din Evreii bogați, cari vin aci de Paști din Alexandria, cât de prețios e ȕapul și cât de plăcută îi este lui Dumnezeu tocmai această jertfă ! Turme întregi sunt aduse, pentru sacrificii și pentru întetirea afacerilor; unul face schimb, celalt se tocmeste ; se găsesc acolo mirodenii de toate culorile și toate aromele, chilimbar din Asia, tamaie din Egipt, ramuri de palmieri ce trebuie să servească spre amintire, frumoase transcrieri din Profeți, pictate pe suluri, cu semnele pătrate și ferme ale limbii ebraice, dar mint și din acelea cu litere grecești, elegante, mai mult feminine. Toți zângănesc și strigă, oferă și trângănesc, atrag și amăgesc cu șiretenie; îndărătul meselor mici stau ghemuiți zarafii, cari își au aci locurile și drepturile din tată în fiu; căci templul refuză monedele grecești și romane cari poartă chip de om, și astfel Evreul care vine din străinătăți e nevoit să-și schimbe banii, înainte de a plăti birul convenit templului sau când pune în dar vreo piesă de aur, în casetele pentru săraci.

Pe trepte, în mijlocul tumultului, pelerinii veniți să se închine stau liniștiți, cufundați în ei înșiși. Din Atena sau Syracuse, din Maroc sau Gallia, ei au privit o viață întreagă spre punctul acesta, au așteptat această zi, când aveau să zărească marea patrie a credinței, acest de-al doilea templu înălțat peste temeliiile celui dintâi și îmbogățit grație lui Herod. Și acum, ei se roagă încet, cu exaltare crescândă, râvnind tot mai sus, până la poarta cea sfântă: acolo atârna perdeaua brodată, multicoloră, despre care povesteau părinții, acolo e butucul de aur al viței de vie, simbolul rodniciei! Astăzi, ei au în cele din urmă dreptul să pășească în tinda cea mare și să atârne, alături de mii de ofrande prea bogate, ceea ce au economisit și au păstrat cu sfințenie multă vreme, ceea ce au strâns la piept în toiul furtunii pe mare și, ieri încă, aveau ascuns sub pernă, în hanul unde au poposit. Însă în fund de tot, îndărătul sălii întunecoase a Sfintei Sfintelor, ei ghicesc azi ceea ce vor putea zări abia în toiul sărbătorii: vasul de apă, făurit din bronz, așezat pe tauri — simbolul mării originare, deasupra căreia planase la început spiritul Domnului.

Nestingheriți de străini cari se închină și de neguțători, o duzină de tineri șade în jurul unei coloane și ascultă cum cărturarul citește din sulurile vechi și le dă lămuriri; fiecare are voie să întrerupă: cu cât întreabă mai mult, cu atât e mai bun elevul; chiar și copiii au dreptul la un răspuns potrivit cu priceperea lor; curând, lecția se transformă în dialog—și cine se distinge în controverse, cine găsește, prin ascuțită

analiză, ultima și neașteptată explicație a
legei, e remarcat imediat și poate ajunge el
însuși cândva cărturar.

Dar acum, învățătorul îl întrerupe, căci
jos sosesc în lungi convoiuri țărani din
Galileia. Sunt recunoscuți după port. Au
noptat sub cerul liber și aduc acum taurul
de jertfă cu coarne de aur și coșuri cu
primele roade ale câmpului; preoții le ies
înainte — și convoiul începe să cânte:
„Picioarele noastre stau la porțile tale,
Ierusalime”. Și o altă caravană sosită din
depărtare, după cât se vede, vine în urmă,
cu bărbați în strae bogate, călări pe cămile,
aducând comorile lor învelite în basmale.
Acum răsună cornul sacru.

Sub soarele arzător de-amiază, cortegiul preoților se îndreaptă spre cetatea guvernatorului ; o colină de urcat, o colină de coborât;ir aproape stă Roma de ludea! Dar întreg norodul, înșiruit dealungul străzii, vede prăpastia invizibilă dintre coline și fierbe de m.“Inie împotriva acestei servituți, împotriva vi/.itei obligatorii ce precede fiecare sărbătoare. Ca să umilească acest popor, guvernatorul se instalează de patru ori pe an în cetatea Antonia, spre a arăta miilor de oameni veniți din depărtări că Roma stăpânește aci! FI ține în păstrare sfintele vestminte și le dă de fiecare dată celor cari vin să-i roage, dar nu ca proprietate a lor, ci numai ca împrumut! De ce oare odăjdiile marelui preot trebuie să se afle în mâini păgâne, dela o sărbătoare la alta, pentru a fi purificate apoi prin îndelungă tămâere? Acum, ei dispar prin poarta fortăreții.

Guvernatorul îi primește în picioare.

Ca șef suprem al legiunii, el poartă coif și colier — și, când salută, sabia zăngănește ușor. Preoții se înclină adânc — și așteaptă. Doi soldați aduc sipetul sigilat. întâi, stăpânul țării frânge sigiliile romane; pe urmă, băștinașii rup propriile lor sigilii, ce le-au fost acordate după multă luptă și străduință. Ei scot din sipet vestmintele, grele de aur și de pietre prețioase; încă un salut din ambele părți> aproape mut; pe urmă, Evreii părăsesc pe Roman și duc spre templu bunul lor.

Lui Pilat îi vine să strige de necaz și mânie : oare niciodată nu va putea fi înfrântă această umilință plină de orgoliu ? Roma, care a subjugat jumătate din toată lumea,

nu va învinge niciodată în întregime poporul acesta mic și slab? El stă aci, în numele împăratului, de cinci ani și mai bine — și cu toate că nu raportează altceva acasă, decât că e liniște și supunere — fierberea stăruie sub neteda suprafață și câteodată țâșnesc chiar scântei din adâncime. Nu e oare o rușine că el nu cutează să bată monede cu efigia împăratului? Ce rău le poate face acestor oameni un chip gravat ? Chiar dacă împăratul se lasă divinizat, el tot împărat rămâne; dar când s'a mai auzit ca un popor să-și facă regi din zeii săi ? Ce înseamnă asta: Stat dumnezeesc ? Nimeni nu-i împiedică în obiceiurile și ritualul lor la templu; Roma n'a impus vreodată barbarilor zeii ei. De ce această veșnică răsvrătire pentru câteva chipuri, pentru câteva idei și simboluri ?

Pe atunci, când a intrat în funcție și a adus cu sine insignele militare cu efigia împăratului, dâșii au plecat cu miile, au stat cinci zile și cinci nopți în fața cetății — și când i-a împresurat cu trupele sale și i-a amenințat că-i va măcelări pe toți, ei și-au desgolit atunci grumajii: cu toții vroiau să moară! Ce-i mai rămânea de făcut, decât să scoată iarăși din orașul sfânt emblemele și pajurile imperiale?

În realitate, nu le-a fost decât de banii templului ! Se vaită de micile impozite romane, dar templului lor plătesc cu bunăvoie! Ei cutează să se revolte astfel, numai pentru a sustrage Romei controlul propriilor lor averi! Cine știe ce pregătesc ei cu tot aurul pe care acest popor prea bogat îl duce acolo, pe colină ! Dacă se

ivește cea mai mică agitație, dacă se înmulțesc răscoalele în Galileia și dacă vorbește cineva la Roma de un eșec, atunci s'a isprăvit cu postul de guvernator.

Și Pilat se gândește la Roma. Se întreabă . iacă mai trăește protectorul său, puternicul Nejan. Și împăratul? Soția guvernatorului are viHiiuii, crede în visuri și îl înfricoșează. Pilat si* gândește la împărat,

Tiberiu locuia la Capri, bătrân și solitar. Stăpânul lumii, împăratul roman, trăise până acum, an după an, pe insula aceasta minuscule, în plină mare, departe de capitala sa, departe de guvern, posomorit, dușmănos, aproape inactiv. Sus, pe stâncă, și-a clădit un castel; acolo își petrece timpul, privind depărtările mării, înșirând la cifre mistice. Azi e indiferent, mâine e feroce ; iartă și ucide, persecută și redă libertatea — dictator întunecat și crunt, care a remis puterea în alte mâini și totuși, în fiecare moment, și-o smulge înapoi, neîncrezător, închis și trist.

Ce rost avea oare fluviul de sânge pe care l-a vărsat? Mai are vreun preț? împăratul și-a pierdut unicul fiu și totuși nu se poate răsbuna. În juru-i nu e decât sânge și ură; pretorienii nu se încred în favorit, împăratul nu se încrede în pretorienii și toți n'au încredere în împărat. Numai aci, pe insula stân- coasă, el e în siguranță! Unde altundeva ar putea să se refugieze stăpânul lumii?

Poate în filosofie ?

În ultima sa epistolă, Seneca a scris despre Diogene : „Să fii—într'o lume de înșelători, de ucigași și corupători de

suflete — singurul căruia nimeni nu-i poate face vreun rău, aceasta valorează cât un regat!“ Și împăratul cere să i se aducă ultimul discurs al lui Seneca și citește: „Cu toții am săvârșit greșeli și ne vom mai poticni până la adânci bătrâneți. Răul nu se află în afară de noi, ci el se ține în măruntaele noastre. Trupul e numai povara și pedeapsa spiritului. Sufletul nostru e împins într'acolo de unde se trage. Acolo îl așteaptă liniștea eternă, acolo, unde va zări lumină și claritate după agitațiile tulburi ale lumii. Va veni ziua care te va izbăvi și te va scoate din promiscuitatea de tabără a acestei vieți urâte, odioase. Să fii înlănțuit, schilodit, ținut pe cruce, acestea sunt semne ale virtuții.“

Aceasta nu sună oarecum la fel cu ciudata credință dela Ierusalim ? Și împăratul se gândește la Evreii cărora le-a încredințat atât de multe afaceri, la Roma, pentru el și pentru Stat. A trimis, pentru templul lor, daruri somptuoase și, astăzi încă, el pune să fie jertfiți acolo câte un taur și doi miei în fiecare zi, „în slava Dumnezeului suprem“. Cine e zeul acesta suprem ? Ei nu-l pot zugrăvi și nici numi, tot atât de puțin ca și Seneca. Oare Dumnezeul lor i-a salvat atunci când el, împăratul, i-a proscris dintr'odată pe toți, după ce abia îi protejase ? Nu. Dar mii dintr'înșii au preferat să meargă în lagărele de pedeapsă decât să ardă lucrurile lor sfinte. Ce firi ciudate! Acum însă, bătrânul chemase la Capri pe tânărul prieten al fiului său asasinat. Împăratul vrea să aibă lângă dânsul pe acest tânăr evreu, fiu de rege, înainte de a porni pe urmele

propriului său fiu. Încotro?

Seneca spune: în pace...

Gândurile lui Pilat rătăcesc între Capri și Roma. Cel puțin de-ar fi făcut avere, ca Varus! Pilat nu e mai rău decât ceilalți administratori; e cuprins uneori de o subită ferocitate, e adesea arogant și plin de răutate d<- pe urma plictiselii și izolării impuse într'un pont colonial. A dat în arendă birurile și vămile, la fel ca și predecesorii săi, și n'a pus cine* știe ce la o parte. Ce-i pasă lui dacă (ara geme sub împilarea perceptorilor și a cămătarilor, cari storc poporului mai mult decât au de dat guvernatorului ? Vameșii aceștia sunt necinstiți și nu găsesc crezare în l a la niciunui tribunal. Pilat însă, are mâinile curate.

IV

După amiază, într'o sală răcoroasă, zidită din pietre cubice, între sanctuar și portic, s'a întrunit Sfatul suprem al Evreilor. Aci, în Sanhedrin, stau în cerc preoții cei mai distinși ; toți sunt cărunți, mulți au albit deabi- nelea și acela care șade în jețul înalt, e Ioset Caiafa, marele preot, capul națiunii. Pe el îl găsisese Pilat în locul acesta, când intrase în țară; pe el îl confirmase guvernatorul: nu-l numise; și încuviințarea de a se aduna în ședință, el obișnuiește s'o dea numai de formă. De altfel, sfatul suprem e liber să funcționeze ca tribunal religios și civil. El are rolul magistratului și al Senatului. Hotărârile lui sunt irevocabile și toți Evreii, chiar prinții și înalții preoți,

precum și ceilalți Evrei din țări depărtate, se supun sentințelor lui. Numai pedeapsa cu moartea, pe care Sfatul o rostește prin majoritate de glasuri, are nevoie de aprobarea Romanilor. Cei adunați aci în ședință, au fost aleși chiar din cercul lor; dar, în realitate, ei își moștenesc locurile în familiile vechi — iar scaunul președințial va fi ocupat încă timp de câteva secole de membrii familiei înțeleptului Hillel. Ereditatea și vârsta fac ca adunarea aceasta să fie conservatoare și, de câteori Romanii își pot exercita influența, ei introduc acolo bărbați bogați, deprinși cu viață largă, comodă.

Aceștia sunt Saduceii, un mic și puternic partid de patricieni; ei nu și tulbură buna dispoziție, nu-și amărăsc plăcerile ce le trag din puterea și privilegiile clasei stăpânitoare, nici prin îndârjire împotriva cuceritorului, nici prin exagerarea practicilor religioase. Legea lui Moise e valabilă ca și în prima zi — și va fi păstrată; întrucât privește însă comentariile asupra acestei legi—tot ce s'a spus și s'a gândit de atunci despre ea — nu mai sunt cuvintele Profetului și nu ne mai interesează. Unde stă scris că n'avem dreptul să adunăm bani, că nu ne este îngăduit să mâncăm din vase de argint și să nu ne bucurăm de viața pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu? Nu-i vorbă, Romanul e necurat, dar bunurile pe cari le aduce el din Occident nu sunt interzise, — numai să se țină posturile în zilele prescrise.

Poporul nu poate pricepe toate acestea— și nici nu-i nevoie să le înțeleagă. Să li se fă- găduiască oamenilor numai răsplata pe pământ : viață lungă, precum îi învățau profeții, viață cinstită și lipsită de păcate și osânde, fără frica și fără speranța într'o existență viitoare ! Să li se arate că își asigură nemurirea prin copiii lor și să li se recomande să procreeze cât mai mulți, ca să fie astfel binecuvântați !¹ /Îngă aceste personaje comode, cu avere, l>iiiie hrănite, — lângă Saduceii indulgenți în

< licstiuni religioase și spirituale, dar severi iu ce privește judecățile lumești — stau în

< orcul Sfatului suprem Fariseii, dușmanii lor. IMrbați deșirați, uscățivi, cu figuri lungărețe, însuflețite de priviri arzătoare, fanatice. Numele lor înseamnă „cei separați, cei curați”. Fi alcătuesc partidul național, cu vreo șase mii de partizani în țară; democrați prin naștere, educație și conduită, ei sunt versați în toate noile comentarii ale legii, fiind aproape toți fii și frați de fierari și tăbăcari, de dogari, cărăuși de lemne și meșteri de sandale. Partidul lor cere ca și dâșii să lucreze o treime din zi sau să muncească în toiul verii cu mâinile și iarna să studieze. Cei mai mulți dintre ei sunt săraci; cu mult zel, ei observă legea care le interzice să primească bani sau orice altă remunerație pentru învățătura Scripturii. De-aceea, poporul îi respectă.

În schimb însă, cu același zel de puritani, ei se țin departe de viața cotidiană a poporului din care se trag și—fără să râvnească la putere, plăceri sau avere — ca dușmanii lor, aristocrații Saducei — ei sunt totuși plini de mândrie în calitatea lor de cunoscători ai Scripturii, pe care o diseacă și o comentează. În fond, în orgoliul lor de intelectuali, ei disprețuiesc pe țăran și meșteșugar, pe frații lor, când aceștia nu pot citi Scriptura, când nu împlinesc cu scrupulositate legea sau nu se pricep în interpretarea ei. Filacterii pe cari îi poartă totdeauna la mână, ciucurii cei mari ce le atârnă de vestminte, trebuie să le amintească neîncetat de legea lor. Prin felul cum ei socotesc efectul ce-l va avea fiecare jertfă asupra îndurării lui Dumnezeu și cum se mândresc față de cei mai puțini desăvârșiți decât dâșii, prin rugăciuni și flagelări îndelungate, prin pomeni împărțite în văzul tuturor, în piață sau în templu, prin posturi prea lungi și abluțiuni exagerate; prin felul cum își etalează necurmat, în fața celorlalți, grija excesivă ce-o au de a nu pierde nicio oră, de a nu omite niciun rit, complăcându-se mai mult în cele interzise decât în cele prescrise și îngăduite, — prin toată această purtare a lor, ei conduc de fapt educația poporului. Dar scepticii se întreabă, cu ironie, dacă nu cumva ei vor începe curând să curețe și să lustruiescă soarele.

Fapta cea bună biruește, nu intenția; cine aduce templului daruri și jertfe, e scutit de obligația de a întreține pe părinții bătrâni; în orele de învățătură, nu se discută despre păcate, conștiință, adulter—ci despre

numărul pașilor îngăduiți în zi de Sâmbătă sau despre reducerea pedepsei celor cari au săvârșit vreun delict, dela patruzeci la treizeci și nouă lovi- turi de vargă. Și, de ani de zile se discută : dacă snopii pentru ofrandă pot fi secerați a doua zi de Paști, în cazul când cade într'o Sâmbătă ? E oare valabil jurământul pe templu sau abia când e rostit pe aurul templului ? Este lehuza necurată în primele șapte sau în primele patrusprezece zile dela facere ? În ziua iertării păcatelor, tămâia din fața Sanctuarului trebuie aprinsă înainte sau după intrarea marelui preot ?

Dar, în timp ce dogma și interpretarea Bibliei amenințau în felul acesta să înăbușe etica, glasurile Fariseilor trezeau în popor speranța, neîncetat înnoită, în soarta sa politii A: iarăși Moise și eliberarea, iarăși poporul .ilcs, mereu și iarăși Statul dumnezeesc și di .prețul față de păgâni. Și după cum părinții lor refuzaseră altădată să depună jurământ I .ilsci case regale a lui Herod, tot astfel ei îl refuză acum Romanilor.

Astăzi, în adunarea marelui Sfat, ei urmează să aleagă pe unul dintre condamnați, «•are va fi eliberat de către Romani; căci la fiecare sărbătoare de Paști—după un obicei ce datează de o generație—Evreii au dreptul să ceară înapoi dela Romani viața unui condamnat. Și acum, ei stau și se sfătuiesc pe cine să propună.

V

La ora aceasta, când umbrele cresc, bogații și distinșii pelerini se lasă purtați prin străzi, în litiere; și chiar dacă, din când în când, ei trag pe jumătate perdeaua, cașicum s'ar simți jenați, totuși nu le displace de loc să fie priviți de norodul ce cascadează gura prin străzi.

Când se gândesc la casa lor din Roma sau Alexandria, li se pare că puternicul Ierusalim de altădată a devenit un oraș de provincie, care nu se oglindește decât pe sine; pe când dincolo, de cealaltă parte a mării, se simte suflul a douăzeci și două de provincii romane, printre cari mica

Palestina aproape că se pierde. Ce exportă oare această țară sărăcăcioasă ? Puțin ulei și fructe. Numai spiritul limpede, ascuțit și pătrunzător, și-i răspândește în lumea întreagă: credința mândră, încăpățânată, într'un Dumnezeu unic, al cărui chip nimeni nu cutează să și-i imagineze și să-i zugrăvească; orgoliul, ce nu-i lasă să venerateze efigia regilor cari stăpânesc acest pământ și nici chiar efigia împăratului; speranța nestrămutată, proclamată cu glas tare, că Dumnezeul lor va înlătura pe zeii cei vechi. Această legendă îndrăzneată și paradoxală a purtat numele lui Israel în centrele civilizației și ale religiunilor, pentru ca să le sdruncine cu mai multă siguranță. Cu cât scădea forța acestui mic popor, cu atât mai puternic pătrundea renumele său în lumea violenței și bogăției — și dacă unii îi ridiculizau pe Evrei, alții se temeau în taină de învățătura lor incoruptibilă și îi lăsau în voie.

Cei de-aci, cari se lasă purtați în straie de mătase de sclavii lor prin străzile înguste, sunt ei înșiși nepoți de sclavi. Pompeius, primul cuceritor roman al Ierusalimului, a târât după dânsul pe străbunii lor, ca prizonieri de războiu, i-a dus la Roma, dar i-a eliberat curând pe cei mai mulți. "Ingrămădiți" pe insula Ti-brului, ei au devenit mai întâi mici neguțători; pe urmă însă, când venise marele Căsar și recunoscuse inteligența acestor oameni, el îi atrase mai aproape de dânsul, le dădu drept de vot în adunarea poporului, îi însărcină cu furnituri militare și livrări de cereale. În scurt timp, ei câștigă atâta încredere, încât de-veniră bancheri ai

împăratului, creditor ai regilor decăzuți, dar și impresari de teatre și balet, și chiar artiști în astfel de trupe. Erau adaptabili, flexibili, poligloți, înzestrați cu toate virtuțile și slăbiciunile Levantinului.

Și totuși, colonia aceasta de opt mii de Evrei, sporită de străini și aventurieri, ajunsă repede la bogăție și mare influență, se ținea izolată și curată la Roma, marele oraș al lumii. Numai puțini dintre ei au devenit păgâni ; unii au adoptat obiceiurile locale, purtau nume romane, se duceau la jocurile barbarilor, se fereau să se afle că erau circumciși; dar aproape toți țineau la vechea credință, cei mai mulți în mod fățiș, alții pe ascuns — și nu se amestecau cu păgânii. Ajunse chiar la modă, mai cu seamă printre plictisitele doamne din societatea romană, să se înghesue în sinagogă—și pe urmă, când stăteau întinse la masă, savurând friptura de păun, când murenele de Tartessus erau desprinse din oase, când se deschideau scoicile de Chios și când, între două vomitive, plafonul și pereții sălii de banchet începeau să se rotească și să se depărteze în jurul lor, făcându-le să se viseze în alte încăperi, în spații noi, atunci era momentul să se entuziasmeze pentru un Dumnezeu unic și invizibil.

Oare vechii zei nu se aflau de multă vreme în agonie ? Oare nu predicau și Stoicienii, în

Public, pe Dumnezeul unic și nu l citau pe laton care, încă cu trei sute de ani înaintea lui Iuliu Cesar, a deplâns prăbușirea sufle-

tului din lumea eterică în învelișul trupului și a celebrat veșnica reîntoarcere? Pentru aceasta trebuie să se renunțe la plăcerile vieții? Iată ce-a scris de curând Seneca, filosof dar

?

Om de lume, preot al sufletului: „O viață fără supărări și fără nicio nenorocire e ca o mare moartă. Ceea ce trebuie să servească pentru binele nostru, Dumnezeu și Părintele nostru ne-a pus la îndemână; el n'a așteptat rugămintea noastră, ci a dat dela sine.”

Dumnezeul și Tatăl nostru ? Ce cuvânt ciudat ! Dacă am avea cu toții numai *un* tată, atunci am fi cu toții egali! Cumplită primejdie! Înadevăr, acest Seneca merge și mai departe. El scrie : „Sclavii nu sunt numai oameni, tovarăși de casă, prieteni, ci și frați de sclavie. Toate bunurile ce ne sunt acordate și cari ne luminează viața: copii, onoruri, podoabele unei femei, nu sunt proprietatea noastră, ci numai bunuri împrumutate, cu cari înfrumusețăm calea vieții noastre — și cari revin din nou stăpânului, ca și inventarul unei ospătării după plecarea călătorului.” Dacă bunii noștri sclavi ar auzi toate acestea, Imperiul lumii ar începe să se clatine!

Dar, la urmă, filosoful nu gândește chiar așa de rău, căci încheie: „De aceea, culegeți repede bucuria ce v'o dăruiesc copiii, prindeți fără întârziere orice plăcere se ivește: timpul vă zorește! Iubiți tot ce v'a dat norocul, ca niște lucruri ce vă vor părăsi iarăși îri curând.” Aceasta e adevărat și Epicur spune la fel; numai că, ar trebui poate să se mănânce mai puține stridii și trufe.

Așa gândesc puternicii din Roma și caută să potolească sentimentul crescând al neliniștii, folosindu-se de doctrine și

învățăături asupra sufletului, luate dela filosofi străini. Căci nu mai există acum decât oameni foarte bogați și alții foarte săraci; clasa mijlocie a dispărut și zeci de mii hoinăresc și flămânzesc, trebuind să fie hrăniți din hambarele Statului; toate sunt făcute și, în acelaș timp, toate sunt sdruncinate de aventurieri și mijloci- lori, <lr otrăvitori și agenți secreți; vechea dis-

■ iplină, din vremuri republicane, e insuficientă i dispăre sub bunul plac al împăraților; pre- 1 •-* ții țeș intrigi împotriva gărzii, garda imput ri va favoriților și aceștia contra împăratului absent, în vreme ce valurile spumegânde • ilr mizeriei se isbesc de luxul rafinat al gu- <■ munților, sfărâmându-se ca de o stâncă, însă pentru a se reface și a se arunca din nou, .mienințătoare. Stânca aceasta tremură sub palatele strălucitoare — și, prudenți, stăpânii lumii încearcă, cât mai e timp, să se reasigure pentru orice eventualitate, ca s'o scoată cu bine la capăt chiar și în lumea cealaltă. Cine poate ști dacă nu cumva bătrânul Dumnezeu al acestor Iudei sau zeii cei noi ai celorlalți sofști, se vor dovedi cu atât mai puternici cu cât sunt mai invizibili?

Distinsul Evreu din litieră reflectează asupra gândurilor prietenilor săi păgâni, în timp ce <l străbate străzile orașului lui Dumnezeu. Și, dacă descinde acum la hanul său, poate că întâlnește un prieten de afaceri din Alexandria, dela care va auzi nu numai povestea falimentului unui rege detronat, — ci va afla vești și despre coreligionarii săi din Egipt: ce citesc, ce discută ei, și în ce măsură despart sau

amestecă ei spiritul și credința. De bună seamă că Evreul roman va auzi dela Fvreul grec lucruri înadevăr demne de laudă.

Căci în Egipt (de unde vaporul îi aduce aci în puține zile) ei locuiesc din vremea Pto- lomeilor; acum, trăesc acolo un milion de Fvrei. În Alexandria, ei alcătuesc jumătate din numărul oamenilor liberi, stăpânesc două cartiere ale orașului, conduc comerțul din Orient spre Apus, posedă corăbiile și antrepozitele cele mari, de când împăratul August le-a încredințat supravegherea Nilului și a Deltei: semn de cea mai mare încredere, căci aci erau grânarele Romei.

Aci era însă și capitala intelectuală a lumii, cu mult înainte ca Roma să fi devenit capitala politică. De ce s'ar fi opus Evreii cultivați de-acolo artei grecești adusă cu corăbiile, din vremea lui Alexandu-cel-Mare ? Doar ei nu o expun în templul lor, care vroia să rivalizeze în strălucire și cucernicie cu templul din Ierusalim. Și dacă citeau pe Homer și Platon, toate acestea nu erau decât romane ce nu puteau sdruncina lumea lor teocratică. Dimpotrivă, ei au tradus în grecește, în urmă cu două sute de ani, pe Moise și pe Solomon, legea și înțelepciunea neamului lor de obârșie — revelând astfel întregii lumi, printr'o singură lovitură, misterele acestui mic popor. Când, după legendă, 72 de învățați isolați pe o insulă au tradus în 72 de zile cele cinci cărți ale lui Moise, acest moment decisiv i-a separat de patria lor; ei, Evreii emigrați au devenit astfel noii cetățeni ai lumii. Ei au slăvit ziua când au prezentat savantului rege al Egiptului cartea de aur cu litere grecești— căci lumea trebuia să afle acum că Moise era mai mare decât Pythagora.

Astăzi, la ospătărie, Evreul roman se informează cu mare zel pe lângă omul din Alexandria. Vrea să afle dacă Philon se va duce din nou la împărat, ca legat ? Oare cartea cea nouă pe care a scris-o despre vișuri, nu e prea liberală? Nu merge el prea departe, la sfârșit, și nu va slăbi prin aceasta credința în profeți?

Caci această stea a iudaismului din străinatate, acest Philon, care acum e un bărbat de vreo șaizeci de ani, unește în scrierile sale cele două luni ce se contopesc în curentul Nilului : el unește curentele gândirii, cari curg laolaltă în delta acestei epoci. Cetățean al primului imperiu al lumii, discipol al celor două civilizații, — un înțelept în portul unde acont ca/ă marile corăbii, aducând cu ele mărfuri „i idei,— lipsit de scrupule inutile și aproape liber de prejudecăți naționale, el situează Noiritul deasupra combinațiilor politice ale Iladei și ale lui Israel; din ideile profeților și acele ale platonienilor, el plăsmuește prima imagine a unui Dumnezeu uman și iubitor care înfrățește pe toți oamenii, pentru că el este Tatăl lor, al tuturor. Aci, în pragul a două milenii, apare pentru întâia oară în ocbii oamenilor împărăția sufletului.

Omul a decăzut, învață Philon, dar Dumnezeu vrea salvarea lui prin cunoaștere de sine și prin pocăință. Nu depuneți jurământ în numele Domnului, cultivați buna înțelegere și comunitatea bunurilor, prețuiți deopotrivă toate popoarele, hrăniți pe dușmanul vostru când e doborât de foame, ocrotiți pe femeia prisonieră, cruțați sclavii, animalele tinere și acelea gata să nască, cruțați chiar și arborii roditori. Eliberați-vă de materie, fugiți de petreceri risipitoare, căutați singurătatea, renunțați la dragostea sensuală : atunci corpul vostru se va pierde în extaz și sufletul va renaște și va înflori. Evitați procesele, forumul și adunările populare. Deveniți simpli, blânzi și calmi, în loc să fiți bogați și trufași în fastul vostru. Pământul e o țară străină ; patria voastră e cerul: cine recunoaște aceasta și o pune în practică, cine face binele și slujește lui Dumnezeu, acela este, potrivit legii, chiar fiul Domnului. Căci Dumnezeu iubește pe cei umili și îi mântuește; îndurarea lui alege, încă înainte de naștere, pe cei pioși prin spiritul său, el se revelează sufletelor sfinte și, prin lumina lui interioară, el le îndrumază dincolo de limitele omenescului.

VI

Dacă ar sta acum într'un colț ai hanului doi bătrâni Farisei și ar asculta convorbirea Evreului roman cu cel grec, atunci fiecare cuvânt și chiar numai înfățișarea lor ar trebui să-i revolte. Din mantale prețioase, răsar figuri bine hrănite; Romanul e fără barbă, cu totul ras, după obiceiul acelei

societăți careia râvnește să-i semene; celalt, are trăsături moi și ochii blânzi. Dar Fariseii, uscățivi, sărăcăcioși, arată niște capete lungă- rețe, încadrate de bărbii albe, mari,* ochii lor arzători sunt plini de mânie și necaz împotriva celor molâi și pe jumătate credincioși, pe cari îi urăsc cu mai multă patimă decât pe cei necredincioși.

Păcatul de moarte a fost săvârșit atunci când oamenii aceștia au tradus Biblia, când alianța lui Dumnezeu cu poporul său a fost desvăluită oricărui păgân! În școlile lor, ei. Fariseii, învață cu glas tare că acel care citește chiar numai o singură carte păgână, va fi înlăturat din viața veșnică. Greceasca e pentru sclavi, nu pentru oameni liberi; de-atunci, de când cu traducerea, a început a doua decadentă — și dacă Evreii sunt astăzi slugi în loc să fie stăpâni, aceasta e pedeapsa dată de Dumnezeu pentru o astfel de trădare. Cu ■corăbiile lor, liberalii aceștia au adus în țară, până la treptele templului sacru, cele mai primejdioase moravuri.

Sufletul? Parcă n'am învățat-o și pe asta! Dar a ucide carnea, n'ar însemna altceva decât a distruge forța noastră națională! Străinii aceștia, umflați ca niște bureți, au zămislit doar atât de puțini copii — contrar poruncii profeților! Să situezi întreaga revelație în lumea lăuntrică a sufletului omenesc, să disprețuești lumea simțurilor — oare aceasta nu înseamnă să zdruncini trecutul și viitorul lui Israel, deopotrivă de glorioși ? Acum, când suntem asupriți, trebuie să apărăm chiar cu viața noastră spiritul părinților noștri, al legii și învățăturii noastre, pe care nicio Romă nu ni le poate smulge!

Si oare părinții noștri n'au făcut la fel? Însuși Pompeius a putut cuceri orașul acesta, numai pentru că odihna de Sâmbătă a împiedicat pe asediați să ia armele. Da, în vremea aceea mai exista un popor unit și mai stăruia asupra lui acea vrajă desprinsă din spiritul Macabeilor. Vraja aceasta a fost

curmată de Herod.

Și cei doi bătrâni, ghemuiți într'un colț al hanului, vorbesc despre Herod-cel-Mare; ei au apucat ultimii săi ani de domnie, când erau încă băeți. Idumeul acesta, de o cruzime de necrezut, a trădat țara consulului Ciceron și a dus la Ierusalim pe Pompeius și

Crassus. Fiu de sclav, Herod își otrăvise tatăl și frații, pentru a stoarce dela aventurierii romani demnitatea regală, plătind-o cu aur și comori — și pe care a pierdut-o apoi din nou! Ce-a dobândit el pentru Israel în decenii de stăpânire ?

E adevărat că și-a întins regatul până la Antiliban, până în Siria și Arabia; aproape că a reconstituit regatul lui David. Dar nu cu credința lui David, ci cu viclenia lui Absalom a făcut el aceasta. A oferit Romei sute de daruri, a construit temple, teatre, băi pentru păgânii de dincolo, până în Fenicia; a orânduit jocuri și lupte de gladiatori romani, cari aveau loc chiar aci, în marginea orașului sfânt, pentru ca — pe deantregul barbar cum era — să smulgă lumii o glorie și un nume pe care propriul său popor i-o refuza cu batjocură și dispreț! Și, cu toate că a cheltuit milioane cu restaurarea templului, cu toate că i-a aurit vârful, a acoperit curțile cu marmoră și a turnat porțile în bronz de Corint, cu toate că a pus să se țese din fir de byssus draperia cea sfântă — el n'a putut totuși să aurească propriile sale crime și nici să le acopere cu țesături prețioase! Sângele celor trei sute de tauri sacrificați s'a pierdut în fum — dar sângele celor patruzeci și cinci de Farisei pe cari i-a

executat în urma judecății marelui Sfat, plutește încă în jurul sfântului așezământ. Și din vulturul de aur al Romei pe care sclavul și lingușitorul acesta îl atârname deasupra porții, se mai vede acea urmă umbrită, ce n'a putut fi ștearsă nici de rugina, nici de ploile unei jumătăți de secol.

Pentru că a clădit un templu și a întreținut multe femei, el își închipuise că este al doilea Solomon; pentru că a primit dela Cleopatra cri natrusute de trabanți și avea un corp de gardă alcătuit de Druși și Germani, el se i rodea un al doilea Cesar. Pentru că ținea la . iirte eunuci și prezicători, efebi și spioni, pentru că se producea ca orator și dădea copiilor săi nume romane, pentru că a contractat /rc.c căsătorii și a zămislit o duzină de copii »e socotea părintele patriei!

li oare de mirare că, după sfârșitul său, țara întreagă căzu pradă revoluției, că pretutindeni soldații se încoronară ca regi și se i.V/.boiră între ei, — până ce oamenii cu judecată au trimis soli la Roma pentru că, împreună cu emigranții, să roage în genunchi pe împărat să facă ordine și să isgonească, rl, păgânul, pe acești regi falși și pe toți parveniții evrei? Nimeni n'a observat zâmbetul de pe buzele frumoase ale lui August, când acesta ascultă în templul lui Apollo implorările celor opt mii de Judei — și le acordă, i a o grație, ceea ce corespundea de fapt do-

i iuții sale. Divide et impera! Și, el împărți I '-destina în cinci părți; micile provincii să-răcăcioase, dela periferie, fură date fiilor lui

I lerod — niște prințișori cari se mândreau

cu nurnele de tetrarchi. Însă ludea deveni curând o provincie romană — și, odată cu cetatea și templul din Ierusalim, Romanul ținea în mâinile sale inima țării.

Ca niște prizonieri, cei doi bătrâni Farisei meditează pe îndelete asupra unei soarte cu care s'au pomenit totuși din naștere; căci nărbatoarea Paștilor le întoarce totdeauna gândurile spre trecut și le îndreaptă apoi spre viitor. Mai suntem noi oare poporul ales ? De două sute de ani, din vremea lui Matias, pietrele de onix, cari vesteau altădată prezența lui Dumnezeu la sacrificii, nu mai lucesc pe pieptarul marilor preoți. Eliberare! În orașul acesta, totul e zăvorât, supravegheat, amenințat. Revolta trebuie să vie de-afară, de la Nord. Acolo, în Galileia infectată de păgânism, Zeloții așteaptă, se agită de pe acum! Odată s'au mai ivit acolo tineri înflăcărați, hotărâți să frângă sclavia. Nu fusese deajuns un simplu recensământ, pentru ca Iuda, galileanul, să se indigneze până la revoltă ? Impozitul e o infamie! strigă el, ca liber cetățean, garnizoanei străine și își adună trupa de voluntari entuziaști. Porni contra Romei, însă totodată contra tuturor Evreilor romanizați, în frunte cu Herod, și contra bogăției și a puterii lumesti. Niciun Evreu nu trebuie să recunoască pe cineva ca stăpân asupra lui! Suntem liberi, Dumnezeu este capul Statului, legea lui Moise este Constituția noastră! Dumnezeul nostru ajută numai celor cari se ajută pe ei înșiși! Suntem Sicarii, oamenii cu cuțitele!... Cu astfel de strigăte, înarmați de arsenalele secrete ale

Gali- leii, ei au înaintat împotriva legiunilor
romane ale lui Varus.

Nu au isbutit atunci — însă pasiunea lor a rămas; căci ea a sporit, arzătoare, în fiii celor căzuți. Ei așteaptă numai; se înarmează în taină, ca să înfrunte violența cu violență. Aceștia formează cu totul altă tagmă decât aceea așa numită a sfinților Iordanului, cari încearcă să restabilească împărăția pierdută, prin rugăciune și blândețe, prin apă și botez. Numai din Galilia poate veni mântuirea.

VII

Soarele a apus, coborând după acoperișul de tm al templului, în partea cealaltă, în mare. \ um ultimele sale raze iluminează sanctuarul Im Jupiter, pe care îl zidise acolo, în portul Cesareei, același rege judeu, Herod, care aurise și templul de aci. E același soare, și gândurile celor cari se roagă nu mai sunt atât de deosebite, cum erau acele ale părinților. Credința oamenilor a scăzut, de când puterea armelor s'a ridicat la succese atât de nemaiauzite și de când a crescut din marea Mediterană o împărăție mondială, iar muritorii ■/au înălțat la rangul de zei. Zeus, Jupiter și li hova par să fi îmbătrânit, căci oamenii sunt nevoiți să lupte acum pentru slava lor, -,1 frații să serăsboiască între dâșii. La Roma, la Alexandria și aci, sectele se opun una alteia ; vestea cea limpede, revelația absolută, de mult nu mai pătrunde în inima celor cari caută calea. Pare că legile și maximele străbunilor au pălit în toate împărățiile, în toate limbile și toate scrierile sfinte: autoritatea se clatină, tradiția e disprețuită. Fulgerul nu mai

însăimântă: omul nu se mai aruncă la pământ în fața lui; soarele nu mai impune rugă și adorații — și prea des au fost văzute statuile zeilor, pentru ca să nu se ivească, dimpotrivă, acea dorință nouă pentru zei nevăzuți. Totuși Unicul, Invizibilul acesta, se pierde, fără chip și cu neputință de atins, în negura timpurilor trecute.

În mari tranziții — ca și crepusculul care începe să se întindă acum deasupra Ierusalimului, în sute de gradații ale spiritului, asemenea acelor cari resfrâng lumina dela munții aceștia de piatră până la marea Mediterană — curba credinței vechi și a celei și mai vechi, se clatină și se scufundă. Și când credința aceasta dispăre ca și ultimele licăriri ale apusului, se ivesc din întunecimi, una după alta, stelele înțelepciunii și strălucesc deasupra locurilor părăsite. Filosofia pătrunde acolo unde zeii slăbesc și se retrag — și totuși fiecare școală contrazice pe cealaltă, sectele se combat în loc să se alieze. Mai există oare vreo doctrină curată în toată lumea? Cine e mai orgolios: — stoicul rigid, care se poartă ca un ascet în mantaua sa de cerșetor, crede în destin și totuși luptă — sau blândul epi- curian, pasiv și fără iluzii, bufon al bogătașilor, și căruia i-ar plăcea să îmbuce în liniște ceva bun? Și unul și altul predică frăția, grijă pentru cei împovărați, ușurare a sclaviei. Lăsați Statului ceea ce i-se cuvine ; el vă va răsplăti potrivit serviciilor și meritelor voastre; împărăția cerului e însă deschisă tuturor, fără deosebire de putere și de capacitate; ea este deschisă, mai presus de toate, suferinzilor și păcătoșilor cari se po-

căesc.

Philon pune origina tuturor relelor în pieptul omului; după dânsul, carnea e păcătoasă și trupul nu e decât o carceră a sufletului; toți oamenii sunt egali în fata lui Dumnezeu, toți râvnesc cu însetare spre patria cea veșnică, toți vor să fie lângă părintele lor suprem. Cât de aproape sunt toate acestea de învă-

taturile lui Hillel, care trăise ca un Fariseu, iu urmă cu două generații, și fusese totuși mare- l>i in pilda existenței sale! El dădea tot ce avea,

iiAia înadevăr precum propovăduia: „Dacă dușmanul tău cade, nu te bucura, ca să nu l>r vadă Dumnezeu cu ochi răi și să nu-și Arunce mânia asupra ta. Fii alături de cei iiNiînriți, nu de cei cari asupresc. Nu te încrede în tine însuti, până în ziua morții tale.” I'll cuprinse apoi totul într'o singură maximă pe care o numi baza judaismului:

„Ceea ce tu vrei să ti se facă ție, nu fă nici tu aproapelui tău“. La mii de mile depărtare, Epicur unise și el: „A face binele, e mai plăcut decât a primi binefacerile altora”.

Și totuși, a existat o lume contrară acestor învățături. Proprii discipoli ai lui Hillel, cei mai riguroși Farisei, erau legați de viață, țineau la ea. Dacă Dumnezeu era un monarh, never, un părinte milostiv al supușilor săi, lumea pe care o guverna era bună; el n'a interzis nici bogăția, nici plăcerile și poruncea copiilor săi să-și afirme viața. Puritate, potrivit legilor, însă fără nici un fel de ascetism; căsătorie în anii tinereții, pentru a procrea și crește mulți copii; femei și vin, atât cât îngădue

Scriptura. Căci, spune Talmudul, „paradisul aparține aceluia care înveselește pe tovarășii săi.“

Dar și doctrina lor era deja subminată. De ce, întrebare câțiva profeți, Dumnezeu cel sfânt, Invizibilul, mai are nevoie de sacrificii sângeroase ? Dacă Dumnezeu a ales pe poporul său, de ce îl lovește totuși neîncetat și îl lasă să cadă în sclavie ? Ca să-i pedepsească ? Poate numai pentru că el nu mai vrea să-i ajute ! Și nu e oare Grecul mai moral și mai liber decât Evreul urmărit mereu de lege ?

Era de vină limba: încă din exil, ea a frânt mai întâi acea vrajă a mândrei izolări a lui Israel. Acum, guvernatorul roman vorbește grecește cu Evreii, în timp ce-și exercită funcțiunile ; judecătorul roman conduce desbaterile în grecește, contractele comerciale sunt scrise și ele în grecește; preoți și mireni, meșteșugari și chiar țărani, trebuie să se înțeleagă cu legionarii — astfel că, încet, încet, chiar și textul original al Scripturii începe să cedeze, să facă loc unei traduceri mai plăcute. Din toate părțile, digul se rupe: în torente tot mai largi, se revarsă apele Occidentului.

Astfel, în marele vălmășag, rămâne celui mai riguros partid, al Fariseilor, datoria de a păstra curate legea și formele. Și datoria aceasta sporește până la pasiune. În ochii lor totul pare sfânt în această țară: pământul, prin dijma roadelor sale; grânele, prin eliminarea oricărei necurătenii; orașul, prin jertfa zilnică — dar acolo, sus de tot, sălășluiește însuși Dumnezeu în sanctuarul său. Când poporul observa cu stricteță poruncile, credința îi aducea din nou libertatea și împărăția lui Dumnezeu devenea și o putere politică. Ca

altădată Egiptul, Babilonia și Siria, așa
putea fi biruită mâine și Roma !

■ Pentru aceasta însă, trebuie dusă o viață exemplară: să se urmeze cu grijă formele pentru fiecare sărbătoare, pentru fiecare post; să se deosebească mâncărurile îngăduite și cele neîngăduite, pâinea dulce și cea sărată ; să nu se uite cuștile de verdeață, sulu-• I< Irgii, șofarul și ramurile de palmieri; să

■ împlinească cu fidelitate, potrivit ritualului, ' i(c formele la circumcizie, căsătorie și în- m irinănare. Mai presus de toate, copiii tre- Iniinu să fie pătrunși de legea lui Moise; tatăl învață pe copil, încă dela vârsta de trei .nu, toate ceremoniile dela masă; învățătorul, numit maestru sau rabbi, îi face pe băeti să înțeleagă Scriptura și el e pretutindenii onorat, pîntrucă nu primește bani, isgonește diavolul

■ i vorbește în parabole — cunoscând pentru

îircare îndoială, pentru fiecare oră chiar, ver- Hele din Biblie și psalmii potriviți.

Ceea ce trebuie să adore dînșii, e litera —

< iisul limpede al literii, fără niciun misticism !

V casta, într'o vreme și într'o lume care în- vâlmășește ideile și se pierde ea însăși într'un liaos, într'o exaltare universală. Ei cred că

II in literă își vor dobândi iar sănătatea. Dar lilora îi va duce la pierzanie.

VIII

Din nou domnește noaptea deasupra Ierudimului. Sărbătoarea e aproape; orașul, prea plin de miile sale de pelerini, trezește

Fiul Omului

^3

în toate inimile o aşteptare şi o nelinişte
plină de în-
< Antare. La ce se gândesc astăzi
credincioşii, în timp ce-şi fac rugăciunea de
noapte ? Pe

are profet îl citesc ei la lumina candelii de cu, înainte de-a atîpi? Visiunile Ini Daniel! I'atru fiare mari, fioroase, se vor succeda: icestea sunt împărățiile lumii: aceea a Babiloniei, a lui Alexandru și a Syriei cari, toate, •iu asuprit poporul lui Dumnezeu și apoi au pierit. „Dar a patra va ti din fier, cu dinți de fier, cu ghiare mari, doborînd și strivind totul sub picioare". Aceasta e Roma, prevăzută de Daniel, marele profet care a venit cu Iuda Macabeul, liberatorul! Pe urmă însă, Dumnezeu din cer va orîndui o împărăție ce nu va fi distrusă vreodată, și asupra niciunui alt popor nu va veni împărăția sa. Și unul,, ca un Fiu al Omului, va apare în nori și va fi înzestrat de Dumnezeu cu putere asupra tuturor popoarelor pămîntului.

Un Fiu al Omului! Profetii cei mai vechi nu s'au exprimat așa și totuși, aceeași ideie însuflețea cuvintele lor. Căci, de când mărețul regat al lui David, ce se întindea dela Liban până la Marea Roșie, a căzut în ruină, toți profetii știau că: din spița regelui David se va ivi noul și puternicul rege al lui Israel! „Din cedrul frânt, Dumnezeu va sădi o ramură pe Sion". Ce aduce el, Mântuitorul? Pace sau războiu? Mai întâi—așa profetizau unii dintr'ânșii — Dumnezeu va câștiga, pe Sion, o mare bătălie pentru poporul său. „Pe urmă, voi revărsa spiritul meu peste tot ce e trup și carne, apoi vor profetiza fiii și ficele lor, cei bătrâni vor avea vise iar cei tineri, visiuni. In aceeași zi va curge mustul din munți, laptele din coline, se va revărsa apa prin albiile râurilor din Iudea, căci un isvor va țâșni din casa Eternului." Astfel cântau

vechii profeți — în cuvinte pline de
bărbăție și voioșie.

Fiul

Omului

■ Dar Zaharia nu mai vedea venind decât pe prințul păcii: „Tresaltă de bucurie, fiică a Ierusalimului! Iată, regele tău vine la tine, biruitor și drept, blajin și umil, călare pe un i 11, |>r un măgaruș. Pe urmă, el nimicește . II< lr de războiu ale lui Efraim, caii și carele .l« i.1/boiu ale Ierusalimului și vestește po- ji..mclor pacea; și domnia lui luminează dela

maro la altă mare și dela fluviu până la i npAtul lumii."

AMA a prevestit și Hircan, în urmă cu un • c< ui, când a avut visiunea unui taur alb cu

< urne de aur și îl văzu intrând în templu

< .i ui\ patriarh. Da, și nu de mult, încă sub

ll «-rod, un psalt cânta: „Vezi, stăpâne, și Irr/.cște pe regele lor, pe un fiu al lui David, pentru vremea pe care ai ales-o, pentru că el •.A domnească peste Israel, slujitorul tău".

<)are n'a fost abia ieri, când Sybilla egip- trună văzu venind Mântuitorul?

Dar cine va fi dânsul? se întreabă în fiecare noapte, după ce cercetase textele sfinte, Fariseul cu spirit atât de pătrunzător. Oare tr.tește acum, respiră el undeva, în sânul lui Israel? Dar dacă vreunul s'ar încumeta, așa cum au îndrăsnit mulți după moartea lui

lerod, și s'ar numi pe nedrept Acel-care-va- ,ă-vie ? Pretutindenii pândesc aventurierii, gata să înșele poporul! Ei caută să-i seducă cu cărți de vrăjitorie și prin lecuirea bolnavilor. Galileia e plină de răsvrățiți, cari îmbracă orice manta, numai să pună mâna pe putere și la malurile Iordanului stau Eesenienii, cei cari nu fac nimic, botezătorii de dimineață, cari plâng în apă și vestesc apropiata împărăție a sufletului. Vai de popor, dacă un astfel de revoluționar sau vreunul dintre ilumiinații aceia, s'ar folosi de glasul profetilor și s'ar da drept trimisul Atotputernicului, spre a sdruncina poruncile! Vai de asemenea șarlatani! Nu, încă nu trăește regele cel nou al Iudeilor!

Așa nădăjduesc și așa ee îndoesc credincioșii în toiul nopții. Dar și unii din pelerinii aceia mai luminați visează la regele acesta. Oare Virgil și Horațiu, poeții lui August, pe cari i-au citit la Roma, n'au scris la fel despre vârsta de aur, care e aproape și va aduce pacea pe pământ? Unii proclamă că Roma are acum noroc și că ea stăpânește lumea; totuși, Daniel rămâne un profet infailibil și vestitorul fericit al poporului. Philon vede însă în nori „figura divină, care îndrumază pe toți Evreii spre un singur loc de pe pământ, stăruie pe lângă Tatăl și capătă pentru dânșii iertarea lui. Atunci vor renaște orașele distruse, deșerturile vor fi locuite și ceea ce e sterp, va deveni roditor!”

Noaptea domnește în galeriile templului, încet se mișcă siluetele preoților, legănați între veghe și somn. Au uitat pe soldații romani, au uitat serviciul lor de gardă și

robia în care îi mai ține soarta. Se apropie
Paștile și, prin toate gândurile lor, se
strecoară melodia cea veche a
Mântuitorului care va veni.
întreg Ierusalimul adormit visează la
Messia*CAPITOLUL ÎNTÂI

C H E M A R

E Pe munte, potopit de razele piezișe
ale soarelui de dimineață, un băiat stă
întins în iarbă. Privește sus, spre cerul
albastru. S'ar putea crede că e un cioban,
căci oile pasc în apropiere. Și în juru-i e
atâta liniște, lanțul colinelor coboară atât
de lin spre vale! Nu e nici urmă de mișcare
omenească, încât tânărul ar putea dormi și
să-și regăsească totuși turma întreagă, la
trezire. Însă el veghează și oile acestea nu
sunt ale lui. Ii place să plece de-acasă
Sâmbătă dimineață; astăzi nu se lucrează în
atelier, nu e deci nevoie de ajutorul său și,
între rugăciunea de dimineață și sinagogă,
îi rămâne o oră liberă. Singur, pe munte, cu
privirea spre cer—numai acolo e fericit.

Căci deasupra muntelui și deasupra
norilor, locuiește Tatăl cel mare. Desigur, el
nu poate fi văzut; chiar Moise l-a văzut
numai o singură dată și, uneori, el se
arătase și vechilor

f
>rofeți; dar, de aci, se poate simți prezența
ui depărtată. Când vântul mării răsbate 4
până aci și apleacă trunchiurile bătrânilor
măslini, încât ei trosnesc; când murmurul
pârâului, ca și acum după ploile de
primăvară, răsună mai tare printre behăitul

oilor; când acolo
,spre Nord, norii cei albi se adună în jurul
Hermonului și îi învâluie piscul:—atunci se
aude totdeauna vocea Domnului, căci el e
Dumnezeul munților și nu-i place câmpia
netedă.

Aci e tocmai la mijloc și se pot vedea toți
munții: la stânga, Taborul rotunzit, aproape
de tot; la dreapta, munții Samariei și, la
sfârșit, Carmelul ascuțit, ce amenință
mereu să se prăbușească în mare. El a și
fost pe Tabor» dar nu s'a dus încă până la
lacul din dosul lui și nu știe dacă va merge
vreodată până la portul orașului. Nu-l
atrage nimic într'acolo. Oricât ar povesti
oamenii despre corăbii și orașe, oricât ar
vorbi ei despre neamurile cărora le
apartine cutare lucru, cărora li s'a răpit
cutare alt lucru—parcă toate vorbele lor se
sting înainte de-a ajunge la urechile acestui
adolescent.

Aci e frumos, mușchiul e moale,
smochinul dă tocmai atâta umbră ca să poți
ține ochii deschiși — și chiar cu spinii tot o
scoți la capăt. Oricât s'ar apropia ciocârlia
moțată, ea nu se înfricoșează. Când sunt
ciobani pe aci, ei nu stau de vorbă; toate
animalele sunt liniștite și supuse, și pasc
fără nicio grijă. Cu siguranță că ochiul
Tatălui le privește cu drag, cu toate că ele
nu știu să se roage; el vede și smochinul,
desigur, și pe băiatul ce șade la umbra lui,
căci el este prezent în tot locul.

Jos însă, în orașelul spre care își
îndreaptă acum pașii — căci e timp să se
înapoieze acolo, la Nazaretul cu casele
acele albe — vorbesc cu toții atât de mult

despre Dumnezeu și templul său, despre țara Iudeei care le-a fost răpită și despre păgânii cari domnesc peste poporul lui Dumnezeu! Cei mai vorbăreți sunt bogații, și nici cărturarii nu încetează de-a vorbi. De ce se duc ei prin

■ .isela săracilor, cercetând dacă se roagă și nu precum se cuvine? Tatăl băiatului, dulgherul, ridică privirea de pe rândea, plin de ■lijă când vine vreunul dintre Farisei; căci, el știe că atunci îl va reține de la lucru, că va

< \amina farfuriile, paharele, pereții cocioabei, .i vadă dacă sunt curate, dacă totul e ținut potrivit cu legea—și așa trece o oră și scaunul mi e gata. Frumoasă e Scriptura, însă aseară, (And tata a citit din cartea lui Daniel, surorile au adormit și mama stătea de față, parcă era înțepenită. Și băiatul se gândește la surorile și frații săi, cari sunt toți mai mici decât dânsul, la vorba aspră a tatălui și a mamei lângă cari niciodată nu se poate gândi din toată inima la Dumnezeu.

Acasă, îi găsește pe toți gata să meargă la serviciul divin, îmbrăcați în straie curate, pe cari mama le spălase ieri. În odaia întunecoasă, în unica odaie a săracăcioasei case de lut, unde toți mănâncă și dorm laolaltă, tatăl își caută lucrurile curate—și pleacă apoi cu toții. Pe cel mai mic dintre copii, îl poartă mama în brațe. Masa de dulgher dinaintea ușii e curățată, uneltele sunt adunate — dar înăuntru, în casă, totul rămâne deschis: căci cine să fure în zi de Sâmbătă și ce-ar găsi de furat aci!

Ei trec pe lângă fântână, un basin vechi,

boltit, unde o vede în fiecă dimineață pe
mama sa cu ulciorul pe umăr; trec apoi pe
lângă multe grădini, cari împresoară cu
umbra lor răcoroasă casele celor bogați.
Cât de înbel-

șugat cresc toate în această vale înaltă, plină de isvoare! Cipreșii bătrâni, cu crestele ușor încovoiate, se înalță sus de tot, și palmierii ce dau curmale sunt aproape ca și dâșii; vița de vie e acum avansată și rodiile își arată florile roșii din ascunzișul lor de un verde deschis. Dar, în față, ei au sădit tufișuri pline de spini, pentru ca nimeni să nu se încumete să intre acolo, în grădini—și de oare ce praful a acoperit în așa fel spinii că nu mai pot fi observați, trecătorii se înțeapă lesne, iar copiii

t*P^ă.

Și băiatul zărește atunci priviri dușmănoase aruncate spre casele împodobite și spre coloanele lor—căci el ia seama și vede tot ce-i revelează sufletul omenesc. Însă nu poate înțelege aceste priviri, căci niciodată nu i-a trecut prin minte să trăiască el însuși la fel ca bogații. Nu sunt oare deajuns laptele proaspăt de capră, brânza de oaie și smochinele ? Și parcă n'a auzit el câți dintre renumiții Farisei au fost pe vremuri meșteșugari ? Ar intra mai degrabă în pământ, decât să se așeze la sinagogă în rândurile dintâi, acolo unde stau cei mari și bogați în timpul slujbei divine.

Ceea ce-i mâhnește pe părinți, e numai faptul că de atâta vreme n'au mai putut merge în pelerinaj la Ierusalim. Căci o călătorie de trei zile e costisitoare. Fiul vecinului, care a putut pleca într'acolo anul trecut, i-a povestit cât de bogat și de aurit e templul lui Herod, cât de mari sunt jertfele aduse în fața altarului, cât de

splendidă e mantaua marelui preot—și cât de gălăgioase sunt străzile.

Isus însă nu râvnește de loc să plece în călătorie și nici templul nu-l atrage.

II

Treptele duc spre casa lungăreață și rece, în care pătrunde acum tatăl cu fiii săi mai mari, dar mama se îndreaptă spre încăperea separată unde stau femeile. Cum se înghesue bărbații, cum vorbesc și discută! În fund de tot, pe un scaun mai ridicat, acolo unde se află dulapul cu sulurile legii, oficiantul poruncește tăcere — și, în picioare, rostesc cu toții o rugăciune. Pe urmă, el întreabă adunarea cine vrea să citească astăzi din Scriptură. Și iată că, de pe banca din față, se ridică un bărbat grăsun, cu barbă albă, în caftan de mătase colorată și frumosul său șal e împodobit cu pietre scumpe. Se urcă pe amvon, în fața căruia toți îi fac loc — și începe să citească cu voce cântândă. El e unul dintre cei mai bogați din partea locului, foarte învățat și nimeni nu-i poate ține piept la pomeni, căci știe să le facă în mod destul de fățiș. Fără cusur e dânsul, totdeauna cel dintâi în casa Domnului și ultimul ce se mai roagă la lumina lămpii; ține posturile ca nimeni altul, își crește copiii cei mulți în frica de Dumnezeu și dă mai mult decât o zecime pentru templu și săraci: — e un exemplu, un model. Și totuși, nimeni nu-l iubește, pentru că, în adâncul său, nici el nu iubește pe nimeni.

Înălțat pe vârful picioarelor, sărmanul băiat privește posomorit prin sala cea lungă, printre capete numeroase, spre

scaunul mai ridicat, din fund. Nu-i plac cuvintele solemne ce le aude din gura grasului acelaia care trece drept un om just. Dar în același timp, e supărat pe el însuși, căci bărbatul acesta n'a făcut nimănui rău și împlinește toate poruncile ; tata l-a numit om bun, căci i-a plătit odată pentru o ușă mai mult decât i se cuvenea. De ce pare dânsul atât de străin în ochii băiatului? Și când încep să discute—pentru că nu le convine comentariul lectorului — când disputa lor se întinde și asupra cuvântului Messia, întrebându-se dacă are același înțeles ca și Fiul lui Dumnezeu și Fiul lui David — și când cuvintele lor devin tot mai violente, iar fiecare vrea să arate că știe să citeze un pasaj din Scriptură în sprijinul părerii sale — atunci băiatului îi trec fiori caizi și reci. Rosește și pălește și ar vrea să-și apere comorile lăuntrice, ar vrea să fugă de îngustimea casei de rugăciune, să fie acolo unde ciocârlia cea moțată se apropiase atât de mult de el, unde pârâul îi era atât de familiar, unde norii pluteau deasupra sa și unde privirea-i se avânta dincolo de nori în albastrul împărăției cerești.

După amiază, copiii stau iarăși în sala cea rece, ghemuiți în cerc; fiecare ține în mână o foaie scrisă și duce degetul dela o literă la alta, în timp ce învățătorul ce șade la mijloc rostește tare literile, una după alta; cu încetul, se alcătuesc cuvinte și cuvintele devin o maximă — și toți băeții o silabisesc în cor, o cântă mașinal, în neștire. Aceasta e singura lor școală în viață. Dacă vreunul din ei își dă în petec, învățătorul îl bate —

și înadevăr nu e ușor, căci ei vorbesc altfel decât citesc. Aci sus, în regiunea aceasta muntoasă, ei vorbesc o limbă amestecată — yi sunt luați în râs de întreg neamul lui Israel, Im cauza intonației lor guturale, arameice.

li se întâmplă totdeauna popoarelor dela munte. Dar Isus n'are idee de felul cum vorbesc ceilalți. Iată că acum s'a terminat Irctia și toți sunt bucuroși că au scăpat și pot să plece.

Căci afară sunt multe de văzut. Strada accasta e o adevărată cale a popoarelor. Tot ce-a sosit în portul Ptolemais, mărfuri și oameni «lin alte țări, spre a porni mai departe, în interior, spre Nordul depărtat, la prințul din Tiberiada și mai departe, la Sirienii din Damasc, trebue să treacă prin Nazaret. Și astfel, copiii văd cămile și cai, măgari și căruțe, soldați și neguțători cu femeile și sclavii lor; când ei poposesc, ca să dea nutreț vitelor, copiii îi pot privi mai de-aproape. Ei învață și câteva vorbe grecești, căci la Sephoris, în orașul cel mai apropiat, numai la trei ore de aci, sunt mai mulți păgâni decât Evrei.

Apoi vin dela răsărit negustori fenicieni, învățați arabi și, în urma lor, oameni sălbăticiți, aventurieri cari vorbesc limbi străine și vor să se reîntoarcă acum pe mare, după ce au fost în serviciul prințului. Dar când se aud sudălmii și blesteme, când duduie pământul și strigătele răsună poruncitoare, atunci trec soldații, îmbrăcați în fier, înarmați cu săbii scurte, recrutați din multe țări de împăratul dela Roma; ei sunt bruni și blonzi, svelți și sălbatici — și dacă toți Evreii întorc vulturului spatele, spre a

nu fi nevoiți să salute o emblemă a zeilor, copiii roiesc totuși în jurul lor și, clipind curioși printre degete, ei caută să afle ce duh rău s'ar putea ascunde în aceste imagini nepermise.

Ei năvălesc din toate părțile, păgânii — și aceasta îi înfricoșează pe oameni, dar totodată îi întărește în credința lor. Despre asta vorbesc ei neîncetat. Și când tăcutul băiat se așează seara lângă tatăl său, pe prispă, și îl aude plângându-se împreună cu vecinul de vremurile grele, el poate afla atunci multe lucruri, cari îi lămuresc priveriștile din stradă. Și desigur că își înseamnă în memorie tot ce aude : că toată țara pe care a văzut-o de sus, de pe munte, până la sute de mile depărtare, aparținuse odată Evreilor; că Romanii le-au luat totul și pretind acum biruri și taxe de vamă. Au incendiat și au cucerit astfel templul sfânt; unii susțin că ei au pătruns chiar până la sanctuar, nu de mult, abia în urmă cu câțiva ani. Dar a venit apoi Simon, un sclav frumos a lui Herod, care a dat foc palatului regal din Iericho; apoi un cioban, uriaș și puternic ca Moise, și-a pus o coroană pe frunte și a luptat împotriva Romanilor.

Însă toți au fost înfrânți.

III

Dintr'odată, Nazaret și Galileia, cari au tremurat încă de multă vreme în fața tulburărilor din provinciile dela graniță, se pomenesc amestecate într'o răscoală. În Gamala, la câteva ore de Nazaret, un Galilean cu numele de Iuda a adunat în

juru-i, zi cu zi, un număr de bărbați hotărâți, pentru a elibera patria sa. Propriul său destin l-a chemat pentru rolul acesta, căci tatăl său a fost ucis mișelește de Ilerod, cel vândut Romanilor: acum, el vrea să-i răzbune. El e brațul, iar Zadok e capul noului partid, al celor cari se numesc Zeloți și refuză orice ascultare Romanilor. Numai lui Dumnezeu îi suntem datori. Suntem liberi ! Cereți biruri de fiecare cap ? Profetii l-au amenințat până și pe regele David, când a încercat să introducă impozitul ! Trebuie să plătim bir pentru fiecare fir de iarbă, să vă muica fiecare vas cu ulei ce-l aducem la corabie ? Aceasta e mai mult decât lăcomie de bani, e o rușine pentru poporul lui Dumnezeu și o umilire a lui în fața păgânilor ! Și dacă Fariseii se împacă cu această stare, ei nu cunosc atunci nimic din spiritul vechilor profeti, căci numai prin nerăbdare, numai prin faptă poate fi determinată venirea lui Messia, liberatorul !

Și iată că Iuda pornește cu ai săi; ei năvălesc în depozitul de arme din Sephoris, iau Romanilor banii păstrați acolo și, cu binecuvântarea preoților, pleacă să gonească pe străini. Ceata lor sporește din ce în ce, se întinde, trece acum dincolo de colinele Galileii. Inșă Varus, generalul Romei, se grăbește să vină din Siria, cu o mulțime de cinci ori mai mare, la care se adaugă trupele auxiliare ale prinților vecini, stârnește groaza în Ierusalimul deja eliberat — și două mii de bărbați sunt ținuiți pe cruce; numai Iuda, conducătorul răscoalei, a fugit.

Cum se înfioară băieții când tatăl lor sau

învățătorul, plini de mânie și de speranță,
le

Eovestesc ce-au îndrăsnit să facă niște Galeeni de felul lor, cum au biruit ei și au fost înfrânți pe urmă! Eroul închipuirii lor e Iuda care urzește undeva, prin văgăunile Libanului, un nou plan de răzbunare. La sfârșit însă, ei își lasă capul în jos — căci află că Romanii l-au prins în cele din urmă și pe el și l-au bătut pe cruce. Faima lui crește repede ; el ajunge un martir al națiunii. La templu, în cuvinte strălucite, toți îl slăvesc pe Iuda, care a căzut pentru libertate, răs- bunând pe tatăl său și pe străbuni. Și crucea aceea păgână din marginea drumului, de lângă Ierusalim, devine un semn de glorie, un simbol. Pe-atunci, ardeau toți de ură; acum, ard într'o nouă așteptare. Căci abia când se vor elibera de Romani, va putea veni în sfârșit și domnia lui Messia : — așa o cere credința politică a acestui popor al lui Dumnezeu.

Numai băiatul cel gânditor, a rămas cu totul tăcut în casa de rugăciune. E dornic să știe totul; deobicei, ascultă bucuros ce vorbesc adulții și îi privește dintr'o parte, ca să observe ce gândesc ei în adâncul lor. Dacă trecea prin Nazaret vreunul din Alexandria și povestea despre biblioteca acea mare și despre noii înțelepți, asculta cu toată atenția și știa să sesizeze imediat ce poate aduce un asemenea curent de aer care suflă până la orașelul de pe coasta muntelui. Poate că auzise odată, dela vreun Grec, despre un vechiu profet păgân care propovăduia oamenilor, pe stradă, în vremea când Atena era încă mare și puternică. Acela prețuia mai mult pe meșteșugarul din stradă, decât școala și templul. Spunea: Cine caută să se cunoască pe el însuși, va proceda întotdeauna bine și va deveni astfel fericit. Asemenea gânduri influențează închipuirea lui și îndrumază spiritul său tânăr spre concluzii ciudate. Acum însă, când e vorba ca păgânii să fie uniți și Romanii disprețuiți — și când vede pentru întâia oară cum fierbe orgoliul, cum îi înalță conștiința de sine a națiunii sale el rămâne cu totul rece. Oare Dumnezeu trebuie neapărat să urască pe ceilalți, pentru că ne iubește pe noi? Și suntem noi fără pată, ca să ne ridicăm deasupra celorlalți? Ce importanță are că acum Car meiul aparține Fenicienilor și că la Nordul lacului nostru domnește Filip, un fiu al lui Herod? Dacă Dumnezeu ne-a ales pe noi, pentru asta trebuie el să ne mai dea atâția munți și atâtea orașe? Oare nu e de ajuns că ne aparține templul? Și dacă Romanii ne pun la biruri și ne vămuesc,

Fiul Omului

Sg

bogații au atunci ceva mai puțin dar, la urma urmelor, au toți cu ce să se sature. Ce are de-a face împărăția lui Dumnezeu cu regatul lui Israel ? Și dacă Zadok și Iuda nu vroiau decât împărăția lui Dumnezeu, la ce le-au trebuit săbiile păgânilor din Sephoris?

IV

Totuși, revolta mai stăruie îndelung, amenințătoare. Această situație va dura zeci de ani; cel mai bine e să nu auzi glasurile ei.

Și Isus ajunge băiat mare. După obiceiul Nazarinenilor, el poartă părul negru cu o cărare la mijloc și, desigur, în curând își va lăsa și barbă. E sănătos și puternic. Când părăsește masa de teslar, se duce adesea sus, pe munți ; și când lucrează cu tatăl său, ciocănind și tăind cu fereastrăul, strada nu dogorește atâta ca jos, în vale; căci vântul suflă între coline și izvoarele îmbelșugate fac să înverzească munții. Se zice că la vârsta de nouăsprezece ani și-a pierdut tatăl și că, împreună cu mama, a purtat grija copiilor mai mici.

Cu toate acestea, nu se gândește să se însoare, deși legea aproape că poruncește căsătoria și binecuvântează pe tatăl cu mulți copii. Și totuși, el iubește femeile, căci totdeauna caută să fie în tovărășia lor și a copiilor, după cum și femeile și copiii se atașează de dânsul. Poate părea un om ciudat; căci el e o ființă delicată, nu poate nici să dojenească, nici să se supere pe cineva, e amabil cu toată lumea și nu se ceartă niciodată. Deobiceiul e sociabil, mai mult ascultă decât vorbește și în inima lui adună destine omenesti. Pare că trage cu urechea la pasiunile oamenilor și, ca și cu o baghetă magică, el caută să ghicească adevăratele lor pricini. Ceea ce vede și recunoaște înainte de toate, sunt slăbiciunile omenesti ascunse îndărătul vorbelor mari, spuse tare, ca să fie auzite de toată lumea. Nu le blamează totuși. Fiindcă înțelege atât de multe, în sinea lui iartă toate; nu-și dă niciodată aere de judecător și de aceea oamenii se încred într'ânsul.

Poate că ei îl compătimesc întrucâtva, căci nu l-au văzut vreodată râvnind la ceva

și pentru că zâmbește în timp ce alții se încruntă de supărare. Până și bogătașii îl poftesc cu plăcere, de oare ce cunoaște bine Scriptura și se ține totdeauna rezervat; apoi șade cu ei la un pahar de vin—și e tare vinul ce crește acolo, pe coline. Nu fuge nici de serbări nici de femei, și glumește cu oaspeții.

1'referă însă să stea cu cei de seama lui, la marginea drumului sau pe treptele sinagogei

— cu oameni tot atât de săraci ca și el —
ții îi aude cum se plâng; caută chiar și to-
vărășia vagabonzilor, tot soiul de oameni
hoinari, de cari se feresc cuvioșii; nu se
teme nici de prostituate și se așează la
masa vameșilor disprețuiți de toată lumea.
Căci, dacă un Evreu se pretează la această
meserie, stor- când concetățenilor săi
biruri și taxe de vamă pe cari le pretinde
prințul și pe cari el trebuie să le trimeată
apoi la Roma, ca tribut

— aceasta nu i se iartă de nimeni; și dacă
vameșii se îmbogățesc în urma acestei
afaceri luate în arendă, bogăția lor e
detestată — căci aceștia sunt bani furați
din averea obștească și un drept-credincios
e dator să plătească birul numai templului
său.

Ce-l împinge pe tânărul dulgher spre
astfel de oameni ? Că nu primește nimic
dela ei, aceasta o știe oricine în orașel; și
că tovarășia sa cu dâșii e socotită ca o
rușine, aceasta trebuie s'o știe și el. Cu
încetul, se răspândește vestea că proscrisii
aceștia caută tovarășia lui, pentru că el nu-i
insultă, îi ascultă când povestesc de ce au
ales ca profesiune prostituția sau banul —

și cum zădarnic au încercat de toate, înainte. Se pare că ciudatul tânăr are darul de a scoate la iveală, din fiecare, rămășița de bun simț ce mai sălășluiește în cel din urmă păcătos, chiar dacă el însuși nu-și dă seama de aceasta; în apropierea lui, cei tari își deschid inima și cei cruzi devin ceva mai blânzi.

Căci sunt oameni sanguini, Galileenii aceștia; -astăzi sunt viteji, devotați, înflăcărați pentru un ideal; mâine sunt moleșiți, bolnăvicioși^ descurajați fără motiv: — oameni cari nu se încred de loc în ei înșiși, deveniți și mai neliniștiți în urma numeroaselor amestecuri cu păgânii din jurul lor, trecuți la judaism. De- aceea, nicăeri, până departe de tot, nu există atâția alienați ca în Galileia. Dar lui Isus nu-i este teamă de cei posedați; vede cum se sbate demonul într'ânșii și, de bună seamă, el se duce și la cei de cari ceilalți fug.

Numai împotriva unui singur fel de oameni, el ridică uneori glasul, cu îndârjire: aceștia sunt credincioșii exagerați, cari își afișează evlavia la lumina zilei, cei cari fac pe prea-sfinții prin piețe, în văzul tuturor, cărturarii și Fariseii. Cu cât se apropie de maturitate și se cufundă mai mult în Scriptură, cu atât simte el mai viu desacordul dintre formă și esență, dintre literă și spirit. „Când doi stau împreună și nu vorbesc despre lege, e ca o adunare de oameni cari își bat joc de cele sfinte", spune un proverb al Fariseilor. „Vai de acel care, umblând pe drumuri, meditează asupra legii, dar se oprește și spune: ce frumos e copacul acesta, ce

frumos e câmpul proaspăt arat. Acesta își pierde viața! Vai și de acel, care își tălmăcește singur legea, contrar preceptelor învățaților și Scripturii: acesta nu va avea parte în lumea viitoare!" Cum? Să fie oare interzis să admiri un palmier? Nu e voie să contempii pământul, când te gândești la Dumnezeu ? Și, ca să deslușești înțelesul vechilor psalmi, e nevoie de cheia cârturarilor?

Cunoaște tot atât de bine ca și dânșii obiceiurile și poruncile, drepturile preoțești și li gile căsătoriei, codul dreptății și dijmele, miorii lui Israel și profeții. În sinea lui, este și dânșul un cărturar, un învățat al Sfintei Scripturi; dar de ce să se fâlească cu aceasta ? I)e ce umblă ei prin toate străzile și trimite p«-oamenii lor să cerceteze dacă săracii pă*Htrcază curățenia. Când e vorba să elibereze pe sclavii lor în anul al șaptelea, ei spun, de bună seamă: „așteptăm până la al cincize- c.ilea." Biruri grele iau bogații dela săraci; nici spicuitul nu îl lasă totdeauna lor, cum jxjruncește legea — și dacă mai pretinde săracului, pentru ofrandă, primele roade ale celor șapte soiuri de fructe și, pe deasupra, ca bir pentru templu, lâna oilor, vite și lemne, atunci săracul devine și mai sărac, dar nu devine mai pios.

De aceea, desigur că el face mai bine dacă se așează la marginea drumului, așteptând să-i ia cineva cu ziua. Dumnezeu nu-l lasă să flămânzească; deci, de ce s'ar lăsa frământat de griji ? Dacă n'ar avea mamă, frați și surori, s'ar duce mai degrabă prin munți și s'ar hrăni cu lapte și smochine. Căci oamenii de aci sunt vanitoși, plini de ei înșiși, chiar când fac vreun bine — și tocmai atunci au grijă să fie văzuți nu numai de Dumnezeu, ci și de oameni. Iar când stau aplecați asupra Thorei, privirile lor strălucesc mai tare decât atunci când se uită la stele.

Odată, când el vorbea astfel câtorva prieteni ai săi, aceștia îl ascultară cu atenție — și povestiră pe urmă altora. În seara următoare, în orele libere, mai veniră câțiva — și din nou l-au dus, pe nesimțite, la gândurile lui. El șade pe pragul căsuții, unde mama își vede de treburi, și vorbește cu glas încet, din adâncul inimii. Ii este ușor să ia Biblia ca punct de plecare, căci acum el cunoaște bine scrierile vechi și cele noi. Poate că, astă seară, el vorbește despre Hillel, bunul •rabbi care murise când Isus era copil — și care propovăduia: „Ceea ce nu vrei să ți se facă ție, nu fă nici tu altora”. Aceasta e scris acum și în cartea lui Tobias, adaogă el. Acum însă, acolo, la Ierusalim, în marele Sanhedrin, cei cari se remarcă mai presus de toți sunt discipolii lui Șammai. Aceștia sunt posomorîți, severi. Ei spun: „Ar fi fost mai bine pentru om, dacă nu s’ar fi născut”. Oare nu-i un păcat să vorbești astfel, când îți este dat să vezi soarele, munții și mieii, copiii și florile ? *

Și mâine, când vor sta încă vreo doi, ghemuiți în jurul său și ascultându-l — precum au făcut deseori și față de alți oameni cari vorbeau poporului — poate că el se va lăsa atunci în voia suflului înfocat al profetilor, alegând ceea ce-i mai potrivit cu firea sa. Poate că va cita pe Isaia, care spune prin gura Domnului: „Ce-mi trebuie mulțimea sacrificiilor voastre ? Sătul sunt de olocaustele de berbeci... Și nu mai vroesc sângele taurilor, al mieilor și al țapilor... Urăciune-mi este tămâia... Chiar de veți face multe rugăciuni, nu le voi asculta, căci mâinile voastre sunt pline de sânge...

Fiul Omului 2

încetați de-a face răul. Învățați să faceți binele. Căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător... După aceea să veniți la mine." Și pe urmă, rostește cuvintele lui Osea:

„Milă, nu sacrificii!" și simte că aceasta e deviza sa.

În ziua a patra seară, ascultătorii nu-l mai făcuseră « se, căci el s'a urcat singur pe munte, ca să potolească inima: — îndârjirea sa înfrâna riva cărturarilor amenință să-i înăsprească. Acolo, inima sa își recapătă voioșia; ascultă simfonii din pădurii; spre seară, crinii sălbatici îi răsună o mireasmă mai pătrunzătoare — și, tu depărtare, înainte de a dispărea în noapte, el mai vede piscurile munților din țara Sichelului, unde au stat altădată profeții.

Se întinde în iarbă, privește spre stele — și simte lângă inima Tatălui atotubitor.

Încă de mult, tânărul dulgher, instruit în Scriptură, a auzit despre o grupare ce s'a întins pe tăcute prin toată țara, în timp ce celelalte partide se certau între ele. Adepții acestei grupări nu vor să reformeze nimic, nici în țară nici în sânul comunității; nu se străduiesc să convingă pe nimeni: ei vor numai să trăiască liniștiți, între dâșii, curați și săraci. Patru mii de bărbați și femei aparțin până acum tagmei Esenienilor; sunt comuniști pioși, cari nu combat bogăția și nici pe Farisei, nu se plâng și nu se supără pe nimeni, fiind numai hotărâți să traducă în fapte ideia iubirii aproapelui și a comunității bunurilor, precum au propovăduit profeții. Și totuși, ei nu sunt călugări; toți sunt activi, meșteșugari și țărani, păstori și apicultori; numai profesiunile necurate nu le sunt îngăduite: negustoria, făurirea armelor, viața de corăbier. Cine intră în această grupare, predă banii sau bunurile sale la cassa comună; cine câștigă mai mult decât are nevoie pentru treburile sale, procedează totdeauna la fel; fac schimb între ei, procurându și astfel lucrurile ce le lipsesc. Nevoiașului îi poate dărui fiecare din bunul său cât vrea, nu însă și rudelor; asupra averii comune hotărăște adunarea, după vârstă și majoritate. „Ce i al meu și al tău, îți aparține ție". Cu încetul, dela marginea deșertului, ei s'au apropiat pas cu pas de centrele populate; trăiesc în grupuri mici, la țară și în orașele, după cum le îngăduie munca zilnică. În peregrinările lor, frații Esenieni găsesc în toată țara lui Israel adăpost, vestminte și unelte; căci, cu toate că ei nu se interesează de politică, nici

chiar de Stat și prea puțin de templu, totuși sunt numai Evrei în rândurile lor.

Sunt credincioși, împlinesc toate regulile, însă fac și unele lucruri din propria lor putere; dimineața, după ce meditează timp de

o oră, ei se roagă către soarele ce răsare: adoră lumina lui curată. Nu vorbesc în întunec despre Dumnezeu, căci numai luminii îi aparține înțelepciunea. Și la amiază, după ce s'au scăldat și s'au îmbrăcat cu mantalele albe, ei se adună la prânzul comun: nici atunci nu se cade să vorbească la masă doi deodată. Nu gustă de loc carnea sau vinul; se hrănesc numai cu pâine și legume, cu lapte, miere și fructe; la curățenie și la apă, ei țin mai mult decât la formule. Nu jertfesc nici un animal, nu jură, postesc mult și țin Sâmbăta cu atâta severitate, încât în ziua aceasta nu-și fac nici treburile lor naturale. Totodată, <-i studiază, după texte vechi, plantele și pietrele, cunosc tot felul de farmece, alungă du- liurile rele, știu să tălmăcească visele și să prezică viitorul. Pentru că nu sunt pătimiși și nici lacomi de avere, poporul crede în- tr'ânșii și le cere sfaturi.

Nu sunt obligați la celibat, totuși mulți dintre ei rămân necăsătoriți și cresc în cercul lor numeroși copii străini. Ei sunt constituiți în patru clase, astfel că secretele lor sunt împărtășite abia încetul cu încetul fraților și surorilor; fiecare trebuie să depună singurul jurământ ce le este permis : acela că vor păstra taina învățaturii lor și că nu vor da în vileag numele adepților, ale fraților. Cine calcă

acest jurământ sau vreuna din marile porunci, este eliminat din sânul tagmei și va muri departe, în exil, chinuit de conștiința sa; abia când sfârșitul îi este aproape, el e reprimat o singură dată, din milă. Nici proprietate, nici războiu și nici mânie; dimpotrivă: iubire față de dușmani, smerenie, compătimire și puține ceremonii — iată mijloacele acestei virtuozității asociației evreiești pentru a se deslega cât mai repede de materie. Căci sufletul e nemuritor și, după o pioasă existență pe acest pământ, el va pluti sus, în împărăția luminii; dar, după o viață dusă în plăceri lumești, el va zace sub pământ, în chinuri și întunecime.

De oare ce secta de pe țărmul Mării Moarte s'a răspândit și a pătruns până și în Galileia, înaintând încet, pe tăcute, fără misionari — Isus a observat cu atenție pe bărbații aceștia, cari au pus în practică atâtea din gândurile lui cele mai intime. Și totuși, el n'a intrat în rândurile lor. Că ei se roagă soarelui, e înadevăr frumos, chiar dacă aceasta e păgânesc și împotriva legii. Nici bani, nici arme

— aceasta e și mai bine, dar mai bine decât toate e că dânșii nu cunosc niciun fel de jertfe sângeroase. De ce țin însă mai multe posturi decât prescrie legea? De ce disprețuiesc vinul, mesele fastuoase și muzica? De ce se izolează și creează noi mistere: de ce fug de oameni, dacă îi iubesc? Nu, el nu poate deveni Esenian, cu toate că gândurile sale sunt atât de apropiate de ale lor.

Deodată, se răspândește un svon prin țară. La marginea pustiului, pe malul Iordanului, cineva s'a ridicat și predică

pocăința. În locul circumciziei, el practică botezul în apă, spre a purifica trupul și sufletul, la fel ca botezul de dimineață al Esenienilor. Are părul mare, răvășit și barba lungă. Poartă o haină din scoarță de copac și cingătoare de piele. E uscat de atâtea rugăciuni, arzând de credință și, cu glas înfricoșător, el avertizează și amenință norodul. Se spune că el e Ilie — cel care a trăit cândva în peșterile Carmelului și, de câteori se arăta, detrona și introna pe regi. Ilie, cel care n'a murit și, după vechile preziceri, trebuie să revină. Acum, el s'a ivit iarăși și, odată cu dânsul, toate spaimile și răzbunările sale.

În urma unui legământ făcut de părinții săi în fața lui Dumnezeu, Ioan a fost deprins încă din copilărie cu tot felul de abstinence, precum și cu deșertul în a cărui apropiere s'a născut. Căci în regiunile acelea, lanțul de coline nisipoase e foarte aproape de țarinele înverzite; dela fluviu până la pustiul e numai >> oră, adesea numai un pas; pustiul pare acolo ca o cameră lăturalnică în fundul unei

< aae mari. La Ierusalim, Ioan a fost educat i „ strictetă, potrivit legii, căci desigur că era menit să ajungă preot, ca și tatăl său. Într'o zi însă, el fugi dela școală : ceea ce învăța acolo, i se păru prea puțin sau prea mult; el părăsi orașul și învățații lui, se refugiază departe de oameni și de toată lumea, reîntorcându-se în deșert, a cărui singurătate îl înfiorase de groază încă pe când era copil.

Se poate că el	n'a	avut
a mers cu	legături	mai
Esenienii, însă	adânci	cu

dânșii. Căci,
sărac și
postind ca și
ei, dar fără să
împărtășească
activitatea și
comunitatea
lor, i-a trebuit
desigur multă
vreme, poate
chiar ani
dearândul, ca
să se găsească
pe sine și să-și
recunoască
misiunea.
Marile
întrebări cari
îi covârșiau,
silnicia firii
sale
întunecate, îl
făcură să se
retragă și să
se închidă în
el însuși ; dar
forța inimii
sale dornice
de ispășire și
care vroia să
cheme și să
îndrumeze oa-
menii, îl
împinse în
cele din urmă
iarăși, fă-
cându-l să iasă
din refugiul

său. Acolo,
unde deșertul
e curmat de
Marea
Moartă, la ho-
tarul Arabiei,
în sălbăticia
aceea
arzătoare,
unde fiarele își
caută zădarnic
prada și unde
schivnicul e
nevoit să se
adăpostească
în grote și sub
stânci, —
bărbatul
acesta în-
drăsneț și plin
de ardoare
trăia din
lăcuste, pe
cari le frigea
la foc după
obiceiul
oriental, și din
mierea pe
care o
storceau
câteva albine
din ultimele
flori
sărăcăcioase;
nu avea cuțit
de vânătoare
și nici nu
dorea să

vâneze, era
lipsit de
apărare și
aproape fără
hrană... Se
gândește la
pedeapsa
divină : oare
nu se aflaaci
Sodoma cea
înflorită și
prea fastuoasă
? Și Iericho,
numai la
depărtare de o
zi de aci, nu se
va usca mâine,
ca altădată So-
doma?

Cercetându-
se mereu pe
sine, îndurând
atâtea lipsuri
și postind, el a
implorat pe
Dumnezeu să-i
dea siguranță
și să-i arate
calea. Ce-i
este îngăduit
să facă? ce
trebuie să
facă? Dar
niciun glas de
sus nu i-a
strigat: Ridică-
te, profetule,
și vestește

poporului
visiunile tale!
Și totuși vocea
sa lăuntrică îl
îndeamnă să
învețe și pe
ceilalți cum să
se re- cuieagă;
să avertizeze
pe cei mulți să
se ferească de
tentațiile vieții
lumești,
ușuratece și
zădarnice. Pe
cei mulți ?
Poate pe tot
poporul său!
Dar dacă Ilie
ar fi înviat
într'ânsul ? El
se dă înapoi.
încurajându-l
în fața mării
umbre ce se
întinde asupra
lui — și nu
găsește
întărire decât
în cuvintele lui
Isaia: „Glasul
unui
propovăduitor
răsună în
pustiu:
pregătiți calea
Domnului și
neteziți

cărarea lui*.

Astfel, după
cumplite
frământări ale
sufletului,
luptând cu
îndoelile ce-l
purtau între
vedenii și
umilință, între
chemare și
tăcere, el
apare într'o
bună zi, după
îndelungi în-
cercări, și
proclamă tare
avertismentul
ce-l făcuse să
fugă din
Ierusalimul
întunecat și
tulbure,
departe de
oameni. Se
reîntoarce la
Iordan. Acolo,
unde munții
prăpăstioși ai
pustiului se
cufundă în
Marea Moartă
și unde răul
istovit își mai
adună odată
pu terile vii,
răsucindu le în
vârtejuri și

cotituri ; acolo
unde David se
ascunsese de
Saul și regele
Zedekia de
Babilonieni;
unde șesul
acela nisipos
nutrește
ultimele turme
sărăcăcioase
într'acolo se
îndreaptă
Ioan, spre
primele . .«se
din marginea
drumului.
Oare nu vor
fugi păstorii
de această
apariție
sălbatică sau
îl v«»r pune
chiar în
lanțuri? Nu,
așa ceva nu ⁿⁱ
întâmplă în
Iudea, unde se
ivesc în toți
anii sfinți
ciudați și tot
felul de figuri
noi i .tri vor
să-și dea aere
de profeți, cu
îmbră-
căminte și
purtările lor

extravagante.
Aci, până și
natura
solitară se
răsvărește cu
un fel de
dârză
încăpățănare
împotriva
oricărei
norme tăcute
— iar
miracolul
devine vero-
simil.

Întâi, el
vorbește cu
câțiva păstori,
cari îl conduc
pe urmă la
oaza cea mai
apropiată:
satul îl
privește și îl
ascultă. După
câtva timp,
mai bine de o
sută de
oameni stau
adunați în
juru-i, atenți
la glasul
aspru al călă-
torului pe
jumătate gol:
„Pocăiți-vă,
căci împărăția
cerului e

aproape!"—și
fiecare simte,
după porunca
cea nouă, apa
Iordanului și-
roind peste
trup, pentru
ispășire și
botez.

Dar
Ierusalimul e
numai la opt
sau zece ore
depărtare și e
totdeauna
treaz, mereu
nemulțumit,
mereu însetat,
dornic de noi
melodii. Poate
că omul acela
despre care
se vorbește în
marele oraș,
nu e decât un
șarlatan. Dar
dacă el e
totuși noul
Ilie? După
statura lui
amenințătoar
e și vocea-i
profetică,
după
picioarele
goale și
vestmântul
din păr de

cămilă, pare
că-i seamănă.
Oare glasurile
preoților și
însuși Fariseii,
n'au vestit de
zeci de ani
apropiata
venire a
mântuitorului
? E acesta
numai un
Esenian, ca și
ceilalți, care
caută să spele
păcatele cu
apă ? Inima
Ierusalimului,
care în fiecare
noapte
întâmpină în
somnul său pe
Acel ce va să
vină, se
trezește lesne
la chemarea
unui om
neobișnuit.

Și, după ce
câțiva au
plecat cei
dintâi din oraș
ca să-i vadă pe
profetul cel
nou, i-au
urmat curând
o ceată, apoi
altele, una

după alta.
Câțiva
bogătași s'au
dus și ei, din
cu- riositate,
dar săracii cei
mulți—din
speranță. Nu
durează mult,
și faima
Botezătorului
se
răspândește
prin toată țara
— și tot mai
mulți,
caravane
întregi, sosesc
la gura
Iordanului,
atrași de
credință sau
îmboldiți de
îndoială,
osteniți, plini
de nădejde și
arși de sete.

Pentru
întâia oară,
după o sută de
ani, un profet
s'a ivit în
sânul lui
Israel.

În inima
dulgherului a
răsărit pe
neasteptate o
întrebare. Cu
neliniște a
auzit povestea
Botezătorului.
Ea a răsbătut
până în
orașelul său
cuibărit în
munți, căci și
dintre ai săi
au plecat
câțiva în
pelerinaj la
apa Iordanului
și au adus
acasă vești
uimitoare. Cu
neobișnuită
curiositate, el
le cere
lămuriri; vrea
să-și
imagineze
trăsăturile
acelui bărbat,
giasul și
vorbele lui,
pentru a putea
înțelege o in-
fluență atât de
profundă. A
auzit pe cei re-
întorși acasă
povestind cum

I-au întrebat
pe Botezător.
L-au întrebat
ce trebuie să
facă și el le-a
răspuns:
«Cine are
două rânduri
de haine, să
dea una celuia
ce nu are
nimic, și cine
are de
mâncare să
facă la fel".
Da, el a vorbit
prieteneste cu
tot soiul de
hoinari și
chiar cu cei
cari țin în
arendă
vâmile! Ce
trebuie să
facem ? I-au
întrebat
aceștia. „Nu
> < reți
mai mult
decât vă
poruncește
legea"
răspunse el,
iar soldaților
le-a zis : »Nu
fiți violenți și
nedrepti față
de nimeni și

multu- iniți-vă
cu solda
voastră".

Dulgherul
ascultă toate
acestea cu
inima din ce
în ce mai
strânsă. Un
Esenian și to-
tuși un
vorbitor? așa
se întreabă el,
—un sin-
guratic și
totuși un
propovăduitor
? Unul din
tăcuții cari
cutreeră țara,
a căpătat
dintr'odată
graiul? Pentru
întâia oară i
se întâmplă să
audă despre
cineva că
predică ceea
ce de mult
simțea el
însuși în
tăcere și
încredințase
numai câtorva
prietenii;
despre unul
care s'a
ridicat

împotriva
fățarniciei
Fariseilor, a
jertfelor și
ceremoniilor,
împotriva
bogăției, dar
pentru
împărțirea
tuturor
bunurilor
între toți
oamenii. Nu
sunt acestea
propriile sale
gânduri, pe
cari profetul
străin le
botează în apa
Iordanului ?
Un
reformer,
care s'a
reîntors din
pustie și
singurătate
printre
oamenii
pentru cari el
trebuie să
cugete,—unul
care s'a smuls
din apatie și
din posturi, și
din
strâmtorarea
sa a înaintat
în mijlocul

multimii, a
 chemat-o si a
 înălțat glasul
 pentru dânsa.
 Ceea ce, de
 bună seamă,
 și-a reproșat
 singur
 câteodată, în
 ultimii ani: de
 ce nu te ridici
 și nu spui în
 fața întregii
 lumi ce
 gândești
 despre cre-
 dința
 adevărată și
 cea falsă ?—
 Toate acestea
 se pun acum
 deodată în
 mișcare. Căci,
 dacă acela a
 ieșit din
 pustietate, ca

să predice și
 să strige
 poporului
 adevărul său
 — de ce ar
 tăcea atunci
 el însuși?
 Exemplul l a
 deșteptat.
 Simțul
 răspunderii s'a
 tiezit
 într'însul.
 Poate că era la
 mijloc și
 oarecare
 ambiție — și,
 cu ceata
 următoare de
 pelerini,
 pornește și el
 spre apa
 Iordanului

.După trei zile, Isus se apropie de locul
 cel mai îngust al văii strânse între munții
 calca- roși și curând ajunge la malul plin de
 tufișuri, printre trestie și papură — și se
 pierde în vâlmășagul bărbaților și femeilor
 cari așteaptă și se odihnesc. Valea strâmtă,
 înăbușitoare, e cuprinsă de râpi, de coline
 pietroase, de piovârnișuri pleșuve și
 înfricoșătoare; dinspre Sud, vântul aduce
 aerul sărat al Mării Moarte— e o lume
 sălbatică, necruțătoare. Cu sutele au venit
 aci oamenii, pe cai și măgari, luând cu ei și

copiii, precum și caprele cari trebuiau să hrănească copiii; cei mai mulți sunt săraci, unii sunt bătrâni, mulți sunt bolnavi; aci nu se vede niciun chip fericit — ci numai fețe nostalgice, pline de dor. Mulți îngenunchiază, unii șed, sute se roagă. Abia când răsbate până la malul neted, Isus îl poate zări pe Botezător.

Dintr'o săracăcioasă manta sdrențuită de spinii tufișurilor, se arată un bărbat înalt, uscățiv—și din figura-i încadrată de barba și pletele sbârlite, sbucnesc vorbe imperioase, accente dârze, mânioase: înadevăr, pare că predică acolo Isaia și totdeauna el își termină povețele și avertismentele cu vorbele acestea: „Pocăiți-vă, căci împărăția cerului e aproape 1“ In juru-i sunt adunați câțiva ce par să fie discipolii săi. După ce sfârșește o cuvântare, el duce de fiecare dată pe câte unul de-o parte și, după un răstimp, intră cu el în fluviu, acolo unde e mai puțin adânc, și toarnă asupra lui, dintr'o găleată veche, apa galben-cenușie a Iordanului.

Dintr'odată, mulțimea începe să se agite; toți își îndreaptă privirile spre Apus; p

e.1 Ira Ierusalimului apare un cortegiu bogat, are rotește spre vale. Isus, printre cei dintâi,

- cunoaște pe dușmanii lui secreți: sunt preoți, ni grup de leviți și Farisei, o duzină de bărbați cari vin să-i vadă pe omul miraculos. Ce strălucitori, ce străini par dâșii între Htâncile acestea, în mijlocul acestui norod de săraci, cu toate că au lăsat acasă vestmintele lor de sărbătoare! Aceasta se vede mai mult în înfățișarea decât în hainele îor, în privirile lor reci și cercetătoare, cari vor să constate ce întâmplări uimitoare au loc înadevăr aci, la depărtare de-o zi de oraș. Au ținut acolo sfat, au numit o comisiune care să vadă, să asculte și să întrebe în sfârșit pe oamenii aceștia—căci adunările de felul acesta nu pot fi privite multă vreme cu ochi liniștiți. Se spune că el ar fi propovăduit chiar și împo triva proprietății! Însuși Pilat a întrebat despre dânsul.

Din obișnuință, mulțimea se dă la o parte, rău dispusă și intimidată, făcând loc noilor sosiți, cari ajung astfel repede, drept în fața Botezătorului. Privirea lui înflăcărată se încrucișează cu privirile lor reci; vorbele lui par să-i provoace—și iată că el arată acum mai mult ca un acuzator decât ca un acuzat. Norodul, în cercuri multiple, înconjură scena.

— Cine ești? îl întreabă cel mai în vârstă, loan, prinde rostul întrebării și mărturisește :

- Eu nu sunt Christos.
- Dar cine? Ești Ilie?
- Nu sunt nici Ilie.
- Ești un profet?
- Nu.

Atunci ce ești? Spune, ca să putem da răspuns aceloră cari ne*au trimis. Ce poți spune de tine însuși ?

Un răstimp de așteptare încordată. Căci ei n'au auzit încă glasul lui adevărat — și Isus, care stă în cerc, printre cei mulți, simte cum se adună trăsnetul cuvântului în gâttelejul lui Ioan și că acuși va izbucni și va tuna:

— Eu sunt glasul aceuia care propovă- duește în pustiu: pregătiți calea Domnului, precum a spus Isaia.

— Atunci de ce botezi, dacă nu ești nici Christos, nici Ilie și nici profet ?

— Eu botez cu apă. Va veni însă după mine unul mai puternic, căruia nu-i sunt demn să-i desleg curelele încălțăminte. Acela vă va boteza cu foc!

Un fior trece prin mulțime. Oamenii respiră ușurați, pentru că dânsul a ocolit întrebările viclene ale preoților; dar, în același timp, li se strânge inima, căci el a vorbit *despre* Messia: el nu e deci Messia. Numai preoții au rămas reci. Tăcuți, ei schimbă priviri între ei și simt că astfel nu-i vor putea veni de hac omului acestuia. Unul din ei îl întreabă acum de ce nu se duce în Samaria sau prin țările păgânilor, căci acolo se află acei cari au nevoie de pocăință. Atunci, din fundul gâttelejului său, glasul de stâncă urcă din nou, mult mai înverșunat, și tună și fulgeră asupra lor:

— Vipere ce sunteți! Cine vă spune oare, că veți scăpa de mânia de apoi? Să nu vă gândiți cumva: noi îl avem pe Abraham ca străbun! Eu vă zic: Dumnezeu poate trezi din pietrele sale pe copiii lui Abraham ! Securea atârână acum de copac și acel care nu dă toadc bune, va fi doborât și aruncat în foc!

Acum știm destul, gândesc leviții; se înțeleg între ei și pleacă. Dar, poate că vreunul e totuși înspăimântat și, pe drumul spre casă, se gândește la cuvintele lui Isaia : I)e-aceea se aprinde mânia lui Iehova asupra poporului său, și el întinde mâna și îl lovește, încât munții se cutremură". Sărmanul norod, rămas pe malurile Iordanului, tace și nu îndrăznește să strige de bucurie în fața I i o tezătorului, așa cum ar dori, căci el a amenințat pe cei puternici. Din nou se închide cercul în jurul lui.

Numai unul stă la o parte; n'a mai auzit ultimul blestem al Botezătorului. În urechea și în inima lui, bubuie încă vorbele cari au vestit venirea unuia mai puternic. Și, așa cum gândul unui om adormit oscilează încet, înainte și înapoi, dispărînd ca să apară apoi iarăși mai accentuat — tot astfel, ca în vis, fiecare cuvânt al lui Ioan coboară și se înalță în conștiința ațipită a dulgherului, pentru a dispărea în cele din urmă la trezire.

În ziua următoare, i-a venit și lui rândul. Ii este ușor să spună Botezătorului numele său, orașul și meseria sa, poate și mai multe; numai când trebuie să se spovedească, nu-i trece nimic prin gând. De fapt, are și el nevoie să se pocăiască și să se roage ca oricare altul, căci de vreme ce iubește pe Dumnezeu, el nu se simte o ființă desăvârșită.. Dar nu se știe vinovat de fapte cari ar putea fi numite. Și dacă ar vrea să mărturisească Botezătorului singura lui pasiune: ura împotriva preoților, atunci ar însemna că-l insultă și pe Ioan, că-l numește și pe dânsul păcătos. Dar iată că acum el observă, din apropiere, cu un respect tăcut, pe îndrăsnetul, pe fanaticul bărbat, care pare să fie un profet și totuși nu-și zice astfel, pe omul care a pornit

revolta împotriva banului și a puterii și totuși nu părăsește pustiul: ca pe o ființă străină, așa îl admiră Isus.

Și Botezătorul îl privește cu atenție. Oricât de sărac și de tăcut ar fi străinul care stă în fața lui, el are ceva regesc într'însul; nu știe ce anume : privirea cercetătoare, vocea lină, venită parcă din depărtări, salutul său care nu vedește numai un sentiment de umilință? Și când străinul, după o blândă șovăire, îl roagă acum să-i boteze, i se pare lui Ioan, care a privit adânc în inima atâtor oameni, că Isus e pătruns de un tainic sentiment al personalității sale, că el e conștient de valoarea lui proprie dar că și-o ascunde, că o reține într'însul. De unde a căpătat teslarul acesta o asemenea ținută? Oare își dă el însuși seama de ea? Dar amândoi tac: nu-și spun ce gândesc și intră în fluviu.

Iată-i acum unul lângă altul, doi bărbați între

E

treizeci și patruzeci de ani, cufundați e jumătate în apa caldută, greoaie și gălăuie a Iordanului. Ioan și Isus, amândoi despuiți : un trup mare, prea bărbătesc, deșirat» uscat și osos, lângă un corp tânăr, fraged, în plină floare; unul, cu barba și părul aspru, răvășit; celalt, cu bucle frumoase. Stăpânul deșertului, alături de prietenul grădinilor, anchoretul lângă poet, fanaticul lângă visător. Oare nu cere însăși natura acestor două corpuri, ca acel mai plăpând să încline capul și acel mai aspru să pună mâna pe creștetul celuilalt și să toarne apă peste dânsul? Unul *nr* gândește la slujba ce-o împlinește, celalt la 1 atăl său.

Acum, când iese din apă, izbăvit de pă-

< ate pe cari nu le-a săvârșit, cu inima și mai strânsă ca înainte, pentru că nu poate raporta la el însuși, la persoana sa, semnificația acestui act al Botezătorului, — mai mult nedu-^ merit decât ușurat, văzând ca prin negură pe Ioan și chipurile norodului;— acum, când se îndepărtează de ceilalți, ca să se regăsească pe sine, și se sprijină într'un tufiș, cu ochii închiși — se deschide deodată înainte i o lumină nouă: ochiul său lăuntric vede o imagine, urechea sa prinde niște glasuri. Ce este? Oare nu-i acesta un porumbel, care se îndreaptă spre dânsul, cu un ușor fâlfâit de aripi, cașicum i-ar aduce o veste? Ceva răsună atunci deasupra lui, și nu era totuși un glas pornit dintr'însul: — din mari depărtări plutește sunetul, se apropie și o voce străină, ca învăluită și reținută de nori, vorbește în inima lui:

— Tu ești fiul meu prea-iubit, care îmi este pe plac.

El tremură, ascultă, recunoaște: era vocea Tatălui! A perceput-o adeseori în murmurul pârâului, în licărirea stelelor, în larma copiilor : ea se exprimase atunci fără cuvinte, în foșnete și ecouri, în simțiri trăite. Acum însă, i se pare că a auzit răspicat, cum l-a chemat în propria sa limbă, cum i-a vorbit cu adânc mișcătoare blândețe și l-a numit fiul său.

Și, cu spaimă sacră, Isus fuge dinaintea poporului, fuge de Botezător, departe de lume, în pustietate.

VII

A doua zi dimineăta, el se trezește dintr'un lung leșin. Cu încetul, amintirea întregește în mintea lui cele ce i s'au întâmplat, dar tulburarea spiritului nu vrea să cedeze; în lumina arzătoare a singurătății, jalea sufletului său sporește neîncetat. N'a văzut niciodată deșertul și, de bună seamă, îl urăște. Toate, în cari l-a recunoscut pe Dumnezeu încă din copilărie: flori și ape, animale, oameni și cursul viu al lumii— toate lipsesc aci ochilor săi. Stânci moarte, urcând și coborînd în coline, îl împresoară pe fugar și nisipul îi curge printre degete. Nu se poate ruga aci.

Și totuși, vocea lui Dumnezeu l a chemat— dar I-a chemat oare abia de ieri ? În inima inimii sale a răsunat ea, străină și depărtată, și I-a numit fiu. Aceasta s'a întâmplat când el a ieșit din apă, după botezul ce-l neliniștise atâta. Când, într'o viziune de vis, a coborât din cer un porumbel și sbură spre dânsul... Atunci s'a întâmplat aceasta! — și acum, singur cu nisipul și cu cerul, el se întreabă zădarnic, ce-o fi însemnând aceasta! Timpul se cufundă în urmă, locul unde se află se pierde în nori, țara și meșteșugul său rămân în depărtări înnegurate. Un bărbat, smuls vieții sale senine și liniștite, se luptă singur cu Spiritul care îl chemase, hotărât să nu părăsească deșertul acesta, până ce nu se va lăsa lumină într'însul.

Kra oare aceasta o chemare a Tatălui său
■cresc? Vocea i-ar fi spus atunci mai multe, i.i cum vorbise altădată marilor profeți. Dar dacă ea vroia numai să-i întărească, de ce răsuna atunci, tocmai în toiul gândurilor N;de cele mai tănuite ? Tot timpul cât a stat la Iordan, el s'a asemuit în taină cu acela care îl botezase, pe el și pe toți ceilalți — și s'a întrebat dacă înfățișarea și vorba lui Ioan sunt pe placul lui Dumnezeu. În sinea lui, s'a văzut în locul lui Ioan și s'a cercetat pe sine:cum ar fi procedat el însuși ? Nu cumva s'a ivit în el și un simțământ de gelozie, când a văzut cum se înghesuia poporul în jurul omului aceluia uscățiv care, poate, nici nu cunoaște credința mai bine decât dânsul ? Și când ieșise din apă, nu-l neliniștise atunci întrebarea de ce s'a lăsat pentru întâia oară, de bună voie, în mâini străine ? Astfel, Dumnezeu I-a ascultat și a aflat tot ce muritorul și-a tănuit lui însuși? De ce-a ales Dumnezeu, care încă nu-i vorbise vreodată de dreptul, cel mai slab moment al său, spre a-l întări?

Aceasta trebuie să aibă un înțeles mai mare : vocea aceasta îi dădea o misiune! Oare trebuie să facă el ceea ce face Botezătorul: să propovăduiască pocăința, să umble prin lume și să învețe pe oameni? Să renunțe la meserie și la orașel, la toți ai săi și la viața sa liniștită ? Să treacă dela idilă la faptă ? Și să facă totul ca Ioan — numai ca Ioan ? Acesta nu pune un rit nou în locul celui ve- chiu ? Pentru ce ascetism și pustiu, posturi și flagelări ? Toate acestea nu sunt oare înrudite de-aproape cu sacrificiile pe cari însuși Ioan le respinge și le condamnă? De ce să vorbească deci de pedeapsă și prăbușire, și nu de îndurarea părintelui ceresc ? La ce folosește tonul amenințător, care înspăimântă pe oameni și îi silește să îngenunehieze ? Să-i înalțe, aceasta e plăcut lui Dumnezeu! Nu frica îi face credincioși pe oameni, ci numai îndurarea, mila. Și acel care ar merge să viziteze unul câte unul, singur, la lucrul său, pe fiecare dintre sărmanii oameni necăjiți, cari tremură acum acolo, pe nisipul dela țărmul Iordanului,—acela ar putea fără îndoială să-i adune mai târziu pe toți la marginea satului, pe o pășune sau pe un munte și să le povestească numai, despre cele ce simte și vrea Tatăl nostru, al tuturor!

Și totuși, cât de mare era Ioan! Cum îi străpungea cu fulgerul ochilor săi pe preoții aceia! Cum își revărsa asupra lor batjocura, când îi numea copiii lui Abraham— dând întâietate oricărui păgân convertit! Nu vorbea nimic despre lupta împotriva Romanilor, nu îndemna la revoltă — ci predica numai reculegerea, pentru fiecare în parte, sărăcia și umilința. Și totuși, el negă, scuturându-și capul stufos, când îl numiră profet!

Va veni unul mai puternic, după mine! Și dacă el însuși, Isus, ar fi alesul acesta — și tocmai de aceea glasul Tatălui său răsunase într'însul în ora aceea ? Cum ? El, urmașul lui Ioan ? — poate chiar învingătorul lui ? Și, cu oroare, el încearcă zădarnic să înlăture gândul ce-l sfredelea tot mai adânc, gândul că ar putea înlocui pe Botezător, că l-ar trăda !»<■ acel care, abia mai înainte, pusese pe dânsul, pe buclele sale, bunele lui mâini!

În astfel de chinuri sufletești, el începe să postească, precum făcuse și Ioan, Pentru întâi, t oară pune la încercare trupul său, îl jertfește mai mult decât o zi întreagă — căci niciodată până atunci, inima lui nu fusese pradă unei asemenea tulburări; nu avusese iu-voie de vreo încercare, de vreun semn, până .n um — când semnul divin îl tulbură și îl silește să se pună la încercare. Tot mai scăzute sunt simțurile pustnicului flămând; zi cu zi slăbesc inima și nervii săi, dar tot mai transparente devin gândurile sale. Între exaltare și istovire, el se cufundă în sine, vorbește cu el însuși. Și atunci, aceluia care se pomeni aruncat departe de viața sa liniștită, ti apar imagini pe cari nu le cunoscuse vreodată, pe cari nu le observase niciodată. Foamea îi secătuește trupul, neîncetat. Și iată că, înaintea sufletului său, se arată ispitele și vor să-i vrăjească cu strălucirea lor neașteptată.

Gândul de a fi Alesul îl îmboldește, îl face să aibă exigențe neobișnuite față de el însuși: sentimentul personalității sale pare să crească cu fiecă oră. Căci el aude o voce interioară, care îl întreabă de ce n'ar putea să preschimbe și pietrele și să facă pâine din ele, așa cum propovăduise Ioan, Dar el își revine, căci o altă voce îi vorbește : „Omul nu trăește numai din

pâine, ci din fiecare cuvânt al Domnului". Când se trezește din ațipirea sa, el știe că vocea era a lui Satan, a ace- lui! demon pe care îl văzuse de atâtea ori svârcolindu-se în cei posedați. Și din nou se întărește în zalele credinței.

Și el se simte purtat, în vis, pe crestele templului, înălțat deasupra întregului popor— și vocea seducătoare a ambiției, aceea care se furișase într'însul la vederea Botezătorului, îl întreabă: „Dacă ești fiul lui Dumnezeu, coboară-te atunci, căci scris este: El va da îngerilor poruncă pentru tine, și ei te vor purta pe mâinile lor, ca să nu-ți lovești piciorul de vreo piatră". Acoperișul de aur de sub picioarele sale și orașul necunoscut care strălucește pe-o întindere nemăsurată, stârnesc în el tentația de a fi acolo profet, chiar numai un moment. Dar, salvatoare, vocea inimei îi strigă: „Să nu pui la încercare pe Domnul Dumnezeuul tău !”

Din nou însă, val după val se rostogolește înfricoșător într'însul. El geme după țara lui: unde e frumoasa seninătate a inimii sale, de-acolo, din vremea când trăia în pacea Tatălui său și nu avea nimic de înlăturat, pentru că nu dorea nimic ? Trebuie oare să ajungă un luptător? Și iată că solitarul din nisipurile deșertului, flămândul, tremurătorul, cel de trei ori ispitit, simte că-i revine febra. Căci acum el se simte purtat în vis pe un munte, împărățiile lumii se întind la picioarele sale — și demonul dintr'însul îi zice: „Toate acestea ți-le voi da, dacă îmi cazi în genunchi și mă adori!” Atunci el se smucește cu violență și strigă: „In lături, Satano! E scris : să adori pe Dumnezeu, stăpânul tău, și numai pe el să-i slujești!”

Și, cu propriul său strigăt vâjâind în urechile sale, el părăsește colina și înălțimile

groazei; la fel cum a fugit în pustiu, el fuge <u:um din pustiu, urmărit de umbra visiunilor oribile, mai tulburat de cât a venit, sfâșiat, Irsnădăjduit. Vrea să revină în țara sa, la căsuța și la rândeaua sa, la muntele învăluit de înserări atât de line, la liniștea lumii sale mici și totuși vaste.

Și iată că, apropiându-se din nou de Iordan, hotărît să ocolească locul Botezătorului, fugarul se pomenește că e oprit de o mulțime de oameni: e o învălmășeală, o goană, ca după o bătălie pierdută. În depărtare, el zărește soldați înaintând spre răsărit; plin de presimțiri, se apropie de primii cari îi ies în cale. Cum ? nu știi nimic ? îl întrebă ei cu mirare- L-au prins pe Botezător! Herod Antipa, prințul acestei țări, a trimis pe mercenarii săi, să-i captureze. Ei dispar acolo, în lumina serii, ducând pe cel înlănțuit la o temniță de unde nicio mână omenească nu-l va putea elibera.

Și Isus rămâne pe loc, împietrit. Semnul! F'> vădit că Dumnezeu a decis asupra luptei sale lăuntrice: el poate, el trebuie să pornească la faptă. De-aceea îi vorbise vocea Tatălui! De-aceea îl ispitise Satan! Ca să-și înfrângă propria sa moliciune — de oare ce avea să urmeze Botezătorului. El e acel ce va să vină! Blândețele sale trăsături se înțepenesc ca într'o mască. Surprinși, speriați, oamenii cari i-au adus vestea se uită la aceste trăsături—și dacă vreunul din ei îl cunoaște, se întoarce și se îndepărtează de el, supărat; căci Isus a fost cuprins de un fel de înțepeneală care seamănă cu orgoliul.

Când își revine din paralizia lui, spre a-și continua drumul spre țară, mintea lui începe să cugete într'un fel nou. Începe să facă planuri—ceea ce nu făcuse niciodată—să-și pună întrebări: cuin să înceapă și unde—și să cerceteze în gând pe puținii săi prieteni, dacă vor crede sau nu într'însul. Și în timp ce înaintează spre Nord, mereu singur, se îngrămădesc în el pildele, comparațiile: — se întreabă dacă Ioan a făcut bine jignindu-i pe Farisei, dacă n'ar fi putut evita aceasta și să obțină, printr'un ton mai blând, aceleași rezultate și poate chiar mai mult — și să scape totuși de puterea lumească. Pe urmă, se gândește dacă frații săi pot isprăvi singuri lucrul și cine va mânui în locul său ciocanul și cleștele. Astfel, el se apropie de Nazaret.

Acolo el află că toți sunt duși la o nuntă, numai la două ore depărtare, la Cana — și e întrebat dacă nu vrea să se ducă și el. Înaintea ochilor săi se ivesc culorile festivității și în urechi îi răsună cântecele; ariile vesele ale locului său îl atrag din nou; după toate acele sbuciumări sufletești el vrea să uite și să se odihnească. Mai merge o bucată de drum, spre Nord, și se apropie de casa nunții.

Acolo, petrecerea e în toi. În cântec de țimbal și de flaut, țăranii joacă în fața casei, parcă nici n'ar veni vreodată ziua cea din urmă. Se ametește ca să trăiască, gândește Isus — și se uită întâi la dâșii, din depărtare. De bună seamă că sunt beți, dar nu se vede că ei beau ceva. Lipsește vinul ? Oare nunta aceasta, care durează de trei zile, a înghițit tot ce-au putut aduce din pivnița lor oamenii aceștia săraci ? Dansatoarele de-acolo sunt chiar propriile lui surori ? Și acela, care își lovește coapsele cu palma și râde fără

nicio y.rij.i în i'a^a amurgului, e oare fratele său de fiAnge? Buimăcite, gândurile sale cele noi se ihlichc de vechile chipuri familiare și se trag îndărăt.

Abia când vine mai aproape și când ei îl recunosc, se face puțină liniște: se simt oarecum surprinși, stânjeniți; înfățișarea lui nu NC potrivește de loc la o nuntă. Se pare iA el le strică veselia. Poate că unul din ei îl întreabă, râzând, dacă vine dela Iordan și cum i-a priit botezul; un altul dă cu cotul tntr'al treilea și îi arată fața aceea ca de stafie care, pe neașteptate, privește deasupra mesei; un al patrulea, ca să pună capăt acestei situații penibile, îi spune cu glas tare că nu mai este vin: oare el, cu înfățișarea sa atât de solemnă, n'ar putea face rost de băutură ? Dar el stă nemișcat, se uită la ei și tace.

Și iată că mama sa, care șade printre meseni, se îndreaptă spre dânsul și, cașicum ar vrea să-i trezească din visare, îi spune cu blândețe: „Nu mai au vin“.

Și atunci, când aude glasul mamei sale, când vede că ea se referă imediat la dânsul, la fiul ei, dintr'odată el simte din nou apăsarea aceea pe fruntea sa: se pomenește brusc îndepărtat de tot ce-l înconjoară. Vi- siunile și vocile acelea noi îl duc departe de tot ce alcătuia până atunci lumea lui potolită, fericirea lui omenească. Peste chipul său s'a pus iarăși masca aceea împietrită —și, ca dela mare depărtare, el o vede pe femeia care l-a născut. O privește rece și rostește tare ca să audă toți mesenii: „Femeie, ce am de-a face eu cu tine!“

Spaima îi cuprinde pe oaspeți amețiți de băutură. Mama pălește. Dintr'odată se desmeticesc cu toții și privesc țintă la dulgherul

acesta din Nazaret, pe care îl știau om ciudat» dar era totdeauna un fiu blând și un bun tovarăș. Ce s'a întâmplat cu dânsul? Încotro privește el așa de țeapăn?

Cât despre el, parcă i se întărește sufletul: pentru întâia oară, în mijlocul oamenilor, el simte într'însul o putere ; simte că e în stare să-i influențeze, să-i îndrumeze, să le poruncească. Pentru întâia oară, Isus se simte profet. Se simte împresurat de semne — și cel mai apropiat e semnul de aci: lipsește vinul. Cum ? El, cel ales să fie urmașul lui Ioan, să nu aibă oare destulă putere să facă rost de vin? Cum ar putea instrui atunci un popor întreg? I se pare că trebuie să-și pună la încercare puterea cea nouă, pe care nimeni nu i-o cunoaște — și prin care, doar abia mai înainte, făcu totuși să încremenească oaspeții, când vorbise mamei sale.

Cu gestul unui stăpân, ce-i pare străin lui însuși, el poruncește sclavilor să aducă cele șase ulcioare din casă, să le umple cu apă, pe urmă să ducă o probă bucătarului, care nu știe nimic de ce se întâmplă înăuntru. Toți privesc spre dânsul, apoi spre ușa prin care intră bucătarul, cu înfățișare surprinsă, și strigă mirelui: „De obicei se dă întâi vinul cel bun și abia când oaspeții sunt amețiți, li se dă din cel slab. Tu însă, ai păstrat vinul cel bun până la sfârșit!*

Și iarăși, toată lumea se uită ținută la Isus. Cum? Acesta e destul de tare ca să sufle prin perete bucătarului de-afară, poruncindu-i «Îr m i, dinăuntru, ce să creadă și ce să spună ? 1)ur cl e de bună seamă un vrăjitor!

Și din nou răsună larma chefului și se în-

1 iude beția dela un oaspete la altul—și numai umil singur privește mulțimea cu rece luciditate, fiind plin de indulgența aceluia ce se

mite ales. Așa dar, astfel e poporul pe care trebuie să-i învețe ! Il va urma oare, pe dânsul, • arc nu-i aduce nimic altceva decât gânduri ni întrebări? Tăcut, închis în el însuși, el păi' lnește festinul.

Și aceasta era prima minune a profetului din Nazaret.CAPITOLUL AL DOILEA

B U N A - V E S T I R

E „Crede(i în Buna-Vestire!“

Așa strigă străinul necunoscut, în încăperea cea lungă — și cu ochi mari îl privesc pescarii și neguțătorii, meșteșugarii și călătorii cari umplu casa de rugăciune. Căci ne aflăm la Cafarnaum, la capătul nordic al lacului Ghenezaret. Și de oare ce pe-aci, pe calea comercială dela mare spre Damasc, trec caravanele cu învățații și curioșii, cu bogătașii și scribii lor, e mare afluență în zi de Sâmbătă. Și băștinașii pot vedea și auzi atunci ceva nou. Străinului, dacă știe să citească, i se oferă Sfânta Scriptură: poate binevoeste să recitească dintr'ansa și să tălmăcească pasajul, după școala cea mai nouă din Ierusalim.

Acesta, care a sosit ieri în oraș și urmează să vorbească astăzi, nu vine de departe — își zic ei unul altuia. Căci, dela Nazaret, ajungi aci într'o zi, dacă pornești la drum pe la răsăritul soarelui, așa că nu te poți aștepta la ceva deosebit din partea acestuia. Dar când se ridică și începu să facă rugăciunea, toată sala a rămas surprinsă, căci vorbea încet, ca pentru el însuși. Și când se sui pe amvon, văzură toți că dânsul nu era un adevărat în-vățător, căci nu purta la haină cei patru ciucuri

prescriși de lege. Era poate un discipol al lui Ioan, acel care fusese prins de curând ? De când umblă prin țară botezătorii aceștia, în loc să rămână la apa Iordanului? Dar înfățișarea acestuia e prea prietenoasă, pentru a fi socotit ca unul de*ai lor; nu poartă vestmânt păros ca asceții, nici mantaua de profet în care se învelesc unii dintre aceia cari vor să se dea drept noul Ilie. De altfel, nici privirea și nici vorba lui nu sunt întunecate.

— Timpul s'a împlinit și împărăția lui Dumnezeu e aproape! Pocăiți-vă și credeți în vestea cea bună!

Aceasta sună cu totul altfel decât ceea ce spun cei dela Iordan! Omul acesta nu amenință și nu avertizează, nu cere nici spovedanie și nici botez; se pare că nu vrea decât să lămurească vechile profeții, să le scoată la lumina zilei de azi. Și, de oare ce nu poartă ciucuri ca și cărturarii, și nu se folosește de Scriptură, și spune doar în dialectul său familiar și în chip stăruitor, că acel care crede trebuie să nădăjduiască ■— el îi câștigă repede pe acești pescari și țărani cari, în sinea lor, se plictiseau totdeauna când asistau la discuțiile subtile ale Fariseilor. O bună-ve-știre, așa ceva încă n'au auzit dâșii; e simplă, chiar și copiii ar putea s'o priceapă. Da» iată că acum el asemuește împărăția cerului cu o plasă care trage din apă și pești buni și din cei stricați.

Atunci ei își dau încet cu coatele și își zâmbesc unul altuia, mulțumiți, căci aceasta li s'a întâmplat deseori, la pescuit. Și ei as

< -uit A mai departe pe vorbitorul acela de pe r 1 Miiiul înălțat; acum le povestește ceva deș
ii n- un sămănător, care împrăștie o parte din

-tmAntă pe drum, o parte printre spini, mai .mincA ceva pe pietre și îi mai rămâne puțin pentru pământul cel bun. Dar încheerea lui

< totdeauna aceeași: împărăția cerului. La «ceasta se gândește mereu — și fiecare îl înțelege, când vorbește acum despre datornicul

< <1 mare și cel mic, despre dobânzi și cămătari, și termină arătând care va fi socoteala

1 ea mare cu Dumnezeu, la sfârșitul vieții. Mai cu seamă femeile, ascultă toate cu mare băgare de seamă, dindărătul grațiilor, și dau din cap când dânsul vorbește despre o haină veche pe care nu se mai poate pune petice noi — și despre burdufuri vechi, cari plesnesc dacă se toarnă în ele vinul nou; sau cAnd povestește despre o văduvă care se duce să se plângă la judecător și despre o gospodină care caută peste tot gologanul pierdut: — toate acestea sunt din lumea lor și ele ascultă cu mai multă plăcere ce spune omul acela străin, decât rugăciunile seci și citaniile bolborosite ale preoților. Omul acela pare să fie de seamă lor, cu toate că nu s'a născut chiar aci, lângă lac. Și când ele clipesc din ochi, privindu-l prin voaluri, el le place mult, cu părul lui frumos și vocea-i hlAndă, mlădioasă.

Numai celor
trei sau patru
cărțurari cari
șed pe băncile
din față, nu le
place străinul:
se vede îndată
că n'a trecut
prin nicio
școală
preotească și,
chiar dacă el
cunoaște
Scriptura, nu
cunoaște
desigur
comentariile
cari, la urma
urmelor, sunt
mai însemnate
decâttoate.
Câtă vreme
flăcăii aceștia
dela țară nu
părăsesc satul
lor, ei nu sunt
atât de vă-
tămători, căci
acasă îi știe
fiecare cine
sunt și nimeni
nu-i prea ia în
serios; când
încep însă să
umble prin
lume, li se

pare țăranilor
că străinul știe
mai multe
decât
învățătorii
stabiliți — și
așa se pierde
încrederea.
Acesta de-aci,
a găsit pe
deasupra o
nouă manieră
de a-și câștiga
ascultătorii;
când îl auzi
vorbind, ți-se
pare că ascuți
o convorbire
pe stradă;
totul e profan
la el: în felul
acesta, are
șansa să fie
bine primit și
poate trăi co-
mod, timp de
câteva
săptămâni, pe
socoteala
bieților
oameni.
Și, în timp
ce ei stau,
plini de
neliniște, și
așteaptă

sfârșitul
cuvântării, în
timp ce el
vorbește și
desenează cu
mâinile ceea
ce descrie, un
strigăt răsună
deodată prin
toată sala. El
se oprește, se
ridică ; toți și-
au întors
capul spre
colțul din
fund, de unde
pornise
strigătul;
acolo oamenii
s'au dat
îndărăt în fața
unui bărbat
care se
prăbușise
deodată, în
convulsiiuni,
cu spumă la
gură. El se
svârcolește și
tipă: „Ajunge!
ajunge! Ce
avem noi de-a
face cu tine,
Isus din
Nazaret! Ai
venit numai ca

să ne duci la
pieire! Știu
cine ești:
sfântul lui
Dumnezeu!”

Astfel, omul
acesta pe
jumătate
înebunit,
exprimă în
câteva cuvinte
toate
impresiile
amicale și
dușmănoase,
resimțite de
sutele de inimi
la cuvântarea
străinului.
Parcă nervii
lui ar fi
înregistrat
nemulțumirea
tacită a pu-
ținilor Farisei
și tăcuta
încuviințare a
multimii de
ascultători
neînvățați. Și
acum, el
frânge
încordarea și
isbucnește în
strigăte prin
cari îl insultă

și îl slăvește
totodată.

^{Inuh} tresare,
speriat. În timp
ce sala cea
lungă și
cenușie pare
că începe să se
miște

■ n untea
ochilor săi,
clătinându-se
în nesigu- i.m.ța
ei, plină de
capete
înflorânte,
el remite frica
singuraticului
pe care
mulțimea îl
așteaptă la
fapte. Pentru
întâia oară a
vorbit astăzi în
public, despre
ceea ce a tăi-
nuit atâtea ani
într'ânsul.

Răceala
neasteptată
li s-a simțit-o
față de mama
sa, la nunta
aceea; voința
de acțiune și
siguranța că

poate influența
oameni străini,
1 au ținut
departe de

> a sa și
locul său, și
peregrinările
sale. I-au dus
până la lacul
acesta, în jurul
cărui
cunoaște multe
orașe și sate.
Numai în
primele mo- mi
nte ale
cuvântării sale,
când a întâlnit
privirile
cercetătoare
ale
cârturarilor, a
fost oa- recum
intimidat,
neliniștit; pe
urmă, a zărit
însă ochii
țărănilor,
privirile

femeilor și ale
tinerilor — și
repede a ghicit
într'ânsii forma
în care ei
așteaptă ca el
să-și expună

gândurile.
 Acum, strigătul
 posedatului,
 aspectul sălii
 înspăimântate,
 agitația ei
 plină de întrebări
 și de cereri, I-au
 transpus din
 nou în acea
 stare încordată
 ce-l cuprinsese
 de curând,
 acolo, la masa
 nuntașilor,
 când vinul se
 terminase și
 mama lui a
 apelat la
 dânsul.
 Cu pași repezi,
 el se apropie
 de bolnav ;
 oamenii îi fac
 loc, ca unui
 medic; acum el
 îngenunchiază
 lângă dânsul, îl
 apucă, îl
 strânge tare, își
 adâncește cu
 stăruință
 privirea într'a

lui, îl scutură și
 îi strigă: „Taci!
 taci! Pieri cl
 într'ânsul,
 diavole!" Dar
 bolnavul se
 svâr- colește
 din nou, țipă,
 dă ochii peste
 cap, se
 (liircește în
 convulsiuni; pe
 urmă, sub im-
 presia acestei
 priviri blajine
 ce-i soarbe
 răul, părând
 totuși că
 poruncește și
 în renunțarea

ei, încleștat și covârșit ca niciodată de strigăte, de toată această scenă în lăcașul sfânt — el cedează, își destinde membrele, se abandonează, închide ochii, respiră mai liniștit și apoi privește iarăși spre imblânzitorul său. Acum, el simte că diavolul, în care cred amândoi, dă înapoi, iese dintr’ânsul; el simte aceasta, pentrucă străinul îl silește să creadă astfel.

Furtuna a trecut; ușurat, puțin slăbit, el se ridică : pare vindecat.

Sute de oameni au văzut aceasta: străinul e unul dintre acei vrăjitori cari pot isgoni pe diavoli, la fel ca vechii profeți! Respectuoasă, mulțimea se dă în lături: îl lasă să plece. Însă el e obosit. S’a dus bucuria propovăduirii, ce sporea mereu în vorbitor, voința tenace a medicului, în care și-a pus toată puterea ! El fuge de mulțime, părăsește strada, lasă orașul în urma lui; și abia afară, la tărnm, se oprește, se așează pe nisip, între trestii, ca să se reculeagă.

II

Limpede și verde se întinde lacul între coastele muntelui, sclipind sub soarele după- amiezii. Un golf apărat de vânturi, între munte și apă, adăposteste orașul acesta și multe sate și orașele cari pot fi văzute toate de- aci, de sus, de pe culmea nordică. Ceea ce se vede acolo, la dreapta, la două ore depărtare, orașul acela alb, strălucitor, cu un turn, este noua Tiberiadă, unde domnește Herod Antipa, prințul acestei țări. Prin numele

estâncos dindărătul său, Hermonul, cu văgăunile și creștăturile lui și cu zăpada ce nu se topește toată niciodată, nu pare asemenea unui veșnic avertisment? Frumos ca viața, se întinde lacul la picioarele acestui munte ameninfațor—și Isus cunoaște cuvântul Domnului care, dintre cele șapte lacuri ale lui Israel, l-a ales pe acesta, ca pe cel mai frumos.

Pe urmă însă, când începe să se întunece, drumețul zărește multe bărci, cari părăsesc porturile ca să tragă plasele din apă: căci, în amurg, peștii vin mai curând la suprafața — și prima stea ce apare tocmai acum, dinspre Răsărit, arată că Sâmbăta e pe sfârșite și că munca e din nou îngăduită. Ei

orașului, prin templul și vulturii săi, prințul lingusește p<- împăratul roman, de ale, cărui capricii depinde și puterea lui. La stânga, se vede gura Iordanului și tocmai la Sud, la celalt capăt, < poate închipui locul unde el părăsește din nou lacul, spre a curge mai departe, drept, pAnă la Marea Moartă.

Poate că Isus își amintește, în ora aceasta, de omul care îl botezase acolo, în apa dela Iur: i fluviului și cum îl trezise, din visarea ui de ani îndelungați, chemarea înfricoșătoare și atât de frumoasă totuși, a Tatălui. La prințul Herod, nu se gândește de loc. Acesta «■ departe de dânsul, ca și împăratul roman pe insula lui din marea străină, împreună cu toate puterile trecătoare de pe pământ. Dar aci, păsărelele fâlfaie și ciripesc în juru-i; recunoaște turturica din țara lui și ea pare să l recunoască; din păpuriș, ea vine spre dânsul, săltând deasupra nămolului. Pelicanul însă rămâne departe, pentrucă e mare și are mai puțină încredere în oameni decât această mică vietate, nebănuitoare. Lui îi este frică de vânător. Când drumețul înlătură scoicile și, cu muchia unei scoici mai mari, scoimo- nește pământul, el dă îndată de piatră neagră: e bazaltul, semn al cutremurului care făcuse aci ravagii, în urmă cu câțiva ani, și îngropase mii de oameni.

Isus nu se uită la lucrurile acestea, simplu, ca oricare altul; ca poet, întrevede în ele parabola, tâlcul lor adânc: coline și pietre, ape și cetăți, catastrofele pământului și povârnișurile f ertile din juru i, unde strugurii și pepenii încep să se coace după acum, în Aprilie toate îi insuflă înțelesul lor ascuns și îl cuprind în cercul meditării. Oare munte

și cu zăpada ce nu se topește toată niciodată, nu pare asemenea unui veșnic avertisment? Frumos ca viața, se întinde lacul la picioarele acestui munte ameninfațor—și Isus cunoaște cuvântul Domnului care, dintre cele șapte lacuri ale lui Israel, l-a ales pe acesta, ca pe cel mai frumos.

Pe urmă însă, când începe să se întunece, drumețul zărește multe bărci, cari părăsesc porturile ca să tragă plasele din apă: căci, în amurg, peștii vin mai curând la suprafața — și prima stea ce apare tocmai acum, dinspre Răsărit, arată că Sâmbăta e pe sfârșite și că munca e din nou îngăduită. Ei

strigă de la o barcă la alta, și scot la iveală năvo-urile, le succesc, le răstoarnă și aruncă în barcă prada ce se sbate și sclipește — apoi vâslesc grabnic spre tăr-m, căci noaptea cade repede prin aceste meleaguri.

Cățiva din ei, debarcând în apropierea străinului, recunosc într’ânsul pe vrăjitorul de azi dimineată — și el însuși recunoaște pe unul din ei: căci acesta e Andrei, unul din învățăceii lui Ioan, pe care îl întâlnise de curând la apa Iordanului. Acum, el îi prezintă pe fratele său, Simon, și în ticn-p ce toți își întind mâinile, niciunul nu știe ce destin e pecetluit prin aceste strângeri de mână — și nici Isus nu știe că va da odată acestui Sitnon numele de Petru.

Iată că se apropie acum încă doi, cari vor să-i cunoască pe omul făcător de minuni; și aceștia sunt doi frați, cari se numesc Iacob și Ioan — și în urma lor vin alții și toți pa

ra ibă **încredere** în străin, nu numai **pentru că viudecaBe pe** posedatul acela — aceasta **au** l.ii iit-o și unii Farisei— dar și pentru că cele

< < le grăise acolo, la sinagogă, a pătruns ud&nc în inima acelor oameni simpli, căci și vorbele sale au venit din inimă. Pe urmă, t• And întunerecul îi alungă pe toți, Simon îl c onduce la casa lui, îl poștește la masă și, < urând, jumătate din orășel e adunată înaintea ușii, căci e seară de veghe și toți ar vrea să-i vadă cu ochii lor pe tămăduitorul acela străin.

Înăuntru, zace mama nevestii lui Simon, bolnavă de friguri și, de oare ce a dat dovadă de marele dar ce-l posedă, ei îl duc la patul bolnavei, îl privesc și el înțelege ce așteaptă dela dânsul. Trebuie oare să ajungă un taumaturg, un doctor miraculos? Aceasta îi repugnă. Dar iată că ei se înghesue îndărătul său, la ușă, bagă capul înăuntru și așteaptă. Oare Moise și profeții n'au fost nevoiți să săvârșească minuni, înainte ca oamenii să fi crezut în învățăturile lor? Bătrâna femeie, care auzise de vindecarea dela sinagogă, crede acum și ea într'ânsul și privirea ei rugătoare se pironeste, cu fermă încredere, asupra străinului cu înfățișare atât de plină de bunătate. Vrea să fie tămăduită și el vrea să-i împlinească ruga: din această dublă credință se naște puterea de vindecare — și când el o cuprinde în mâini și o privește, silind-o să se lase în voia puterii sale, el isbutește și

de astădată să înlăture febra, să
isgonească duhul cel rău — și ea se ridică
din pat.

Cu recunoștință și respect, stau și se uită oamenii în juru-i. Cu spaimă; cu o tăinuită oroare, el simte că i s’a impus lui însuși rolul

unui vrăjitor. Căci, a doua zi, bolnavii încep să se târască până la ușa lui Simon, unii sunt aduși chiar în patul lor — leproși, orbi și paralitici — și toți vor să fie vindecați de dânsul. Isus face ce-i stă în putere. Pe unii îi lecueste pentru vreme îndelungată, pe alții pentru scurtă vreme; pe unii îi unge cu ulei, pe alții îi oblojește cu tină—pe niciunul nu-l vindecă fără influența credinței, pe care o cere dela fiecare. Totuși îi este silă, îl scârbește într’atât arta pe care o practică, încât—cu toată compătimirea sa față de suferinzi — e nevoit să lupte neîncetat cu sine, ca să poată îndura această situație ; și, de fiecare dată, el ordonă cu un ton de amenințare celui mântuit să tacă, să nu spună nimănui ceva. Dar toți vestesc și exagerează măestria lui — și astfel, în zori de zi, el fuge din Calarnaum, pentru a se regăsi pe sine.

Dar oamenii cei mici, pescarii și țăranii, îl urmează ca să-i mai audă vorbind despre cele ce propovăduise în ora aceea, la casa de rugăciune. Mai cu seamă femeile, în frunte cu mama lui Iacob și Ioan, se țin după dânsul — și, repede, ei s’au obișnuit să-i aibă în mijlocul lor când șed la țărmul lacului, își dreg năvodurile, câtrănesc bărcile și taie lo- peți pentru vâslit. înconjurat de oamenii aceștia săraci, cari își ridică spre dânsul ochii în toiul lucrului — sau șezând cu ei pe plajă, printre scoici, la umbra câtorva tamarini bătrâni, cuprins de fâșâitul trestiilor sau de murmurul valurilor, mereu printre cei neînvățați, printre cei credincioși și cei buni — Isus se simte fericit. Atunci, curentul gândurilor sale pline de iubire, începe să curgă imbelșugat, în matca pildelor și parabolelor. Căci, dacă

vorbește aci, afară, despre împărăția cerului, el n’are decât să arate cu degetul sus, apre cer.

Ce mică e lumea asta marei în fiecă oră un alt sat; într’o oră a și ajuns dincolo, pe Arinul celălalt — și totuși, lui Isus îi tremesc multe săptămâni, până în miezul verii, ni să viziteze toate satele și târgușoarele din preajma lacului Ghenezaret. El nu poate ■-la pe loc și să aștepte pe cei cari vin la dânsul, precum făcea Ioan: îi caută el, și de oare ce îl urmează acum primii săi discipoli, ei formează curând un mic grup statornic, care merge din loc în loc.

Că un asemenea învățător care cutreeră (ara găsește discipoli cari să-i urmeze și să-i ajute, aceasta nu e ceva nou la poporul lui Dumnezeu și în aceste vremuri înfrigurate, pline de așteptare. La ce renunță oare acești fii de pescari? Au ceva de pierdut? Suflete visătoare, mărginite, uneori cercetătoare, pline de dorinți, ei nu prea fac deosebire între împărăția cerurilor și eliberarea lui Israel pe pământ — și urmează cu ușurință pe un om care leagă cuvinte frumoase cu mâini fericite, care trezește în ei dorul unor gânduri și simțiri mai bogate, mai adânci ca până atunci, făcându-i să meargă în altă parte și să învețe ceea ce nu-i interesa acolo, la țărmul lor liniștit. Pe lângă aceasta, el e vesel, stă cu plăcere la masă, nu fuge de vin și le lasă femeile. Tinerețea, impulsul nelămurit pentru călătorii, atracția Bunei-Vestiri și farmecul prietenosului purtător al soliei, superstiții și nădejdea într’o răsplată cerească — toate acestea ademenesc pe tineri, îi în-

deamnă să urmeze pe noul profet în peregrinările sale.

Iată-i că vin din văi și din munți, să-i vadă pe tămăduitor și vrăjitor — și acolo unde nu se află vreo sinagogă, tot satul se îngrămădește la malul lacului. Isus se urcă într'o barcă și cere prietenilor săi s'o îndepărteze de țărm; apa duce apoi răsunetul vocii sale : stând în picioare, în barcă, dominând ca un rege asupra celor mulți cari stau gheinuiți sau întinși pe uscat, el le strigă cuvintele bunei sale vestiri, în pilde, în parabole neîncetat noi, luate din viața lor restrânsă, dar curată. Găci numai prin asemuiuri și imagini, spune el, numai prin măe- stria vorbei poporul poate fi instruit. Da, el cutează să-i înfățișeze prin imagini chiar pe Dumnezeu, pe care niciun Evreu nu are voie să-i zăgrăvească și nici măcar să și-i închipue. Isus însă îl evocă, în pildele sale, ca rege pe tron sau ca stăpân ai viilor, ca o gazdă prietenoasă sau ca proprietar de sclavi.

El simte atunci cum revine spre dânsul ecoul imperceptibil pe care cuvintele sale îl trezesc în inimile lor simple; și când ei îi pun întrebări, el le dă răspuns — și când ei își aduc bolnavii la dânsul, el vindecă pe cine poate și pornește mai departe. Oamenii se adună în fața casei unde poposește, pentru ca el să le vorbească. Se oprește la încrucișarea drumurilor și cuvântează celor cari se întâmplă să fie de față, mulți sau puțini, după cum e ora; și dacă sunt femei și copii, graiul său e atunci și mai ușor și mai limpede. Dar mai mult decât toate îi place săMea cu învățăceii săi la masa comună: și vorbește apoi sufletelor

lor familiare și credincioase, privind înainte-i, ca altădată

< And ședea în fața căsuței de piatră a dulgherului din Nazaret și veneau, seara, câțiva prieteni să-i asculte.

Numai orașele mari le ocolește: nu călătorește niciodată spre Tiberiada cea strălucită, în fața căreia orice copil din regiunea aceea a stat măcar odată plin de uimire. Și nici la Taricheea sau la Sephoris nu se duce. Căci, simte el, acolo sălășluiesc viața gălăgioasă, stăpânirea și ambiția; acolo se adăpostește banul și despre acesta el nici nu vrea să audă. Însă departe, acolo jos, în Iudeea, se întinde orașul cel mare, unde se urzesc atâtea, unde stăpânesc puternicii preoți, comentatorii legii și cei cari veghează asupra formulelor, conjurații forme — a căror dușmănie tainică a simțit-o dinainte în acele priviri mute ale Fariseilor, când vorbise întâia oară la Cafarnaum,

Isus rămâne departe de Ierusalim.

III

Un nou simțământ de iubire se revarsă asupra oamenilor cari se apropie de dânsul. El n'a venit să urască, ci să iubească împreună cu ceilalți — și nicăeri nu caută lupta. Ceea ce propovăduiește el tăcutului și săracului popor din jurul lacului Ghenezaret, e pornit deadreptul din adâncul inimii — și numai în judecata prudentă a învățaților dela oraș se poate trezi îndoiala, rod al educație

ilor. În sufletele naive, neprefăcute, vorba lui pătrunde lesne; căci pescarii aceia, cari sunt nevoiți să aștepte cu răbdare zi cu zi, cu năvodul și cu undița, șezând la țărm sau în bărcile lor, sunt niște ascultători prietenoși și blajini pe cari nu-i duce în ispită nevoia de înfăptuire, de acțiune. Din gura lui Isus, ei nu aud nimic ce i-ar putea tulbura și rătați: nici despre glorie și împărăție, nici despre răz-

mii, nici despre servitutea de azi și marele trecut al poporului și nici chiar despre răz-

bunarea și pedeapsa lui Dumnezeu, despre mânia și răsplata lui. Din inima acestui iubitor de oameni sbucnește un izvor de milă, de îndurare și de voioșie. Și toate cele ce umple ființa sa, el le depune pe genunchii Tatălui său ceresc, care i le dăruise. Și de oarece toți sunt copii ai marelui Tată, acei cari îl vor înțelege mai bine și încă dela primul cuvânt, aceia sunt nevinovații sunt cei duioși, cei neștiutori — căci ei nu gândesc altfel decât un copil. Cine se încrede cu totul în bunătatea lui Dumnezeu, acela trăiește sub paza Domnului, căci „el lasă ca soarele să răsară deasupra celui bun și celui rău și revarsă ploaia peste cei drepti și cei nedrepti”. Cine crede astfel, va dobândi curând împărăția cerului pe pământ, „o comoară din ogorul lumii”⁰.

Țăranii superstițioși, adunați în jurul învățătorului. pricep asemenea vorbe, căci plin e aerul de povești miraculoase și proorocii au văzut deschizându-se cerul. Oricine a auzit odată de comoara îngropată, ieșită la iveală în urma plugului și fiecare știe doar că ploaia cea bună a făcut să rodească nu numai țarina lui ci și aceea a vecinului pe care nu l poate suferi. Că profetul Daniel a vorbit la fel despre cer și pământ, aceasta nu prea o știu — și mai puțin știu ei că omul din Nazaret, încă din vremea când fusese băiat, pusese urechea în iarbă și simțise pretutindeni prezența Tatălui atotiubitor, precum îi învață acum. Pe el îl cred cei săraci cu duhul, căci nu le aduce nicio amenințare, ci vestea cea bună — și pune atât de aproape fericirea omenească, pe care el o numește împărăția cerului, încât ei o pot atinge; și totuși, el nu le impune îngenunchierea adâncă a pocăintii, ca Botezătorul. „Cereți și vi se va da. Căutați și veți găsi. Bateți și vi se va deschide.” Oare, în casa Domnului, a rostit vreodată un preot în fața săracilor cuvinte atât de consolatoare ?

Și nu are el dreptate să ne numească frați, de vreme ce avem cu toții același părinte ? Trebuie oare să se plătească fratelui, pentru vina lui, cu aceeași nedreptate : ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, precum învață Sa- duceii în orașul cel mare ? Nu, dar nici ceea ce predică învățătorul acesta nou, nu este atât de ușor: „Dacă te lovește cineva peste obrazul drept, întinde-i atunci și pe celălalt. Și dacă unul vrea să se judece cu tine ca să-ti ia haina, dă-i și mantaua ta.” Și cum țăranii și pescarii mai stau la îndoială, întrebându-se dacă s’ar putea înfrânge într’atât pe ei înșiși și pentru ce trebuie să ajungă la asemenea umilintă și desintere- sare, iată că-l aud spunându-le: „înadevăr,

dacă iertați oamenilor greșelile lor, Tatăl vostru ceresc vă va ierta și el greșelile voastre”. Atunci ei încuviințează, căci știu că o asemenea lepădare de sine va trebui să fie odată răsplătită.

Însă el le cere și mai mult. A iubi numai pe cei cari vă iubesc, de așa ceva sunt în stare și păgânii. „Iubiți pe dușmanii voștri. Binecuvântați pe cei cari vă blestemă. Faceți binele acelor cari vă urăsc. Kugați vă pentru cei cari vă insultă și vă asupresc.” Să-ți iubești vrăjmașii, aceasta e tot ce poate fi mai greu. „De câteori trebuie să iert fratelui meu, dacă a păcătuit față de mine? întreabă unul. E de ajuns de șapte ori ?”

Atunci învățătorul îl privește cu hotărâre, drept în ochi: „Nu de șapte ori, ci de șapte zeci ori șapte!”

Și ei stau și se întreabă, șovăitori, dacă omul acesta nu e cumva prea exagerat în toate câte le cere. Ei îl înțeleg totuși, când îi lămurește cu glasul blajin și când îi sfă-

tuește: „Nu judecați, pentru ca să nu fiți judecați și voi. Căci precum veți judeca, așa veți fi judecați... Tot ce vreți să vă faceți vouă oamenii, faceți-i și voi lor: aceasta-i legea și profeții.”

Ei nu știu că, în urmă cu cincizeci de ani, Hillel, care era în fruntea Sanhedrinului, predicase același lucru, aproape cu aceleași cuvinte; ei știu numai că Hillel fusese la început un sărman muncitor cu ziua, ca și dâșii. Dar ei văd cu ochii lor că Isus nu șade în marele Sfat din Ierusalim, că nu trăește în casele celor puternici și nici la masa bogaților nu stă; ci, îi caută pe ei, la colibele lor de lângă lac, departe de templu și de palate; și dacă stă bucuros la masa lor,

« IHO apleacă întâi prin ușa joasă, se uită
 ui leagănul nou-născutului, întreabă de vite,
 <joacă cu copiii și dă ajutorfemeii bolnave.
 .Șiatuncea, desigur că ei îl cred când le
 ! pune la masa lor sărăcăcioasă:

„Fericiți, voi săracii, căci a voastră e împărăția Domnului... Nu vă adunați comori în cer. Unde e comoara voastră, acolo va fi și inima voastră.” Atunci ei îl privesc dând din cap — căci sunt mulți tâlhari în Galileia; omul acesta știe ce spune și ei capătă încredere într’ânsul: așa trebuie să fie, căci el știe cu adevărat și e sigur de ceea ce le făgăduiește pentru lumea de dincolo.

Oare nu face înadevăr el însuși ceea ce i învață ? „Dacă dai o masă, la prânz sau seara, nu po’ți pe prietenii tăibogați, pe frații și vecinii tăi, pentru ca dâșii să nu te poștească la rândul lor și să-ți înapoieze ce au primit dela tine. Ci poștește pe săraci și pe schilozi, pe orbi și pe ologi, și vei fi fericit, căci ei nu au nimic ca să te poată răsplăti. Inșă ți se va răsplăti la învierea celor drepți.”

Bogații îl ascultă cu neliniște: acesta e instigatorul cel nou ? acesta urzește răskoala cu vorbele primejdioase pe cari le spune norodului mărginit la minte ? Dar printre ascultători se află fii și nepoți de-ai lor, cari se simt atinși de chemarea noului învățător; ei nu știu cum li s'a întâmplat aceasta. Un tânăr moștenitor se duce la dânsul și 1 întreabă cum ar putea deveni fericit. Ține poruncile? „Le-am ținut încă din copilărie”. Prin râvna și umilința lui, tânărul e pe placul învățătorului: tocmai pe dânsul ar vrea să-i câștige; și el îi spune:

„Atunci, nu-ți lipsește decât un lucru, Du te și vinde tot ce ai, dă săracilor și astfel vei avea o comoară în cer.”

Însă tânărul bogătaș nu poate înțelege asemenea vorbe; îl privește pe Isus: acesta îl ia poate drept un smintit ? Și, plin de supărare, își vede de drumul său. Isus se uită în urma lui, apoi își rotește privirea printre ascultătorii săi;

„Cât de greu le este bogaților să intre în împărăția Domnului! Mai degrabă va trece o cămilă prin urechea acului, decât un bogat în împărăția cerului.”

Cu câtă blândețe s'a purtat cu bogătașul acela, cu toate că el Socoate și bogăția aproape ca un păcat! gândesc oamenii din juru-i. Atât e de blajin față de toți păcătoșii, încât se pare că-i iubește mai mult de cât pe cei drepti. Aceasta nu e oare de mirare ? Și cum el vede nedumerirea pe chipurile lor, îi vine atunci în minte o parabolă, acolo, pe pajiștea unde se aflau. Căci, după cum e locul și ora, el găsește totdeauna felul cel mai potrivit de a-și arăta gândurile:

„Dacă vreunul din voi are o sută de oi, oare nu lasă nouăzeci și nouă pe pajiște și fuge să găsească pe una singură, care se răzletise de turmă? Și când o găsește, o pune bucuros pe umerii săi, se întoarce acasă și strigă prietenilor și vecinilor: Ve

deți, am găsit oaia pe care o pierdusem! La fel, va fi mai multă bucurie în cer pentru un singur păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de oameni drepecți,

- ari n'au nevoie de pocăință."

Și le spune apoi povestea fiului risipitor,
< .ue își pierduse tot avutul și se ~~fiu la Orșani~~ ¹
< ele din urmă, plin de căință, acasă la tatăl HAU. Și acesta îl îmbrățișă, îl împodobi cu haine noi și puse să se tae pentru el vițelul
< cl gras. Atunci se supără celălalt tiu, care muncise tot timpul pentru tatăl său și nu căpătase vreodată nici măcar un berbec, ca să poată oferi o masă amicilor săi. «Fiule, grăi tatăl, tu ești toată vremea cu mine și tot ce este al meu, este al tău. Fii însă vesel și plin de voie bună, căci fratele tău era mort și iată-l acum în viață, era pierdut și l-am regăsit."

Cum ? Fiul cel harnic n'are dreptul să fie supărat ? Nici măcar un berbec, pentru atâtea servicii? Atât de nedreaptă să ajungă oare iubirea de oameni, când ea dă curs liber valurilor de milă și indulgență, precum face Tatăl ceresc? Ceea ce contează, nu e ce face ori nu face omul, ci numai ce simte și gândește el atunci. Ochiul priceput al învățătorului răsbate pretutindeni, ca printr'un vâl; el vede dincolo de aparențe, până în inima oamenilor și toate slăbiciunile lor ies la iveală. Tot ce văzuse Isus la oamenii cei drepecți din orașelul său, încă din vremea când era băiat, i se vădește iarăși printre ascultătorii săi — și, față de aceste păcate tănuite cu grijă, el este mai sever chiar decât legea.

Știe că oamenii preferă să întărească cu mari jurăminte lucrurile de cari nu sunt siguri, de cari se îndoesc mai mult. De ce să jure pe cer și pe propriul lor cap ? „Asupra acestora aveți atât de puțină putere, încât nu puteți albi sau îaegri nici măcar un tir din părul vostru. Vorba voastră să fie: Da sau Nu. Orice cuvânt de prisos vine din partea Răului." De ce să dea săracilor și să trâmbeze peste tot „precum fac fățarnicii prin sinagogi, pentru ca să fie onorați și lăudați de oameni ? Înadevăr, ei și-au găsit răsplata, Dar tu, când dai de pomană, să nu știe stânga ce face dreapta, pentru ca po-mana ta să rămână ascunsă, iar Tatăl tău care vede tot ce e ascuns, să vadă și taina ta și să te răsplătească." De ce să te rogi în public, ca să fii văzut de toți ? „Du-te în odaia ta, închide ușa și roagă-te în taină Tatălui tău". De ce să te înfățișezi neîngrijit în zile de post, pentru ca toți să observe că postești? „Când ții postul, spală ți fața și unge ți capul cu uleiuri mirositoare".

Sau credeți voi că toate se pot răscum-

}
it>ăra cu sacrificii ? „Când îți aduci ofranda a altar și îți amintești că fratele tău are ceva împotriva-ți, atunci lasă jos ofranda și du-te de-1 împacă mai întâi pe fratele tău și pe urmă întoarce-te și pune jertfa pe altar". Da, el care trăise totdeauna fără femei, a priceput totuși bine privirile schimbate pe furis în zile de sărbătoare. El, care nu cunoaște dorința trupească, a recunoscut o odată, la sinagogă, în căutătura unui bărbat care trăgea cu ochiul spre chipul unei femei care stătea dincolo de despărțitură, cu celelalte. Dânsa se prefăcea că nu-l vede și, cu toate că niciun svon nu dădu în vileag infidelitatea celor doi, Isus a văzut visul lorurnit. De-aceea el grăește acum: „Cine râvnește la femeia altuia, acela a și săvârșit adulterul în inima lui".

Cu spaimă aud aceste cuvinte oamenii cari NC simt atinși de ele — și își lasă pleoapele tn jos.

IV

Și totuși, el nu arată de loc ca unul care predică pocăință. Acel care aduce vestea oca bună printre oameni umili, săraci cu duhul, n'a spus niciodată că mizeria și boala sunt

virtuți: el a consolat numai și a tămăduit. N'a încurajat vreodată pe păcătoși și nici nu le-a promis măcar că va lua asupra-și păcatele lor. Nu mai păcătuiți! spune el acelor pe cari îi salvează. Bucuria de a trăi, care apropiase de Tatăl ceresc pe băiatul plin de încredință, devine de două ori mai mare acum, când e bărbat în floarea vârstei și poate revărsa în atâtea inimi belșugul său de iubire. „Nu vă arătați amărâți, ca fățarnicii” zice el pioșilor cari se pierd în extaz, „boala e un păcat sau un semn al păcatului”. Și zice aceluia pe care l-a vindecat: «Te-ai

însănătoșit : nu mai păcătui, ca să nu ți se întâmple ceva mai rău”. Sănătos precum era, în stare să doarmă într-o barcă în toiul furtunii, mulțumit, fericit în simțământul său că e un copil al lui Dumnezeu, el nu pricepe ce este grija zilei de mâine, despre care vin unii să-i vorbească. El se gândește la animalele și plantele cu cari se familiarizase din copilărie — și propovăduiește

: „Nu vă îngrijiți de trupul vostru, de ceea ce veți mânca și veți bea, și nici de îmbrăcăminte trupului vostru. Oare nu e viața mai mult decât hrana, și trupul mai mult decât îmbrăcăminte ? Uitați-vă la păsările cerului; ele nu samănă și nu seceră, ele nu adună nimic în hambare și totuși Tatăl vostru ceresc îi hrănește! Și oare nu sunteți voi mai mult decât ele ? Uitați-vă cum cresc crinii de pe câmp: ei nu lucrează și nici nu țes. Adevar zic vouă, că nici Solomon n'a fost mai bine îmbrăcat în toată marea lui, ca florile acestea. Și dacă Dumnezeu îmbracă astfel iarba câmpului, care astăzi crește și mâine va fi arsă, oare nu va face el și mai mult pentru voi, oameni mici în credință ?... Nu vă îngrijiți deci de ziua de mâine, căci ziua de mâine va avea singură grijă de cele ce-i trebuie.”

El primește cu recunoștință ce-i aduce fiecare zi: fie o adunare în piață sau o liniștită convorbire cu câțiva învățați, fie o tăcută oră la țărmul lacului, singur cu gândurile lui, sau o masă de sărbătoare cu pâine albă, miel și vin roșu din viile acestea. De ce postesc discipolii lui Ioan, și ai tăi nu ? e întrebare într-o zi. Și atunci el dă acest răspuns plin de bucuria de a trăi: „Cum să

postească nuntașii când mirele este cu dânșii? Mai târziu însă, când mirele va fi plecat, atunci vor putea posti.”

Căci, nicio formulă rabinică nu trebuie să-i tulbure ora de viață, când stă la masă cu ai săi; atunci, nu e nevoie ca mâinile și vasele să fie spălate potrivit ritualului și nici nu e nevoie să se rostească o serie întreagă

• Ir rugăciuni: — e de ajuns un verset oare- . ,nc înadevar, el nu interzice nimic; lasă lir fiecare să jertfească și să se roage cum

vi i-a ; dar niciodată nu jertfește el însuși și mei nu botează vreodată și chiar „Tatăl Nos- i rti* — pe care îl învață discipolilor numai i And ei i-l cer — nu devine pentru el o formulă și nu revine nicăeri asupra ei. Da, cu mi curaj nestânjenit, el cutează să aducă Buna*

Voștire, fără nicio formă, fără ritual, căci ea •te ivește deadreptul în inimile oamenilor

— vi numai în magia secretă a gândurilor ne-

< x primate residă, pentru el, păcatul sau grația.

lată de ce el caută pe cei nevinovați, pe cei cari nu știu să grăiască, pe cei neînvațați - pe săracii cari nu pot fi împinși spre fapte necurate din grija pentru bunurile lor. Și când învățații lui vor să alunge câteva femei, cari și-au adus copiii pentru a fi atinși de el, Isus le strigă: „Lăsați copiii să vie la mine. Nu-i opriți, căci a lor e împărăția cerului ! Adevar graesc vouă, cine nu primește ca un copil împărăția cerului, acela nu va intra acolo.” Și el îi strânge la inima lui și îi binecuvântează.

Curând însă, e nevoit să-și țină discipolii cu mai multă severitate decât obișnuia la început. Ca toți profeții dinaintea lui, și ca Ioan, îi trebuie și lui acest mic cerc de credincioși. Printr'ânsii, el poate câștiga mai repede un nume, fără de care nu e chip să

activeze. Ii alege după prima impresie și le cere să-i urmeze; însă, dacă vreunul stăruie și se propune singur, atunci el devine neîncrezător și refuză. Cu toate acestea, ei l-au trădat cu toții în cele din urmă.

Unii au fost discipoli ai Botezătorului; câțiva sunt fii de oameni cu avere; el le cere să și depună banii în cassa comună, ca Esenienii și trăește din ei, împreună cu dânșii. Cei mai apropiați îi sunt Simon-Petru cel practic, Iacob cel entuziast și Ioan cel duios. Toți trei îl urmează cu credință și totuși sunt egoiști; nu prea e sigur de ei, deși sunt plini de iubire față de dânsul. Odată, pe drumul ce duce de-a lungul țărmului, el vede un vameș șezând în ghereta lui; și atunci, el cutează să se pună în legătură cu unul din această clasă defăimată, vrea să dea o pildă pentru parabola sa cu fiul cel pierdut și cere lui Levi-Matei, vameșului, să-i urmeze. Acesta avea să facă mai târziu, pentru gloria lui Isus, mai mult decât oricare altul. Pe urmă, învățătorul alege chiar și pe unul dintre zeloți, pe Simon, discipol al acelui Iuda, ale cărui isprăvi și al cărui sfârșit îl impresionară adânc în copilăria sa. Toți sunt din Galileia.

Numai unul era străin de țara aceasta. Se trăgea din sudul Iudeei. Totuși, niciun glas nu-l preveni pe Isus să se ferească de-a primi în apropierea lui pe omul acesta venit din preajma Ierusalimului. El se numea Iuda.

De oare ce sunt cu toții mai tineri decât dânsul, Isus îi poate călăuzi cu ușurință. Ii numește copiii și lucrătorii săi; îi pune să echipeze corabia, să vâslească, să îngrijească de mâncare și când nu-i înțeleg gândul, el le strigă uneori: „Nu pricepeți parabola asta?

Cum vreți atunci să le pricepeți pe toate celelalte?!” Dar nu întemeiază nicio comunitate, nu se lasă numit decât învățător și > alii> — și doar în momentele de înaltă exaltare li slăvește ca sarea pământului, ca pînă — și «le temelie și luminează lumii.

>Și niciodată nu se arată nerăbdător împo- 1 ri va femeilor cari îl urmează; trei sau patru

- lin ele rămân tot timpul cu el; sunt străine; niciuna nu e din casa și din orașul său. Sunt mai bogate decât bărbații; Ioana e chiar •loția. unui funcționar al prințului; ea și Su- /nna cred într'însul, pentru că le vindecase; «Ile două își urmează fiii, cari sunt discipolii lui.

De oare ce el nu propovăduiește altceva decât iubire, femeile îl înțeleg mai ușor și, în peregrinările lui, ele îl împresoară cu un entuziasm care nu e pentru persoana lui și e totuși pentru dânsul; el nu caută această ••xaltare a femeilor și totuși nu se poate lipsi de ea, tocmai pentru că se lipsește de femei. Când ele îl ung cu uleiuri miresmate sau când îl ascultă visătoare, atunci se realizează într'însul visul de iubire al inimii sale — și, c.t. profet, el dăruiește multora, cu prisosință, ceea ce omul de rând împarte numai cu una singură. Numai pentru că el e Alesul, numai din sentimentul propriei sale valori, el n'a rostit împotriva căsătoriei în care bărbatul și femeia vor să trăiască doar pentru nlăcerea lor reciprocă, în loc să servească pe Dumnezeu. În viață, el nu cere castitate nici din partea celor mai apropiați discipoli ai B ai; alege ca discipoli pe doi însurăței, se lasă urmat de Petru și de nevasta acestuia și, prin interzicerea despărțeniei, el caută să apere căsătoria, de care spune că e dela Dumnezeu; el o apără chiar cu mai multă strășnicie decât legea. Dacă acceptă din partea femeilor tot ce lucrează ele pentru dânsul, preferințele sale sunt totuși pentru femeile mai exaltate sau mai contemplative. Oiață se afla în casa surorilor Martha și Maria. Prima lucra de zor, pe când a doua ședea la picioarele învățătorului. Când cea mai energică, Martha, îi spuse să îndemne pe sora ei să se mai miște după treburi, el surâse și răspunse:

„Ai multe griji și multe osteneli, Martha. Însă Maria a ales partea cea bună și aceasta nu trebuie să i se ia.”

Toate văd un profet în noul învățător; și el se vede pe sine ca profet. Dar nu-i trece niciodată prin gând că e mai mult decât atât: uneori se crede chiar mai puțin. Nicăieri el

nu dă să se înțeleagă că ar avea reminiscențe sau speranțe supraomenești; niciodată nu atinge măcar de departe sfera messianică. Și când oamenii spun că el e unul dintre vechii profeți, îi lasă să spună, tace și apoi îndrumează gândurile lor spre împărăția cerească și spre Tatăl nostru al tuturor. Da, el stăruie să se numească fiul său, el e un fiu al lui Dumnezeu, ca și oricine simte în sine puterile creatoare din care ne tragem. Acum însă, el a găsit un cuvânt nou, care să exprime și mai adânc umilința sa. Când proorocii cei vechi vroiau să arate ce abis îi despărțea de Dumnezeu lor, ei se numeau „Fiul Omului” ; așa se numea în fața Domnului profetul Daniel, adesea și profetul Ezechiel: un muritor în toată slăbiciunea lui, zămislit de muritori și născut pentru su

-Înaintă, dar și cu toată demnitatea pe care i-o pregătește harul divin.

Numele acesta și I-a ales Isus din Scrip-

I <IIA, când a căutat cel mai umil nume pe

«arc I-au născocit profeții. Fiul Omului,

rt Pune el, n'a venit ca să fie servit, ci să servească. El vorbește despre peregrinările sale
omenești la fel cum vorbise Ioan înaintea lui — și când îl întâlnește tânărul cel bogat,
care i se adresează cu cuvintele : Bunule în- vițător! el se dă înapoi și îl dojenește cu o
mândră umilință :

„De ce mă numești bun? Nimeni nu e bun afară de unicul Dumnezeu!“

Astfel, el trăește departe de toate agitațiile epocii și națiunii sale. Totuși, ca orice Evreu, el evită încă orice atingere cu păgânii necurați, și chiar avertizează pe discipolii săi să se ferească de ei. Și niciodată nu i-ar putea trece prin gând să învețe sau să tămăduiască pe necredincioși, pe idolatri. Despre aceștia, nu vorbește decât în mod negativ : îi respinge — și când vrea să caracterizeze o greșală sau un defect, el adaogă: Oare nu fac la fel și păgânii ? Ei râvnesc spre bani și bunuri; discipolii săi nu trebuie să le aducă vestea cea bună, căci nu se aruncă mărghăritare înaintea porcilor. Să evite chiar și Samaria, situată între provinciile evreiești; mai bine să călătorească pe drumuri ocolite. Și cu toate că el însuși evită Ierusalimul, îi displace și mai mult când vede că pe Garizimul samaritean e adorat Dumnezeuul căruia drept-credincioșii îi înalță imnuri de slavă în templul sacru.

În lucrurile lumești, nu atinge și nu irită pe nimeni. Nu predică împotriva lui Herod, care îl mai ține închis pe Botezător; nu vorbește împotriva Romei și a împărăției lumii, nu blamează pe niciun puternic al zilei. Certurile prezentului nu-l ating, nici cele mari, nici cele mici — și când cineva îl cheamă odată ca judecător împotriva fratelui său, Isus îi răspunde cu mânie: „Omule, cine m'a pus judecător peste voi și să fac rânduială în chestiile voastre de moștenire ?” Cu prudență, el caută să înnoade în toate, învățătura veche cu cea nouă: „Să nu credeți că am venit să înlătur legea și profeții ! Am venit să-i împlinesc! Căci, adevăr zic vouă, până ce nu vor trece pământul și cerul, nu se va clinti o singură literă și nicio iotă a legii nu va trece până ce nu se îniăptuește totul.”

Da, el îndeamnă mulțimea să urmeze pe Farisei, potrivit legii: „Duceți-vă și arătați-vă preoților... Ce vă spun ei, aceea să faceți.”

Și totuși, el e dușmanul lor și ei sunt dușmanii lui. La început, ei îi urmăresc pașii cu băgare de seamă; îl poftesc pe străin la masa lor. Cărturarii din Cafarnaum discută cu el, îl numesc rabbi și ascultă comentariile lui prudente. Dar nu durează mult și neli-niștea sporește odată cu faima lui, ce se întinde repede; atunci, ei pândesc ocaziile potrivite pentru a îndepărta de el norodul. Odată îl găsesc la un festin, petrecând voios în mijlocul vameșilor și al altor păcătoși. Și unul dintre Farisei întreabă pe un discipol: „De ce învățătorul vostru mănâncă împreună

< u vameșii și păcătoșii ?” Dela celalt capăt al mesii, Isus aude sau presimte întrebarea și, dintr'odată, își pierde toată blândețea și buna dispoziție. Deasupra mesei, el titrigă acestui cetățean fără cusur, dușmanului său de moarte:

„Cei sănătoși și puternici nu au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. Duceți-vă și învățați ce înseamnă aceasta: n'am venit să chem la pocăință pe oamenii cucernici și dreți, ci pe cei păcătoși!”

Aceasta era întâia lovitură pe care o dădu în public dușmanilor săi. Ii arde lovitura — și, tăcuți, străinii părăsesc locul festinului. Așa începu conflictul.

Dar cum să pună mâna pe dânsul ? Dacă îi place să stea astăzi la masă cu niște păcătoși, mâine îl poate chema comunitatea la sinagogă, ca să predice! În acest caz, ei n'au nicio putere să se împotrivescă. El e unul dintre acei primejdioși înnoitori, cari încep departe, la marginea țării, prin sate, pe lângă oameni de rând, și unde nicio confrerie nu le cere socoteală de vorbele lor. Oare n'a vorbit chiar împotriva bogăților, cași-cum bogăția ar fi un păcat? Așa a început și Ioan, care ar putea fi astăzi o putere amenințătoare, dacă Herod nu l-ar ține sub zăvor și în lanțuri. Oameni ca aceștia nu trebuiesc pierduți din vedere : numai să fie lăsați în voe, să-și facă mendrele. Cu cât se va încurca mai mult în cuvântările sale, cu atât mai sigur va veni ziua când el se va abatedela prescripțiile legii — și atunci va putea fi prins!

Într'o Sâmbătă, Isus se duce cu discipolii săi la câmp. E luna Mai și grâul e copt — și de oare ce tinerilor li s'a făcut foame, ei smulg în treacăt spice, ca să mănânce boabele. Doi dintre Fariseii cari sunt mereu pe urmele acestui grup de nelegiuiți, îi întâlnesc ea din întâmplare și îi întreabă dacă se cuvine să smuigă rodul în zi de odihnă. Căci Sâmbăta era o mare și sfântă orânduire a acestui popor; superstiția legată de această zi înlănțuia până și natura : erau numite „sabatice” isoarele cari nu curg neconținut. Isus, care vorbea poporului în limba poporană, dar răspundea cărturarilor în graiul Scripturii, își amintește imediat un pasaj potrivit : „Oare n'ați citit ce făcuse David când flămânzise împreună cu ai săi ? Cum intrase el în templu și mănca împreună cu ceilalți, pâinile rituale, pe cari numai preoții le puteau mânca ?... Sâmbăta a fost făcută pentru om și nu omul pentru Sâmbăta. Iată de ce și Fiul Omului este stăpân al Sâmbătei.” Cu spaimă cei doi Farisei se privesc unul pe altul: el a profanat Sâmbăta!

Curând după aceasta, e adus la Isus un paralytic. Și de oare ce ai săi nu pot pătrunde până la învățător prin mulțimea înghesuită, bolnavul e purtat cu patul său până în casa. Isus, care vede în boală un păcat, spune: „Omule, păcatele tale îți sunt iertate”. Atunci, cărturarii gândesc în sinea lor: „Cine e acesta, care rostește blasfemii contra Domnului ? Cine poate ierta păcatele, decât numai Dumnezeu ?” El însă, simte ce «Andesc dânsii, căci privirea lui descoperă totdeauna pe dușmanii ascunși în mulțime. vȘi răspunsul cade, tăios:

„Ce gândiți oare în adâncul inimii? Ce este mai ușor de spus : Păcatele tale îți sunt iertate ? — sau : Ridică-te și umblă ?” Și sub puterea magnetică a lui Isus, iată că și bolnavul acesta se ridică, își ia patul și se duce.

Și toți rămân uluiți și înfricoșați; nimeni nu îndrăznește să și strige bucuria în fața învățătorului. Acum, toți spectatorii sunt ca paralyzați. Il evocă pe Dumnezeu și spun: „ Am văzut astăzi lucruri neobișnuite”. Fariseii însă, reîntorși acasă și adunați la sfat cu ușile încuiate, se agită, își aruncă brațele spre cer: „Blasfemie! A profanat numele lui Dumnezeu! A iertat păcate! I se cuvine moartea!”

Ei nu cutează încă să spună aceasta sus și tare. Poporul îl iubește înadevăr și, departe de capitala puternică, în Galileia plină de agitație, nu e atât de ușor să se pună mâna pe un instigator. Deocamdată, ei umblă și spun peste tot că noul rabbi îndepărtează femeile dela datoriile lor. El însă, îndârjit, plin de curaj, începe să se poarte altfel decât îl

îndemnase înainte firea sa: ca să se apere, pornește el însuși la atac. Se folosește mai întâi de arma parabolei. Doi oameni, așa povestește el, veniră în același timp la templu, să se roage: un vameș și un fariseu. Acesta din urmă se ruga pentru el însuși: „Îți mulțumesc ție, Doamne, că nu sunt ca și ceilalți, ca hoții, nedrepții și cei cari săvârșesc adulterul, sau ca vameșul acesta, de aci. Căci eu postesc de două ori pe săptămână și dau din toate câte o zecime.” Vameșul, care stătea în apropiere, nu îndrăsnea să și ridice ochii; își lovea pieptul și spunea numai atât:

„Îndură-te, Doamne, de mine, păcătosul!” Ce încheere va trage? se întreabă oamenii. Cuteza-va să ia apărarea păcătosului? „Adevăr grăesc vouă”, încheie

Isus, „că vameșul s’a dus izbăvit acasă, înaintea celui alt. Căci cine se înalță pe sine, acela va fi înjosit, și cine se umilește pe sine, acela va fi înălțat.”

Curând, toată Galileia știe că Nazarinea- nul acesta e un dușman al cărturarilor; și curând, prin oamenii săi de încredere, află aceasta și marele Stat care, din Ierusalim, supraveghează pe toți inovatorii din această țară a lui Dumnezeu. Urmăriți-l, puneți-l la încercare! așa poruncește decretul lor. Și iată că, din nou îl pofteste un Fariseu la masa lui; Isus se duce la el și, în timpul mesei, ușa se deschide și intră o tânără și frumoasă femeie: o prostituată, pe care toți

o cunoșteau. Auzise vorbindu se de acest rabbi plin de har și de îndurare, care iubește pe cei cari păcătuiesc. Cum să se apropie însă de el? Mulțimea râde de dânsa sau o isgonește; de aceea, de multă vreme ea pândește ora când dânsul s’ar afla într’o casă, înconjurat de mai puțini oaspeți. Și cum ea stă și se gândește cum i-ar putea fi lui mai plăcută la vedere, nu-i vine altceva în minte decât uleiul, cu care își parfumează pielea pentru amorurile ei venale.

Și acum, ea îl vede pe omul acela la masă } privirea lui, atât de blândă între privirile

aspre ale celorlalți, o face să și piardă tot cumpătul: îi cade la picioare și plânge. Și, în timp ce lacrimile ei picură pe picioarele lui goale, toți stau înmărmuriți și nimeni nu-i vine în ajutor; în tulburarea ei, caută o basma și nu găsește nimic — nu găsește decât părul ei lung cu care îi cucerește de obicei pe bărbați. Și atunci, se pune să-i șteargă picioarele cu părul ei; pe urmă, fără să contenească din plâns, sărută cu pasiune picioarele lui. Luând apoi flaconul ei în mâinile-i tremurânde, unge picioarele învățătorului. Și ține mereu privirea îndreptată în jos, căci nu îndrăznește să-i privească la față Stăpânul casei e iritat și se gândește: „Dacă omul acesta ar fi un profet, el ar ști atunci ce soiu de femeie e aceea care îl atinge: că e o târfă!” Isus simte ce gândește celălalt: se ridică iute, pornit spre atac, ceea ce nu e în obiceiul său, și zice : „Simon. am să-ți spun ceva”.

„Vorbește, învățătorule”.

Și iată că el născoceste o parabolă cu doi datornici cărora creditorul ie-a iertat datoriile, una mai mare, cealaltă mai mică. Care din cei doi ar trebui să fie mai recunoscător ?

„Acela căruia i s'a iertat datoria mai mare”, spune gazda.

„Ai judecat bine” și glasul liniștit al lui Isus răsună deasupra mesei. El se uită în jos, la femeia dela picioarele lui, apoi iarăși la Simon și zice :

„Vezi femeia aceasta ? Am venit în casa ta și n'ai turnat apă pe picioarele mele; ea

însă, le-a udat cu lacrimi și le-a șters cu părul ei. Nu mi-ai dat niciun sărut; însă ea, de cum a venit, n'a încetat să-mi sărute picioarele. Nu mi-ai uns capul cu ulei, dar ea mi-a uns picioarele cu parfumul ei. Iată de ce îți spun: multe păcate i se vor ierta ei, căci mult a iubit. Dar cui i se va ierta puțin, acela iubește puțin."

Și oaspeții stau în cerc, împietriți de cuvântarea celui nelegiuit. Au amuțit de groază: niciunul nu poate răspunde. Sin guratici, cașicum s'ar afla numai ei în camera aceea, profetul și păcătoasa rămân neclintiți, uniți prin atingere, prin sărut, prin lacrimi și păr; un moment, ei rămân uniți prin cuvântul iubirii: — femeia, pe care au avut-o toți bărbații, — și el, bărbatul care n'a cunoscut niciodată vreo femeie. Un nou cuvânt, rostit pentru eternitate, a răsunat încetisor în căsuța unui neguțător, la țărmul unui lac necunoscut, departe de valurile vijelioase ale lumii — și acum el mai vibrează în tăcerea micii încăperi.

Pe urmă, bărbatul ajută femeii să se ridice și îi spune cu blândețe: „Păcatele îți sunt iertate. Credința ta te-a mântuit. Mergi în pace."

Ea plecă, se reîntoarce și rămase în preajma lui. Venise din Magdala, împresurată de vârtejul dorințelor și voluptăților mereu înolte. Oare nu plânsese înaintea acestui străin? Cine îi vorbise vreodată cu atâta duioșie ca dânsul, fără să râvnească spre frumusețea

ei? Era istovită și el o ridicase, tămăduitorul care îi potolise sufletul și trupul frământat. Și acum, când ea îl urmează de un an de zile, ea știe să vadă în adâncul ființei lui pline de taine, ea vede ceea ce nimeni nu ^/lucise : — renunțarea. Căci ea îl înțelegea mai bine decât toți discipolii, de oare ce trăi- ■ singură înainte, purtată de valurile tulburi ale instinctului care nu alege, și fusese «druncinată de viața aceea, tremurând până la nebunie.

Și iată de ce, mai târziu, când toți discipolii vor fugi, Magdalena va mai sta la piciorul crucii — și, visând la învierea lui, îl va face abia atunci nemuritor.

VI

Ioan zăcea în temniță. Când se apropia de gaura zăbrelită, prin care primea aerul și mâncarea, vedea o bucată din zidul împrejmuitor, din blocuri uriașe de bazalt negru, înălțat vertical deasupra prăpastiei. Și când se înghesuia până la piatra din urmă a acestei bolți, privirea lui mai putea cuprinde și un colț din stânca albă de calcar pe care era înfiptă fortăreața. Uneori, pătrundeau din văgăună aburii și fumul, cari umezeau și mai mult zidurile închisorii sale. Străini îi erau soldații cari treceau pe-afară și priveau cu milă sau cu râsete batjocoritoare în carcera lui părăsită — Moabiți, Idumei, străini până și în limba ce-o grăiau.

La ce se gândește în tăcerea lui ? Mereu îi trec prin minte imagini dela apa Iordanului; apoi, mai depărtată, vremea petrecută în pustiu și, în sfârșit, pierdută ca în ceață, tinerețea sa în mijlocul marelui oraș alb. Pe urmă, pentru a suta oară, citește pe proorocii Daniel și Isaia, cari îi lumină calea — și, la pilda luptei lor, încearcă să găsească tărie și curaj. Mai crede el în libertate și biruință? Sau, va avea aceeași soartă ca și Moise care, aproape de fortăreață, aruncase de pe muntele Nebo ultima lui privire spre pământul făgăduinței ? Și Moise fusese plin de necaz și de mânie împotriva poporului său necredincios. Oare se încrede Ioan în credința lui ? Dela o săptămână la alta, el numără zilele, așteptând întoarcerea celor mai devotați discipoli pe cari i-a trimis după vești; căci îi este îngăduit să vorbească cu ei, prin zăbrele. Ei sunt porumbeii pe cari îi trimite să cerceteze, să vadă cum cresc valurile cele mari, revărsate din Iordan. Căci, nădăjduște el, apele vor crește mereu, nu vor scădea.

Cine e omul acesta din Nazaret, despre ale cărui semne și minuni îi povestiră dânșii ultima dată ? Și pe el trebuie să-i fi botezat — dar, printre sutele de chipuri, el caută zadarnic să și amintească chipul lui. Se spune că jumătate din Galileia e plină de numele lui și totuși Ioan nu și-i amintește. Ciudate lucruri auzise despre dânsul, întâmplări profane, ospățuri cu vameși și târfe; că nu poate ține împreună cu

discipolii săi și că înfățișarea lui e veselă, în văzul lumii. Buna- Vestire ? De ce e bună ? De ce nu botează și nu cere nimănui să se spovedească ? Și totuși, ceea ce propovăduiește el despre împărăția cerului și împotriva bogaților și puternicilor, și felul cum grăește și cum pornesc oameni spre dânsul, cum se îngrămădesc în juru-i, de oare ce nicio sinagogă nu-inl.it «le spațioasă ca să-i cuprindă pe toți: — n i-Ntca îl preocupă mereu pe prizonier și MU 1 pot ieși din minte. Și nu e oare mira- 1 iilos că acest Isus s'a ivit tocmai când dis- p.lruse el însuși? Cum să nu-l privească po- liorul ca pe urmașul său? Nu pregătise și tiyurase chiar el însuși străinului calea, când vestise venirea unuia mai mare ca el ? Dar dnc& ar fi cumva un profet mincinos, un Minplu taumaturg care se folosește de prezi- 1 crea lui Ioan ?

Lanțurile uși zăngănesc. Intră doi soldați : trebuie să-i urmeze. E sigur oare că-l duc acum la moarte? Plin de nedumerire și de spaimă, el părăsește chilia boltită. Inșă ci nu-l duc în curtea cea mică, întunecată, ci sus, pe scara cea mare, spre castelul prințului.

Herod Antipa era un om slab, fricos, destrăbălat, lipsit de energia și perfidia tatălui său Herod. Pe vremuri, când fusese la Roma, ca oaspete al fratelui său, soția acestuia recunoscuse într'însul un mijloc de-a ajunge la putere; căci bărbatul ei, desmoște- nit de toate, nu putea rămâne

aci decât ca trabant al împăratului. Dar Herodiada, ea însăși o nepoată a marelui Herod, semăna mai mult cu străbunul ei — și realizează ceea ce își propuse. În scurtă vreme îl seduse pe cumnatul ei; îl fermecă și îl făcu să-și repudieze propria lui femeie, pentru a o aduce pe dânsa, Herodiada, ca soție în principatul său. Dar prima femeie a lui Herod Antipa, fiica unui rege arab, se refugiase aci, la tatăl ei, în fortăreața Macheea. Atunci izbucni războiul. Herod Antipa cuceri cetatea. De-

atunci, el locuiește uneori aci, la granița Ara- biei, de unde poate înnăbuși mai repede răscoalele, decât de acolo, din depărtata Tibe- riadă a Galileei.

Aci, în partea de răsărit a Mării Moarte, împresurat de prăpăstii, printre izvoare sulfuroase și stânci vulcanice, întunecatul zela- tor părea să fie în locul cel mai potrivit pentru dânsul. Aci I-au adus soldații prințului, primăvara trecută, când mulțimea sporea cu miile în juru-i și când la Ierusalim, nu departe de locul unde predica Botezătorul, stăpânii începură să se teamă de o nouă răscoală. De bună seamă că Pilat se sfătuisese atunci cu Sanhedrinul asupra celor ce erau de făcut, căci puterea Romei nu se întindea dincolo de graniță. Pilat aminti prințului tributar să vegheze ca ordinea să nu fie tulburată în țara sa. Așa era cu poporul acesta veșnic agitat: chiar acum, guvernatorul trimise trupele de cavalerie și în Samaria, ca să împrăstie, să prindă, să ucidă pe membrii unei secte liniștite, care se aduna acolo, în munți.

Ioan e dus prin galerii cu șiruri lungi de coloane, pe lângă băile cu pietre multicolore și, când privește de sus, prin ferestre, zărește la picioarele cetății cisterna cea mare a orașului, mașini de război și magazine. Mai fusese adus pe-aci de două ori.

Fusese și în încăperea cea mare, unde in- tră acum. Stăpânii știu cum să păstreze ră- coarea în sălile lor de piatră, punând să se întindă pânze cafenii și draperii; iar când

fac un semn din ochi, sclavii se grăbesc să le aducă fructe glasate. Când cineva trece în interval de câteva minute din temnița îmbâc- uită în această sală regească, se poate pierde lesne. Oare îl vor pune iarăși la încercare ? Bărbatul în vârstă, întins pe perine, în coltul acela răcoros, cu trăsături răvășite, uzate, pe chipul său altădată frumos, nu arată ca unul căruia i-ar plăcea să chinuiască oamenii. Dar aceea care trage cu urechea îndărătul draperiei — Ioan o știe, căci ultima oară, când se mișcase draperia, el zări o femeie ce Ne grăbi să dispară — Herodiada» e încă în plinătatea frumuseții și puterii sale suverane. !>i, ea se pricepe cum să-i poarte pe bărbatul acela aproape bătrân.

De pe mătăsurile colorate pe cari e întins, prințul își ridică privirea spre uscățivul și sdrențărosul profet, care stă înaintea lui. El încearcă să-și ascundă curiozitatea, teama și admirația printr'o privire lăncedă, obosită; însă celălalt îi ghicește gândurile și nu-i e frică de ele. Nu se știe ce vorbise Herod cu el, când porunci să fie adus la dânsul; ceea ce se știe însă, e că Botezătorul, fără să fie întrebat, îi reproșă căsătoria lui sacri- lejă și îi ceru să se despartă de a doua lui soție- Căci, a lua în căsătorie pe femeia unui frate în viață, era împotriva legii; însă aci, adulterul a fost săvârșit de două ori și, pe deasupra, Herod a abuzat de ospitalitatea fratelui său. Asemenea reproșuri nu erau ceva nou la această casă princiară; însuși Herod-cel-Mare fusese

blamat de preoții din Ierusalim din cauza numeroaselor sale despărțenii și căsătorii; dar acel care vorbea aci, în această fortăreață izolată, era un sărman prizonier care putea plăti cu capul său, oricând, la orice capriciu al stăpânului său.

Și totuși, el cuteza să vorbească și puternicul ezita să-i ucidă. Adepții lui Ioan erau împrăștiați, un nou profet se ridicase, păzitorii legii erau deopotrivă de ostili, și unuia și celuilalt: ce 1 putea împiedica pe fricosul și bănuitorul prinț, să facă un semn, pentru a nimici pe omul acela, care îl provocase cu atâta îndrăsneală și îi insultase soția ? El stătea înaintea lui, deșirat, pe jumătate gol și, cu ivoce tunătoare, îi striga amenințări aspre ca și barba și trupul păros. Așa îl avertiza dânsul: îl așteaptă pedeapsa veșnică, dacă nu-și ispășește păcatele. Când va pleca de-acolo, va veni Herodiada și, privindu-l cu dușmănie pe prinț, îl va numi laș. Totuși, atât de mare era puterea acestui profet, că el era condus iar în temniță, liniștit, lăsat să-și primească discipolii și, desigur, să trimeată prin ei mesagii în țară.

Curând ei veniră iarăși la închisoare și raportară învățătorului lor despre noile biruinți ale omului din Nazaret: acum, el s'a ridicat față împotriva Fariseilor și aceștia împotriva lui — și, de oare ce el tămăduiește pe mulți, desbinarea crește, devine generală. Din nou se recunoaște Ioan în omul acesta care luptă, așa cum luptase el. Se silește să-și înfrângă neîncrederea față de profetul acesta voios,

căruia îi plac peregrinările și ospăturile; iarăși îi cercetează pe discipolii săi, ca să afle unele amănunte de felul cum propovăduiește și cum se poartă Isus. Și de oare ce nu-l poate vedea vreodată la față, și de oare ce inima îl întreabă, în fiecare zi, unde va duce munca întregii sale vieți el se hotărăște să se adreseze deadreptul străinului: vrea să-i întrebe chiar pe Isus cine este el.

Nu știe, înadevăr, ce să nădăjduiască și de

< • să-i tie teamă. Căci, dacă Isus mărturiște că el însuși e mult așteptatul Messia, .Uimei toate suferințele Botezătorului sunt rănbunate, atunci opera lui are o valoare, viața lui are un sens. Dar felul în care lucrează acel care e mai mare decât dânsul, îi <-8le atât de străin — și pare să contrazică pe vechii profeți ! Și Ioan, obositul și totuși mereu nerăbdătorul profet, predă discipolilor săi, prin gratiile de fier, însărcinarea să-i întrebe pe Isus:

»Fști tu oare acel care trebuie să vie, sau trebuie să așteptăm pe un altul?"

VII

Isus n'a vorbit niciodată despre Botezător : parcă vroia să erite amintirea lui. De el era strâns legată acea înfricoșătoare emoție, momentul cel mai intens și mai cutremurător al vieții sale, când ieșise din apa Iordanului și, pe neașteptate, văzuse cu ochiul său launtric porumbelul ce sbura spre dânsul, iar din

mari depărtări auzise vocea Tatălui său. Oare aceasta se întâmplase abia în primăvara trecută ? Şi nu erau decât câteva luni de când, în plină tulburare şi rătăcire, părăsise deşertul şi întâlnise pe primii pelerini cari îi povestiră cum a fost prins Ioan Botezătorul ?

Şi, cu toate că se ferea să pomenească de acel care vorbise cel dintâi despre dânsul, lui Isus îi plăcea să vorbească despre profeţii mai vechi; căci în toate el căuta să păstreze trecutul, să modeleze după cele vechi; şi nimic nu-i era mai străin decât zelul uimitor al celui luda care îi întunecase copilăria. El vorbeşte despre plângerile lui Isaia împotriva vanitoşilor, a celor prea încrezuţi în ei înşişi; repetă strigătul lui Osea: „Milă, nu sacrificii !” Se ţine de urmele profeţilor, aceşti mari tribuni ai poporului cari, cu veacuri înaintea lui, au respins pe bogaţi şi i-au pus la un loc cu nelegiuţii, slăvind însă pe cei săraci. Se regăseşte în cartea lui Henoch, care se numea şi el Fiul Omului şi care apăruse spre a prăvăli pe regi din măreţia lor în adâncurile ghehenei; el era acel care strigase: „Vaivouă, cari vă clădiţi palatele cu sudoarea celorlalţi! Fiecare piatră zidită este o crimă !”

Vara era pe sfârşite şi, odată cu primele foi arămii ale viţei, cu ultimele recolte de grâu şi de măslina, părea că se răceşte cu încetul atmosfera nupţială în a cărei auroră se ivise Ioan Botezătorul. Totuşi,

poporul mai venea la dânsul, tot mai numeros. Cu- treerăse toate împrejurimile lacului; a pătruns și în câteva văi mai depărtate, în partea de răsărit a lacului și Iordanului: — era un cerc mic, departe de Iudeea și chiar de stăpânirea romană; dar n'a părăsit ținuturile lui Herod; era bine cunoscut de toți și tolerat de funcționari, pe cari nu-i stânjeneau reveriile și exaltările acestui grup de oameni săracăcioși.

Dar bolnavii îl oboseau din ce în ce mai mult; părea că se rușinează de puterea de sugestie cu care era înzestrat și că se temea ca învățătura lui să nu fie cam neglijată.

I)<- pe acum, oamenii spun despre dânsul că m- un diavol mic — și, desigur, crede și el !n lupta dintre doi demoni, când isgonește pe unul din ei din trupul unui om posedat. Pe urmă, se simte istovit. Odată, când o femeie liolnavă îl apucă pe la spate de poalele mantalei sale, vroind să fie vindecată de dânsul,

Iuis simte că se scurge o putere din el; alte-

< >ri, boala pare că revine îndată după ce fu- <-se îndepărtată. De câteori, pe drumurile ale senine și voioase printre lanuri de grâu «au dealungul lacului, nu-și aude numele stricat de cei posedați 1 de câteori nu era chemat, în scâncete și gemete, de orbi și de paralitici ! Strigătele acestea îi închid calea, îi tulbură predicile, îi întunecă bucuria vieții. Și când el nu isbutește să-i vindece, pentru că le lipsește

credința — el vede atunci privirile lor pline de groază, căci ei cred că I-Isus vrea să-i isgonească în iad. Nu e deci de mirare că el nu se desparte cu vorbe bune și nici măcar cu o blândă privire, de acei pe cari îi tămăduiește — ci, dimpotrivă, cu un ton de amenințare, le cerea să păstreze tăcerea.

Într-o zi, în mijlocul unui asemenea vălmășag de bâlciu, unde e nevoit să fie totodată medic și învățător, îl întâlnesc cei doi trimiși ai lui Ioan: ei se apropie să-și înde-

linească misiunea. Cu uimire, ei se uită la umea împestrițată din jurul acestui profet — și cum șade acesta în mijlocul oamenilor. Poate că o tăcută muștrare se trezește într-ânsii, îndreptată însă contra profetului mai norocos — căci propriul lor învățător zace singuratec, în ocnița aceea umedă și în-

cinsă de căldură. Poate că Isus ghicește gândurile lor; de bună seamă că a simțit că și dânsii comparația ce-o făceau între el și Ioan — căci se uită la ei, cu privire cercetătoare: Ce vroiți să aflați dela mine ? Atunci

ei îl întreabă în numele Botezătorului: „Ești tu oare acel care va să vie, sau trebuie să așteptăm pe un altul?”

Ca sub o lovitură, Isus tresare, se ridică : cine avuse un asemenea gând și pentru ce cuteză să-i rostească ? O mare și dumnezeiască întrebare, pe care nimeni nu trebuie să și-o pună sieși — și, cu atât mai puțin, niciun străin nu are dreptul s'o

exprime. Aceasta e o taină între Tată și Fiu : sunt lucruri ce nu pot fi exprimate și cari se distramă ca norii în roșul amurgului; sunt gânduri tainice, surprinse în meditățile nocturne, cea mai duioasă dintre toate mărturisirile și sacra frică de-a lua o hotărîre. Și, iată că deodată, el aude tare toate acestea! În mijlocul pieții, un străin îi pune întrebarea cu brus- cheță și-i cere să răspundă hotărît cu un Da sau un Nu! Cum a isbutit întunecatul profet să-i întrebe astfel, din închisoarea sa, pe el, blândul om liber ? Ce răspuns nădăj- duește el ? Ce răspuns va putea suporta ? Dar, în mijlocul acestor îndoeli, răsună iarăși în el glasul acela lăuntric, și el însuși se întreabă în taină: e oare aceasta un nou semn din partea lui Ioan ? Ii aduce el un avertisment al Tatălui ceresc, pentru a se simți mai puternic decât până acum? Poate că și acesta e un semn, precum au fost celelalte, când Ioan îl botezase și, pe urmă, când lusesse prins de ostașii lui Herod

?Trezite astfel pe neașteptate, gândurile și simțămintele lui se agită în el, învălmășite» Nu știe câtă vreme a rămas cufundat în tăcere. Dar, când își revine în fire, tonul cel blând și duios a dispărut dintr'ânsul; pare că a pătruns în el ceva din spiritul zelotului, care stârni în el neliniște. În acelaș timp, se înalță în el, deodată, acea rece mândrie pe care o manifestase față de mama sa, la nunta dela Cana — și, ca și atunci, se surprinde făcând gestul acela regesc, care dormita de obicei în el, din vremea când era un simplu dulgher. El arată trimișilor mulțimea din juru-i și spune:

„Mergeți și spuneți lui Ioan ceea ce auziți

! i vedeți aci. Orbii văd și paraliticii umblă, eproșii sunt iarăși curați și surzii aud, morții învie și săracilor li se propovăduiește Buna-Vestire. Și fericit e acel care nu se va putea plânge de mine!”

Pricepuse vreunul din mulțimea din juru-i ce se întâmplase acolo ? învățătorul, care se îndepărta totdeauna repede de locul minunilor și tămăduirilor sale, care nu se folosisese vreodată de ele spre a și dovedi propria sa valoare — se bizue azi pe ele, le arată, aproape numai pe ele le arată și trimite această veste unuia care nu vindecase pe nimeni și care își pusese toată puterea numai în cuvânt. Da! la sfârșit, el pare că-l amenință, pare că ia întrebarea lui drept o ironie și gelozie — și, în loc să-i consoleze pe cel ce zace în lanțuri, îi trimite avertismente acolo, în temnița iui!

1 Dar, după ce trimișii au plecat, Isus — răvășit și cutremurat de întrebare, de răspuns și de tot ce resimțise în acele momente — începe să vorbească pentru întâia oară despre Ioan, despre toți vestitorii viitorului apropiat și împotriva necredincioșilor față de cari fusese până atunci îngăduitor. Uluit, poporul aude deodată din gura celui totdeauna blajin, cuvintele acestea aspre, tăioase:

„Ge v’ați dus să vedeți în pustietate ? o trestie bătută de vânt ? sau un om în vestimente mătăsoase ? Cei cari poartă haine bogate se află în casele regelui! Sau, ați vrut să vedeți un profet ? El e mai mult decât un profet, căci iată ce stă scris despre dânsul: Uite, trimit pe îngerul meu să meargă înaintea ta și să-ți pregătească drumul. Adevăr grăesc vouă, că dintre toți acei născuți din femeie, nu e niciunul mai mare decât Ioan; dar cel mai mic din împărăția cerului, e mai mare decât el... El e Ilie, acel ce va să vie. Cine are urechi de auzit, să audă!”

Toți sunt isbiți de **tonul acestor cuvinte**; dar puțini dintre ascultători, cari își dau seama de înțelesul **unor** asemenea gânduri rostite tare în această **oră**, privesc țință la Isus, paralizați de spaimă, Căci, de **vreme** ce spune cu glas atât de **ferm** că Ioan e acel **care** pregătește calea și îl numește Ilie, **atunci** de bună seamă **că** el însuși, Isus, se **Socoate** la urma urmelor Messia, cu toate **că** nu spune aceasta. Și iată că alte cuvinte răsună din gura lui, ca tunetul:

„Cu ce să asemn această generație ?
Ea seamănă cu copiii cari stau în piață și strigă tovarășilor de joc: v'am cântat din fluer și n'ați vrut să dănuțiți, ne-am jeluït vouă și n'ați vrut să plângeți. Ioan a venit, n'a mâncat și n'a băut, dar ei spuneau de dânsul că e stăpânit de diavol. Pe urmă a venit Fiul Omului, care a mâncat și a băut, și atunci ei spun: ce chefuitor, ce bețivan e omul acesta, tovarăș cu vameșii și u toți păcătoșii!"

VIII

Ce cale s'a deschis deodată înaintea lui, plină de primejdii! Ce încercare, ce ispită e ascunsă în întrebarea lui Ioan — și totuși, ea este poate un semn din partea Domnului. Toată conștiința de sine pe care o lăsase să dormiteze într'ânsul încă din vremea copilăriei, pentru că el mergea cu Dumnezeu și nu cu oamenii; tot ce ieșise la iveală numai în **acele** rare momente, după botez, după prinderea lui Ioan, s'a trezit acum dintr'odată, cu toată vitalitatea, sub lovitura acestei singure întrebări. Spaima și mândria îl îngheață și **il** înfierbântă. Isus se îndoeste. Când se gândește însă că Botezătorul stârnise în el pentru a treia oară o asemenea frământare, simțământul său profetic îl silește să recunoască cu tot mai multă siguranță că Ioan este omul care trebuie să-i pregătească drumul. Și când se uită în ochii potrivnicilor săi și cugetă la planurile pe cari de bună seamă, ei le făuresc împotriva lui, — și când vede cum se lungește și se îndeasă din ce în ce alaiul celor cari cred în el, al celor pe cari i-a tămăduit și chiar al celor cari îl adoră — atunci el simte tot mai aproape de dânsul Iu-

mina radioasă a unei misiuni, a unui destin
ia care poate că visase odată — dar la care
nu râvnește când e treaz.

Adânc cutremurat, după această
cuvântare, profetul s-a retras. El mai
reproșase, în vremea aceea, orașelor unde
săvârșise cele mai multe vindecări, că tot
n'au ajuns să fie pătrunse de adevărata
credință — și le-a profetizat, pentru
judecata din urmă, o pedeapsă mai
cumplită decât a Sodomei. Mânia, tonul și
chiar cuvintele lui sunt cu totul altele
decât cele obișnuite — și mulți se îndepăr-
tează, clătînând din cap. El însă, urmat de
câțiva discipoli, cutreeră munții și văile din
partea cealaltă a lacului și e mai închis în
sine decât fusese înainte.

Cuprins de asemenea simțăminte, el află
dela discipoli că mama și frații săi au venit
după dânsul și vor să-i ducă îndărăt. Căci
ei spuneau: „El nu mai e în toată fi-

rea !” De mult i-au devenit străini toți ai
săi. Și când o femeie din popor, exclamase
în fața lui, plină de încântare: Ferice
de

aceea care te-a purtat la sânul ei! el nu
adresă femeii nici un cuvânt de mulțumire
— ci simțea numai acea înstrăinare ce-l
despărțea tot mai mult de țara lui, de când
urmează chemarea divină. De-aceea,
evitând să răspundă, spuse doar atât:

„Fericiți acei
cari ascultă și păzesc cuvântul lui Dumne-
zeu !”

Acum însă, în frământările covârșitoare
ale sufletului, el e și mai adânc rănit, când
vede că ai săi îl iau drept un posedat. O
asemenea nerecunoaștere aruncată unei
inimi răscolite, nu trebuie oare s'o împingă
și mai puțin pe calea extazului? Da,
aceasta îl îndeamnă să facă odată o
încercare printre ai lui; să dovedească, în
timp ce toată Galileia

Îl slăvește, că numai casa lui îl plânge și îl
caută ca pe un fiu care și-a pierdut mințile!
Nazaretul nu e atât de departe de văile ace-
stea ; cine pornește de dimineață, poate
dormi noaptea acolo. Isus cere discipolilor
săi să rămână în urmă; vrea să-și exercite
singur puterea, prin el însuși, acasă la el.
Călătorește de cu ziuă, dealungul țărmului
de miază zi al lacului, trece pe lângă
Magdala și pe urmă se îndreaptă spre apus,
în țara deluroasă, lăsând la stânga sa
muntele Tabor. Acum, el cunoaște fiecare
pas al drumului, până la locul său de
naștere.

Cât de încet se scurge timpul și cât de repede îi bate inima! Oare au trecut înadevăr abia câteva luni de vară, de când îi găsise pe ai săi, în văile acestea, la nunta dela Cana — când lor le dăduse vin, iar lui își dăduse siguranță de sine ? Câteva săptămâni numai — și totuși, el a cutreerat între timp o lume întreagă! Dar, iată că lucesc acolo luminile albului orașel, pașnic cuibărit în valea înaltă — așa cum l-a lăsat; fântâna susură la marginea drumului; acum el împinge ușa și intră acasă, la ai săi. Cum se înspăimântă ei! Fratele Iacob e pios, ține legea și-i urmează pe Farisei. Chiar și mama arată speriată, și surorile, văzându-l iarăși pe ciudatul învățător pribeag, care își părăsise pe neașteptate meșteșugul — și stă acum înaintea lor, în odaie, cu făptura sa liniștită, ca- șicum nimic nu s'ar fi întâmplat. Măine e Sâmbătă. Ce va face el aci, printre ai săi ? A doua zi, la sinagoga unde își petrecuse în tăcere tinerețea, el se ridică și face semn oficiantului că ar vrea să vorbească; acesta nu-l poate refuza și nici opri:

slujitorul îi aduce sulurile. Sunt deschise la profetul Isaia. Toți privesc la fiul orașului lor, cu intensă curiozitate dar și cu neîncredere: ce le va predica ? Le va atinge oare și lor inimile cu vorbe blânde, precum făcuse în atâtea alte locuri ?

Isus desfășură puțin Scriptura, caută ceva mai departe și citește pasagiul unde Isaia spune:

„Spiritul Domnului este în mine, cu care el m'a uns și m'a trimis să vestesc săracilor cuvântul său, să dau ajutor celor cu inima frântă, să predic captivilor și să le anunț că vor fi eliberați, iar orbilor că li se va reda vederea și celor oprimați și zdrobiți că fi-vor iarăși sănătoși, și să vestesc anul cel bun și voios al Domnului". Acum, el înfășură sulul,

x/j2

Emil Ludwig

Îl înapoiază slujitorului, se urcă la amvon și, privind adânc în toți ochii aceștia, pe cari îi cunoaște, pe cari i-a cunoscut timp de ani îndelungați, el spune, după un moment de tăcere :

„Cuvântul acesta s'a împlinit astăzi în auzul vostru ?“

Fiul Omului.
Ascultătorii tresar, nedumeriți: unde vrea să ajungă ? Pe urmă, el continuă să vorbească. Nu știm ce-a spus atunci. Unii dau din cap, se aud murmure de aprobare, dar iată că intervin și primii sceptici, cari spun : „De unde a aflat el toate astea ?... Nu e dânsul dulgherul, fiul Măriei și fratele lui Iacob, al lui Iosef, Iuda și Simon ? Nu stau aci și surorile lui ?” Și, neîncrezători, încep să se îndoiască de el.

Isus, deprins acum să vorbească mulțimii, simte cele dintâi semne de împotrivire; e atins, e iritat de rezistența lor — și atunci îi provoacă:

„De bună seamă că îmi veți spune : Ajută-te singur, tămăduitorule. Căci, precum am auzit, ai săvârșit lucruri mari la Cafarnaum. Fă-le și aici, în locul unde ești născuți” Așa îi reprezintă el, uzând de faima numelui său ca un mijloc de a-i impresiona. Dar situația deveni îndată și mai rea; ceva îl împinge să-i irite din ce în ce mai mult pe concetățenii săi:

„Adevăr grăesc vouă: niciun profet nu e binevenit în țara lui! Și în vremea lui Ilie erau multe văduve, când cerul fusese închis timp de trei ani și șase luni și o mare foamete se abătuse asupra țării. Dar Ilie n’a fost trimis la niciuna din ele: ci numai la o văduvă păgână din țara Sidonului! Și când au fost atât de mulți leproși printre Evrei, în vremea profetului Eli seu, el n’a mântuit pe nimeni din țara lui Israel, ci numai pe Naman păgânul din Siria !* ”

Acum paharul răbdării s’a revărsat î întreaga comunitate se ridică dintr’odată. Toți au simțământul că el îi batjocorește ! Le dă ca pildă pe păgâni, ca să-i învețe cum trebuie să creadă și cum vor putea fi mântuiți! Ați auzit ? El și-a ieșit din fire, precum spune mama lui! Exaltarea și adorarea femeilor din preajma lacului, au stricat în el

toată umilinta și cuvenicia ! Și acum vine
acasă și, el, nelegiuitul, îl hulește pe
Dumnezeu !

Și Isus stă acolo în templu: vede pumni
ridicați asupra lui; cu privirea-i larg des-
chisă, el recunoaște pe cel mai vechi și mai
ascuns dușman al său, pe bogatul cetățean
din vremea copilăriei sale, pe omul acela
care se crede drept și fără cusur: îl aude
strigând mai tare decât toți. Da ! este chiar
așa

grecum presimțise și ceea ce stă scris aci, în
criptură, trebuie să se îplinească ! Se
simte pornit la luptă: el vede întinzându-se
înainte-i calea lungă a pătimirilor arzătoare.
Și, așa cum mai stă nemișcat și gânditor, se
pomenește apucat de oamenii cari îl
amenințau acolo, în casa Domnului. E
împins, e tras afară de o ceată de bărbați
furioși, urlători: se simte târît spre colina
unde visase la Tatăl său, când era băiat.
Acolo, la peretele prăpăstios al colinei, pe
care îl cunoaște bine, căci păzise adeseori
caprele să nu cadă la fund — acolo îl târăsc
ei, ca să-i prăvălească, pe el, desarmatul.

Dar aci e acasă la el; aci cunoaște fiecă-
cută a muntelui; aci stătuse întins, când era
copil, păzind turma și visând : — nimeni nu-l
poate ucide aci, prin pajiștile acestea sacre,
unde cunoscuse întâia oară pe Tatăl ceresc!
Și, în timp ce mulțimea din juru-i caută, în-
frigurată, locul cel mai bun ; în timp ce oa-
menii se ceartă, poate, întrebându-se dacă
au dreptul să-i execute fără nicio judecată
— iată că el le scapă din mâini, se pierde în
mulțimea cea mare, ajunge la
ascunzătoarea pe care o cunoștea din
copilărie: cărarea cu măraciniș. Se
depărtează. E salvat!

Și când se regăsește singur după un răs-
timp, respiră ușurat, privind în juru-i:

Emil Ludwig
își mite încrederea în sine, sporită și întărită
; t .c pare că a câștigat cea dintâi bătălie.

().ire nu I-au batjocorit și hulit? și n'au vrut
I ucidă ? Și totuși, Dumnezeu I-a păzit și I
ii mântuit! Parcă ultimele legături s'au rupt
ui el : a dispărut dintr'ânsul până și acea
■cretă rămașită de atracție și iubire ce-o
mai putea avea față de ai săi. Și, de oare
< <• tocmai acei cari I-au batjocorit și 1
au

< OD damnat, sunt chiar acei cari ar fi
trebuit •iA-l recunoască cei dintâi — el se
simte atunci eliberat de familie, de orașul
natal. Chiar ^i pe națiunea sa, el o vede
cum se îndepărtează sub ochii săi. Așa cum
stă, bătut, isgonit, abia scăpat cu viața, Isus
e totuși pătruns de dorul inimilor omenești.

Când își regăsește discipolii, pornesc cu
toții la drum și fug. Să părăsească Galileia.
Aceasta e dorința lui. Și într'o singură zi, e!
au ajuns la hotarul păgânilor. Abia acolo, în
ținutul Tyrului și Sidonului, el respiră iar
ușurat: nimeni nu-i va pune acolo viața în
primejdie. Dar și acolo chipul său era cu-
noscut ; căci, nu trecu multă vreme și îl re-
cunosc o Feniciană, o femeie necăjită care,
ca să-i lingusească și să capete astfel ajuto-
rul lui, îi dă un titlu evreesc și îi strigă: „Ah,
Doamne, Fiu al lui David, îndură-te de mine!
Fiica mea e posedată de diavol!“ Isus,
deprins să nu ajute pe păgâni, își vede de
drum, fără să spună un cuvânt. Dar iată că-l
roagă și discipolii: „Fă-o să se depăr-
teze, căci dânsa strigă în urma noastră“. El
însă, cu toată inteligența sa, mai rămâne
atașat legii și regulilor ei; pentru a doua
oară refuză, clătinând din cap

: „Nu sunt trimis la nimeni, ci numai la oile pierdute ale lui Israel”.

Acum, femeia se ține de el, nu-l lasă să meargă mai departe, îi cade la picioare și strigă: „Doamne, ajută-mă!” Pentru a treia oară el se împotrivește impulsului ce-i vine din adâncul inimii și dă răspunsul acesta crud:

„Nu e bine să li se ia copiilor pâinea lor, ca să fie aruncată la câini!”

Atunci Spiritul pătrunde în mama cea des-nădăjduită și o face să spună: „Și

totuși,

câinii mănâncă fărâmiturile căzute dela masa stăpânului lor!”

La aceste cuvinte, se rupe ultimul fir ce-l mai lega de poruncile tinereții sale. El simte că femeia aceasta merită, ca și orice Evreică, să aibă parte de darul său de tămăduire, la oricâte chipuri de zei s’ar ruga. Adânc mișcat, el se oprește: căci ochiul său de profet vede, deodată, într’o sărmană femeie prosternată în pulberea drumului și cerșindu-i ajutor, imagina simbolică a unei lumi noi care, cu glas tremurător, imploră mântuirea. Ultima licărire a luminii amăgitoare, ce-l făcea să creadă că propriul său popor e cel mai bun din toate neamurile pământului, pierde pe neașteptate — și înaintea lui se desfășoară omenirea, deasupra hotarelor și a obiceiurilor. Se simte covârșit, biruit — și el grăește: „O, femeie, mare este credința ta! Facă-ți-se precum dorești!”

Aceasta era cea dintâi păgână pe care o vindecase Isus. CAPITOLUL AL TREILEA

Î N T U N E C A R

E Și acum începe fuga. Toată toamna și iarna, timp de șase sau opt luni, profetul Bunei-Vestiri — acel care o vară întreagă cu- treeruse țara sa numai pentru a ridica și tămădui pe oameni, care nu-i îndemnase vreodată la luptă împotriva puternicilor, și care nu se atinse nici de Statul lui Dumnezeu și de căpeteniile dela Ierusalim — Isus cel blând și luminos, e nevoit să se ascundă prin păduri și văgăuni, să vâslească dela un țărm la celălalt al lacului și chiar să treacă granița ca să scape de asupritorii săi.

S'a sfârșit cu peregrinările acelea sărbătorești prin orașe și sate, cu bucuria acțiunii și fericirea de a converti pe cei rătăciți! Isvorul limpede al iubirii, pe care cuvântul lui îl făcea să țâșnească din mii de inimi, a devenit acum un fluviu larg, gălbui, ale cărui nevăzute curențe dela tund au urcat la suprafață și au tulburat toată apa. A pierit acel simțământ al nobilei biruinți fără luptă, care făcea ca omul să fie plin de gratitudine față de Tatăl său; a pierit acea nevinovăție dela început, neatinsă de nicio pismă, de nicio răutate. Potrivnicul viclean, fățarnicia, nepriceperea, defăimarea și chiar batjocura a utrezit în Vestitor un har nou. Și, cu toate că răutățile oamenilor îi împovărează sufletul, încrederea în sine iese la iveală din ascunzișul ei, sporește, se înmiește,

până ce firea lui se întunecă, până ce umilința lui se preschimbă în atitudine regească și Fiul O- mului se simte, în exaltarea lui, Fiu al lui Dumnezeu.

Se pare că el se refugiase întâi în Cahn, în țara Golan și la Bethsaida, într'o regiune liniștită și rodnică din preajma lacului, în partea dinspre Nord și Răsărit, unde Iordanul, care se varsă acolo, a format pământuri noi din aluviuni. Acolo domnise până mai ieri prințul Filip, cel mai bun dintre fiii lui Herod; acum țara a căzut iarăși în puterea celor cari sunt tributari Romei și a fost încorporată Siriei.

În împrejurările tulburi de aci, se pare că un fugar se află în mai multă siguranță; căci Damascul, capitala cea nouă, era departe și Roma era și mai departe ca să poată porunci acolo. Herod Antipa era nevoit să respecte ținutul vecin, lipsit de stăpân. Nu se știe câte săptămâni a stat Isus acolo, în toată liniștea ; ceea ce e sigur, e că mai târziu, în acelaș an, el se arătase în Gadara, un mic oraș sirian locuit de Greci, situat în partea de Sud-Est a lacului. Acolo el se crezu la adăpost, ferit de dușmani, căci cine ar fi bănuit prezența unui învățător evreu într'un asemenea oraș fortificat al păgânilor?

Curând însă, el fu isgonit de-acolo de propriul său dar de tămăduire. La marginea văii, unde pășteau multe turme de oi și chiar de porci, un posedat veni în fugă spre dân

-fiul, străbătând ceata păstorilor. Locuia afară din oraș, în gropi și în peșteri; și-a rupt lanțurile și nu putea fi îmblânzit nici ziua nici noaptea, căci svârlea cu pietre în oricine se apropia. Acum, el aleargă spre profet, de- Hpre care auzise și dânsul — și îi strigă, la fel ca și primul posedat din Cafarnaum: „Ce ai cu mine, Isuse, Fiu al Domnului? Te implor, nu mă chinui!” Vorbea aproape ca o femeie, care vrea să fie sedusă. Apoi, întrebat cum îl cheamă, el dă acest răspuns fulgerător: „Numele meu e legiune, căci noi suntem mulți de tot”. Atunci, Isus îl privește drept în ochi, îl scutură, îl conjură — și iată că bolnavul tremură sub puterea străinului, cedează sub apăsarea ei, respiră mai ușor și curând pare că se liniștește. În acelaș timp, de pe stânca prăpăstioasă, câțiva porci cad în apă, căci păstorul, în loc să vegheze asupra lor, era cu ochii numai la străin.

Dar, după ce au văzut, cu spaimă, cele două întâmplări, păstorii sunt cuprinși de o frică superstițioasă: căci ei cred că diavolul isgonit din omul posedat a intrat apoi în porcii lor. Ei dau fuga în oraș, unul povestește cele văzute, fiecare exagerează spusele celuilalt și, în cele din urmă, toți locuitorii vin la fața locului. Și găcind acolo pe posedat, îmblânzit deabinelea, iar porcii înecați, precum și pe bărbații străini cari au pricinuit desigur întâmplările acelea, locuitorii se înspăimântă și ei. Poruncesc vrăjitorilor să se întoarcă de unde au venit și să nu intre cumva în

oraşul lor.
Atât de
tulburătoare e
acum puterea
şi influenţa sa,
încât el,
binefăcătorul,
e isgonit! Şi
pentru ce ?
Pentru câţiva
porci ? În
curând
legenda va
vorbi de mii de
porci, ca şi ne-
bunul acela
care se numise
legiune*. S'ar
părea că pasul
zorit, privirea
cercetătoare,
glasul tăios cu
cari I-a învăţat
prigoana, i-au
răpit o parte
din farmecul
său; şi oamenii
încep să
respingă pe
acela căruia,
până de
curând, i se
deschideau
toate uşile. E
nevoit să se
înapoieze în

Galileia, cu
toate că ştie
că-l aşteaptă
acolo duşmanii
săi; nu i-a mai
rămas decât
ţara sa — şi
tocmai ea îl
ameninţă.

Iată că
Fariseii au şi
venit: ei îl
caută ! Unde a
fost oare? De
mult au aflat
cu toţii ce
păţise el în
oraşu-i natal r
— şi e lesne de
înţeles de ce
se ascunsese.
Nicăeri nu s'a
mai ridicat să
vorbească prin
sinagogi, nu
mai aduna
poporul sus pe
colină, şi lăsa
să se apropie
oamenii de
dânsul, numai
când din
întâmplare îl
înconjurau în
mijlocul pieţii.

Oare îi este
atât de frică ?
Acum, când e
din nou în țară
și nu poate sta
ascuns nici
măcar o zi,
vestea trece
din gură în
gură și desigur
că în trei zile
ea a făcut
ocolul micului
lac. Dar
oamenii de aci
nu sunt atât de
îndârjiți
precum erau
Nazarinenii r
ei vor să-i
înfrunte cu
prudență — ca
adversari cari,
înainte de
toate, stând de
vorba cu el,
știu să
descopere
punctul slab.

Nu are decât
să-i vadă
venind pe
stradă, că îi și
recunoaște
după mersul
lor corect,

după gestul
măsurat, după
privirea
ascuțită și
buzele lor
strânse — și
după toată
politeța aceea
rece cu care îl
salută. O
tulburare
lăuntrică îl
previne că
acesta e
dușmanul — și
tot elanul său
de iubire față
de oameni se
refugiază în
tainițele
sufletului său.
„Învățătorule,
când va veni
împărăția
Domnului ?” îl
întreabă doi
Farisei cari l-
au oprit în
drum; și ei se
prefac,
cașicum
chestiunea i-ar
fi interesat
înadevăr. El
însă se prefacă
ca și dâșii și

spune, având
aerul că-i
informează și
nu că-i
dojenește.

„Împărăția
Domnului nu
vine cu
înfățișări și
gesturi
exterioare.
Nu se va
putea spune :
iat-o! Căci în
voi e
împărăția
Domnului.”

Cu aceste
cuvinte, el îi
lasă pe loc —
și ei privesc
în urma lui,
dând doar din
umeri; nu
simt deloc
suflarea
profetică care
î-a atins. Un
gând nou,
destul de
puternic ca să
sdruncine
lumea cea
veche, a fost
rostit tare, în
auzul lor, la

marginea
drumului: îm-
părăția
cerului e în
voi, grăi
dulgherul —
și porni mai
departe. Dar
nicio fâlfâire
de aripi a
Spiritului
invisibil nu
revelează ace-
stor doi
oameni
încerezuți,
plini de ei
înșiși,
prezența
apropiată a
lui
Dumnezeu; ei
se gândesc
numai că nu
se poate pune
mâna pe el,
că e
inaccessibil.
Într’o zi
însă, alți
câțiva Farisei
pleacă pe
urma lui,
hotărâți să-i
tenteze pe
profetul cel

mincinos.
„Arată-ne un
semn venit
din cer”, îi
spun ei de
astădată.
Atunci mânia
sporește în el,
e gata să
isbucnească,
dar se
stăpânește și
le răspunde
cu îndârjire și
necaz :
„Un semn ? Voi
spuneți, când
vedeți semnul
de seară:
-pului! Pentru ce cere semne această
 generație ? Adevăr zic vouă: niciun semn
nu vi se va da!”

Dar cerul e întunecat: semnele sunt
acolo, curând va fulgera și va tuna. Și,
într’o zi, puternicii din Ierusalim sunt sătui
de toate aceste știri pe cari le primesc
neîncetat despre agitațiile stârnite de omul
din Nazaret

— și ei dau câtorva dintre oamenii lor de
încredere însărcinarea de a pleca în
Galileia, spre a vedea cine îl urmează pe
profet, dacă pângărește numele lui
Dumnezeu și cum s’ar putea pune mâna pe
el. Nu le era greu să-i găsească: mulțimea
s’a adunat din nou în juru-i — și un cerc
atât de mare de martori este tocmai ceea

mâine va fi o zi
frumoasă, căci
cerul e roșu. La
semnul
dimineții,
spuneți: azi va
fi furtună, căci
cerul e
întunecat. Fă-
țarnicilor!
puteți deosebi
culorile cerului
și le înțelegeți
— dar nu
înțelegeți
semnele tim

ce le trebuie.

Zădarnic trimișii au tras la început cu urechea la vorbele oamenilor, poate îi vor auzi vorbind despre lucruri nelegiuite. N'au găsit, în cele din urmă, nimic condamnable, decât faptul că discipolii nu-și spală mâinile înainte de a se așeza la masă. Legea aceasta privea, de altfel, numai mesele rituale, însă o interpretare mai nouă a impus-o și la mesele profane; obiceiul s'a răspândit în capitală, dar țărani săraci din provincie abia dacă îl cunoșteau. Oricum, lipsa acestei practici era un punct de plecare pentru trimișii din Ierusalim, spre a-l ispiti mai ușor pe răsvrătorul acela și a-l face să-și dea gândurile în vileag. Aceasta s'a întâmplat probabil într'o piață publică, într'o seară când toți stau la taifas în tața caselor, rezemați de stâlpi sau umblând încolo și încoace, ca să se mai răcorească. Cărturarii străini s'au dus dea- .Ireptul la învățător și, în mod public, i-a pus o întrebare:

„Spune-ne, de ce discipolii tăi nu păstrează vechile porunci ? Nu-și spală mâinile înainte de a mânca pâinea lor.“

De o jumătate zi, Isus remarcase prezența lor; și când nu-i vedea, ghicea totuși că sunt prin apropiere. Pentru întâia oară în viața «a, el simte ridicându-se împotriva-i, prin trimișii aceia, marea putere străină: ordinea, legea — Ierusalimul! Așa au stat altădată și în fața lui Ioan, muștrându-l și cercetându-l: trimișii oamenilor în fața celui trimis de

Dumnezeu ! Cu astfel de priviri ascuțite, ei se uitau în ochii arzători ai Botezătorului; la fel, cu degetul întins, ei își însoțiră întrebările — și mulțimea stătea în juru-le, cu aceiași ochi mari, plini de mirare ca și astăzi. Și, în timp ce se ivesc într'ânsul figura și glasul lui Ioan, el își amintește și cuvântul lui despre „unul mai puternic” care va să vie după dânsul. E cuvântul pe care Botezătorul îl rostise chiar în ora aceea, când îl iscodeau trimișii din Ierusalim. Și cuvântul acesta e totodată întrebarea pe care i-o puse Ioan mai târziu, prin discipolii lui, după ce fusese prins: dacă el, Isus, nu e oare „unul mai puternic” care va să vie! Conștiința de sine, refulată în tăcerea din timpul fugii sale, rea-

Eare acum, pe neașteptate, cu mult sporită. Jorința de a înfrunța pentru prima oară, față în față, pe dușmanul său, răsbește în el, impetuoasă, din acea indispoziție pe care a resimțit-o timp de decenii la vederea atâtor chipuri de Farisei, din neîncrederea timpurie pe care o avuse instinctiv față de ei, când era

băiat. Toate acestea sunt amestecate cu a-mintirea ultimei întâlniri. Să răspundă acelei întrebări ridicole ? Și, deodată, pare că o armă invisibilă a fost pusă în mâinile lui curate și nevinovate, căci cu glasul Botezătorului el îi sfidează pe trimiși, în piața publică :

„De ce depășiți porunca Domnului, numai de dragul regulelor pe cari le făuriți? Dumnezeu a poruncit: să cinstești pe tatăl și pe mama ta, dar cine îi insultă și îi blesteamă, acela trebuie să moară. Voi însă, învățați că acela face binele, care spune tatălui și mamei sale: dacă dau acum otranda pe care v’o datorez, aceasta e pentru binecuvântarea voastră! Altfel, de bună seamă, niciunul nu va mai cinsti pe tatăl și pe mama lui! Așa ocoliți voi porunca Domnului, prin subtilități și tertipuri! Fătarnicilor! Voi sunteți aceia despre care a grăit Isaia: poporul acesta vine la mine numai cu gura, mă onorează cu buzele, dar inima lui e departe de mine! În zadar mă servesc, ei, cari nu știu să învețe altceva decât porunci înjghebate de oameni !*"

Astfel, el îi combate cu propriile lor obiceiuri, pune pe profeții lor să vorbească împotriva lor, le aruncă în obraz cea mai gravă acuzație pe care el o ținuse tănuită în adâncul său: păcatul egoismului care își face singur dreptate. Se pare că săgeata i-a atins la inimă, căci ei nu răspund nimic: întorc

Fiul

A!A.ta înflăcăra.Don.Cuiacelaș avânt ca și al lui Ioan, el se adresează mulțimii și, cu toate

< ,1 ne aflăm aci în piața unui târgușor

pră-luit, cuibărit în munți, Isus pare că apelează iu fața întregului popor din Galileia, împotriva acestor judecători veniți din Ierusalim. Iată-l că ia în răs acele veșnice rituri alimentare, cu cari se umflă în pene trimișii aceștia — și ei mai pot auzi cu urechile lor cum strigă Isus'. „Nu ce intră prin gură îi murdărește pe oameni, ci ce iese din gura lor!”

Discipolii sunt înspăimântați: încă nu l-au văzut vreodată așa; li-e frică de un nou conflict; de-aceea, se apropie de el și îi spun încet: „Știi că i-ai rănit și tu pe Farisei cu vorbele tale ?” El însă, altădată atât de blajin și de prevăzător, nu mai poate fi reținut acum; în cugetul său imaginile se perindă repede, una după alta, și toate sunt spre batjocura cărturarilor. Glasul lui răsună puternic deasupra pieții :

„Toate plantele pe cari nu le-a sădit Tatăl meu ceresc, vor fi smulse și stârpite ! Lăsați-i să plece! Orbi sunt ei și totuși vor să conducă pe orbi! Dar când un orb conduce pe alt orb, cad amândoi în groapă!”

Oare nu vibrează îndărătul lui ecoul unui răs păgănesc? Discipolii săi sunt tot mai înfricoșați și, pentru a-l opri să mai vorbească, Petru îl întrerupe:„Lămurește-ne această parabolă". Atunci învățătorul își pierde

Fiul
răbdarea, simte că nu întrerupt înadins și îi
răspunde, întărâtat, poruncitor:

prin gură, e eliminat apoi pe cale naturală ? Dar ceea ce iese prin gură, vine din inimă și aceasta îl murdărește pe om!" Și Isus își aruncă săgețile privirii în direcția unde au dispărut Fariseii. El continuă: „Căci din inimă vin gândurile rele: omorurile, adulterul, destrăbălarea, hoțiile, minciunile, insultele și pângăririle ! Toate acestea îl murdăresc pe om! Dar, dacă omul nu-și spală mâinile înainte de a mânca — aceasta nu-l murdărește !"

Și astfel, fără să vrea, ei a răspuns întrebării lor perfide. Să se întoarcă acum acasă, la preoții lor și să povestească întregului Ierusalim despre curajul fanaticului dulgher ! A vorbit în sfârșit dușmanului de moarte al inimii sale, i-a spus adevărul în față, în auzul întregului popor! Acum se simte liber.

Alaiul ascultătorilor săi crește din nou. Cu barca sau pe uscat, ei pornesc în urma lui când părăsește un ținut, căci el e mai nepotolit și mai lipsit de planuri ca înainte : merge din loc în loc, privind adesea îndărăt, unde se ascunde potrivnicul. De bună seamă că ostilitatea fățișă pe care a declarat-o Fariseilor, face să sporească numărul acelor cari îl urmează. Căci simțământul firesc al acestor țărani, este de partea lui și împotriva preoților. I-au întrebat vreodată aceștia de grijile și nevoile lor? și ce altceva au făcut ei decât să le pretindă păstrarea legii? Nu merg ei prin străzi, îngâmfați, orgolioși, mân-

Fiul Omului
„Oare și voi mai sunteți atât de neînțele-
gători ? Nu vă dați încă seama că tot ce
intră dri de puritatea credinții lor ? Isus
însă, nu s'a lăudat niciodată pe sine, i-a
căutat totdeauna pe ei, umiliții, i-a
încurajat, i-a îndrumat, căci era la fel cu
dânșii.

Cu toate acestea, se poate ca el să fie în-
viatul Ilie sau vreunul din acei meniți să
apară înaintea ivirii vremurilor fericite.
Dar niciodată nu le trece prin gând că el ar
fi Fiul lui David sau chiar Messia: căci ei îl
numesc Fiul Omului, precum se numește el
singur, și au credință în harul său pămân-
tesc. Da, până și Fariseii vin la dânsul,
când au nevoie de el! într'o zi, oficiantul
unei sinagogi vine să-i implore: „Fiica mea
e pe patul de moarte, vino de pune mâna
pe ea ca să se vindece!" El consimte,
mulțimea îl urmează — dar iată că sclavii
le iese în- nainte și strigă că ea a murit.
Isus cuDoa- ște acea grabă superstițioasă a
țăranilor, înclinați mai curând să-i
considere morți pe muribunzi. El zorește
pașii, luând cu sine numai câțiva discipoli,
și intră apoi în casa unde zace copila
sfârșită de puteri, leșinată:

„Pe cine plângeți voi? Copila n'a murit,
ea doar me numai." În fundul odăii, unii în-
cep să șoptească, sarcastic. Atunci el cere
să iasă toți afară; părinții rămân cu el; îi
încurajează și spune tatălui: „Nu-ți fie
frică, numai să crezi!" Pe urmă, trezește
copila, o atinge ușor și, după obiceiul său,
o supune voinței sale, o silește să se
scoale.

Atunci, toți se înspăimântă; dacă poate trezi morții, el e un vrăjitor cumplit, de soiul cel mai rău! Darul de a tămădui, care înainte îi netezea calea, se interpune acum pentru a doua oară între el și norod, precum se întâmplase cu porcii din Gadara. Și, pe când la început el se folosea de darul său de vindecare, pentru a câștiga sufletele prin mijloace lăaturalnice, — acum sufletele îi scapă, ele fug de dânsul, tocmai din cauza aceluiaș dar.

Desamăgit, el stă în fața acestui popor, pentru care a risipit atâta iubire și răbdare. Cum să nu se gândească atunci la mama aceea păgână care, contrar mulțimii acesteia din țara lui, a înfrânt propria iui încăpățănare prin credința ei nesdruncinată ? Și iată că el începe să dojenească mulțimea, pe care o consolase timp de atâția ani. În tonul său cel nou, mânios, el îi strigă: „Vai ție, Cho- razin, vai ție, Bethsaida! Dacă asemenea fapte, săvârșite sub ochii voștri, s'ar fi întâmplat la Tyr sau la Sidon, orașele acestea s'ar fi pocăit îndată! La judecata din urmă, ele vor găsi mai multă îndurare decât voi! Tu, Cafarnaum, care te-ai ridicat până la cer, te vei prăvăli în genunile iadului! Căci, dacă faptele acestea împlinite aci, s'ar fi întâmplat la Sodoma, ea ar fi rămas neatinsă și în zilele noastre!”

Cum stau oamenii pe loc, tăcuți, clătînând din cap! Oare acesta mai e același profet, care le grăia înainte ca un păstor, dar astăzi strigă la ei ca și Ioan. De ce pomeneste mereu de păgâni, ca să ni-i dea ca pildă și de ce se laudă cu faptele lui miraculoase, de cari doar nu se îndoește

nimeni? Oare nu amenința înainte pe fiecare din cei mântuiți de el, spunându-le că trebuie să tacă?

Astfel, din desamăgire față de poporul mărginit la minte și din pornirea sa mânioasă l.țță de păzitorii legii, el se depărtează tot mai mult de unii și de alții. Acum îi este mai ușor să fugă din Galileia; fără să-și dea seama, el caută de preferință tărâmurile păgânilor. Fie că trece în Samaria, peste hotarul dela miazăzi, sau în Tyr, pe la apus, el îi tămăduiește pe păgâni, fără să-i învețe însă sau măcar să-i convertească. Și, desigur că este o poveste adevărată, pe care a trăit-o sau a auzit-o acolo, când el a răspuns într-o dispoziție sufletească mai calmă, unuia care l-a întrebat: cine este aproapele care trebuie să fie iubit?

Pe drumul ce duce la Iericho, un om fusese prădat, bătut și despuiat de vestminte. Trecu un preot, pe urmă un levit, cari îl văzură zăcând neputincios, dar ei merșeră mai departe, fără să-i ajute. Unui păgân din Samaria, care îl găsi pe drum, îi fuse milă de dânsul; el îi legă rănilile, îl puse pe catârul său, îl duse la un han și plăti hangiuului: „Care din cei trei, credeți voi, că este aproapele omului căzut în mâinile tâlharilor?... Mergeți și faceți la fel ca și Samariteanul.” Și de oare ce milioane de oameni au povestit după dânsul această parabolă, necunoscutul și milostivul păgân făcuse astfel nemuritor numele micului popor al Samaritenilor. Urmărit, bănuț de toți — și Isus trebuia să-și dea tot mai mult seama de aceasta — el

se retrage din mijlocul poporului și nu înai trăește decât împreună cu discipolii săi: ei trebuie să învețe, să afle tot ce gândește el și să poarte mai departe cuvintele lui prea răstălmăcite, contestate, cari nu mai sunt crezute pretutindeni. Cu încetul, pe măsură ce lumea îl silește să se retragă, el simte cum

se precizează, cum se făurește în el o învățătură, cu toate că e lipsită de principii și formule. De bună seamă, acum el nu le mai poate vorbi mereu cu aceeași dragoste, ca un tată: e învățător, e maestru — și ordonă. Toată amărăciunea acestui bărbat cu suflet de copil, care năzuise altădată cu atâta iubire, voind să se arunce cu brațele deschise spre orice inimă omenească — și care se lovește acum de împotrivirea și răceala lumii, se vedește în sfatul său către discipoli, pe care îi numește și apostoli:

„Vă trimit ca pe niște oi printre lupi. Fiți deci băgători de seamă ca șerpui, și neprefă- cuți ca porumbeii!" înadevăr, neprefăcut și simplu a fost el însuși, totdeauna; dar prudent ca șerpui, n'a fost niciodată; e rândul copiilor să fie mai prudenți și mai isteți. Acum, Isus a devenit un tată.

În acelaș timp, el are grijă ca acei adunați în juru-i să nu aibă cumva aparența unei secte, ca aceea a Ezenienilor; interzice orice semn distinctiv, cere discipolilor mai multă umilință și sărăcie decât ceruse vreodată un învățător înaintea lui: nici bani, nici pâine, nici desagi și nici măcar un toiag nu aveau voie să poarte cu ei în peregrinările lor. Vor găsi doar de mâncare prin case ospitaliere, precum găsea și el. Sărac și desarmat să fie acela care aduce Buna-Vestire celor săraci și lipsiți de apărare. „Părăsiți orașul acelora cari nu vor să vă primească și scuturați praful de pe picioarele voastre, ca mărturie împotriva lor... Când ei vă urmăresc într'un oraș, fugiți în altul." Cât

de aspru a devenit blajinul învățător! Unde au dispărut toate acele accente pline de iubire ale glasului său?

Acum, el nu arată altfel ca un profet amărit.

Când discipolii nu dovedesc destulă dibăcie, el îi mustră: „De ce mă numiți mereu: Maestre ! Invățătorule! și nu faceți ceea ce vă spun? Când veți spune odată: am mâncat și am băut cu tine și pe drumuri ne-ai povățuit și ne-ai învățat, — el vă va răspunde: de unde sunteți voi ? nu vă cunosc! plecați de-aici, făcători de rele!" Așa de departe se simte de pe acum de discipolii săi intimi; dar când se apropie de el discipoli noi, le spune răstit, poruncitor: „Dacă vreunul vine la mine și nu-și urăște tatăl, mama, soția, copiii, frații, surorile și chiar propria sa viață, acela nu poate fi discipolul meu!"

Odată, când veni unul care îi plăcu, el zise numai atât: „Urmează mă!"

„Invățătorule, spuse străinul, îngăduie-mi să îngrop mai întâi pe tatăl meu".

„Lasă-i pe morți să-și îngroape morții lor! Tu însă, vino și vestește împărăția lui Dumnezeu !"

Da, chiar când unul vrea să-și ia rămas bun dela ai săi înainte de a-l urma, el îl lasă pe loc și îi spune disprețuitor: „Cine pune mâna pe plug și privește îndărăt, acela nu e potrivit pentru împărăția Domnului". El nu mai e omul plin de blândețe, care reproșa Fariseilor că, prin prescripțiile lor, ei împiedică pe fii să aibă grijă de tatăl lor.

Până și pe propria sa mamă, el o respinge

în fața mulțimii, când ea încearcă pentru ultima oară, împreună cu ceilalți fii ai ei, să-i salveze, să-i sustragă unei agitații atât de primejdioase. Ea se duce la el, dar nton vehement: „Cine e mama mea și cine sunt frații mei? Voi sunteți mama și frații mei! Căci numai cine împlinește voia Domnului, acela îmi este frate, soră și mamă!”

rămâne afară și îi trimite vorbă că ar vrea să-i vadă. Atunci el se adresează apostolilor, cu u

Numai câteodată, își regăsește firea sa veche, plăcută și senină. Într-o zi, când umblau pe drumuri, el aude pe discipolii săi cum se ceartă proteste, într-o dispută asupra acestei chestiuni: care dintre ei va fi cel mai mare în împărăția cerului. Atunci, el se așează pe o piatră și, ascunzându-și desamăgirea față de o interpretare atât de grosolană a învățaturii sale, cheamă la dânsul pe un copil care se juca pe stradă, îl pune pe genunchii săi și spune celor din juru-i:

„Dacă nu vă schimbați felul vostru de a fi și nu deveniți ca și copiii, atunci nu veți intra în împărăția cerului; căci numai cine se umilește, cine se străduiește să fie ca și copilul acesta, acela va fi cel mai mare în

III

Fortăreața Macheei răsună de muzicile serbării. Herod a invitat pe căpeteniile armatei sale, pe funcționari și înalți demnitari, să celebreze ziua sa de naștere. Dar nu știa ce se pregătise la spatele lui.

Căci de multă vreme, marii preoți din Ierusalim îi șoptesc tot mai stăruitor la ureche că omul acela din temniță trebuie nimicit: faima lui crește mereu de când e ținut în captivitate. Și mai presus de toate trebuie să se intimideze, astfel, pe discipolul lui Ioan, pe Nazarineanul ce pare să conducă mai departe secta Botezătorului spre țeluri și mai primejdioase. Dar Herod a dat mexeu acelaș răspuns : Nu! Ca bărbat de Stat, el cunoștea puterea martirilor uciși; ca filosof', îi

f
>lăcea să stea uneori de vorbă cu un înțe- ept: și, ca om slab din fire, se temea de urmările unei crime ce nu folosea nimănui.

Intre timp, Herodiada — superioară soțului prin curajul, ura și pasiunea ei — asculta cu aviditate sfaturile venite din cercul Sanhedrinului. Deși nu vedea cum prizonierul ar putea să-i pună în primejdie căsătoria, era totuși adânc rănită în mândria ei, de judecata pe care el a rostit-o asupra acestei căsătorii. Și folosindu-se cu dibăcie de jignirea ce i s'a adus, Fariseii și Saduceii au isbit în planurile lor politice. Herodiada a amestecat-o și pe fiica ei în această intrigă. Salomeea pierduse de curând pe soțul ei, prințul Herod Filip; acesta fusese un om în vârstă; ea însă era tânără, plină de bucuria de a trăi, și cunoscută până la Roma pentru arta cu care dansa.

Pusă la cale de mama ei, ea dansează astăzi la masa ofițerilor și înalților demnitari. Dansează mai cu seamă înaintea lui Herod.

Fiica soției sale nu este însă și propria lui fiică: și astfel, urmărindu-i jocul, Herod simte cum sporește în el dorința — și crede că-și regăsește tinerețea care îl părăsise. Și cum stă așa, întins la masă, amețit de vin — aproape de miezul nopții — el aude strigăte de entuziasm, vede ochii aprinși de poftă ai curtenilor și ochii lăsați în jos ai sclavilor din juru-i. Dar mai presus de toate, o vede pe ea, pe jumătate goală, semănând mai mult cu o curtezană decât cu o prințesă, jucân

dmereu în sunete de flaut și lăută. Și atunci el e cuprins de acea veche și orientală pornire de a dărui, de nevoia de a-și etala față de ai săi puterea și bogăția, pentru a aduce astfel un omagiu frumuseții. Poate că Herodiada, căreia nu-i prea plăcea să expună farmecele fiicei sale sub ochii soțului ei obosit, l-a îndemnat ea însăși să acorde o favoare Sa- lomeei, steaua acestei seri. Poate că el se gândește și la Estera, o figură favorită a poporului său și, ca prinț ambițios, ar vrea să creeze o nouă legendă, pentru ca epoca lui să nu rămână în urma celor vechi. Și, cu aceleași cuvinte ca ale lui Ahasverus, el strigă dansatoarei:

„Cere-mi orice dorești și fac jurământ: îți voi da, chiar de-ar fi să mă lipsesc de jumătate din regatul meu!" Toți se ridică în picioare ; presimt că e un moment rar și vor să audă și să vadă ce va căpăta dansatoarea. Oare va dori să aibă șiraguri de perle pentru brațele și glesnele ei ? Poate un oraș ? Jumătate dintr'o provincie ? De ce-i vorbește încet, la ureche, pentru ca nimeni să nu audă ? Ii spune ceva rușinos, ceva ce nu se cuvine ? Dar de ce pălește Herod, de ce se ridică brusc dela masă și duce mâna la inimă? Ce-i putea cere ? Nimeni n'a înțeles ceva: ei văd numai cum strălucesc ochii Herodiadei. Prințul a dispărut.

În încăperea de-alături, Herod stă singur, gâfâind—și se întreabă : Capul lui Ioan? Oare e ascunsă o ispită a Domnului sub vălurile frumoasei dansatoare ? Ce-ar fi dacă ar încerca să-i dea altceva? O cheamă la dânsul, o întreabă, o conjură — dar porunca mamei sale e amestecată cu propria ei dorință, o do

rință plină de oribilă voluptate. Ea nu vrea să cedeze; niciun oraș, nicio provincie, nimic din ce-i oferă dânsul, nu-i este pe plac :—vrea capul lui Ioan pe o tavă de aur! Zadarnic încearcă să câștige de partea lui pe soția sa, ca să convingă la rândul ei pe Salomeea: — nu primește alt răspuns decât o tăcere dură, glacială. Și, la urma urmelor, de ce nu ? E vorba dar de un biet smintit, de zănatecul acela din fundul temniței, dușman al puternicilor și bogaților, urât de toți cărturarii! De ce să cruțe un asemenea om? N'a predicat el răsvrătirea la apa Iordanului, n'a pregătit o răscoală ?

Și prințul face semn sclavilor, și poruncește muzicii să tacă.

Nimeni nu știe ce s'a întâmplat, nici ce se urzește acolo; oaspeții șoptesc, în așteptare încordată ; vinul rămâne neatins, conversațiile încetează. Herod se străduiește să se arate tare în momentul suprem. Acum răsună afară, pe scări, pașii lenți și greoi ai ostașilor; și, în urma lor, un slujitor poartă capul pe o tavă de aur. I-l aduce Salomeei. Însăpăimântată, ea se dă înapoi. Pe urmă, cu perlele răurind pe dânsa, aleargă la mama ei. Rigidă, cu privirea rece, ea primește tava din mâinile fiicei.

Vestea se răspândește repede prin țară — și oamenii încep să tremure, înfricoșați, căci și alte semne se iviră înainte. Mai cu seamă Galileia, era în plină agitație. O ceată mare de Galileeni îndârjiți, de zeloți înfocați și urmași ai lui Iuda, excitați de noile chemări messianice ale timpului, au înaintat până la Ierusalim, au insultat pe Romani și au atacat garda templului. Atunci a intervenit Pilat și i-a prins. Unul dintre răsculați se numea Ba- rabbas. Din colțul în care s'a refugiat, Isus a aflat și el de această întâmplare și a luat-o drept un semnal al apropiatelor tulburări — căci acum el raportează toate semnele la el însuși. Și când, în aceeași vreme, se prăbuși un turn din apropierea izvorului Siloah, strivind sub dânsul optsprezece

oameni, aceasta nu-i un loc nefiresc lui Isus, în încordata stare de spirit în care se afla.

Și iată că apostolii îi aduc vestea morții lui Ioan. Isus încremenește: momentul dela Iordan ! Ioan e prins! Ioan e decapitat! Fulgerul iluminării lăuntrice îl străpunge iarăși, urmat de un tunet care îl paralizează. Marele său model, înaintașul său, îi arată din nou locul; din adâncul mormântului, el pare că-i mai strigă: Mă duc înaintea unuia mai puternic decât mine!

Oare întregul său destin i-a fost arătat dinainte prin viața Botezătorului ? Simțăminte furtunatece se învântează în inima lui: — calea pe care bucuros o vedea străbătută de altcineva, este acum liberă, neapărat liberă. Astfel, ultimul pretext de care se mai încheșta firea lui șovăitoare, nu mai exista. Și tot ce se frământase atât de violent în sufletul lui, în cursul ultimelor săptămâni, își caută acum adevărul prin faptă.

Pentru a patra oară, Ioan îl silește să înainteze pe calea sa întunecată. Pe-atunci, când boteza la apa Iordanului, îl făcuse pe tăcutul Isus să coboare din munții săi și să se amestece cu mulțimea; când a fost prins, i-a încredințat propria sa misiune; când i-a pus întrebarea cea mare, a trezit pe Messia care dormita într'însul; astăzi, moartea lui îl forțează să ia hotărîrea. Și totuși, în timp ce Ioan pare că-l încoronează într'un fel atât de tainic, el îi arată totodată și calea suferinței.

Și sufletul alesului e covârșit a doua oară de o spaimă sacră: — ca și atunci, el aude din depărtări glasul Tatălui său,—însă astăzi chemarea lui e ca un tunet și niciun porumbel nu-i vestește, ca altădată, zilele de voieșie și seninătate. Afară, pânzește primejdia, căci Herod ucide pe orice înnoitor; înăuntru, îl așteaptă persecuțiile, căci Fariseii se simt protejați. Totuși, în inima inimii sale, stăruie setea celui ales, care vrea să plătească poporului, sieși și lui Dumnezeu, datoria acestei nemaipomenite misiuni ce i s'a încredințat.

Și, plin de groază, fugă fugă cu apostolii,
dincolo de lac, dincolo de Iordan, tot mai de-
parte, sus, în munți, până la poalele Hermo-
nului.

Î/O

Emil Ludwig

După țărmlul stâng al fluviului, pe coastele dintâi ale muntelui, se deschide o vale largă, roditoare. Aci, Iordanul e încă tânăr și sălbatic, lat de abia douăzeci de pași. Și când călătorul își ridică privirea spre crestele dealurilor, el vede acolo sus fortărețele Cesareei lui Filip, orașul cel nou, mândru și dârz. Acolo domnise până de curând pașnicul Filip, fiul lui Herod, soțul Salomeei care căpătase prin dansul ei capul lui Ioan. Dacă Filip ar mai fi trăit, și ar fi ținut-o pe lângă dânsul pe soția lui, poate că o viață de om ar fi fost salvată odată cu multe altele, poate că însuși Isus n'ar fi fost nevoit să fugă și să-și caute acum o ascunzătoare în locul acesta. Fugarul știe că pe-aci se afla hotarul cel vechiu al lui Israel, în vremea când poporul acesta era liber și puternic. Și niciun prinț judeu, nici chiar David, nu și-a întins atât de departe stăpânirea, în partea dinspre Nord. Acum, ținutul acesta aparține păgânilor, Grecilor. De aci, ciudatul fluviu își rostogolește repede undele, spre Sud. Și acel care stă și meditează în locul acesta, când își aruncă privirea spre izvoarele Iordanului, e purtat cu gândul dealungul apei, până la gura ei, și își amintește încă odată de toate câte s'au întâmplat acolo. Acum e luna Februarie, ca și atunci; dar acest singur an, care s'a scurs dela botezul său, a fost mai bogat în evenimente decât toți cei treizeci de ani pe cari îi trăise. Și câți ani vor mai urma ? Oare is- vorul și gura acestui fluviu, nu înfățișează pentru dânsul imagina simbolică a începutului și sfârșitului vieții sale pe acest pământ ? Capul lui Ioan a căzut sub securea călăului!

Într-o zi, el descoperă că omul se împreună cu ai săi, de partea cealaltă a oraşului, locul unde, după credinţa păgânilor, se află izvorul Iordanului. El intră într-o grotă stâncoasă, consacrată lui Pan. De jur împrejur sunt plăci cu inscripţii şi statui de marmoră, — figuri şi litere necunoscute. Dar poate că omul acesta care vine din oraşul lui Filip şi îi întâlneşte pe străini înaintea grotei, ar putea să-i lămurească : — aceasta e nimfa ce trăieşte în izvor, acelea sunt alte divinităţi ale fluviului, dar cea mai frumoasă, de-acolo dela margine, este Ecoul, care poartă sunetul dela o stâncă la alta. Şi omul aruncă un strigăt, ca să le arate cum răsună ecoul. Toate acestea aparţin marelui Pan, care domneşte pretutindeni, prin aer şi peste ape şi pe care păstorii l-au zărit uneori pe la miezul zilei, gol, dormind la soare pe o stâncă. Apostolii îşi întorc faţa cu oroare.

Isus însă, contemplă totul şi ascultă pe păgân. Pe urmă revine din grotă, la ai săi, şi toţi se întind în umbra stâncilor. Desigur că el a auzit adesea despre statui şi imagini de zei; dar despre marele Pan, căruia îi este consacrat izvorul acesta, n'a aflat niciodată până acum. Lui Pan nu i s'a cioplit chipul: poate că el e un duh ? Şi dacă pluteşte printre ape şi în aer, poate că el s'a rătăcit câteodată şi prin munţii din Nazaret? Dar cum îl puteau vedea păstorii ? El însuşi, când era păstor, auzise glasurile tufişurilor, ale vântului şi ale ierburilor cari cresc, şi arborii plini de murmure — dar niciun duh nu era de văzut pe-acolo: numai Tatăl cel mare domnea mai presus de toate svonurile şi glasurile—iar nu marele Pan.

Câţi ani sunt de-atunci, când era tânăr ca şi discipolii de lângă el! Şi ce mărginiţi sunt dânşii! cât de puţin înţeleg! Abia dacă ştiu pe cine urmează şi cui ascultă ei. De altfel, de unde ar putea şti, dacă nu le-ar da el însuşi de ştire? Să-i întrebe chiar el? Dacă certitudinea care îl cuprinse atunci, când aflase de moartea lui Ioan, n'ar fi decât o înşelăciune a diavolului, atunci nici

disipolii săi. Numai ~~unul~~ ^{unul} ~~Ludwig~~ ^{Ludwig} recunoaște; dacă certitudinea vine însă dela Dumnezeu, cine știe dacă ei tot nu-l vor recunoaște ? Numai Dumnezeu le poate deschide mințile, numai el îi poate lumina: oare va face aceasta?

Cu asemenea gânduri, el se adresează apostolilor, cari stau în cerc; jumătate serios, jumătate în glumă, îi întrebă: „Ce spun oamenii despre mine ?”

Fiecare îi răspunde altfel: „Unii spun că ești Ioan! Unii spun că ești Ilie! Alții spun că ești Ieremia! Sau un profet nou, deosebit de ceilalți!”

Așa strigă ei laolaltă, neștiutori cu toții. Poate cuteza el să le mai pună o întrebare, acea mare și primejdioasă ? E vreunul din cei doisprezece care cunoaște răspunsul ? Și dacă pune întrebarea, nu înseamnă că ar vrea să-i încerce chiar pe Dumnezeu ? Dar iată că ea tinde să se desprindă de pe buzele lui, iată că-i scapă aproape fără voie — și, sub tonul întrebării, el își ascunde încordarea:

„Și voi ? Ce spuneți voi despre mine ? Cine sunt ?”

Atunci, ei tac cu toții; unii îl privesc cu surprindere, alții se uită în pământ, niciunul nu îndrăznește să-și rostească gândul. Numai Simon, cel mai sprinten, mai isteț dintre toți, își ia inima în dinți și răspunde:

„Tu ești Messia”.

Dintr'odată, lumea se înseninează înaintea lui Isus. Cuvântul fatal, cu care se războise de când Ioan îi puse întrebarea aceea, a prins în cele din urmă graiu și a răsunat tare. Prin magia cuvântului, simțămintele îndelung reținute într'o inimă omenească și solitară, răsbăt la lumină, își revarsă razele, ca soarele în plină zi. Isus se simte recunoscut — și astfel, abia acum se recunoaște cu adevărat pe el însuși. Se ridică, întinde brațele și pronunță asupra lui Petru o binecuvântare, cum nu rostise el vreodată până atunci: „Fericit ești, Petre, fiu al lui Ionas! Căci nu carnea și sângele ți-au revelat aceasta, ci

Tatăl meu care este în Ceruri!" Dar, în momentul următor, el se căește că a dat în vileag taina inimii sale; se întoarce amenințător spre cercul apostolilor și le interzice să spună cuiva vreun cuvânt: să nu afle nimeni cine este el!

E însă prea târziu! Cuvântul rostit, timpul care împinge și zorește, persecuțiile, mândria și un curaj înnoit, îl silesc să înainteze, ire-sistibil, pe calea Alesului. Ce să facă Messia aci, la hotarul de Nord al regatului, printre păgâni? Și ce să mai aștepte acolo, în mica Galilee? Trebuie să ajungă la Ierusalim, pe care îl evitase mereu! Să vadă și să cucerească Ierusalimul! Curând vor fi sărbătorile de Paști și, din toate părțile lumii, poporul evreu se va aduna atunci în Capitală: acesta e momentul, acesta e locul unde Messia trebuie să propovăduiască și să lupte, precum au vestit vechii prooroci!

Și el strânge mai aproape cercul discipolilor săi și, cu glas înăbușit, le spune că trebuie să se ducă acum la Ierusalim. Apoi, pe neașteptate, profetul îi înștiințează că el va muri în curând!

Un fior de groază îi străbate pe toți; niciunul n'a mers atât de departe cu gândul. Să împlinească astfel vechile Scripturi, aceasta e o nebunie! Și Petru, iute din fire, îl apucă pe învățătorul său de braț, i-l strânge tare și îi strigă: „Stăpâne, păzește-te! Așa ceva nu ți se va întâmpla!”

Isus simte atunci că niciunul nu-l înțelege, nici chiar acest Petru, pe care îl crezuse adineaori inspirat de Dumnezeu. Cum? Niciunul dintre cei mai apropiați credincioși ai săi n'a priceput taina cea mare pe care le-o revelase acum, cu atâta precauțiune, și numai pentru că fusese rostit cuvântul Messia? Ceata aceasta nu se gândește oare decât la pâine, la somn și la predica de Sâmbătă? Cu violență, el respinge pe prietenul ce se sprijină de umărul său și îi strigă:

„Pleacă din fața mea, Satano! Mi-e silă de tine! Nu pricepi nimic din cele dumnezeiești, ci numai lucrurile omenești!”

Și ei stau și se uita la Fiul Omului, cu adânc respect dar și plini de spaimă. L-a numit Satana pe discipolul său preferat și, pe când îl scutura și îl respingea de lângă el, Isus părea că crește din clipă în clipă: acum seamănă cu vechii profeți! El însă, privește în cerc, dela unul la altul, mai îndrăsneț ca oricând, pentru întâia oară gata de luptă, hotărît să-și îplinească destinul:

„Cine vrea să mă urmeze, acela să se lepede de el însuși și să-și poarte crucea! Căci cine vrea să-și păstreze viața, și-o pierde; dar cine își pierde viața pentru mine și pentru Evanghelie, acela și-o va mântui. La ce i-ar folosi să câștige lumea întreagă, dacă își pierde sufletul ? Dar ce poate da omul ca să-și salveze sufletul ? Dacă vreunul se rușinează de mine și de vorbele mele în mijlocul acestei generații păcătoase, atunci și Fiul Omului se va rușina de dânsul, când va veni în slava Tatălui său cu îngerii sfinți. Adevăr grăesc vouă: sunt câțiva oameni printre cei de față, pe cari moartea nu i va atinge înainte ca împărăția Domnului să fi venit în toată puterea ei 1*

Și, cu gestul unui rege, Isus se întoarce și
pornește în fața apostolilor. V

„Cine nu e cu mine, e împotriva mea!”

Aceasta e noua lozincă a profetului care, reîntors pentru scurtă vreme în țara sa, se pregătește să plece la Ierusalim. Căci Isus a devenit un luptător. Ceea ce el a evitat și a târâgănit atâta timp, ceea ce-i păruse lui — blândului poet, seninului și voiosului învățător, tămăduitorului plin de compătimire—că e străin de firea sa, potrivit voinții lui Dumnezeu și, oricum, cu totul contrar voinții sale: — războiul cu frații săi, a izbucnit în cele din urmă ! Și Tatăl cel mare, pe care îl știa atâtea iubitor, trebuie să hotărască acum bătaia dintre fiii săi, dintre cei drepti și cei nedrepti și răi.

Nu dintre toți fiii săi! Căci, de când Isus îl simte într'ânsul pe Messia, de când a vorbit de această misiune a sa și a vestit-o apostolilor săi, încadrând-o în formele vechilor proorocii, de atunci extazul a pus stăpânire pe dânsul: acum el crede cu adevărat că are să împlinească ceea ce anunțase Scriptura. *Fiul* nu mai este unul din numeroșii fii iubitori pe cari Tatăl îi strângea la inima sa: el e Alesul, Unicul, mijlocitor și judecător al fraților săi! Pentru el ca și pentru întreaga lume, vremea păcii calme și senine a trecut, împărăția cerului pe care a vestit-o de atâta timp, vine curând, însă din afară, însoțită de tunete și de judecăți. Și, înainte de toate, trebuie ca regele să fie umilit și tras în judecată de dușmanii săi mărunți și josnici, pentru ca astfel să se împlinească toate profețiile vechi alianțe.

Și, în chipul Eusebiului ridică dintr'odată marele zid despărțitor dintre învățător și discipoli, dintre predicatorul ce umblă din loc în loc și poporul său, dintre Isus și lume: — dialogul său cu Dumnezeu devine o taină față de oameni. O nemăsurată mândrie face să plesnească învelișul delicat al inimii sale, care se supuse din copilărie unei umilințe fără seamăn, cașicum vroia să înnăbușe orice în stinct, orice pornire firească. Puterea sa de dominare și de judecată, înălțarea sa, măreția sa solitară, pateticul simțământ al unei misiuni universale și voința de a transfigura în proprii săi ochi sacrificiul posibil al vieții sale — toate acestea curg și se amestecă în- tr'ânsul, spre a-l face mai bărbătesc, mai rece, mai întunecat decât se putea bănuî vreodată prin firea și prin învățătura sa, prin felul cum își înclina capul, prin privirea plină de bunătate și vorba sa blajină.

Într-o zi furtunoasă, când se apropie un timp ce ei mai sunt în drum spre țara lor, Isus face semn celor trei discipoli preferați. Li lasă pe ceilalți în urmă și urcă cu cei trei pe un munte : căci acolo sălășluiau altădată marii profeti, acolo se poate cufunda el în spiritul lor și să-i audă cum îl sfătuiesc. Norii plutesc atât de jos, încât toate sunt învăluite în umbra lor; nu se poate vedea dincolo de copacul cel mai apropiat — iar formele omenesti sunt ciudat crescute în negură, cu contururi vagi, destrămate ca și ceața. Neștiutori de cele ce aveau să se întâmple, cei trei se țin strânși laolaltă; dar învățătorul pare că vrea să dispară din ochii lor—și iată că nu-l mai văd decât ca o pată albă: s'ar zice că piere, că se preschimbă, se topește într'un fel de lumină — și, în vălmășagul propriilor lor simțăminte, discipolii se întind la pământ și cad într'un somn adânc. Atunci îi apar lui Petru cei doi prooroci, de cari cugetul său e plin în ziua aceasta: Moise și Ilie — și i se pare că ei vorbesc cu Isus. Cu spiritul său ferm, pozitiv, lumesc, el recunoaște imediat mântuirea pe care o caută pentru învățătorul său din ora aceea a revelației. Și, ca în vis, el strigă: „Rabbi, aci e bine să rămâi. Lasă-ne să ridicăm trei colibe, una pentru tine, una pentru Moise, una pentru Ilie!” Dar, deodată, visul său se depărtează ; cele ce auzise dela Isus despre chemarea lui, răsbate iarăși, ca o lină plutire, prin mintea lui ce se îndoește—și acum aude el însuși o voce depărtată, care repetă discipolilor cuvintele de altădată. Petru aude: „Acesta e fiul meu prea-iubit, care îmi este pe plac. Pe el să-i ascultați!”

Se ridică dintr'odată, se prosternă apoi cu fața la pământ; și ceilalți fac ca și dânsul — căci Dumnezeu se poate revela în orice clipă, printre noii sau pe munți. Când își înalță iarăși capul, înaintea lor stă numai Isus și el le vorbește cu glasul său plin de blândețe : „Ridicați-vă și nu vă fie frică !” Și în tonul cel vechiu, din vremea umilinții sale, el îi avertizează să nu trădeze

cumva poporului secretele acestea.

S

Totuși, în curând, după ce au ajuns iar în reajma lacului și Isus e din nou împresurat e curiozitatea țăranilor, de privirile dușmănoase ale potrivnicilor, de iureșul pelerinilor de Paști, el își recapătă înfățișarea cea nouă și e hotărât să se poarte și să lucreze precum îi dictează misiunea sa. Acum fiecare cuvânt e poruncă, fiecare poruncă e amenințare: „Cine vă disprețuește pe voi, acela mă dis- prețuește pe mine. Însă cine mă disprețuește

pe mine, disprețuește pe Acela care m'a trimis !... Cine mă recunoaște în fața oamenilor, pentru acela voi aduce mărturie în fața Tatălui meu ceresc. Dar cine mă reneagă în fața oamenilor, pe acela îl voi renega și eu în fața Domnului." Și când discipolii săi nu izbutesc să vindece pe un băiat lunatic, el se răstește la ei: „Asta-i rodul necredinței voastre și al firei voastre strâmbe! Cât trebuie să mai rămân cu voi ? câtă vreme o să vă mai îndur?"

Pe urmă, când vine vameșul prințului să ceară lui Petru birul pentru el și tovarășii săi, el întreabă pe stăpânul său și, drept răspuns, primește această întrebare:

„Dela cine iau regii cari domnesc aci pe pământ, biruri și dijmă ? dela copiii lor sau dela străini?"

„Dela străini, stăpâne!"

„Atunci copiii lor sunt scutiți!"

Atât de regească a devenit conștiința de sine a lui Isus, încât pretenția Statului îl jignește — parcă el n'ar fi decât un cetățean ca toți ceilalți. Dar un rest de prudență îl reține și el își zice că e mai bine să nu dea dușmanului niciun prilej împotriva lui; căci figura lui Iuda din Galileea stăruie și acum ca în vremea copilăriei sale, ca un avertisment — și el găsește un mijloc lăaturalnic spre a plăti birul.

Pentru că nu dorește nicio glorie lumească și nici nu are nevoie să aștepte așa ceva, tocmai de-aceia i se pare — lui, care nu s'a amestecat vreodată în treburile lumii, nici în gând nici în faptă — că simpla credință e suficientă prin ea însăși. I se pare că siguranța misiunii sale e de ajuns pentru înnoirea întregii lumi spirituale, fără niciun plan, fără cunoașterea prealabilă a mijloacelor. Pentru că

el trăește într'un Stat al lui Dumnezeu, în mijlocul unui popor căruia i s'a anunțat de veacuri venirea lui Messia și care acum, sub apăsarea străină, îl așteaptă cu pasiune — el,

Isus, se bizuie și mai ferm pe simțământul că el e Messia. Înadevăr, simțământul dum-nezeesc dintr'ânsul, atât de curat și luminos, nu e oare menitsă convingă pe toți de ceea ce el va revela? Și astfel, acel care nu do rise atâta vreme nicio schimbare și slăvea numai iubirea și buna înțelegere, e atras în vârtejul ce crește repede în fiecare zi.

În exaltarea lui tot mai impetuoasă, el se consacră rolului său predestinat; declară că el e mai mult decât Abraham și Solomon și că: „toate lucrurile mi-au fost încredințate de Tatăl meu”, pe nimeni nu-l recunoaște Dumnezeu, decât pe Fiul său și pe acel căruia Fiul vrea să-i reveleze adevărul. Duiosul simțământ filial lață de Tatăl atotiubitor s'a preschimbât într'un extaz atât de trufaș, încât el se crede mai presus de toți, în posesiunea deplină a iubirii și cunoașterii lui Dumnezeu. Da, sentimentele sale generale și vagi, de luptător care imaginează mijloacele ce-l pot duce la țelul său, trezesc în el până și ideile de răsbunare ale vechilor profeți — idei cari erau atât de străine firii sale. S'ar părea că el e nevoit să se stimuleze singur cu vorbe tari, violente, spre a înnăbuși vocea sa blândă de altădată. Căci iată ce strigă el:

„Am venit să aprind un foc pe pământ: ce-aș putea dori mai mult, decât să-i văd arzând!... Credeți oare că am venit să aduc pacea pe pământ? Adevăr grăesc: nu pace, ci desbinare! Căci de-acum înainte, dacă sunt cinci într'o casă, ei vor fi învrăjbiți, trei contra doi, doi contra trei, tatăl va fi contra fiului, fiul contra tatălui, mama contra fiicei, fata contra mamei !”

Soarta lui Ioan i-a arătat că Dumnezeu lasă pe profeții săi să sufere și să piară. Astăzi e la fel ca și altădată. Calea sacrificiului, pe care au mers Abraham, Moise și Iov, îi este cunoscută, îi este menită și lui. Și totuși el iubește viața și năzuește spre izbândă! Niciunul din profeții, ale căror cuvinte au stârnit într'ânsul voința de a fi Messia, nu-l învață că trebuie să sufere. Uneori, el spune că vrea să moară, spre a întemeia împărăția cerului; pare să caute adesea suferința și persecuțiile, cu un fel de voluptate; alteori, i se pare că toate sunt aproape gata să se îplinească și că numai oamenii răi le mai împiedică. De aceea, spiritul său se avântă cu pasiune, proclamând ideea învierii și a judecății. Și, de oare ce un presentiment de neînălțurat îi arată totuși o moarte tot mai apropiată, el își clădește *dincolo o* lume în care va triumfa.

Isus acceptă în Fiul Omului învierea, așa cum o profetizau Daniel și Henoch, dar în care nu credeau toți Evreii. El o făgăduiește uneori numai celor drepti; alteori, îi amenință cu învierea și pe cei răi, pentru ca abia atunci ei să fie cu adevărat respinși ca niște păcătoși ce sunt. Căci judecata cea mare va veni, desigur — dar nimeni nu știe când. Veni-va într'un ceas neașteptat, ca un hoț? ca un fulger ce izbucnește în zare! — spune el. Numai Tatăl ceresc știe! Totuși, când Isus vrea să-și încurajeze adeptii, le promite că vor vedea împărăția cerului cu ochii lor cei vii. Atât de nesigure sunt toate câte le-a învățat Isus dela vechii profeți — pentru că toate sunt străine de simțămintele sale adânc omeneste, altruiste, și toate îi sunt impuse de împrejurări.

Numai de un singur lucru e sigur: de propriul său loc în cer. Și în această privință, învățătorul său preferat rămâne tot Daniel, care văzuse pe un Fiul al Omului cum se urcase la Dumnezeu cu norii din cer. Pe el îl ia ca pildă — și declară: va ședea pe tron la dreapta Tatălui și, după judecată, va domni în vecii vecilor. Puterea, pe care Dumnezeu a păstrat-o până atunci numai pentru el singur, îi va fi dată de dânsul, căci: „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci el a încredințat Fiului toată judecata, pentru ca toți să-i cinstească pe Fiul, precum îl cinstesc pe Tatăl”. Din acest punct de vedere, el poate judeca și domni chiar de astăzi — și o putere, de care el credea că niciun om n-o posedase vreodată înaintea lui, îi permite să aleagă pe cei chemați și să respingă pe păcătoși:

„Cine ascultă de cuvântul meu și crede în acel care m'a trimis, are parte de viața veșnică și nu vine în fața judecății... Și totuși, nu pot face nimic prin mine însumi. După cele ce aud și înțeleg, eu judec — și judecata mea e ușoară, căci nu caut propria mea voință, ci aceea a Tatălui care m'a trimis.”

2
spuse înaintea înfruntării:

„Eu sunt pâinea vieții. Cine vine la mine, nu va flămânzi; cine crede în mine, nu va mai fi niciodată însetat... Căci eu am coborât din cer, nu ca să împlinesc voința mea, ci a Lui, a celui care m'a trimis... Și voia Lui este ca oricine îl vede pe Fiul și crede într'ânsul, acela să se bucure de viață veșnică, și eu îl voi învia în ziua cea de pe urmă!” Atunci Evreii murmurară, pentru că el le-a zis: Eu sunt pâinea vieții din cer. Și dânșii au spus: Acesta nu e oare Isus, fiul lui Iosef, al cărui tată și a cărui mamă ne sunt cunoscuți? De ce spune dânsul: eu am venit din cer?

El însă repetă și întărește cuvintele sale, a doua și a treia oară — încât până și unii dintre discipolii săi încep să murmure. Și el îi privește atunci cu un aer de triumf:

„Aceasta vă supără și pe voi? Și dacă îl veți vedea pe Fiul Omului urcându-se acolo sus, unde fusese mai înainte? Spiritul dă viață, carnea nu folosește la nimic! Cuvintele pe cari le rostesc sunt spirit și viață. Dar printre voi sunt unii cari nu cred!”

Atunci, acei cari l-au ascultat și i-au fost atâtea vreme credincioși, se ridică, se întorc, îl părăsesc. Și poporul spune: „E stăpânit de diavol!”

Toate acestea le-a aflat, după trei zile, marele Sfat din Ierusalim. Acum el poruncește trimisilor săi să asculte cu băgare de seamă. Chiar Herod a și fost prevenit. Acesta, când afla că Nazarineanul acela se da drept Messia, răsis, în auzul tuturor, e cuprins de spaimă; și când oameni înfricoșați vin să-i spună că el e chiar Iie, atunci Herod izbucnește și striga îngrozit: „Nu! Acela e Ioan pe care l-am decapitat! Ioan a înviat din morți! De aceea el săvârșește asemenea fapte!” >

Abia au aflat aceste vorbe ale lui că Fariseii își întind plasa intrigii lor, își țin firele dela Macheea la Ierusalim, dela Ierusalim la Cafarnaum, se strecoară pe lângă Isus și îi șoptesc: „Depărtează-te! Fugi! Herod vrea să te ucidă!”

Acum e momentul, când toată puterea regească a Alesului îl împinge să ia o hotărâre. Aude vorbele perfide ce i se șoptesc la ureche, vede cum își fac cu ochiul dușmanii săi; nu se simte înțeles de apostoli, poporul îl Socotea nebun—și peste tot e împresurat de iscoadele Romanilor și ale lui Herod. Acolo însă, în orașul cel sfânt și totodată profanat, pe care îl evitase toată viața sa — și unde poate ajunge totuși în trei zile, acolo trebuie să pornească lupta. Acolo sau nicăeri; acum sau niciodată! Și iată că tocmai acum se răspândește chemarea prin țară: astrologii au vestit ziua întâi de Nissan. Se apropie sărbătorile de Paști și mii de nemulțumiți vor sosi acolo și vor aștepta pe acela care va fi de partea lor și pe care ei îl vor recunoaște. El nu știe cum se va întâmpla aceasta, dar, într'un fel oarecare, simte că neliniștea capitalei și a țării, a timpului acestuia și a poporului său, îl vor purta, îl vor înălța pe el! Cu o privire poruncitoare, de stăpân, el se uită la fățarnicii cari se arată alarmați și vreau să-i salveze —și le aruncă acest răspuns:

„Mergeți și spuneți vulpoiului de-acolo: eu isgonesc diavolii, tămăduiesc pe oameni, azi și mâine. În a treia zi însă, voi isprăvi. Trebuie să pornesc la drum și să-mi urmez călătoria azi,

măine și a treia zi. Căci așa stă scris : ca un
profet să nu moară altundeva decât la
Ierusalim!”CAPITOLUL AL PATRULEA

L U P T

A I

Strigătele pătrunzătoare ale neguțătorilor răsună
prin străzile înguste din marele oraș de piatră.
Bărbierii tăcănesc cu cuțitele lor, cismarii
bocănesc cu călcâii pantofilor și vânzătorii de
parfumuri ciocnesc tăbliile de aramă; scârțâie
osiile carelor înalte, catării gem sub loviturile
sclavilor, vizitiii suduie în vâlmășagul dela cotituri
— și când o trupă de soldați romani își deschide
drum, în zăngănit de arme și de zale, isbindu-se și
clătinându-se prin norodul înghesuit, vânzătorii
de fructe înjură din pricina coșurilor răsturnate,
câinii chelălăesc, copiii țipă striviți în iureșul de
oameni și de vite. Odată cu larma, se înalță
deasupra acestui talmeș-balmeș al străzilor în-
clinate, un amestec de fum, de aburi și de
mirosuri grele. Căci e vremea prânzului și în
arșița cumplită de Aprilie se preling pepenii pe
caldarâm, putrezesc tot soiul de gunoaie,
scursoarele de prin canale se schimbă în mocirlă —
și din mii de bucătării răsbește duhoarea grăsimii
de berbec, a fripturilor și a patiseriilor. Prin
putoarea hasnalelor și a bălegarului din grajduri
și din ulițe, se resfiră miresmele de tămâie și de
mirt cari fumează pe stâlpii de jertfă. Și toate se
îngroașă la o
-laltă, urcând ca o ceață opacă, înnăbușitoare,
atârânănd ca norii în aerul nemișcat, deasupra
orașului de piatră.

Când mulțimea străinilor, a pelerinilor de Paști
cari furnică prin străzile centrale, înaintează cu
încetul urcând spre cartierele mărginașe de pe

coline, ea respiră un aer mai curat dar nu scapă de gălăgie. Căci azi, ultima zi de Vineri înainte de sărbătoare, sosesc cele din urmă caravane cari circulă grăbite în toiul acestei săptămâni agitate, după tot felul de pregătiri — spre a petrece apoi zilele de Paști, liniștit, pe îndelete, precum se cuvine. Poporul sărbătorește ieșirea din țara Egiptului și totodată prima recoltă; și, de oare ce el se află acum sub sclavia romană, el celebrează glorioasele vremuri străvechi cu un sentiment și mai profund al propriei sale valori. Gloatele de curioși, localnici și străini, se îndreaptă mai cu seamă spre partea de Nord-Vest, unde calea ce duce la Iericho se îmbucă printr'o trecătoare între muntele Măslinilor și muntele Patimilor; căci pe-acolo sosesc călătorii din provincie și fiecare localnic își așteaptă rudele cari vin în fiecare an, să împartă cu el mielul pascal. Cu cât pelerinii se apropie de capitală, cu atât se îndeasă ei unii în alții; aci, la o oră depărtare de ținta lor din urmă, ei defilează în grupuri aproape neîntrerupte, ca un cortegiu — și acei cari le-au ieșit în întâmpinare ocupă aproape în întregime marginile șoselei.

Curioșii și oaspeții, prietenii și străinii cari vor să vadă totul, precum și băștinașii cari au mai văzut adesea acest spectacol, se depărtează din ce în ce de oraș, pe drumul îngust îndărătul căruia dispar ultimele case și în apropierea căruia, mai încolo, se deschide deadreptul deșertul pietros. Atunci mulțimea pelerinilor se oprește deodată, surprinsă, își strânge rândurile, se îndeasă și închide drumul. Căci, printre trăsuri și cai, printre căruțe, catări și cămile, printre bărbați și femei cari poartă coșuri și lăzi, grăbindu-se să ajungă în oraș, prăfuiți și istoviți de călătorie — se distinge un grup de pelerini, cu totul deosebiți de mulțimea celorlalți.

În strigăte și cântece voioase, pâlcul acesta de tineri înaintează pe drum cu pași săltăreți, aproape dansând. Sunt o duzină de bărbați, cu părul lung — după care se recunosc Galileenii —

și câteva femei cu ochii mari, strălucitori. Câțiva au tăiat ramuri de smochini și de duzi, alții au făcut smocuri din frunze de palmieri dela marginea drumului — și le agită sau le aruncă înaintea privitorilor. Și cântă, gesticulează, aleargă singuri sau perechi, câte trei sau câte patru, unii cu brațele încrucișate, fără nicio ordine, fără fast, plini de tinerețe și de avântul unei bucurii lăuntrice — iar glasurile și mâinile lor arată spre acel care călărește între ei.

El șade pe un asin și pare mai în vârstă decât cei din juru-i. Mantaua lui e cenușie, ca și a celorlalți, prăfuită și sărăcăcioasă. Dar stă pe ceva împestrițat care nu e totuși o șea împăturită și nici o învelitoare; ca să-i împodobească puțin, însoțitorii au pus sub dânsul vestmintele lor de sărbătoare. În urma măgăriței tropăie măgărușul, de curând născut, care se împinge uneori cu capul în ea, pentru că îi este sete. Și astfel, în cortegiu se

află și un copil, cu toate că acesta nu-i decât odrasla unei măgărițe. Când ajung mai aproape, oamenii încep să priceapă cântecul acelor tineri:

„Lăudat fie acela care vine în numele Domnului ! Vă binecuvântăm pe voi, cari sunteți din casa Domnului!"

Oare acesta nu e marele Hallel pe care ei îl cântă la templu, în timp ce ocolesc altarul, agitând ramuri tinere, înfrunzite? Dar ce vor ei să spună cu psalmul acesta închinat fiului lui David ? Și ascultătorii exclamă nedumeriți, își fac semne unul altuia, se întreabă, trag cu urechea și iar ascultă cântecul:

„Jubilează, fiică a Ierusalimului! Vezi, regele tău vine la tine, biruitor și drept. Smerit e dânsul și călărește pe un asin alături de un măgăruș."

Atunci mulți încep să râdă, își dau cu coatele și întreabă : Cine sunt ăștia ? Au înnebunit ? L-au prins oare pe Messia ? Cine e acela și cine sunteți voi ? Și mulțimea sporește mereu, se îndeasă în jurul micului alaiu, care cântă nestânjenit și scutură crengile deasupra capetelor. Vestea trece repede din gură în gură dealungul drumului, după ce unul a destăinuit că omul acela e un profet. Nu știți? E acela despre care ne-a vorbit un prieten venit din Tiberiada! E un Galilean! E profetul din Nazaret!

Din Nazaret ? Dar țărani aceștia nu știu oare că Messia va veni din Bethleem și că el va fi unul ce se trage din neamul lui David ? Poate veni ceva bun din Galileea? Numai răsvărați, tâlhari și posedați,

precum s'au ivit și de curând; nimic altceva! Acesta însă arată mai blajin, iar oamenii săi nu par să fie în- narmați. Și chiar el, care șade pe asinul său, pare mai mult trist decât războinic. Ascultați-i cum cântă:

„Lăudat fie acel care vine acum, ca un rege, în numele Domnului! Pace în cer și slavă Celui de sus! Osana! Aleluia!" Și ceata sporește; întâi sunt o sută — și pe urmă, la o jumătate de oră de oraș, pe calea principală tixită de lume — sunt o mie în juru-i: toți strigă, cântă, gesticulează, dar o bună parte dintr'ânșii nici nu știe pentru ce. Chipurile apostolilor radiază de bucurie, ochii femeilor strălucesc în mijlocul vălmășagului, apoi ele își înalță privirea spre învățătorul lor, cașicum ar vrea să se asigure din nou de prezența lui. Aleluia!

El însă, cu figura gravă, hermetică, șade pe asinul său și privește drept înainte. Nu salută mulțimea și totuși nu-i oprește pe ai săi să-i salute și să-i proslăvească.

Încă de când au trecut din valea roditoare a Ierichoului în regiunea colinelor pustii, reci și pietroase, unde viața se stinge și abia dacă stăruie vreo plantă pipernicită — el a fost cuprins din nou de neliniștea și spaima, pe cari le ținuse departe de dânsul, în timpul călătoriei. I se părea că drumul duce mai degrabă spre o temniță, decât spre orașul sfânt

și, în vorbăria și nerăbdarea discipolilor săi, el deveni din ce în ce mai tăcut. Pe urmă, când ajunseră în apropierea trecătoarei, lângă satul Bethfage și ei îl rugară să încalece pe un asin — căci așa se cuvine, după vechile prescripții, să intre Messia în Ierusalim — Isus își dădu seama că aceasta nu se mai putea evita acum, că nu-i putea refuza pe discipolii săi. Și le făcu pe plac.

Totuși, când se așeză pe mantalele lor și îi văzu cu câtă voioșie își făceau pregătirile — părând mai mult copii decât înțelepți — cum legau mănunchiuri de crengi și își repetau cântecul; când îi văzu plini de bucuria așteptării, gata să arate marelui oraș pe acel care vine cu ei; când auzi psalmul și se văzu ridicat, pentru întâia oară în viața sa, călare printre acei cari alergau în juru-i; când ascultă cum era slăvit, pentru întâia oară, cu glas tare, sub cerul Tatălui și în auzul oamenilor ; și când văzu cum exaltarea prietenilor, pe măsură ce se apropiau de oraș, cucerea pe străinii din calea lor și cari nici nu-l cunoșteau: — abia atunci îl cuprinse cea dintâi îndoială și se întrebă ce avea de făcut.

Aleluia! încercuit în acest cortegiu ciudat, el vede acum înainte-i neliniștitorul oraș de care auzise vorbindu-se din zilele copilăriei. Ceea ce strălucește acolo, în revărsarea de lumină a nămiezii, trebuie să fie Antonia, fortăreața Romanilor, de care auzise deseori că se află în partea stângă. Dar ceea ce se înalță dincolo, la dreapta, oarecum prea fastuos în puritatea sa albă, cu porțile și curțile, cu largile sale cupole

deasupra acoperișului de marmoră — masiv, rece și amenințător în ansamblul său, ca o stâncă înfiptă într'o altă stâncă uriașă — acela e templu lui Herod ! Acolo e fortăreața regească, pe care spiritul trebuie s'o cucerească pentru el. Acolo se adăpostește dușmanul său 1

Dar, de ce nu se zărește niciun copac ? Povârnișul din partea aceea e înverzit: pare că murmură acolo un isvor. Inșă imensul oraș zidit pe coline, alb și solid, e lipsit de umbră; temeliile lui sunt prinse în piatră gălbuie și liniile edificiilor se profilează dure, necruțătoare, pline de cruzime. De ce strigă ei: Osana! Oare nu văd că orașul acesta se împotrivește oricărui strigăt de îndurare ? El își primește străinii, cu un vacarm de strigăte și clinchete, de zăngăneli și ciocănituri, cu toată fumăria și putoarea lui; și peste acest vârtej de glasuri se ridică nori de aburi și de mirosuri cari se îngroașă din ce în ce în atmosfera înfierbântată, între oraș și cer, între oameni și Dumnezeu.

Aleluia! Dar el vede cum se îngroașă acum cetele din juru-i și unii își întind mantalele pe pământ pentru ca asinul să calce peste ele; tot mai numeroase freamătă crengile înfrunzite, copiii se strecoară pe lângă asin și, pentru ca dobitocul să nu se înfricoșeze și să nu lovească pe nimeni, călărețul trebuie să fie cu băgare de seamă pe unde îl duce. Osana! De s'ar sfârși odată toate astea! Oare adeptii săi nu vor deveni și ei neliniștiți ? Nu se miră ei că nimeni nu-și pleacă genunchii în calea lor ? Oamenii nu fac alt-

ceva decât să strige, să cânte, să scuture
crengile, ca la o mascaradă!

Deodată, el se smulge din descurajarea sa, din înfricoșarea și împotrivirea sa lăuntrică. Înainte-i se ivesc chipuri dușmănoase, un grup de Farisei oprește cortegiul. Ei știau de venirea lui, numai ei, dușmanii săi, îl cunosc și îl așteaptă. Iși fac drum prin gloată —> și unul din acele glasuri, cari își trădeazăura chiar dela început, unul din acele capete cari își ascund orgoliul sub falsă umilință, se apropie de dânsul. Și Isus aude cum e întrebat : „Invățătorule, nu-i auzi cum cântă ?

Nu vrei să i ții de scurt pe discipolii tăi?"

Atunci, profetul se trezește deabinelea. Se ține drept, înălțat, pe micul său dobitoc; și toate simțămintele cari l-au împins și l-au îndrumat aci, reapar din nou într'ânsui, mai puternic. Înainte de a fi intrat în orașul acesta, el simte că fiecare trebuie să se apere, să se afirme—iar el, el trebuie să cucerească Ierusalimul ! Și, smulgând masca de pe chipul aceluia care îl întrebase cu un calm afectat, el dă în vileag dușmănia ce-l întâmpină chiar dela poarta orașului; cu voce tare, ca să fie auzit de cei mulți, ripostează: „Dacă aceștia ar tăcea, vor striga atunci pietrele !”

Surprinși, plini de mânie, dar fără să spună nimic, precum li-e obiceiul, Fariseii se retrag. Și călărețul e din nou împresurat de mulțimea care strigă, îl aclamă. Și iată că, prin vacarmul orașului, răsbate până la el o chemare aspră, tăioasă : e trâmbița ce răsună de-acolo, de pe colină. E chemarea poruncitoare a preoților 1

Atunci, el se întoarce, cuprinde cu o pri-

ig4

Emil Ludwig

vire mai fermă privesc colini, își îmbol-
dește asinul și se abate în strada cea mai
apropiată, spre a ajunge mai repede la
templu»

II

E un târg aci ? Oare călăuza își râde de ei și le arată mai întâi centrul orașului, lumea profană, înainte de a le deschide sanctuarul liniștit, al reculegerii ? Aci este ? aceasta să fie înadevăr casa Prea-Înaltului, în jurul căreia freamătă valurile tumultului omenesc? De bună seamă că aci, printre marmore reci, domnește un Dumnezeu sever, un stăpân al acestui Stat, un judecător care e și un gânditor și un răsbunător. Dar Tatăl cel iubitor din văile Nazaretului nu poate sălăslui aci. Profetul e împresurat de vuetul mulțimii. Când au ajuns la poarta principală dinspre Răsărit, la poarta Susan, și când—potrivit unei prescripții vechi, severe, de care auzise deseori — el vroi să depună încălțăminte și toiagul, observă cu mirare că abia unul la mie dintre cei cari urcau zoriți treptele acestea, s'a despuat de semnele drumurilor sale prin lumea profană. El se gândește însă că aci e curtea anterioară, a păgânilor; poate că toti aceștia sunt necredincioși cari au venit numai să privească, nu să se roage. Și, înadevăr, sunetele străine îi pătrund în ureche. Aci se află și placardele scrise în trei limbi, prin cari necircumcișii sunt avertizați că nu pot trece mai departe; cine cutează să înainteze, riscă să fie ucis. Totuși, vacarmul cel mare vine tocmai de-acolo, dinăuntru, din galeriile acoperite!

Acum el stă în mijlocul porticului, năpădit de sgomote cari urcă și coboară ca valurile, dela plăcile multicolore ale pardoselii până la tavanul din lemn de cedru. În grupuri, în turme mici, oile

behăie în jurul vânzătorilor ghemuiți pe jos. Și când îi vede pe vânzători cum atrag pe pelerini, spre a le vinde cu sila oaia cea mai frumoasă și mai grasă; când vede pe negustor și cumpărător cum vorbesc cu mâinile și se tocnesc mereu, iar lângă ei vițelușii înfricoșați își chiamă mamele, cu mici strigăte jalnice, căutând în juru-le cu ochii lor bulbucați; și când zărește pe vânzătorul de porumbei, de după colțul acela, ținând în mâinile-i ridicate perechile de păsări, legate de picioare, și cari se sbat speriate, pierzându-și penele; când aude pe negustorul de vinuri, cu carafa învelită în paie, și pe negustorul de ulei, chircit alături de el, strigându-și prețurile, cele mai scăzute prețuri, pe cari le mențin însă numai pentru astăzi; și când îi mai vede pe atâția alții, cari oferă în saci grâne și sare, apu- cându-i de picior pe cei cari trec pe lângă dânșii, spre a-i trage la marfa lor — când vede toate acestea, Isus încremenește pe loc! I-se pare chiar că visează, cum n'a visat vreodată în Galileia!

Însă, împins înainte de mulțimea ce freamătă, el e despărțit de ai săi și se pomește singur în învălmășeală. În juru-i, pe mese, sună și se rostogolesc monedele. Zaratii își scutură și își scotocesc săculețele cu bani. Ei dau Evreilor veniți din alte țări dania către templu, în monedă curentă, consimțind să primească în schimb piesele lor străine. Și Isus îi aude spunând clienților că pun în socoteală câte o șesime în plus de fiecare dinar, precum le îngăduie orânduirea templului; căci ei stau aci cu autorizație în regulă, dată de preoți. Și

străinii se tocnesc și nu vor să plătească plușul de o șesime; vecinul se mulțumește însă cu o șeptime și iată că primul zaraf strigă celuilalt că e necinstit și că va fi denunțat. Toți vorbesc tare, numai în cifre și fracțiuni — și aurul, argintul și arama sună în săculețe, curg pe mese, se rostogolesc; grămezile de bani scad și cresc, circulă din mână în mână — și atunci, Isus din Nazaret e cuprins de o furie sacră, cum nu mai simțise vreodată. Tot ce resimțise atât de profund în ultima zi a călătoriei sale și în ora când intrase în oraș. frica și umilirea, dârzenia și șovăirea, nădejdea și desamăgirea, tot ce făcuse să i piară somnul și foamea, și îi tăiasse chiar și avântul cu care pornise dela lacul liniștit în preajma căruia propovăduise la început — toate acestea se adună în el, se concentrează într'o putere care îl împinge să săvârșească prima faptă brutală în viața sa. El nu se mai recunoaște pe sine în momentele acestea; și nici nu știe că această brutalitate va fi și cea din urmă din viața sa.

Emil Ludwig

Cu mâna dreaptă, pe care n'o strânsese vreodată ca un pumn, el trage o lovitură între talger și sacii de pe cea dintâi masă de schimb, lângă care se află; și, pe când monedele sar în aer, el apucă masa cu mâna stângă și răstoarnă totul pe jos. Înainte ca oamenii să-și dea seama de cele ce se întâmplă, înainte ca îngrozitul zaraf să strige și să se repeadă să-și adune averea împrăștiată — profetul, deslănțuit, e acum la masa vecină. Ca un om care n'a ridicat niciodată mâna ca să lovească dar, în furia cea mare, isbește în juru-i cu putere de uriaș, neștiută de el însuși și nebănuită de nimeni — așa lovește și împinge, așa isbește, răstoarnă și aleargă prin înalte galerii străinul fără arme. Și, în fața violenței sale, toată lumea se risipește înspăimântată. Acum, el se află iarăși lângă vitele destinate sacrificiilor. Smulge un biciu dela un păstor și lovește animalele și vânzătorii. Cașicum pământul ar fi început să se cutremure, oamenii o iau la fugă, se năpustesc cu toții spre ieșire: — negustori și străini, necredincioși și cucernici, deavalma cu mieii și vițeii lor se prăvălesc pe trepte — și numai o pereche de porumbei, din cei ce se sbăteau legați, își ia sborul, fâlfâind în libertate. Inșă, în urma lor, oamenii aud un glas tunător. El le strigă :

„E scris: casa mea să fie o casă de rugăciune. Dar voi ați tăcut dintr'înșă o cavernă de ucigași !“

Garda templului nici nu se mișcă: stă înțepenită pe loc. În primele momente, întreg norodul credea că aee care se sbate acolo, lovind în tot ce întâlnește, este un posedat; pe urmă, superstiția sa, așteptarea și chiar propria sa învățătură religioasă îl fac să creadă că Dumnezeu s'a revelat aci printr'un om, că acesta este al doilea Matathias sau poate chiar Iuda, zelotul din Galileia, ce reappare aci în făptura unui compatriot! Oare n'a strigat el cuvintele vechilor profeti ? Și ce-i pasă norodului de pagubele neguțătorilor, cari și așa câștigă prea mult! Garda templului vede toate acestea și nu se mișcă. Căpitanul templului vede și el, simte că în omul acesta e o putere mare, un avânt neînfrânat— și nu dă poruncă să-i prindă. Nimeni nu se mișcă. Străinul rămâne singur în galeriile imense; îndărătul său se înalță coloanele cele mari, cari duc la Sfânta Sfintelor. Acum, el se iasă pe o treaptă. Furtuna ce izbucnise în omul acesta pașnic s'a potolit; străin și neștiutor de lume, el nu mai cutează, în chibzuință lui, să ducă mai departe fapta sa atât de bruscă, atât de neașteptată; nici nu măsoară amploarea biruinței pe care o câștigase dintr'odată, în această primă oră. Rămâne acolo, istovit și tăcut.

Iată însă că se arată o ceată de copii. Lor nu li-e frică, le place gălăgia și învălmășeala. Acum, ei pot alerga nestânjeniți prin galerii; cei mai îndrăsneți se apropie, cei dintâi, de omul acela singuratec. Și atunci trăsăturile lui se schimbă : reappare surâsul său de altădată

— surâsul ce-l avea întotdeauna față de copii și femei. Și, firește, el urcă un copil pe genunchii săi. E tocmai unul dintre acei cari au fost de față la intrarea sa în oraș; el auzise multe cântece și cântase cu ceilalți; îl recunoaște, de bună seamă, pe omul ce călărea pe asin; și, încetinel, cu oarecare șovăire, el începe să strige, ca și adineaori pe stradă : „Osana! Slavă regelui nostru!” îndată se alătură și ceilalți, mai mult ca să-i tachineze. Corul vocilor copilărești cântă:

„Osana!
Slavă regelui nostru!”

Acum, Isus aude din nou glasul inimei! Visul cel cumplit se distramă dintr'odată. Primul avânt furtunatec, cu care luptase și biruise, ca un Macabeu însuflețit de flacăra dumnezească, și l frânge singur, la mijloc — și astfel își pierde puterea de a se menține și a merge mai departe. În acești copii, învățătorul cel bun se regăsește pe sine; îi place să fie regele lor; ei l-au înțeles — căci a lor este împărăția cerului. Pe urmă, el se ridică deodată. Fuge, la fel ca și oamenii cari l-au împins aci. lși caută discipolii. Găsește pe câțiva și, în toată graba, părăsește cu ei templul acesta, îndreptându-se spre muntele Măslinilor, să-și regăsească liniștea într'o grădină din Bethania, la niște tovarăși prietenoși.

III

Și totuși, în dimineața următoare, el se simte din nou împins spre oraș, spre templu. Oare întrebese el pe Tatăl său în timpul nopții? Vederea discipolilor și a prietenilor săi, impresia produsă de fapta sa — despre care el aude vorbindu-se, rămânând însă deplin liniștit — toate acestea l-au întărit și l-au chemat iarăși la luptă ? Ceea ce-l oțelește, e misiunea sa. Marea demnitate, care susține totdeauna pe omul acesta smerit, îi poruncește să pornească din nou — să-și joace mai departe rolul pe care și l-a ales din Scriptură. Trebuie să meargă până la sfârșit. Se poate ca dușmanii lui să fie mai dibaci decât dânsul; ei să dovedească însă

aceasta* în fața întregului popor!

Aceștia s'au adunat și s'au sfătuit acolo, la templu — în timp ce Isus stătea cufundat în tăcere, la masă cu ai săi. Primul atac al aceluia pe care Fariseii l-au ademenit la Ierusalim și pe care l-au așteptat, a isbutit într'un mod surprinzător; și, dacă el n'ar fi fost cuprins apoi de-o slăbiciune care îl făcu să se oprească la jumătatea drumului, ar fi putut câștiga ieri tot poporul de partea lui.

Că poporul e nestatornic, aceasta a dovedit-o el din nou, după treizeci de ani. Dar Dumnezeu a îndreptat pașii străinului afară din templu și astfel legea va fi salvată! A-l acuza pentru vreo încălcare, ar fi o greșală, cu toate că s'ar putea dovedi că zarafii și neguțătorii se aflau acolo cu banii și vitele lor, pe bună dreptate. Un asemenea om, care primejduiește clasa preotească prin dârzenia și îngâmfarea lui, trebuie prins însă în lațul necredinței, ca un scelerat care pângărește Legea.

De astădată, când intră iarăși în templu, împreună cu câțiva discipoli, el rămâne departe de târg, în porticul despre apus, ca un simplu învățător, nu ca un zelot. Mulți oameni din popor îl recunosc; nimeni nu-l atacă; unii îl laudă în taină. Câțiva cărturari se apropie atunci de el, îl salută cu politeță, se așează printre ceilalți și, în timp ce se pregătesc să înceapă o dispută asupra Bibliei, cercul de ascultători se strânge în jurul lor. Acum se va afla dacă profetul din Galileia știe să facă și altceva decât să răstoarne cu brațe puternice mesele zarafilor și să isgonească pe

negustori și vitele lor. La început, ei îl întreabă de una, de alta — cu mânie mereu reținută; pe urmă, unul din ei îl întreabă de dreptul:

„Cu ce drept ai făcut toate acestea ?
Cine ți-a dat puterea să lovești?”

Poate că Isus se așteptase la întrebare. Căci, în acest Stat al lui Dumnezeu, toate purced dela această chestiune : dela puterea deplină încredințată de Dumnezeu. Și îi era greu de dovedit că puterea o are dela Dumnezeu. Deprins cu controversele asupra Legii, el întoarce acum discuția cu strălucită abilitate, punând o altă întrebare:

„Lăsați mă să vă întreb și eu ceva! Dacă îmi răspundeți, vă voi spune atunci și eu în puterea cărui drept fac toate acestea. De unde a venit botezul lui Ioan: din cer sau dela oameni ?”

Urmează un răstimp de tăcere — și ei se gândesc: „Dacă spunem că e din cer, atunci el va replica : de ce n'ați crezut atunci în el ? Dacă spunem că e dela oameni, atunci vom trebui să ne temem de popor, căci toți îl consideră pe Ioan ca pe un profet.” Deci, de astădată, e mai cuminte să tacă. Și ei răspund: „Aceasta n'o știm noi”.

Cu o privire batjocoritoare, Isus se întoarce și zice: „Atunci nu vă spun nici eu cu ce drept fac toate acestea!”

Și toți ascultătorii îl aprobă din cap : poporului îi place când unul întreabă și celalt nu poate răspunde! Desigur, astăseară, jumătate din oraș va afla de această dispută. Dar el e acum antrenat. Și, dacă făcuse ieri greșala de a se opri — de a nu duce până la capăt biruința brutală a forței, el face azi greșala de a vrea să ducă până la capăt biruința spiritului. Oare și-a propus să-i înfrângă pe dușmani în văzul lumii ? Are el simțământul că dispune acum, în orașul acesta, în templul acesta,

de toată puterea sa de luptă ? El începe să le povestească parabola celor doi fii. Tatăl spune unuia din fii: du-te și lucrează azi la vie; fiul refuză, pe urmă se căește și se duce totuși la lucru. Celalt fiu spune: da, însă nu se duce. „Care dintre cei doi fii a împlinit voința tatălui?*

„Întâiul”, răspund cărturarii și nădăjduiesc că Isus va trage o încheiere care îi va jigni. Ceea ce se și întâmplă, căci în iritarea sa, Isus pornește acum la atac și strigă cu voce puternică : „Adevăr zic vouă : vameșii și fe

meile păcătoase vor intra mai degrabă decât voi în împărăția cerului! Ioan a venit la voi, v'a învățat și v'a arătat calea cea dreaptă

— și nu l-ați crezut. Dar vameșii și prostituatele l-au crezut!”

Poporul îl ascultă cu spaimă și cu respect:

— nu vorbește el ca și Ioan ? Dar cărturarii, pe cari el vrea să-i nimicească, rămân pe loc și ceea ce resimt ei e o mânie amestecată cu satisfacție: — căci, în timp ce îi insultă în public, el se încurcă și se trădează din ce în ce mai mult și, în cele din urmă, vor putea pune mâna pe el. Isus însă, simte numai aprobarea poporului, nu și lațul pe care i-l întind Fariseii. După această lovitură, neștiutor de vicleniile Ierusalimului, ei ridică încă odată arma Spiritului său, mai spune o parabolă și își strică tot efectul. Căci ceea ce grăește el acum despre tatăl de familie și via lui, e confuz, de neînțeles. El aruncă imaginile, le amestecă laolaltă și, deodată, amenință :

„Vouă vi se va lua în
părăția cerului și ea va fi dată păgânilor,
cari vor aduce roadele ei!”

Cuvintele acestea uluesc pe toți ascultătorii; căci nimeni nu vrea să audă așa ceva. Și când cărturarii se ridică și se amestecă cu mulțimea, le este ușor să arate că omul acela nu e în toate mințile, că e un smintit. Favoarea populară e ca pânza unei bărci care atârna de cea mai mică suflare a vântului; cu o jumătate oră înainte, ea era destinsă dar acum se umflă iarăși. Fruntașii și

Sutemicii orașului se pricep cum să influențeze orașul prin oamenii lor de încredere. Negustorii se reîntorc la tarabele lor și iarăși merg afacerile — căci, dacă n'ar cumpăra, pelerinii n'ar putea aduce jertfele de Paști la altarul Templului. Și astfel, lumea începe să zâmbească — și curând va râde cu hohote de nebunul Galilean, care eri vroise să distrugă totul dar astăzi privește liniștit, îngăduitor, cum toate își urmează cursul lor. El șade pe trepte, împreună cu oamenii săi și se mulțumește doar să le dea cărturarilor peste bot!

El însă, simte gândurile lor ascunse ; vede în sufletul lor, dincolo de chipurile lor prefăcute. E cuprins de descurajare, după această jumătate de victorie. Presimte că atmosfera aceasta, că orașul acesta cu legile sale străvechi poate uza și istovi în cele din urmă spiritul cel mai puternic. Și astfel, pornește iar la drum, cu gândurile sale triste și îndârjite totodată, spre ascunzătoarea sa liniștită.

Li este sete — căci a vorbit îndelung în dimineața aceasta, și arșița de-aci îl covâr-

șeste. Ocolește strada negustorilor; dar, pe povârnișul dinspre apus al muntelui Măslinilor, fructele sunt din belșug și, în trecere, de bună seamă că poate culege unul de pe ram. De două zile el s'a depărtat într'atât de sursele firești ale ființei sale, încât a uitat anotimpul — și caută o smochină într'un copac care nu are decât frunzele pe el».

Acasă la dânsul, el cunoștea timpul roadelor, și n'ar fi cerut o smochină în luna Iunie; aci însă, în ludea pietroasă, el o cere încă din Aprilie. Și de oare ce copacul nu-i împlinește cerința și setea lui sporește prin această desamăgire, el ridică mâna spre copac și rostește acest blestem :

„De acum înainte, niciun om să nu mai mănânce rodul tău, în vecii vecilor!”

De un an și mai bine de când propovăduia, Isus a rostit multe binecuvântări — dar niciun blestem. În ultimul timp, el aruncase doar avertismente și amenințări. Astăzi, pentru întâia oară, el aruncă în templu o cumplită profeție, când i-a exclus pe ipocriți, pe falșii credincioși, din împărăția cerului. Aci însă, pe drumul acesta de munte, încins de arșiță — istovit, însetat, iritat de dispută — el aruncă blestemul său mânios asupra unei făpturi nevinovate, care poartă flori și fructe precum orânduise Dumnezeu. El uită toate darurile ei binefăcătoare, își adună și își înalță puterea în care crede el, puterea lui de Fiu al lui Dumnezeu, spre a nimici o creatură a Tatălui său.

Așa arde și se usucă sub soarele Ierusalimului inima unui profet, care nu se

Fiul Omului

ao5

abătuse niciodată din calea cea dreaptă
acolo, în Galileia nevinovată în puritatea
și belșugul ei.

IV

Fariseii se sfătuiesc, Saduceii se sfătuiesc — despărțiți prin ură tăinuită, uniți prin duș- jmanul lor comun — și își iau hotărârile. Lor, străinul acela le pare mai primejdios decât își dă el însuși seama și decât le pare discipolilor săi. Căci ei, preoții, cunosc ușurința Ierusalimului, curiozitatea și infidelitatea, capriciile, răceala și parțialitatea mulțimii: ei știu aceasta mai bine decât Galileenii aceia străini de treburile lumești. Și când preoții observă mulțimea, când primesc pe solii veniți din multe țări și cari le raportează despre primejdiile desbinării, despre secte noi și noi interpretări ale dogmei, ei știu atunci că un om de acțiune ar putea arunca doar câteva cuvinte energice, câteva bune lozinci, pentru a stârni tulburări, poate chiar și o răscoală, în această învălmășeală de sărbătorile Paștilor.

È adevărat că profetul acesta nu pare să fie pornit spre acțiune și nici nu e atât de înflăcărat ca Ioan; dar cunoaște Scriptura și știe să întoarcă citatele împotriva preoților : nu se poate tolera ca el să facă aceasta în auzul norodului. Cortegiul cu care intrase în oraș, poate fi imputat mai mult adeptilor săi exaltați, iar ceea ce făcuse negustorilor, în templu, de bună seamă că a și uitat el însuși. Dar a striga tare, în curtea din față a lăcașului sfânt, că vameșii, curtezanele și păgânii vor intra în cer înaintea noastră, aceasta e o ispravă plină de mari primejdii r un asemenea om trebuie redus la tăcere !

Dacă s'ar putea măcar afla, gândesc Fa-

riseii, ce plănuiesc Saduceii aceia confortabili, cărora le place să trăiască bine! Se vor mulțumi oare și de astădată să-și bată joc și să rămână liniștiți la locurile lor ? Ce-ar fi dacă s'ar pune în mișcare Herodienii ? În felul acesta s'ar ajunge la un compromis. Căci, dela sfârșitul regatului lui Herod, partizanii acestei case regale așteaptă restaurația ei; în adâncul inimii lor, ei sunt deci potrivnici Romanilor dar și dușmani ai unui sfânt popular. Saduceii sunt amici ai Romanilor, dar inamici ai lui Messia. Astfel, se va găsi un mijloc de a se întinde puntea. Poate că e de-ajuns o întrebare politică, pentru a-l prinde în cursă pe naivul vestitor: dacă vorbește contra Romei, atunci îl va înhăța guvernatorul și procesul va fi de natură politică; dacă vorbește pentru Messia, atunci se vor agita și Herodienii. Aceștia se simt tari — căci prințul lor, Herod Antipas, a sosit ieri în oraș pentru sărbătorile de Paști. Lăsați-ne să lucrăm cum știm, cu binișorul!

Și, cu naturaletă, cașicum ar fi vorba numai de o desbatere asupra Scripturii, câțiva tineri bine struniți, bine puși la cale de Farisei și Herodieni, se apropie de străin, a treia zi, la templu — și unul din ei îi spune cu toată politeța :

„Învățătorule, știm că spui adevărul, că arăți tuturor calea Domnului, fără să întrebi pe nimeni cine e, căci nu te lași influențat de felul cum arată oamenii. De-aceea, spune-ne ce crezi: trebuie sau nu să se plătească biruri împăratului?

Isus nu s'a interesat vreodată de biruri — și nici măcar de împărat. Dacă ar vrea să refuze impozitele la Cafarnaum, n'ar face decât un gest, ca să se poarte ca un fiu de rege, înainte de a plăti. Acum însă, el își amintește de Iuda, compatriotul său, care se răsvrătise și devenise conducătorul unei răscoale din cauza tributului roman; această servitute era pentru Iuda o rușine, o infamie, și el apelase la mândria națiunii împotriva cuceritorilor. Despre aceste întâmplări auzise Isus în copilăria sa — și le resimțise. Acum, el își aduce din nou aminte de ele, deși nu au nimic de-a face cu propriile sale preocupări, cu împărăția sa cea nouă. El vede încotro vreau să-i ducă tinerii aceia cu întrebarea lor. Dar e prea sincer și naiv, ca să se prefacă și să-și ascundă gân, durile. Le răspunde:

„Fătarnicilor! De ce mă ispitiți? Dați-mi o monedă!”

Dânșii îi întind înadins o piesă romană, gândind că-l vor întărâta și mai mult când va vedea efigia interzisă. El însă întreabă numai: „ Al cui e chipul acesta și ce nume e scris aci de jur împrejur ?”

„Al lui Cesar”.

„Atunci, dați Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu !”

Aceste cuvinte magistrale îi amuțesc pe toți. Se simt prinși în propria lor cursă și, totodată, blamați și bătuți.

Când află aceasta, desigur că Saduceii râd de înfrângerea adversarilor lor — și intervin atunci ei înșiși, socotind că lucrul cel mai bun e să-i facă ridicol pe profet.

N'a vorbit el despre înviere, în care cred de sigur și Fariseii ? Dar ei, Saduceii, nu cred în înviere. De-aceea, un grup dintr'ânșii se duce la templu și expune lui Isus un caz comic : Șapte frați s'au căsătorit succesiv cu aceeașifemeie, fiecare urmând dupămoartea celui-lalt, fără să fi zămislit copii; în sfârșit, femeia moare și ea, și întâlnește în cer pe cei șapte soți ai ei. A cui soție va fi ea în ziua învierii, de vreme ce cu toții au trăit cu dânsa pe pământ ? — Saduceii așteaptă acum răspunsul, împreună cu cercul ascultătorilor cari se adună, ca de obicei, la orice dispută în galeriile templului. Prin felul cum au formulat cazul acesta, orice răspuns devine ridicol ; oricărui din frați i s'ar atribui femeia, vor rămâne totuși șase frați cari nu se vor alege cu nimic! Dar Isus rămâne serios și răspunde:

„Vă înșelați și nu cunoașteți Scriptura și nici puterea lui Dumnezeu. La înviere, bărbații și femeile nu se căsătoresc, ci toți sunt egali, la fel ca și îngerii Domnului. N'ați citit oare despre înviere ? Dumnezeu spune așa: Eu sunt Dumnezeul lui Abraham, al lui Isac și Iacob . Dar El nu este un Dumnezeu al morților, ci al celor vii!“

Și cărturarii îl privesc cu uimire; unii recunosc cât de adânc pătrunde acest simplu mirean în spiritul Scripturii — însă nu spun nimic. La rândul-le, se bucură Fariseii că el i-a bătut pe adversarii lor. Cele două partide parcă s'au luat acum la întrecere : cine va pricinui căderea profetului ? De

ao8

EmilLudwig

astă dată, Fariseii trimit pe un singur
cărturar, care îl întreabă: „Învățătorule,
care este porunca
dintâi, mai presus de toate ?”

„Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeuul nos-
tru unul este, și să iubești pe Dumnezeu,
stăpânul tău, din toată inima, din tot
sufletul, cu toată simțirea și cu toate
puterile tale

.Deopotrivă de însemnată este însă și această, poruncă : Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Nu este o poruncă mai mare ca aceasta."

Cărturarul rămâne uimit; își dă seama, oarecum vag, că în aceste două fraze vechea credință se întâlnește cu tălmăcirea cea nouă a Legii. Clatină din cap, își uită misiunea și spune cu mirare:

"Adevărat ai grăit, învățătorule!" Pe urmă repetă spusele lui Isus și chiar adaogă : „Aceasta e mai mult decât olocaustele și decât toate jertfele !” Dar și Isus se arată mai îngăduitor, îndată ce aude glasul pașnic al cărturarului și spune :

„Nu ești departe de împărăția Domnului”.

Și astfel, cele două lumi se apropie, pentru un moment, una de alta.

E oare cu neputință să fie prins ? se întreabă din nou Fariseii, după ce ascultă relatarea prietenului lor. Ce-ar fi dacă l-ar prinde în cursa propriei sale blândeți ? Căci, se pare că el ocrotește deopotrivă pe toți păcătoșii ! Și unul din ei se grăbește să facă o propunere : — ■ astă noapte a fost prinsă o femeie în flagrant delict de adulter; o bună parte din oraș nu vorbește decât de asta; femeia să fie dusă la profet. Cine știe ? poate că și pe ea o va găsi nevinovată ! În timp ce ei trimit după prizonieră, Fariseii pornesc în căutarea lui Isus. Il găsesc într'una din curțile de jos,

șezând pe nisip împreună cu discipolii săi, în dreptul celor patrusprezece trepte cari duc înăuntrul templului. El se uită cu desamăgire la mulțimea de oameni cari îi tulbură mereu liniștea până și aci; căci multă lume aleargă să caște gura, mai cuseamă când o femeie e târîtă la judecată. Cine e femeia aceasta ? întrebă el cu privirea — și se uită la ea cu mai multă atenție.

„Invățătorule, spune acel care a adus-o, femeia aceasta a fost prinsă în flagrant delict de adulter. Legea lui Moise poruncește s'o isgonim cu pietre. Ce spui tu de asta?"

Isus a privit mai mult la femeie decât la acuzatorul ei. Acesta îi păru plin de zel dar și plin de răutate; ea însă, îi păru plină de tristeță și de rușine. Să răspundă după cum îi spune inima ? E vreunul din cei de față, care I-ar putea înțelege ? Atunci, văzând că toate privirile sunt îndreptate asupra lui, el lasă ochii în jos, se uită la pământ și începe să scrie cu degetul pe nisip. Nedumeriți, oamenii privesc unul la altul. Ce înseamnă aceasta ? Alai așteaptă câțva timp și, în cele din urmă, îl întrebă încă odată. Ce gândește el ? Isus ridică ochii. De oare ce nu poate lua apărarea acestei păcătoase și totuși iubește cu pasiune pocăința, — de oare ce urăște virtutea ce se fălește cu meritele ei și condamnă pe alții, Isus se adresează cu glas scăzut acuzatorilor. Apelează la inima lor:

„Cine dintre voi e fără păcat, acela să arunce cea dintâi piatră asupra ei !"

Apoi, ca rușinat de el însuși, apleacă din

nou capul și continuă să scrie pe nisip.

Niciodată cuvintele sale n'au avut o înrăurire mai adâncă decât atunci.

În Galileia, au venit la dânsul mulți dintre acei cari au fost pătrunși de căință în urma cuvântărilor sale. Au venit și vameși, cari au renunțat la meseria lor nelegiuită. O prostituată a venit și ea, și a plâns când I-a văzut cât era de smerit; Magdalena a învățat dela dânsul o nouă iubire. Și chiar azi, înainte de prânz, un cărturar se dădu învins și îi spuse : adevărat ai grăit! Acum însă, cuvântul său plin de blândețe atinge inima multora dintre acei cari, plini de înfumurare, prea încrezuți în propriile lor virtuți, au prins-o pe femeia aceea păcătoasă și vroiau s'o ducă la moarte. Ei ascultă acum cuvântul lui și fiecare simte într'ânsul câte un păcat neispășit, niciunul nu se simte încă destul de tare să ridice piatra. Și, pe neașteptate, ei părăsesc femeia, se întorc, cași- cum fiecare ar vrea să se ascundă la spatele celorlalți — și profetul rămâne singur cu păcătoasa.

Atunci el se ridică, o întreabă — dar în felul cum o întreabă el dă și răspunsul. Căci el face un gest în cerul gol din juru-i, ca să arate că toți au dispărut pentru că și-au dat seama de propria lor vină. Isus întreabă: „Femeie, unde sunt cei cari te-au învinovățit ? Nu te-a osândit nimeni ?“

Un glas îi răspunde, ușurat: „Nimeni, stăpâne!“

El însă, uită în fata acestei păcătoase funcția nouă ce- o îndeplinea; conștiința că

el e Messia se stinge un moment și, cu simțământul că el un Fiu al Omului ca toți ceilalți, el îi spune aceste cuvinte învăluite în dublu înțeles :

„Atunci nici eu nu te osândesc. Du-te și nu mai păcătui de-acum înainte.

"V

Oare se înșela ? Era numai o iluzie ? Sau aerul uscat al Ierusalimului secătuește atât de repede închipuirea acestui profet ? Au trecut trei zile — și nimic nu s'a întâmplat, decât câteva certuri de cuvinte, câteva dispute asupra obiceiurilor ! Nimic altceva ! Unde sunt miracolele, unde e isvorul bogat al credinței pe care — asemenea lui Moise — vroia să-i facă să tășnească din aceste stânci aride ? Discipolii săi spun că poporul începe să se intereseze de el; unii sunt pentru, alții contra lui. Dar sărbătoarea și miile de străini atrași de sute de noutăți, au făcut ca bătaia lui cu neguțătorii din templu să fie deabinelea uitată. Și, de oare ce se pare că nu se mai ivește nimic care să trezească credința sau măcar curiozitatea, teama scade repede, deasemenea și speranța, iar telul e tot mai departe de el cu fiecare zi.

Și atunci, urcând pentru a patra oară la templu, Isus se hotărăște să pună el însuși o întrebare, pentru a vedea dacă, afară de adeptii săi, mai este cineva care crede în misiunea sa. Ca și atunci înaintea grotei lui Pan, lângă orașul lui Filip, când întrebase pe discipolii săi drept cine îl consideră ei, el e cuprins de un simțământ de neliniște. De astădată, sub porticul acesta, unde Fariseii îl așteaptă în fiecare dimineață, acum, în a patra zi, el e cuprins de o neliniște mai adâncă, când aduce el însuși vorba despre Messia, însă într'o formă învăluită. Și, de oare ce sunt acum de față bătrâni cărturari, nu tineri entuziaști ca

acei dela grota lui Pan, învățătorul se folosește de limba învățaților, îmbrăcându-și întrebarea în formele controverselor religioase.

„Oare ce gândiți voi despre Christos ? Al cui fiu e dânsul ?”

„Fiul lui David”.

„De ce însă David, inspirat de Cel de sus, îl numește stăpân ? Căci el spune : Dumnezeu a zis stăpânului meu: așează-te la dreapta mea, până ce voi face din dușmanii săi scaunul pentru picioarele tale ! Deci, dacă David îl numește stăpân, cum este el fiul său ?”

Întrebarea se stinge în tăcere ; nimeni nu răspunde. Dar, dacă cei din juru i sunt inteligenți — și Fariseii sunt toți oameni inteligenți — atunci ei pot deduce, din această întrebare, cari sunt gândurile omului aceluia ce simte într’ânsul pe Messia. Însă, gali- lilean din naștere, profetul se lovește de o genealogie care îl ține departe de David. S’ar părea că el încearcă acum să ocolească, să răstălmăcească textele vechi și să respingă dinainte obiecțiunile. Și Fariseii, clipind din ochi, ajung la încheerea că e atât de înrădăcinat în omul acesta simțământul că el e Alesul, că el e Messia, încât abia dacă pare că se mai îndoește de aceasta!

El însă, neauzind niciun răspuns, văzându-i cum tac în fața lui, oamenii aceștia deștepți și vicleni; văzând cum ochii mulțimii sunt șterși, cu priviri goale — pe când el era obișnuit să vadă prin chipuri, să pătrundă până la sufletele ascunse îndărătul chipurilor ; și, istovit fiind de acel joc de întrebări și răspunsuri, de atâtea controverse într'un mediu dușmănos ; excitat și supraexcitat de încordare și așteptare — dibuind zădarnic în căutarea unei ieșiri, el își adună atunci, pentru ultima oară, toate puterile — și, părăndu-se că atacurile dușmanilor încep să slăbească, trece el însuși la atac.

Aceasta trebuie să se fi întâmplat într'un colț al templului și într'o oră când era multă lume, — într'un moment când el era din nou încercuit de mulțimea dornică să-i asculte vorbind, ca de-atâtea ori în preajma lacului din țara sa. Atunci el își încordează puterea

— ca să acuze și, într'o cuvântare îndreptată contra celorlalți, a dușmanilor săi, el își adună gândurile la cari meditase atât de deseori. Aci, în mijlocul templului, trebuie să spună întreg adevărul dușmanilor săi de moarte, acelor cetățeni încrezuți și mândri de puterea și bogăția lor. El vrea să facă aceasta, cu toată îndrăsneală — și dacă ei îl prind în cursă cu propriile sale vorbe, atunci e bine, « cu atât mai bine!

„Pe jețul lui Moi se stau cărturarii și Fariseii*, începe el, evitând chiar și de astă dată să îndemne la revoltă : „Faceți tot ce vă spun «i. Dar să nu vă luați după faptele lor: căci ei spun, dar nu fac ceea ce spun!

Vă pun pe spinare poveri cu neputință de îndurat, ei însă nu vor să miște niciun deget. Tot ce fac ei, e numai de ochii lumii: poartă filactere largi și ciucuri mari la mantaua lor, stau bucuroși în capul mesii și în rândurile dintâi la sinagogă, le place să fie salutați în piață și să li se zică rabbi. Vai vouă, fățarnicilor, cari închideți oamenilor împărăția cerului! Voi nu veți intra acolo; dar pe acei cari ar putea veni, nu-i lăsați să intre!...”

„Voi spuneți că dacă jură cineva pe templu, nu e nimic; dar dacă jură pe aurul templului, atunci e legat de jurământ. Orbilor! Smintitilor! Ce este mai mare: aurul sau templul?... Voi, fățarnicilor, dați dijmă pentru mentă, mărar și chimion, dar nu împliniți poruncile cele mai grele ale Legii: dreptatea, milostenia, îndurarea și credința! Acestea trebuiesc făcute, dar nici celelalte să nu fie neglijate. Cerneți prin sită musculițele, dar înghițiți cămila!... Potirele și vasele le țineți curate, pe dinafară — dar înăuntru totul e numai jaf și lăcomie! Curățați mai întâi interiorul, voi, Farisei orbi ce sunteți, pentru ca și exteriorul să devină astfel curat!... Voi semănați cu mormintele spoite, frumoase pe din afară și pline de oseminte și putreziciune înăuntru! În fața oamenilor vă arătați cucernici, dar în sufletul vostru sunteți plini de fățarnicie și de păcate! Profetilor le clădiți morminte și spuneți: dacă am fi trăit în vremea străbunilor noștri, noi n'am fi fost părtași cu cei cari au vărsat sângele lor... Haideți! umpleți și voi măsura părinților voștri! Cum voți să scăpați de veșnica osândă, voi, jivine veninoase?”

Și ascultătorii, uluiți, cred că văd înaintea lor pe Ioan înviat din morți! Oare însuși Isus nu trebuie să-și amintească de Botezător, acum, la capătul drumului său, când a ajuns să propovăduiască în asprul ton de pocăință care îl surprinse atât de mult când îl auzise întâia oară pe Ioan ? Nu, niciodată ! Să plece din templul acesta, unde n'a găsit decât mutrele prefăcute ale cucerniciei și nici o față cu adevărat pioasă ! Și se grăbește să plece, strecurându-se prin mulțime, urmat de apostolii săi. În curtea următoare, el vede norodul îngrămădit în jurul cutiilor de bani puse acolo de tezaurul templului. Sunt treisprezece, una lângă alta, pentru ca dreptcre- dincioșii să-și depună ofranda.

Atunci, privirea lui cade asupra unei sărmane bătrâne, ce se străduiește să desnoade colbul basmalei sale, scoate moneda și caută deschizătura prin care se introduc daniile. E înghesuită, împinsă de bogătașii în straie frumoase și scumpe; aceștia, în zilele de sărbătoare, obișnuiesc să arunce mulți bani în cutiile templului, căci sunt și mulți ochi cari să vadă gestul lor generos. Bătrâna stă pe loc, tremurândă în sdrențele ei și, în cele din urmă, isbutește să depună cu degete neînde- mănatece doi bani de aramă. Isus se întoarce atunci spre discipolii săi: — în sfârșit, acum a văzut la Ierusalim chipul adevăratei pietăți. E adânc mișcat — și spune:

„Vedeți? Văduva aceea sărmană a pus în cutie mai mult decât toți ceilalți. Ei au dat din prisosul lor; ea însă, în sărăcia ei, a jertfit tot ce poseda.”

VI

Apostolii nu-l înțeleg nici de astă dată. Nici nenorocirea ce-l împresura amenințătoare, nici îndoelile ce-l împovărau, nici desamăgirea acestor ultime zile — nimic n'au cunoscut. Nădejdiile și dorințele lor nu depășiau ziua de mâine; și, când se adresau în mod special învățătorului lor, ei nu făceau aceasta din pricini sufletești, din preocupări spiritual**

Astfel, într'o zi veni la el Salomeea, mama lui Iacob și a lui Ioan; fiii veneau în urma ei, ceea ce era o dovadă că au trimis-o chiar dâșii. Toți au îngenunchiat și mama grăi: „Învățătorule, fă ca fiii mei să șadă în împărăția ta, unul la dreapta și unul la stânga ta“.

Așa dar, acestea erau rugămintile credincioșilor săi preferați? Au trăit un an și mai bine în apropierea lui, și din toată învățătura sa n'au priceput nimic. Toată râvna lor era oare să transporte ambiția pământească în lumea de dincolo de nori ? Și el răspunde cu mânie și mândrie:

„Voi nu știți ce cereți! Puteți bea din cupa din care beau eu ?“ Și cum ei îl asigură că pot, el continuă cu glas mai prietenos: „Nu e în puterea mea să acord locul din dreapta și acel din stânga mea; numai Tatăl meu vi le poate da“.

În ziua următoare, o dispută îl smulge din gândurile lui tăcute; discipolii săi se ceartă între ei: cine e cel mai mare dintre dâșii ? Vreme de un an și mai bine, învățătorul i-a povățuit să nu se ridice unul deasupra altuia; în noua împărăție nu

există hierarhie: acolo nu e loc pentru nicio violență, pentru nicio dominație — și iată că acum a izbucnit o ceartă pentru un loc! Atunci el înaintează în mijlocul lor și le spune aceste cuvinte amare:

„Regii pământeni domnesc asupra popoarelor; și acești puternici ai lumii sunt numiți stăpâni milostivi. Voi însă, nu fiți așa! Cel mai mare dintre voi să fie ca și cel mai mic; cel mai de frunte și mai capabil, să fie ca și un slujitor. Căci, cine e mai mare: acel ce stă la masă sau acel ce servește ? Oare nu e acel ce stă la masă ? Eu însă, sunt în mijlocul vostru ca și un slujitor.”

În timp ce discipolii se certau astfel — și chiar discutau asupra celor ce-ar fi bine să facă învățătorul în zilele acelea și la ce-ar fi mai bine să renunțe — unul singur rămânea tăcut și îi asculta: Iuda părea că mai mult cugetă decât vorbește.

El era singurul dintre bărbații și femeile acestea, care nu se trăgea din Galileea ; plecase de mult din Iudeea, poate spre a urma întâi pe Botezător, pe urmă pe Nazarinean — al cărui fel de a vorbi și a cărui învățătură trebuie să-i fi plăcut mai mult decât persoana învățătorului. Se pare că părăsise pe ai săi, că renunțase la meserie, probabil și la bani și bunuri. Era un om practic, așa că i se dădu să administreze cassa comună. Era singurul care cunoscuse lumea, înainte de a se alătura profetului străin de lumea aceasta. Cunoștea pe cei cari dețin puterea, cunoștea Ierusalimul. Știa ce părăsea — și de ce. Ceilalți, pe cari îi găsi în jurul lui Isus și cari deveniră frații săi, erau niște simpli exaltați, bărbați tineri și femei deopotrivă de entusiaste; ei au crescut prin sate și orașele, în cercuri restrânse, umile, având firea iute și neastâmpărată a Galileenilor. Au lăsat în urma lor plugul, plasa și undița, când vorba blândă a

Nazarineanului se auzi la început prin meleagurile lor.

Pe toate drumurile străbătute de noul său învățător, Iuda se gândea — în zelul său plin de iubire — ce-ar fi făcut el însuși în cutare loc, în cutare împrejurare, și dacă Isus a procedat bine. Însă, cu cât ei se apropiau mai mult de vechea lui patrie, cu atât Iuda resimțea mai puternic toate impulsunile și legăturile tinereții sale; familia, meseria, ideile cari I-au îndepărtat de ai săi, reapăreau mai lămurite în spiritul său. Neliniștea discipolului, a lui Iuda, sporea mereu și nu era, poate, mai mică decât neliniștea ce-o resimțea însuși învățătorul. Și totuși, ce se întâmplă? Ajuns la capătul unor năzuinți atât de mari, ce-a făcut învățătorul pentru a-și asigura puterea? Credea el înadevăr că Dumnezeu își va întinde mâna din înălțimea cerului, că se va amesteca în vâlmășagul acestei lumi spre a pregăti calea Fiului său? Discipolul suferea tot mai mult din zi în zi, în așteptare; stătea în templu împreună cu ceilalți, asculta parabolele, acuzațiile și răspunsurile — dar nimic nu părea că se mai mișcă de când Isus, în prima zi, a isgonit cu braț puternic pe dușmanii din templu. Și gloria eroului se stinse, «ăci nu fusese urmată de faptă nouă.

În acelaș timp, mulțimea vechilor lui prieteni, rudele de sânge, îi șopteau lui Iuda la ureche : acesta era învățătorul tău? Pentru aceasta a părăsit el totul, situația și bunurile lui? ca să urmeze pe un exaltat, pe un slăbănog care nu știuse măcar să se impună? Pe lângă aceasta, el regăsise la Ierusalim atâtea lucruri de cari se lipsise

multă vreme: puterea preoților, odoarele și vesmintele lor frumoase, înfățișarea lor impozantă, uimirea și admirația străinilor. Însă acela pentru care el renunțase la toate, își făcuse intrarea în oraș — tăcut, posomorit, cu ochii stinși — călare pe bietul său asin. Atât — și nimic altceva!

Astfel, în îndoiala sa crescândă, Iuda pândește fiecare cuvânt al stăpânului său; dar voința sa de credincios era aceea de a decide cu dreptate, nu să judece impetuos, cu violență. Cu cât învățătorul se arată mai întunecat în fața discipolilor, cu atât Iuda devine mai neliniștit : i se pare că Isus lasă să-i scape ultimele ore prielnice acțiunii. Căci simțurile lui deprinse cu realitățile lumii, văd mai clar decât ale celorlalți că, îndărătul lor, puterile Legii se adună, se apropie, spre a lovi în visătorul acesta venit să tulbure vechea orânduire. El își dă seama, cel dintâi, că toate acele cuvântări ale neliniștitului profet — cari mai mult îi înspăimântă decât îi instruesc pe discipoli — îi sunt dictate de presentimentul morții.

Dar Isus pare că își revine în fire. Cu toată greutatea și tăria credinței, el se înfățișează încă odată ca Messia înaintea alor săi. În mijlocul catastrofelor, a foametei, a cutremurelor de pământ pe cari le proorocește, el apare acum ca Mântuitor. În seara a cincea, la Bethania, pe când stătea la masă cu apostolii, în vechiul său cerc familiar, el grăește ca altădată:

„Dar în vremea aceasta... toate neamurile îl vor vedea pe Fiul Omului apărând în norii cerului, în toată puterea și măreția. Și el va trimite pe îngerii săi cu trâmbițe

răsunătoare, și ei vor aduna pe aleșii săi, din toate vânturile, dela un capăt la celalt al cerului... Generația aceasta nu va trece mai înainte de a se fi împlinit toate. Pământ și cer vor trece, dar nu și cuvintele mele... Și când va veni Fiul Omului în toată măreția și toți îngerii împreună cu el, va ședea pe tronul slavei sale și toate noroadele vor fi adunate în fața lui; atunci el le va despărți, precum păstorul desparte oile de berbeci, și va pune oile la dreapta, berbecii la stânga. Și regele va spune atunci celor din dreapta: veniți, cei binecuvântați de Tatăl meu, și moșteniți împărăția ce vă este pregătită dintru început. Flămând am fost și mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și mi-ați dat să beau... Căci ceea ce ați făcut pentru unul dintre cei mai mici frați ai voștri, pentru mine ați făcut!"

Astfel, el împarte fericirea acelor care au făcut binele sau osândește pe cei răi. Se înfățișează în felul acesta ca judecător ceresc, mai impunător, mai solemn decât oricând și cutează să vestească: — acei adunați aci, în juru-i îl vor vedea apărând din nori, încă în timpul vieții lor pământene. Pentru că Ierusalimul nu-i dă ascultare, el se menține în cercul restrâns al credincioșilor săi, afirmându-și din nou gândurile dela grota lui Pan, de lângă orașul lui Filip. Și cei cari îl înconjoară, îl privesc și îl cred. Numai Iuda, care cunoaște realitățile lumii, rămâne surprins, văzând că acelaș om, atât de sfios, care se dădea neconținut înapoi acolo, în oraș — se fălește cu o asemenea putere și măreție aci, printre discipolii săi. Și în el, în Iuda, stăruie îndoiala, căci și-o cultivă singur.

Atunci intră pe neașteptate o femeie; se apropie de masa în jurul căreia stau discipolii, cufundați acum în tăcere. Ea îl văzuse de curând pe Isus, pentru întâia oară. E frumoasă, ca altădată Magdalena, însă mai puțin umilă. Se îndreaptă spre el, asemenea unei statui. Ține în mâini un flacon de alabastru, sparge gâtul flaconului — prin care se picură deobicei parfumurile din India — și varsă dintr'odată toată cantitatea de nard prețios peste părul lui Isus, ca să ungă pe acel care îi dăduse credință. Toți privesc cu uimire și tac. Însă Iuda, în care s'au adunat atâtea desamăgiri, se ridică și cutează să blameze chiar pe învățător, pentru că n'a împiedicat

o asemenea risipă. El strigă:

„Mai bine ați fi vândut parfumul acesta / El prețuia trei sute de dinari, pe cari i-ați fi putut da mai degrabă săracilor!“

Așa ceva nu i s'a întâmplat încă lui Isus. El privește țință, cu ochi mari, la acela care ridicase astfel glasul împotriva lui. Simte oare germenul revoltei în propria sa casă? Sau îl Socoate pe Iuda numai ca un om iute din fire și ca un vistiernic care ține mai mult la tezaurul său decât la părul învățătorului ? Il dojenește cu blândețe și spune:

„Lăsați-o în pace. De ce-o mâhniți? Ea a făcut o faptă bună față de mine. Pe săraci îi aveți tot timpul cu voi și, oricând vroiți, le puteți face binele. Pe mine însă, nu mă aveți tot timpul. Dânsa a uns dinainte leșul meu, pentru ziua când va fi coborât în mormânt.“

Fiul Omului

În tăcerea ce urma acestor cuvinte, cari I¹
au cutremurat și pe el însuși, Isus simte
cum sporește în el gratitudinea față de
străină și atunci el spune, în tonul vechilor
profeți: „Oriunde va fi predicată
Evanghelia mea, în lumea întreagă se va
povesti, în amintirea ei, și ceea ce a făcut
ea aci, în fața voastră”. VII

Iuda era amărît, iritat. Nu și-a înfrânt
oare pofta de câștig numai ca să fie de
folos săracilor ? n'a sacrificat toate
bunurile sale, spre a cultiva viața lăuntrică,
spirituală ? Simțea zădărnicia unor
obiceiuri cari au făcut să se risipească trei
sute de dinari numai pentru un parfumat
salut de respect, pentru o dovadă de
venerație! I se părea că era înșelat. Ca o
flacără îl cuprinse din nou îndoiala; și, în
tăcerea tot mai stăruitoare a învățătorului,
poate că el își amintea de asprul cuvânt al
lui Moise: „Când profetul vorbește în
numele lui Dumnezeu și nu se întâmplă
nimic, el a vorbit din îngâmfare și
cutezanță, și atunci să nu-ți mai fie teamă
de el!” Avertismentele și batjocura alor săi,
cari îi șopteau mereu la ureche în zilele
acestea, au prins în cele din urmă rădăcini
mai adânci în sufletul lui Iuda; el încetă să
se împotrivească impresiilor din tinerețe și
vechilor sale obiceiuri. Și, văzându-l pe
învățător cum rămâne de-a binelea pasiv,
se hotărî să treacă el însuși la faptă. Ce-ar
fi dacă ar pune chiar el în mișcare această
atmosferă insuportabilă, această
înnăbușitoare așteptare în care se aflau cu
toții?

Să se întoarcă și să părăsească pe învă-

țător ? Aceasta era prea puțin; aceasta era prea mult. Pe el însuși, pe Isus și pe prietenii săi, vroia să-i împingă, să-i silească să ia o hotărîre. Și, căutând motive înalte pentru ceea ce nu era decât răsbunarea personală -a unui desamăgit; căutând în patosul profetilor scuze patetice pentru propria sa purtare, el găsi toate acestea într'o idee nouă. Oare învățătorul n'a repetat, chiar zilele trecute, în forme mereu diferite, că suferințele lui sunt treptele cari duc spre gloria din urmă ? și n'a anunțat chiar el că moartea îl amenință de- aproape ? Dacă Isus e înadevăr Messia și se ferește să dovedească aceasta prin fapte, atunci nu-i rămâne altă cale decât aceea a suferinței, spre a-i convinge pe oameni de misiunea sa. Când adversitatea sa față de preoți va ieși la iveală din discuții, batjocuri, ultragii și acuzații ; când el va cădea ca o pradă în mâinile crude ale dușmanilor săi, atunci adevărul său lăuntric va trebui să apară în ochii tuturor, la lumina lumii întregi.

Acel care ar duce pe învățător spre pătimire, i-ar deschide calea biruinței glorioase. Poate că însuși Isus așteaptă, în renunțarea sa, mâna caritabilă care să-i împingă spre sfârșitul său—spre adevăratul său început ! Dacă Dumnezeu ar face atunci o minune și I-ar lăsa pe Fiul său să izbândească la sfârșit, discipolul în aparență necredincios ar fi de două ori justificat. Învățătorul și-ar dovedi sieși și ar dovedi totodată discipolului său puterea sa divină. Și toate îndoielile față de dânsul ar fi risipite.

Cu asemenea gânduri, Iuda încerca să-și

Fiul Omului 3

învăluie propria slăbiciune, să-și ascundă iritația pricinuită de credința sa de altădată în Isus și, mai ales de necredința de acum. Și astfel, el se duse în una din casele preoțești pe cari le cunoștea desigur mai de mult.

Ușa se închise repede în urma lui și ei îl ascultară. Căci tocmai atunci se adunase acolo o parte din membrii marelui Sfat spre a decide ce era de făcut: trebuia să se procedeze repede ! Dacă Nazarineanul acesta ar repeta poimâine, în ziua cea mare a sărbătorilor de Paști, acuzațiile lui infame împotriva celor cari stau azi pe jețul lui. Moi se, ei ar fi amenințați înadevăr de o mare primejdie. De-aceea, trebuia ca el să fie prins în taină, în toiul nopții, departe de templu și de discuțiile de-acolo, departe de oraș și de popor. Și pe urmă, încă înainte de sărbătoarea cea mare, el să fie judecat la repezeală, pe temeiul declarațiilor câtorva martori — și nimic. Și toate vor fi uitate, tot atât de repede, în vălmășagul festivităților.

Numai inițiații știau despre cele ce se plă- nuiau. Dar ei mai știau că era oricum primejdios să se trimeată așa, pe neașteptate, oameni înarmați la Bethania, cari să năvălească într'o casă liniștită și, poate, fără vrere, să aresteze și pe mulți din cei cari s'ar afla acolo. Dar, de vreme ce chiar unul din discipoli și-a oferit singur concursul pentru această lovitură, totul s'ar putea împlini încă în astă seară. Se pare că Iuda fusese sfătuit să fie mereu în preajma învățătorului și să nu-l scape din ochi.

Isus ceruse să se aducă din oraș mielul pascal, pentru astă seară. Era Joia Paștilor. Deși se rostise împotriva sacrificiilor, ținea totuși la acest vechi obicei — și se gândea, mai cu seamă, că pentru întâia oară și desigur pentru ultima oară, va mânca el însuși la Ierusalim din mielul pascal. Li se dădu străinilor o cameră, precum și perine și cuverturi : oaspeții au adus cu dânsii carne, vin, o

turtă lată și ușoară din făină de grâu; se pregătise un fel de pastă groasă din fructe, precum și ierburi amare, în amintirea robiei din Egipt. Discipolii au adus mielul la templu, au așteptat binecuvântarea, cu mii de oameni laolaltă și, în cele din urmă, au răsbit prin mulțimea cea mare până la preoții sacrificatori. Aceștia cântau psalmii, nestingheriți, printre măruntaie și sânge, în strigătele animalelor și sunetele de trâmbiță ale slujitorilor templului.

Seara, când Isus coboară în oraș, el găsește pregătită încăperea ce i s'a pus la dispoziție: patru mari saltele acoperite cu pături, orânduite în semicerc; pe fiecare saltea pot sta întinși trei oameni. Astăzi, ei sunt singuri; femeile lipsesc. La mijloc, e locul său de onoare — astfel că doi dintre discipoli se pot sprijini de dânsul: unul de pieptul și altul de spatele lui. Isus alege pe Petru și Ioan. Ca un bun tată de familie, el împlinește tot ritualul prescris.

Dar el însoțește fiecare prescripție cu câte un semn deosebit, menit să arate că în curând totul se va sfârși. Că sfârșitul său e aproape! Chiar în momentul când s'au așezat la masă, el a spus: „Am dorit din adâncul inimii să mânânc împreună cu voi mielul pascal, înainte de a fi pus la cazne. Căci nu voi mai mânca de-acum înainte, până ce toate nu se vor fi împlinit în împărăția Domnului." Pe urmă i se toarnă vinul roșu; el îl amestecă cu apă, binecuvântează prima cupă: „Lăudat fii Doamne, Dumne zeul nostru, rege al lumii, care ai creat

rodul viei". Și dă cupa să treacă în^ cerc, din mână în mână. Pe urmă spune : „Luați și beți, căci eu nu voi mai bea din cupă până ce nu va veni împărăția cerului”.

Abia atunci e adusă masa înăuntru; e atât de joasă, încât se poate mânca stând întins pe saltele. întâi se gusta din ierburile amare, pe urmă din pasta de fructe — și la fiecare fel ei înalță mulțumiri către Dumnezeu. Masa e scoasă din nou afară; pentru a doua oară el amestecă în cupă vinul cu apa, și iar e purtată în cerc, din mână în mână, în timp ce ei cântă laolaltă. Masa e adusă iarăși înăuntru, cu două pâini rotunde și late deasupra ei. Isus frânge una din ele și pune fărâmiturile peste pâinea pe care a frânt-o : „Lăudat fie Acela care face să crească pâinea din pământ!” Pe urmă, învelește o bucată de pâine cu ierburi amare, o unge cu pasta de fructe, mănâncă și rostește încă o rugăciune. Abia atunci e adus și mielul. După obiceiul oriental, toți întind mâna spre tavă, iau câte o bucată și încep să mănânce.

De departe, s’ar putea crede un moment că s’au adunat aci niște tovarăși voioși, cari cinstesc și gustă darurile Domnului și se bucură cu recunoștință de ceea ce le acordă El în marea sa îndurare. Da, Isus mănâncă cu ei, ca totdeauna; dar, ca niciodată până acum, spiritul său e departe de dânsii. Simte că lupta e pierdută, că misiunea sa e pierdută — și pierdut se simte el însuși printre prietenii săi. Oare

aceștia îi sunt prieteni? În cine se mai poate încrede? Este aci vreunul care îl înțelege ? Și cei doisprezece vor mișca oare brațele lor nedepinse cu lupta, vor rosti măcar un cuvânt, vor scoate măcar un strigăt, ca să-i ajute ? Slabi precum au fost totdeauna, orașul acesta viguros i-a tulburat și i-a răstăcit pe toți; credința lor liniștită se clatină din temelii, când sandalele lor se freacă de pietrele acestor străzi: — niciunul din ei nu pare să fie pregătit pentru o luptă la care a renunțat însuși învățătorul. O, Ierusalime!

Îi observă el pe toți, acum, când se îndoaie de ei? Se uită el la toate mâinile întinse spre tava cu miel — sau privirea sa pătrunzătoare trece numai dela mâna goală a lui Iuda la chipul gol al acestuia ? Căci Iuda, orbit de lupta tăinuită din sufletul și cugetul său, nu-și stăpânește tremurul ușor al degetelor. Un singur lucru e sigur: dintr'odată, învățătorul își retrage mâna de pe tavă și, în tăcerea tuturor, grăește aceste cuvinte:

„Unul dintre voi, care mănâncă împreună cu mine, mă va trăda”.

Toți tresar, se trag îndărăt, înspăimântați. Mâinile lor au părăsit tava—și ei se privesc unul pe altul, își îndreaptă apoi privirile spre Isus și iar se uită unul la altul. Ce s'a întâmplat? Oare a ghicit el, în presentimentul apropiatului dezastru, că niciunul dintre apostoli nu ține cu adevărat cu dânsul și că, în fond, fiecare din cei doisprezece îl va trăda ? Știe el că acela care se sprijină de spatele său, îl va renega

chiar astă noapte ? Și aceasta nu e oare o trădare ? Sau, poate că privirea sa, care știe să răsbătă în adâncul oamenilor, a recunoscut pe dușmanul secret tocmai în Iuda, în tăcerea lui atentă, iscoditoare ?

Emil Ludwig

Numai Iuda știe ce se gândește învățătorul: acesta l-a lovit drept în inimă ! Dacă Isus s'ar ridica acum și l-ar arăta cu degetul: Iată omul care mă va trăda! — atunci el ar putea readuce pe un păcătos pe calea cea bună, l-ar converti cum nu convertise încă pe cineva, și ar avea mai multă bucurie de dânsul de cât de cei unsprezece din juru-i,, toți oameni drepti — ce-l vor părăsi totuși în cele din urmă! Acesta e momentul pe care îl așteaptă șovăitorul și desamăgitul Iuda : să i-se vădească acum puterea regească a Fiului Omului! Ca fulgerat, el s'ar arunca atunci la picioarele lui, ca să se roage și să-i adore pe acel în care nu se încrezuse! Oare învățătorul observă cum a pălit acel ce se simte lovit de cuvântul său ? Nu vede nimeni cum îi tremură mâna pe farfurie și cum încearcă să se retragă din cercul de lumină al lămpii ?

„Eu sunt? Eu sunt acela? Eu?“ întreabă discipolii unul după altul — și par asemenea unor copii, în umilința neprefăcută cu care se încred în cuvintele rostite adineaori de Isus. Dar și Iuda repetă întrebarea, așteptând săgeata ce i-o va arunca privirea învățătorului. Acesta spune însă numai atât:

„E unul din voi doisprezece, cari luați împreună cu mine din tavă. E adevărat că Fiu! Omului se duce, precum e scris. Dar vai aceluia, care îl va trăda pe Fiul Omului! Ar fi fost mai bine de dânsul, dacă nu s'ar fi născut!“

Aceasta-i totul? își zice Iuda — și în-

cordarea aşteptării sale slăbeşte. Nimic altceva, decât dorinţa de a muri? Nu are măcar energia să întindă degetul şi să-i arate, în faţa tuturor martorilor de aci ? Acesta e <leci profetul în care am nădăjduit cu toţii? Nu cunoaşte măcar pe acel care îl va trăda sau, dacă îl cunoaşte, nu vrea să pornească la luptă? Numai moartea poate rezolva o asemenea enigmă

1

Cina se termină într'o atmosferă apăsătoare şi convorbirile sunt lăncede, târitoare. Ceea ce a spus Isus despre trădător pare că pece- tlueste sfârşitul său apropiat. Căci învăţătorul a repetat de mai multe ori în astă seară că moartea lui e tot mai aproape. Şi, în renunţarea sa, i-se părea lui însuşi că e gata să se distrame, să se topească chiar acum sub ochii apostolilor săi.

Toate acestea să fie adevărate ? Aceşti sărmani pescari şi ţărani, copii buni dar nu

E

rea înflăcăraţi şi pe cari nu se putea bizui, au urmat dela lacul lor până aci, în oraşul sfânt, numai ca să se adune din nou şi să şadă împreună cu el, în această încăpere îngustă, cum au stat de-atâtea ori în ţara lor ? Afară, sărbătoarea e în toi: acolo bat zeci de mii de inimi, pline de simţăminte cucernice — dar nimeni n'a venit să-i caute aci, nimeni n'a deschis uşa cea mică, să slăvească pe profetul care venise să cucerească Ierusalimul ! Atunci îl cuprinse o dorinţă aproape trupească să se reverse, să fie absorbit el însuşi odată cu

Evangelia sa de cei din juru-i, de primii și
ultimii săi discipoli. Și, la sfârșitul cinei,
când luă încă o pâine și o frânse,

se păru că-și frânge astfel propria sa viață
căreia îi supraviețuiește totuși. Intinzând
prietenilor această ultimă pâine, cu mâini
și mai obosite decât atunci când le oferise
prima pâine, el grăește încet și blând;

„Luați și mâncați: acesta e trupul meu*.

Pe urmă, el le dădu cupa din urmă. Și
văzând cum se agită băutura roșie trecută
din mână în mână, el își exprimă mai
lămurit gândul de adineaori. Spune,
uitându-se la cupă:

„Acesta e sângele meu. E sângele noiei
alianțe, vărsat pentru cei mulți. Nu voi mai
bea din vinul acesta, până în ziua când voi
bea din nou în împărăția Domnului.”

Apoi, el se ridică și cântă imnul de slavă
părăsește încăperea — și ei îl urmează. Nu-
mai luda rămâne în oraș.

Acum se duce să cheme garda.

CAPITOLUL AL CINCELEA

P Ă T I M I R

E Cerul e limpede, noaptea e însă
răcoroasă

— și ei urcă încet pe muntele Măslinilor.
Sgomotele orașului în plină sărbătoare ră-
bat până la ei, îi urmăresc, dar dâșii nu le
ascultă — căci toți se gândesc în tăcere la
vorbele învățătorului.

Numai el pare schimbat. Să fie oare
aerul proaspăt — sau dispariția unuia
dintre apostoli? Desigur că observase lipsa
unuia din ei. Să fie oare simțământul din
ce în ce mai vădit al primejdiei apropiate ?
Aci, în aer liber, el e mai însuflețit; prin
minte îi trec tot felul de gânduri. Gânduri

de luptă, de arme. Poate că se gândește să fugă în ultimul moment — căci se întoarce spre discipoli și spune.

„V'am trimis adesea fără pungă de bani, fără desagi, fără încălțăminte. Ați avut de îndurat vreo lipsă?”

„Nimic nu ne-a lipsit”.

„Acum însă, cine are o pungă sau desagi, să le ia cu dânsul; cine nu are, să-și vândă mantaua și să-și cumpere o sabie!”

Auzind aceste cuvinte, apostolii rămân uimiți, cașicum el le-ar fi surprins gândurile: înadevăr câțiva s'au gândit și ei la luptă și la arme. Încurajați de această poruncă ciudată, doi dintr'ânșii cutează să-și scoată armele la iveală: „Stăpâne, iată două săbii!” Isus însă — care se înspăimânta de obicei în fața realității — își dă seama de absurditatea unei împotriviri cu armele, când zărește aceste două săbii ruginite. Știe cât e de zădar- nică lupta, când spiritul înfruntă forța, când Dumnezeu se măsoară cu universul. Și, înlăturând repede gândul ce-l înspăimântase numai câteva clipe, el spune liniștit aceste cuvinte cu dublu înțeles:

„E deajuns”.

Obsesia morții nu vrea să cedeze. Uneori Isus încearcă s'o îmblânzească cu ajutorul Scripturii. Vrea să-și îndulcească amarul pătimirii apropiate, amintindu-și cuvintele vechilor profeți. Și, părând că i-ar pune la încercare pe apostolii săi, se întoarce spre ei în timp ce urcau pe munte:

„Astă noapte veți avea mare necaz din,

pricina mea, căci scris este: Îl voi lovi pe păstor și turma de oi va fi risipită." Și aeastă dată, Petru, în tinereasca sa impulsivitate, îl întrerupe cel dintâi: „Chiar dacă toți ar avea să se plângă din pricina ta, eu nu mă voi plânge vreodată!" Atunci, învățătorul îl privește în față, plin de durere; el cunoaște spiritul nestatornic al acestui discipol; știe cât de puțin se poate bizui pe toți cei din juru-i. Și îndrăsnește să-i prevină fățiș pe Petru:

„Îți zic: astă noapte, încă înainte de a fi cântat cocoșul, tu mă vei renega de trei ori î!"

„Chiar de va trebui să mor cu tine, eu tot nu te voi renega!" Și toți discipolii îi strigă la fel.

În fața unui asemenea jurământ de credință, Isus rămâne nedumerit: — el e agitat acum de contraziceri violente. Să se predea oare dușmanului fără să recurgă la arme, fără să se apere măcar? Nu au săbii? Nu, astăzi nu se va duce la Bethania, unde desigur că îl vor căuta în curând; și dacă dispărutul Iuda e înadevăr amestecat în complot, el nu-i va găsi. Încă odată pâlpaie curajul combativ ce-a mai rămas într'ânsul. Deodată, el se abate din drum și cere apostolilor să-i urmeze : caută o ascunzătoare. În ultima zi a vieții sale, Isus caută pentru întâia oară o ascunzătoare; e prea târziu, căci nu are nici un plan de luptă, ca totdeauna când încearcă să se împotrivească lumii așa numite „reale". În plină noapte, ocrotiți de beznă, ei răsbat prin măracinișul des, spre

una din acele livezi de măslini cari cresc acolo, pe povârnișul apusean al muntelui, a cărui frăgezime e întreținută de râul Cedron. Aceste livezi sunt desigur împrejmuite cu tufişuri pline de spini, căci de aci îşi adună oraşenii recolta lor — şi o păzesc de boţi.

În sfârşit, ei pătrund în livadă. Dar această încălcare a unui loc străin şi această ascundere sunt ceva nou, cu totul neobişnuit pentru blândul om care, până la vârsta de treizeci şi unu de ani, n'a pătruns nicăeri pe furiş. El a vrut să pătrundă numai în inimile oamenilor. Şi auzind acele pârâituri şi şoapte, simţindu-se împresurat de fiinţe nevăzute cari caută să se strecoare — ceea ce nu auzise încă până atunci — el simte cum reapar toate spiritele vieţii sale vii: — tot ce trăise el înainte, tot ce înseninase şi înveselise existenţa sa şi care fusese refutat într'ânsul timp de-o iarnă întreagă, de când începuse persecuţia — tot ce înăbuşise şi reţinuse el însuşi în sufletul său, în timpul acestei săptămâni petrecute în marele oraş, reapară într'un elan de neînfrânat. Moartea pe care el o evocase de-atâtea ori în cuvinte întunecate, îşi arată deodată oribila-i faţă» Liniştea din jur, mirosul măslinilor, roua nopţii, pământul moale al livezii pe care calcă acum şi licărirea stelelor zărite printre ramuri, îi farmecă inima din nou. Scriptura şi propria lui misiune par uitate sau îndoelnice — şi, astfel, Isus e cuprins de arzătoarea

dorință de a-l implora pe Tatăl său ceresc să-i lase viața!

Poate destăinui discipolilor săi tulburarea ce I-a cuprins ? Numai celor trei apostoli preferați le face semn: îi apucă de braț și îi duce departe de ceilalți cari se ascund cu prudență, întinzându-se sub copaci. El merge o bucată, cu cei trei, în întunerec: și iată că începe să tremure, să șovăiască; îi este frică să fie singur — și atunci se roagă de ei și suspină:

„Sufletul meu e trist și tulburat de moarte. Rămâneți aici și vegheați!”

Mai face câțiva pași, apoi se aruncă la pământ, își cufundă fruntea și părul în umezeala de jos — și imploră:

„Tată, carele ești în ceruri, totul îți este cu putință! Indură-te și îndepărtează această cupă dela buzele mele! Și totuși, făcă-se voia ta, nu ce vreau eu!

"Și el continuă să se roage astfel, pentru viața sa. Dar, adunându-și pentru ultima oară toată credința sa, plin de venerație, ca fiu ascultător, el se lasă și în această ultimă rugă în voia hotărîrii pe care o va lua Tatăl său. Atât e de mare credința Fiului Omului în Tatăl său încât, până și în frica sa de moarte, el se supune unei hotărîri pe care ar vrea totuși s'o schimbe. Atât de adâncă era credința lui Isus în îndurarea Domnului, atât era de umilă inima sa!

Înfrișat până în adâncul sufletului, el se ridică acum — căci se simte urmărit; i-se pare că aude glasuri, că e împresurat de vânători cari se apropie. Și, presimțind tot ce avea să se întâmple, slab, lipsit de apărare, ca un biet om încleștat de groaza morții, el caută ajutorul apostolilor săi preferați. Oare nu-și întind brațele ca să-i susțină? Nu-l cuprinde prietenul la pieptul său ?

Ei dorm. Iacob, Ioan și Petru dorm, toți trei.

„Simon ! dormi? n'ai putut sta de veghe nici măcar o oră ?”

Și, în cuvintele acestea, e toată desamăgirea unei vieți de om. Aceștia sunt deci cei mai credincioși dintre toți, cei cărora le a dăruit, timp de un an și mai bine, plinătatea inimii sale ? Acum, pentru prima dată, prietenul și învățătorul lor caută sprijinul oamenilor, nu al lui Dumnezeu — care stă acolo, deasupra lui, sfătuindu-se cu sine în taina sa cerească. Și tocmai acum, de această singură dată, ei sunt amortiți de vin și de întunecimea nopții! Apostolii săi stau întinși pe pământ și

1.8 Emil Ludwig

dorm!

Atunci, îndoiala profetului sporește. N'a ales cumva drumul cel greșit? Nu-l văzuse adesea pe același Petru, slab la trup și la minte, apropiându-se de femeia lui, întinzându-se la sânul ei, ca un copil? Și ea îl lua în brațe și îl ținea ca o mamă... Era poate o greșeală această singurătate a lui? Refugiul unei inimi de femeie, blândește mâini cari îi mângâiau părul, buzele cari îi sărutară picioarele, îngrijirile cu cari îl înconjură ele

— toate acestea le-ar fi putut avea de mult, ani de-a rândul. Ar fi putut vedea înflorind sub ochii săi copiii pe cari îi iubea atât; ar fi rămas în orașelul său liniștit, ar fi fost unul dintre cei mulți — și totuși neștiut de nimeni, căci convorbirile cu Tatăl său, acolo sus, pe colină, departe de locuințele omenești, ar fi fost numai ale lui, numai pentru dânsul 1

Fiul Omului 1

De ce a pornit pe drumuri ca să aducă oamenilor Buna-Vestire — și să-și primejduiască astfel viața senină și liniștită a sufletului său ? Unde sunt toate acele inimi omenesti, pe cari le-a trezit și le-a covârșit cu daruri ? Dacă doarme Petru — a cărui credință i se părușe nesdruncinată, ca o stâncă; dacă doarme Ioan — care îl strânse de-atâtea ori la pieptul său, lingușitor, asemenea unui copil; dacă doarme} și Iacob — și niciunul nu aude cum îi roagă învățătorul lor, pentru întâia oară, lăsându-l singur în prada în- doelii și a fricii — atunci, poate că toate n'au fost decât o iluzie! Zădarnică amăgire sunt toți străinii cari l-au ascultat grăind și toți acei pe cari îi tămăduise! Toți au uitat de mult vestea ce le-a adus-o — și, la plugul lor, în bărcile lor de pescari, ei au aceleași inimi reci pe cari crezuse că le-a trezit și le-a încălzit! Și această Bună-Vestire e oare una pentru care merită să-și sacrifice cineva viața? „O, Tatăl meu, totul îți este cu putință ! Indură-te și îndepărtează această cupă dela buzele mele! Și totuși, făcă-se voia ta, nu ce vreau eu!”

Atunci se aud sgomote și zăngănit de arme; se ivesc lumini de torțe și lanterne. Sunt descoperiți! O mică trupă înaintează și îi împresoară.

E căpitanul dela garda templului. Fiindu-i cu neputință să lase templul cu totul lipsit de apărare într'o zi de sărbătoare, el a luat cu dânsul o ceată de slujitori ai marelui preot, înarmați cu ce-au găsit la îndemână: spade, curele și bâte. Și au pornit în căutarea lui, la Bethania; de-acolo, Iuda i-a condus dealungul drumului, cercetând

<

Fiul Omului 2

peste tot. Trebuia să găsească
ascunzătoarea lor. Nimic nu l-a putut opri
nici în momentul decisiv, să săvârșească tot
ce hotărîse; avuse grija să-i salveze numai
pe frații și amicii săi, seduși ca și dânsul de
puterea sacerdotală.

Așa cum stăteau cu toții acolo, pitiți în întunec, căpitanul și cu atât mai puțin slujitorii nu l-ar fi putut recunoaște pe Isus. Pe de altă parte, acel care ar fi fost prins cel dintâi, din greșeală, nu putea fi eliberat atât de lesne. Atunci îi veni o idee lui Iuda: «Mă duc să-i îmbrățișez, în semn de salut, pe acel pe care-l căutați, spune el căpitanului. Îi voi numi rabbi. Astfel, dânsul nu va putea să vă scape din mâini."Dar, în timp ce Iuda îl sărută pe Isus și îi spune: „Te salut, rabbi!" — oamenii ridică lanternele, vrând să vadă dacă acela e Isus și cum arată el. — învățătorul se uită drept în ochii discipolului și spune:

„Prietene, de ce ai venit aci?"

Cuvântul îi încremenește pe toți. Până și slujitorii rămân uimiți, auzind cum răsună în vălmășagul întunecat al nopții cuvântul „prietene!" Ei stau pe loc, șovăind, cu bătele în mână: fiecare simte că în locul acesta se săvârșește o mișelie. Că un om e trădat.

Și tu, Iuda, la cuvântul acesta nu simți că toată chibzuință, toată inteligența ta se sparge ca un pahar de sticlă, svârlit în lături de suflarea profetului ? Așa se sfărâmă rațiunea și toate calculele istețe, când doi ochi omenesci își îndreaptă cu nevinovăție privirile asupra aceluia care, vrând să înșele pe alții, se înșală pe el însuși!

Bine că Petru rupe tăcerea! înflăcărat și nesocotit ca deobicei, el trage sabia pe care o ținea ascunsă și taie urechea aceluia ce se afla din întâmplare mai aproape de dânsul. Acesta e semnalul ce-i smulge pe oameni din încremenirea lor: ei se reped să

2^2

Emil Ludwig

pună mâna

— nu pe acel care lovise și dispăruse în întunecimea nopții, ci pe acel care intervenise prea târziu ca să oprească brațul lui Petru.

Și acel pe care l-au prins, e învățătorul.

În momentul când torțele străine luminează fețele aspre, când săbiile și coifurile reflectă lumina torțelor, când Statul, dușmanul său înarmat, se împotrivește omului înfricoșat și hărțuit, Isus își adună puterile și se regăsește pe sine. El își ia din nou singura atitudine ce se cuvine s'o aibă în fata fortii. Și simțământul că el e Alesul, trezit iarăși în vinele sale, îi redă mândria de care fusese lipsit în aceste ultime două zile și pe care o uitase cu desăvârșire aci, în noaptea aceasta plină de groază de pe Ghetsemani. Chinurile așteptării sunt curmate deodată. E cuprins de încredere în sine; siguranța îl însuflețește, îl înalță. Și cele dintâi cuvinte pe cari le rostește în momentul acesta atât de solemn pentru dânsul, vestesc și de astădată o învățătură :

„Pune-ți sabia la loc, căci cine trage sabia, de sabie va pieri!”

Pe urmă, se uită la cei din juru-i. Pare că se adresează mai mult soldaților decât prietenilor când, cu glas ridicat, își exprimă într'o formă războinică gândul său îngeresc :

„Sau, crezi oare că n'aș putea ruga pe Tatăl meu să-mi trimeată în ajutor douăsprezece legiuni de îngeri și chiar mai multe ? Dar cum se va împlini atunci Scriptura ?... Ați pornit după mine cu săbii și cu bâte, să mă prindeți ca pe un ucigaș ? Am stat însă în flece zi printre voi, am propovăduit în templu — și nu m'ați prins acolo !”

Cuvintele răsună în gol. Nimeni nu-l înțelege. Căpitanul face un semn. Slujitorii îl apucă pe Isus. Toți apostolii sunt cuprinși

Fiul Omului 2
de spaimă. Niciunul din ei nu sare în apă-
rarea învățătorului.
Toți îl trădeză.

Prin măracinișul ce împrejmuește livada de
măslini se aud pârâituri; ca niște umbre,
apostolii se strecoară, dispar în întunec
— fug cu toții.II

O oră mai târziu, Isus e introdus în palatul marelui preot, prin porți și coridoare, pe scări largi, până ce ajunge într'o încăpere înăbușitoare, plină de tapete și covoare. Printre lumânări fumegânde, el zărește vreo douăzeci de chipuri, în semicerc : bărbați învăluiți în mătăsuri, ghemuiți pe perine, tăcuți cu toții — și în așteptare. Atunci, de pe covorul din mijloc, din perinele de cari se sprijină, din cuverturile cu cari e înfofolit, se ridică o arătare, ca o fantomă în miez de noapte. O față gălbuie, descărnată, încrețită, asemenea vechilor suluri ale Legii pe cari le văzuse acolo, în templu. Și din ființa aceea bătrână, din chipul acela străvechi, răsbăt niște sunete șuerătoare, niște răgăeli cari se adună în cele din urmă în cuvinte.

Acesta e Anna, Fiul Omului, care fusese investit în funcția de mare-preot încă din vremea lui August și îi făcuse apoi ca succesori, unul după altul, pe cei cinci fii ai săi — ținând însă și astăzi puterea în mâinile sale, temut de toți, detestat și urât de toți. Acel care exercită acum funcția marelui-preot e Caiafa, cel mai tânăr dintre cei cinci. A fost ales de stăpânitorii romani și, la bătrânețe, el continuă să se poarte ca un fiu ascultător față de tatăl său centenar. Acei cari au putut fi înștiințați în grabă, azi, în toiul sărbătorii, sunt adunați aci; deocamdată, e deajuns și o treime din membrii marelui Sfat. Potrivit Legii, trebuesc două zile pentru pronunțarea și confirmarea unei pedepse cu moartea. La nevoie însă, se poate considera această noapte ca ziua întâia, iar dimineța, ale cărei zori se vor ivi curând, poate fi socotită ca ziua a doua.

Căci ceea ce e de prevăzut de pe acum, e o condamnare la moarte. Se înșală acel ce crede că Saduceii, cari guvernează în casa marilor preoți și în Sanhedrin, se pierd în discuții fără sfârșit, la fel ca Fariseii trăncănitori. Acela nu i cunoaște pe Saducei! Acolo, în marele Sfat, puterea se moștenește dela o generație la alta, ca și banul. Ei au privile-

f

giul de a vinde vitele de jertfă ; ei închiriază ocurile în templu, acordă slujbe și demnități, fixează prețurile. Dacă rămân liniștiți, impasibili, în timp ce Fariseii se mișcă și chiar sunt gata să se revolte, — ei știu să intervină însă în momentul înadevăr critic și să înnăbușe primejdia într'o oră. Și iată

că a sosit un asemenea moment! Martorii aşteaptă afară şi acuzatul e de faţă!

Desigur că aceşti bătrâni şi încercaţi preoţi, cari sunt totodată şi politicieni, îl cercetează cu privirea pe Galiiean, de cum a intrat, cu mai multă grijă, cu mai multă pătrundere decât îi cercetează astăzi el însuşi. Ei compară înfăţişarea lui, trăsăturile şi gesturile lui Isus, cu acele ale altor rebeli cari au încercat să sdruncine Legea. El însă, se desintere- sează de cauza sa — şi abia dacă îl mai preocupă de forma procesului. Ambele părţi ştiu care va fi sfârşitul. Şi totuşi, în siguranţa lor, acuzatorii sunt mai neliniştiţi decât omul acela, care se ştie pierdut. Oare, contrar oricărei aşteptări, nu va proceda el ca şi Zaharia la începutul războiului evreesc şi, sfâşiând cu vorbe tunătoare reţeaua intrigilor, nu va apela el deadreptul în faţa poporului ? Ce acuzaţii i-ar putea arunca bătrânul Anna ? Intrarea sa în oraşul sfânt ? Isgonirea neguţătorilor ? Vorbele sale crude împotriva Fariseilor ?

Nimic din toate acestea. La început, martorii vor spune ce au văzut şi au auzit; se pare că bătrânul vrea să lase impresia că prezidează nepărtinitor, cu toate că el e în acelaş timp judecător şi părtaş. În cele din urmă, tăcerea acuzatului îl irită; încă nu i-a auzit glasul. 11 întreabă atunci care este învăţătura lui.

Profetul stă printre ei, la mijloc. Să desvăluie înaintea acestor chipuri duşmănoase taina sufletului său ? Aşa se întreabă Isus şi, rece, el răspunde :

„Am propovăduit în faţa lumii întregi; am vorbit în sinagogă şi la templu, unde se

adună toți, și n'am ascuns nimic. Atunci, de ce mă întrebi pe mine ? Intreabă-i pe acei cari m'au auzit. Ei știu ce le-am spus."

Nimeni n'a vorbit încă în acest fel, în fața moșneagului gârbovit. Și, înainte ca acesta să-i fi putut avertiza, un slujitor al templului ridică mâna, lovește pe acuzat și strigă : „Așa vorbești înaintea marelui preot ?*

„Dacă am vorbit rău", zice Isus, liniștit, folosindu-se de limbajul Fariseilor, „atunci arată ce rău am spus cu vorbele mele. Dacă am vorbit bine și cu dreptate, de ce mă lovești ?"

Preoților nu le place această lovitură brutală; totul trebuie să se desfășure în ordine, potrivit formelor. Dar bătrânul vede că, în felul acesta, nu va ajunge departe. Cere să fie chemați martorii, cari spun tot ce știu mai rău despre acuzat. Și toți declară într'un singur glas că omul de față a strigat zilele trecute : „Voi dărâma templul acesta făcut de mâinile oamenilor și, în trei zile, voi înălța altul care nu va fi făcut de mâini omenești !"

Acuzatul tace din nou. Fără îndoială, el a spus așa ceva, căci edificiile din împărăția lui Dumnezeu, clădirile unde sălășluște adevărata cucernicie, nu au nevoie de ani spre a fi înălțate sau, mai de grabă, le trebuie veșniciei. Acum, bătrânul se apleacă între perinele sale, dă la o parte una din pături și îl întreabă pe Isus : „Nu răspunzi nimic ?"

Niciun sunet nu se aude în încăperea cu grele draperii. Cei cari șed în semicerc se privesc unii pe alții. De ce bătrânul nu-i întreabă acum pe ei ? de ce nu le adună

glasurile ? N'a blasfemat omul acesta pe Dumnezeu? Nici nu-și neagă vorbele ! Dar mult priceputul judecător vrea un temei mai puternic pentru sentința ce-o va rosti. El știe că Fariseii vor veni pe urmă cu obiecțiunile lor; cunoaște spiritul lor de șicană; cunoaște și firea guvernatorului, mărginit și aspru, care îi va pretinde motive serioase, dovezi sigure. De-aceea, el încearcă să stoarcă profetului mincinos o mărturisire și recurge acum la cuvântul cel mai tare, la întrebarea cea mai primejdioasă, ce 1 va ademeni și îl va smulge din orgoliul în care s'a închis. Alunecă pe perine, se apropie și mai mult de el — și întinde brațele : s'ar părea că vrea să atingă, cu largile sale mâneci de mătase, săracăcioasa manta a acuzatului. Și marele preot îl întrebă: „Spune-ne : ești tu oare Messia ?“

Încă odată se luptă în Isus disprețul cu misiunea sa, scârba și oroarea cu demnitatea sa. Intr'ânsul, mândria se luptă cu mândria

— și, încă odată, el ocolește, bate în retragere și dă un răspuns dârz, încăpățânat, ca un țăran:

„Dacă vă spun, n'o să mă credeți. Dacă vă întreb, n'o să răspundeți și tot n'o să-mi dați drumul!“

În fața acestei îndărătnicii, judecătorii încep să-și piardă răbdarea și sunt oarecum iritați de îngăduința pe care — după cât li se pare

— cel mai în vârstă dintre ei o arată față de acuzat. Anna nu se dă însă bătut. Cu încăpățânarea bătrânului și viclenia preotului, el vrea să-și ajungă țelul :

mărturisirea lui Isus. Și se pregătește pentru ultimul atac. Vrea să se ridice; cu braț tremurător, el se sprijină de perină și, din ambele părți, fiii se grăbesc să-i ajute — căci ei știu că moșneagul se mai ridică în picioare numai când vrea să invoace pe Dumnezeu. Încet, scheletul înfășurat în mătăsuri se înalță din grămada de pături și de perine, întinde o mână descărnată și, cu glas croncănit, zice palidului om ce-i stă în față:

„Pe viul Dumnezeu, te conjur să ne spui dacă tu ești Christos, fiul lui Dumnezeu !*“

Atunci, Isus simte că a sosit momentul să se declare aci, în mijlocul tabărei dușmane, precum îi cere Dumnezeu, al cărui nume a răsbătut în încăperea aceasta înăbușitoare. Dar el nu vrea să se glorifice pe sine; de- aceea, el răspunde tocmai acum, cu vechiul glas al umilintii, încet de tot :

„Ai spus-o!“

Totuși, îndată după aceea, ridică și el brațul, privește în juru-i și strigă cu celalt glas, străin, cu glasul său de rege: „Dar, adevăr grăesc vouă : de azi înainte îl veți vedea pe Fiul Omului șezând la dreapta Atotputernicului și venind pe norii cerului!“

Toți s'au ridicat dintr'odată. Așteptarea lor încordată fu străbătută de fiori de spaimă, Cașicum ei s'ar fi așteptat la altceva. Ceea ce vroiau toți cu atâta pasiune și nerăbdare, de-o oră de când îl judecau pe Isus, s'a înfăptuit acum : el a îndrăsnit să se declare pe sine, sus și tare — și astfel le-a dat o lovitură ce i-a atins în adâncul lor cel mai tănuit. S'a folosit de

vorbele lui Daniel, a abuzat de proorocirea lui că Messia va şedea lângă tronul lui Dumnezeu! Atunci, cu degete tremurătoare, bătrânul se apucă de haină, o trage de parcă ar vrea s'o sfâşie şi, cu vocea lui seacă, ruginită, se străduieşte să strige aceste cuvinte : „Blasfemie! El a profanat

numele Domnului! La ce mai avem nevoie de alte mărturii ? Aţi auzit cu toţii blasfemia! Ce credeţi voi acum?"

„Merită să fie osândit la moarte!*

În sfârșit, se simt cu toții ușurați. Dacă prinderea lui Isus s'a desfășurat în întunecare- cul nopții și procesul a fost dela început pârținitor, ei simt acum cu toții că, după legile în vigoare, profetul acesta s'a judecat și s'a osândit singur. El a săvârșit crima de înaltă trădare față de Statul și poporul lui Dumnezeu ; crima aceasta neisbutită cere să fie ispășită. Și înainte și după Nazarineanul acesta, mulți vinovați de înaltă trădare, mulți profeți au fost judecați și uciși cu bună dreptate; pe urmă, ca și acest Isus, ei au fost preamăriți prin cântece, glorificați prin statui.

Acum, lipsește solemnitatea în care se țin neau deobiceiul astfel de ședințe; uitate sunt jalea și postul pe cari legea le impune la fiecare execuție; toți se îngrămădesc în jurul acestui om, îl batjocoresc, îl insultă, îl lovesc, cașicum ar vrea să se convingă de slăbiciunea lui — și îl ghiontesc, îl împing, îl scot din sală, spre a-l lăsa să aștepte afară judecata ce va fi pronunțată dimineăta.

Între timp, dintre toți apostolii, numai Petru și-a întrerupt fuga lașă; spre zori, el se simți îndemnat să-și urmeze stăpânul — și se furișă după dânsul. În curtea casei marelui- preot slujitorii stau în jurul focului, vorbesc de lovitura de astă noapte și Petru se apropie să tragă cu urechea la spusele lor. Atunci apare și o servitoare, să mai stea la taifas și să glumească cu slujitorii; ea îl văzuse pe profet la templu — și iată că îl recunoaște și pe discipolul său ! Ii spune: „Și tu erai cu Isus din Nazaret !”

„Nu-l cunosc! Nu știu de cine vorbești!” Ceilalți au început să-i privească mai atent;

30

Emil Ludwig

unul din ei îl trage pe străin aproape de foc, ca să-i vadă mai bine la față și spune :
„Nu te-am văzut oare astă noapte, în grădină, împreună cu dânsul ?”
„Omule, nu sunt eu acela!”

Un al treilea omul, care cunoaște dialectul lui, spune la întâmplare : „Acesta e un Galilean! A fost și el cu dânsul!“ Atunci Petru își pierde cumpătul, injură, încearcă să nege totul: „Ce vreți dela mine? Nu-l cunosc pe omul acela!“ Și, cu dibăcie, el le scapă din mâini, ajunge la poartă — și tocmai atunci aude cum cântă cocoșul în curte : se gândește la vorbele învățătorului și pleacă plângând.

De dimineață, condamnatul e adus în lața adunării Sanhedrinului. El aude cum sunt redată pe scurt cele spuse de martori și de el însuși. Fără să mai pună alte întrebări, marele Sfat întărește hotărârea luată de Sfatul restrâns în toiul nopții. Pe urmă, toți se ridică și se pregătesc să meargă la guvernator: acesta trebuie să recunoască fiecare condamnare la moarte și s'o execute. În cortegiu solemn, cei șaptezeci de bărbați se îndreaptă spre fortăreața Antonia — și, în mijlocul lor, merge osânditul înlănțuit.

III

Pilat își avea acolo reședința numai în timpul sărbătorilor. Fortăreața era pe urmă cui-rasată, cu porțile și punțile ei, riguros păzită de cohorte. Acolo își avea sediul poliția — și miile de străini priveau cu teamă și respect spre partea dinspre apus, dincolo de râpa cea mare, unde turnul se înălța amenin-

ător, deasupra edificiilor orașului de pe co-
ină. Acum se înghesue cu toții dealungul

drumului, să-i vadă trecând pe marii-preoți în odăjdii. Ei nu pot pătrunde sus, în forțăreață : s'ar pângări dacă ar intra acolo, printre păgâni, în zi de sărbătoare. S'a recurs atunci la un expedient: afară, lângă zidul împrejmuitor, s'a înjghebat o tribună din lemn, pentru ca guvernatorul roman să poată presida, ca judecător, în zilele când își avea acolo reședința.

Când vede că se apropie cortegiul, Pilat trece sub poartă, înconjurat de ofițeri și licitori. În picioare, îl primește pe Caiafa, marele-preot care vorbește în numele marelui Sfat. Arătând spre omul în lanțuri din mijlocul preoților, Romanul întreabă scurt: „Ce acuzație aveți împotriva acestuia ?” Dar, când tratează în camera sa cu marele-preot, amândoi încearcă, cu toată politețea, să ajungă la o înțelegere. Căci Roma are nevoie de supuși docili și mulțumiți, iar Caiafa de un guvernator care să stăpânească cu bunăvoință. Astăzi însă, Pilat reprezintă în fața poporului Roma cea mare și atitudinea lui e rece, tonul e sec:

Ceea ce trebuie să evite el, e să nu se amestece în treburile Evreilor, în chestiile dintre partidele lor. Poate că acesta e și uzul. Poate că el a fost impresionat la vederea acestui prizonier, al cărui caz și ale cărui manifestări îi erau de mult cunoscute — și numai de-aceea făcuse un semn licitorilor, să despartă pe omul acela de judecătorii săi și să-i ducă prin poartă, în curtea castelului. Pe urmă, el se adresează din nou preoților — și îi aude cum strigă laolaltă: „A îndemnat poporul la răscoală! Spunea că nu trebuie să se plătească niciun fel de biruri!” În cele din urmă, Caiafa le

impune tăcere și stăruie numai asupra acestor cuvinte: „El își zice Christos, regele Iudeilor!” Așa i-a poruncit șiretul Anna, spre a da întregii chestiuni o nouă întorsătură și a înlătura aspectul ei religios, care n'ar putea stârni interesul păgânilor: — astfel, dintr'un proces religios, el a făcut unul politic. Vroia să-i înfățișeze pe Isus ca un trădător al Romei. Pilat e surprins. Trece din nou poarta, în curtea interioară, spre a-l cerceta pe osândit.

Între timp, acesta stătea liniștit și privea în juru-i. Grinzile și arcurile porticului interior se înălțau cu liniile nobile și mărețele lor ornamente din piatră rară; dincolo se întindea un parc cu alei frumoase și din turnulețul basinului își luau sborul porumbeii... Așa dar, în astfel de locuințe se adăpostesc puternicii cari stăpânesc pământul! își spune acela care până atunci n'a intrat vreodată într'un castel. Nu e însă mânios: liniștea îi face bine. Și iată că Romanul se apropie acum de el și îi pune întrebări, în tonul scurt al unui interogator; de bună seamă, el vorbește grecește și acuzatul abia dacă poate înțelege ce vrea să-i spună : „Tu ești regele Iudeilor ?”

Profetul se simte covârșit de un simțământ de caldă simpatie, precum i s'a întâmplat adesea în fața păgânilor cari nu-l priveau și nu-i vorbeau cu atâta înfumurare ca alții; poate că el crede chiar, că e cu putință să găsească în soldatul acesta o sensibilitate ce lipsește cu totul preoților cari așteaptă afară. Căci Isus îl întreabă la rândul său :

„Oare vorbești așa dela tine, sau asta ți-au spus-o ceilalți?”

Pilat surâde și, întocmai ca în disputele evreești, el replică tot printr’o întrebare : „Oare sunt eu un Iudeu?” Pe urmă, își reia atitudinea de judecător și adaugă cu severitate : „Poporul tău și înalții preoți te-au predat în mâinile mele. Ca fapte ai săvârșit?”

Isus se simte atras din nou spre dânsul : vrea să lămurească păgânului ceea ce n’au priceput dușmanii săi din acelaș neam. Poate că meșteșugarul, ajuns la capătul drumului său, va fi totuși înțeles de soldatul acesta — și, cu vocea lină și mlădioasă de altă dată* la fel ca în Nazaret, el rostește aceste cuvinte cari sună ca o supremă mărturisire : „împărăția mea nu e din lumea aceasta. Dacă împărăția mea ar fi fost din lumea aceasta, slujitorii mei ar fi luptat pentru dânsa, ca să nu cad în mâinile Iudeilor.”

Soldatul îl ascultă cu uimire : omul acesta pare să fie numai un exaltat, un visător de care s’ar putea folosi, poate, împotriva Evreilor atât de aroganți și încăpățânați! De aceea, el îl întreabă iarăși, cu însuflețire : „Așa dar, tu ești totuși un rege?”

Isus recunoaște; el vede că păgânul ar putea să-i înțeleagă și răspunde :

„Da, eu sunt un rege, M’am născut și am venit în lume spre a aduce mărturia adevărului. Și cine e de partea adevărului, acela ascultă de glasul meu.”

Niciodată nu și-a exprimat el misiunea într’un mod atât de lumesc, atât de pozitiv. Dar Pilat se gândește doar atât: Un filozof?

Nu-i nimic de făcut cu omul acesta! — și, pe jumătate disprețuitor, îi replică :

„Adevăr? Ce este adevărul?”

Astfel, ei stau un moment față în față : un Evreu în lanțuri și judecătorul său roman, în mijlocul curții din fortăreață, înconjurați de căști și spade. Unul, în togă scurtă și înarmat ; celălalt, în manta cenușie, e fără nicio apărare. Așa stăteau ei, schimbând câteva gânduri, nu ca un acuzat în fața judecătorului, nu ca un cerșetor în fața stăpânului — și cașicum unul n'ar lupta pentru viața sa, iar celălalt n'ar ține-o în cumpăna mâinii sale înarmate. Dimpotrivă, cerșetorul părea că e un rege, iar celălalt, trimisul unui împărat, părea că nu e decât un biet slujitor, legat de datoria sa. Așa stăteau față în față, Isus și Pilat, gândind, ascultând, întrebând — până ce răsună cuvântul „adevăr”, care făcu ca omul de lume să se despartă de profet.

Reîntors prin poarta cetății, Pilat își reia ținuta de guvernator și spune preoților : „Nu găsesc nicio vină omului acestuia”.

Corul preoților izbucnește iarăși, ca valurile cari lovesc în stâncă : „A atârnat poporul! A cutreerat toată țara! A vorbit la fel ca Iuda, care a început și el în Galileia!”

Galileia? Iată un cuvânt de care Romanul se poate prinde în acest vâlmășag de vorbe.. A trecut momentul reculegerii; acum, el e din nou stăpânit de dorința de-a potoli numeroasele agitații, atât de penibile, din cuprinsul acestui ciudat Stat al lui Dumnezeu. Căci, abia s'a convins Pilat că omul acela e înadevăr un Galilean, că el nădăjduște să scape de mulțimea aceasta stânjenitoare și gălăgioasă. Galileia

nu aparține Romei, ci lui Herod — și acesta fusese eri aci, în vizită la Pilat. Fără să înștiințeze pe cineva, fără să dea vreun răspuns, guvernatorul se înapoiază în curte și, printr'o poartă dosnică, trimite pe căpitan și câțiva oameni să-i ducă pe prizonier la casa lui Herod și să-i întrebe pe prinț dacă n'ar vrea să-i preia pe Isus.

Herod auzise cu neliniște, în zilele acestea, că Ioan — cel înviat din morți — se afla în oraș. Desigur că știa și de urmările acelor lupte — și aflase, încă de azi dimineată, despre proces și sentința de moarte. Și acum, când i se anunță că a venit profetul, el privește spre ușă cu curiozitate și mare neliniște. Nu, el nu seamănă cu Ioan; dar, poate că-i scapă vreun cuvânt înțelept; poate că printr'o singură frază el e în stare să potolească cumplita groază ce l mai covârșește de câteori își aduce aminte de Botezătorul pe care l-a ucis. De-aceea, el începe să-i pună „tot felul de întrebări” ; nu știm ce anume. Isus nu-i răspunde însă nimic. În fața lui Herod, singurul său gând e acesta: aci stă acela ale cărui hotăriri au schimbat cursul vieții sale; fără dânsul, poate că viața sa n'ar fi devenit niciodată publică și desigur că n'ar fi fost îndrumată spre cauza cu care trebuie să se sfârșească astăzi. Și tocmai în fața acestui om trebuie să stea și să vorbească ; pentru el trebuie să citească în stele, să talmăcească proorociile, să prezică viitorul ? El tace, cu toate că numai câteva vorbe bine chibzuite, rostite aci, l-ar putea salva. Tace, pentru că gândurile sale nu mai sunt îndreptate spre oameni: nu așteaptă să fie mântuit de mâini omenești.

Tace, pentru că Evreul acesta și păgânul cel cercetase acolo, în curtea fortă-reții, nu mai sunt decât niște aparențe pentru unul care vrea să străpungă norii cu privirea sa.

Lui Herod i se pare atunci că are de-a face cu un zănatec care a cutezat să-și însușească numai faima lui Ioan, fără să aibă și amara înțelepciune a acestuia. Unui asemenea om nu i se cuvine decât batjocura! Pune să-i îmbrace cu o manta albă și astfel îl trimite înapoi, la Pilat, ca pe un biet smintit.

Între timp, soția lui Pilat privise prin fereastră la omul despre care aflate, zilele acestea, lucruri surprinzătoare. În anii pe cari ea îi petrecuse printre Evrei, s'a gândit mai adânc la anumite chestiuni pe cari i le-au explicat filosofi din Roma și Alexandria, și la cele auzite dela cărturarii de aci. Știința ei este amestecată cu superstiții și la acestea se adăogă simpatia și compasiunea de care sunt cuprinse toate femeile la vederea Nazarineanului. Iată de ce ea trimite pe cineva jos, la soțul ei, să-i avertizeze: „Ferește-te să ai de-a face cu omul acesta drept! Nu-i fă nimic! Astă noapte, în vis, am suferit mult din pricina lui.”

Cu acest avertisment, ea a isbutit doar să întărească prima impresie a Romanului: că omul acela e un visător exaltat — nimic altceva. Ceea ce-l irită, e stăruința acestor preoți egoiști cari, de bună seamă, vor să sacrifice școlilor și sectelor lor pe un rival în stare să le răpească favoarea poporului. Pentru a treia oară Pilat vine înaintea lor și le spune: „L-am ascultat și nu găsesc nicio

vină acestui om. Nici Herod nu găsește
nimic împotriva-i. Îl voi pedepsi și îi voi da
apoi «feumul!” Și, nesiguri de cele ce se vor
în

tâmpla, Evreii și Romanul stau pe loc, fată în față.

Atunci, un mare cortegiu pornește din oraș: valurile norodului se revarsă spre fortăreață. Astăzi, de sărbătoarea Paștilor, se reînnoiește un vechi obicei : în fiecare an, în ziua când se celebrează eliberarea lui Israel, Romanii gratiază pe un condamnat iudeu, cașicum prin acest gest simbolic dominația lor ar deveni mai suportabilă, iar servitutea învinșilor ar fi mai puțin dureroasă. Ei vin acum în fugă, prin străzi, având un conducător în fruntea lor. Și, ca niște copii, ei strigă la poarta puterii, mai mult ca să-și afirme vechiul lor drept, decât să salveze viața unui om:

„E sărbătoarea Paștilor! Eliberează un osândit de-al nostru!"

Să nu fie acesta un semn ? își zice Pilat. Și el se adresează conducătorului mulțimii: „Dacă vreți, vi-l dau pe regele Iudeilor!"

Norodul nu observă nuanța de dispreț și ironie, cu care el rostise aceste cuvinte — și chiar preoților le scapă aceasta, căci au altă grijă acum: ei cunosc nestatornicia poporului lor; e deajuns un cuvânt, un strigăt înmiiit prin toate aceste guri — și primejdiosul profet, ce pare că stă aci sub paza Romei, e liber! Atunci unul din ei își revine mai repede în fire și își amintește de un alt osândit, de ultimul dintre acei eroi ai libertății — înadevăr foarte incomozi pentru preoți, dar totdeauna pe placul poporului. Acesta venise în toamna trecută cu o ceată de Galileeni și se năpustise asupra gărzii romane dela templu. E un discipol al lui Iuda, un zelot.

Și, ca o parolă, preotul aruncă în mulțime numele lui Barabbas.

„Barabbas!” strigă imediat după dânsul cercul marelui Sfat. Căci toți preoții își dau seama despre ce e vorba. „Barabbas !” strigă cei din apropierea lor. „Barabbas!” și numele acesta răsună deasupra întregii pieți și totuși strigă acum laolaltă, chiar acei cari nu-l cunosc:

„Barabbas! Eliberează-l pe Barabbas!”

Pilat mai încercă odată să-i salveze pe visătorul profet. Față de preoți, dar și în fața poporului, el vrea să se scuture de răspunderea acestei judecăți atât de aspre. Și de oare ce, de bucuria sărbătorii, își poate permite să acorde chiar două grațieri, el se adresează poporului lăsându-l să dea singur răspunsul :

„Dar ce să fac cu acela pe care îl acuzați ca rege al Iudeilor ?”

„Țintuește-l pe cruce!” strigă un glas din grupul preoților. „Pe cruce!” repetă mulțimea din piață și din ulițe. Și mii dintre acei cari urlă laolaltă, nici nu știu despre cine e vorba. Așa a strigat totdeauna mulțimea; așa va mai striga și după două mii de ani.

Dar Romanul consultă încă odată norodul : „Ce rău a făcut dânsul?” Unul dintre cei mai isteți se grăbește să-i răspundă:

„Cine se proclamă singur rege, acela e împotriva lui Cesar. Dacă îi dai drumul, atunci tu nu ești prieten credincios al împăratu- **lui!**”

Pilat surâde în sinea lui. El întoarce acum jocul: caută să se încredințeze în

mod și mai răsunător de surprinzătoare amicitie a acestui popor față de împărat — spre a putea anunța succesul său, printr'un raport la Roma! De-aceea el întărește mulțimea. O întreabă: „Vroiți deci să-i crucificați pe regele vostru?”

„Noi nu avem rege! Avem numai un împărat!”

Atunci Pilat renunță să mai lupte pentru un visionar care, în fond, nu-l interesează de loc : face semn spre cei dela poartă să-i aducă pe osândit.

Iată-l! Dar în ce hal e dânsul!

În timp ce Pilat negocia afară cu preoții și norodul, soldații din curtea interioară a fortăreței s'au amuzat pe socoteala prizonierului. Acesta spusese că, în orice caz, va fi flagelat. Atunci ei au luat de pe dânsul mantaua cea albă a lui Herod și l-au biciuit cu vergile; pe urmă însă, când el vrise să-și pună din nou hainele, le-a venit ideea să-i îmbrace ca rege. După cât se spune, el joacă rolul unui rege! Unul aruncă pe umerii lui

o mantie de războiu împodobită cu o agrafă; altul îi pune în mână o trestie, ca sceptru ; al treilea tăiase câțiva spini din măcănișul grădinii, făcând o coroană pe care o îndesă peste părul său lung.

Și astfel deghizat, fără să spună un cuvânt, el trece poarta și apare în fața norodului, care izbucni în râs: — totul era pierdut. Atunci Pilat, om de lume, fu cuprins pentru ultima oară de un simțământ de respect la vederea acestui reprezentant al Spiritului. Îi arată cu degetul și spuse ofițerilor și fruntașilor din juru-i, în limba

latină, ca să fie înțeles numai de dâșii:
„Ecce homo!”

IV

Cât de grea e crucea ! Și e lungă calea ?
Moartea va fi ușoară și totuși nu va fi moarte

— căci Tatăl său îi va întinde brațele și atunci va începe gloria sa, în toată măreția!

Dar lung e drumul prin orașul covârșit de arșiță și lemnul de cedru e greu de târât! Aci, la mijloc, iemnul e crestat adânc, ca tâl- poaiele pe cari le zideau la temeliiile caselor; lucrul nu e bine făcut, creștătura din stânga nu e potrivită cum trebuie. Crucea e însă destul de resistentă ca să suporte un om!

Ca să-i poarte în împărăția cerului, prin bolțile albastre ale norilor, nu e nevoie de cruce — ci numai de îndurarea Tatălui! Când va veni el? Chipul lui va fi oare ascuns în nori sau se va lăsa văzut și recunoscut de Fiul său ? Invăluia-va el crucea în negură și ridica-va el pe Isus, viu și nevătămat, în slava cerului său ? El poate ucide și cu privirea ! spun vechii profeți. Poate că nu va apare el însuși și va trimite numai porumbelul, ca altădată la apa Iordanului — și vocea lui va răsuna atunci ca un tunet îmblânzit? Și când se gândește că el nu mai auzise de-atunci această voce, atât de limpede și de blândă ! „Fiul meu prea iubit!” niciodată nu-i mai grăise așa. Petru

zicea că el o auzise acolo, pe muntele de lângă oraşullui Filip. Astăzi va auzi din nou vocea cerească !

De ce-l împing așa? de ce-l lovesc și îi zoresc ? Sunt oameni atât de răi, războinicii aceștia? Ei fac ce li s'a poruncit — și acel care le poruncise a împlinit doar voința preoților. Dacă preoții nu-l recunosc pe Dumnezeu, aceasta e oare vina lor? Ei, soldații, nu știu pe cineucid. Ei nu știu ce fac. Poate că Dumnezeu e mai aproape de dânșii, decât simt ei înșiși. E adevărat că înfațișarea lor era plină de răutate, dar mulțimea se înghesuia în jurul lor și îi îmboldea. Chiar și Pilat era, la urma urmelor, robul mulțimii. Numai o oră să fi stat de vorbă cu Romanul, și el ne-ar fi urmat! încotro? înapoi, la țărmul lacului! Aci nu se pâr-guesc roadele. Ierusalimul nu e decât piatră seacă!

Prea grea e crucea, lemnul nu e încă uscat ! Omul acela care stă în calea sa, e puternic și tânăr: — ar putea s'o poarte ușor și nici nu mai e atât de departe. Ochii săi sunt atât de buni! E gata să ajute. El poartă grinda pentru o casă străină: a înțeles vestea cea bună, care nu era adresată anume pentru dânsul. Și iată că, în ora din urmă, se ivește un discipol! Unde sunt ceilalți ?...

Și, pe când crucea înaintează acum, clăti-nându-se pe umerii puternici ai unui tânăr care se poticnește în fruntea cortegiului, Isus

— palid și îmbătrânit deodată—se târăște pe lângă el, îmbrâncit de soldați.

Aceștia alcătuiesc o cohortă; căpitanul că-

lărește tăcut, alături de ei — și toți sunt rău
dispuși, căci crucificarea nu e o treabă
potri

vită pentru soldați și cu atât mai puțin așteptarea; ultima dată a durat două zile până ce a murit omul de pe cruce.

Sus, pe colină, cealaltă cohortă sapă și ciocănește la alte două cruci, căci mai sunt acolo doi Evrei, ucigași și tâlhari, cari trebuie să-și ispășească păcatele. În timp ce unii largesc gropile, ceilalți soldați țintuesc pe cei doi oameni pe crucile întinse la pământ. Unul din ei se împotrivește; e apucat atunci de pumni sdraveni, ținut pe loc fără multe forme

— și nici nu se aud țipetele lui când i se bat cuiele cele mari în mâini și apoi un singur piron în ambele picioare împreunate. Sunt bine înfipite cuiele, ca să nu se prăpădească degeaba frânghiile ! Trupul e susținut de un fel de scaun pieziș și picioarele stau pe o scândură, ca să nu alunece și să nu se smucească trupul în jos. Acum ei trag crucile până la găurile făcute în pământ și cheamă pe camarazii lor, ca să ridice împreună grinda cea grea. Astupă repede găurile, îndeasă pământul și mai pun pietre împrejur. Aproape în acelaș moment, cele două cruci s'au înălțat cu oamenii ce urlau pe ele, în aerul albastru-vapuros, vibrând de căldură.

Al treilea, care tocmai sosise aci, vede toate acestea — și totuși nu vede nimic. Ucigași și hoți, își zice el, bieți oameni duși pe căi greșite. Tăblițele din vârful crucilor arată, în trei limbi, motivul osândei, crima săvârșită. Caută și tăblița sa. Tocmai acum o fixează, în vârful crucii sale culcate la pământ, omul acela scund și îndesat care îl lovise mai înainte cu piciorul. „Rex Judaeorum* ? S'a numit el însuși vreodată așa ? Tot ce se întâmplă aci este oare numai o nebunie amăgitoare a oamenilor, pe cari îi orbise Dumnezeu? Nu mai e mult! Curând El le va revela adevărul în toată măreția sa!

Și, în timp ce cugetă și mai nădăjduște, Isus își simte deodată brațele apucate de niște mâini puternice și necruțătoare ; e trântit la pământ, e tras și răsucit — iar înaintea ochilor el mai vede, în treacăt» un cuiu enorm. Mintea aceasta care mai observa și medita adineaori, se întunecă, se cufundă într'o groază cumplită: își simte trupul sfâșiat și, sub durerea ucigătoare, își pierde conștiința.

Când se trezește, ochii și cugetul încep să se limpezească cu încetul printre rănile sale arzătoare; crucea din dreapta și cea din stânga îi arată unde se atla. Nu e în cer: aceasta o simte, o vedem acum. Jos, la picioarele sale, zărește o tabără de soldați: unii beau, câțiva joacă în zaruri; ca prin negură, își recunoaște mantaua cea veche, pusă acolo, în mijlocul jucătorilor, ca un premiu. Iată că ei își ridică privirile spre dânsul: poate că gemuse; cineva face un semn și o sulită cu un burete în vârf e înălțată până la el; unul din soldați strigă

pe grecește să bea — căci aceasta îl va ameți.

Abia atunci el se trezește deabinelea. Cu ultimele sale puteri, se împotrivește, clatină din capul înfierbântat: îl vede pe omul acela de jos, cum dă din umeri — și sulița dispare. Nu vrea să se amețească! Să piardă momentul pe care îl așteptase atât de mult, numai ca să potolească durerea mâinilor sale? De ce nu sunt aci apostolii, să vadă cum va pogori curând asupra lui harul Domnului!

Toți sunt departe — și departe e poporul, căci acolo jos răsună sărbătoarea. Sub ochii săi, se înalță pe colinele pietroase orașul fortificat : Ierusalimul! Cupolele acelea cari strălucesc în depărtare, la stânga, sunt ale templului. Acolo fusese el, acolo a vrut să is- bândească I Ce făcuse ? Oare nu atacase preoțimea ? nu-i dăduse o lovitură de moarte ? Ei, preoții, au simțit bine că o nouă orânduire a lumii se ivește odată cu el și, astfel, vechiul templu se va prăbuși î Ce luptă î și când se va sfârși?

Atunci, el vede doi călători trecând pe drum: ei privesc spre dânsul și Isus aude vorbele lor, căci crucea e înălțată numai la câțiva pași de drumul mare: „Ia te uită, cum se pricepe el să distrugă templul și să- i clădească din nou în trei zile!“

Isus îi ascultă. Se trudește să-și păstreze judecata în toiul sfâșietoarelor dureri, privește în jos și aude ce-i spune celalt călător: „Dacă ești Christos și rege al Iudeilor, coboară acum de pe cruce; te vom vedea și atunci vom crede în tine!“

El tremură. Oare nu au dreptate drumeții

aceștia ? Când se va întâmpla minunea ?
Însă, dela crucea din dreapta, răsbate până
la el un alt glas» plin de batjocură; ucigașul
auzise și el vorbele trecătorilor și strigă iui
Isus : „Da, dacă ești Christos, mântuește-te
acum pe tine, mântuește-ne și pe noi!” Dar
al doilea tâlhar, care atârna în partea cea-
laltă, tremurând de desnădejde, strigă
celui dintâi:

„Rușine să-ți fie! Noi, ticăloșii, am fost prinși și osândiți pe bună dreptate! Dar cel de-acolo, n'a făcut niciun rău! Amintește-ți de mine, stăpâne, când vei intra în împărăția ta!”

Cuvintele acestea se resfrâng în sufletul lui Isus ca niște raze de lumină. E adevărat că Romanii, cari stau de veghe la piciorul crucii, râd de sinistra convorbire a celor trei Evrei răstigniți! El însă, Isus, aude glasul unui credincios! Iși dă seama că un hoț, un ucigaș presimte puterea ascunsă în el, în Fiul Omului. Și păcătosul acela îi înflăcărează din nou nădejdea ce era gata să se stingă : pare că Dumnezeu îl previne, printr'unul din cei mai decăzuți frați ai săi, să persevereze, să-și păstreze credința. Cuvântul „împărăție” a mai răsunat odată de sus, din aer, de pe o simplă cruce de lemn: — atunci buzele tremurătoare și livide ale lui Isus se întredeschid și răspunsul lui e ca o suflare, pe care celălalt crucificat n'o poate auzi :

„Astă noapte vei fi cu mine în paradis*^

Astă noapte ? Așa dar, el mai nădăjduște! În curând va fi mântuit! Acum trebuie să-i izbăvească Tatăl său!

Sfâșietoarea durere a rănilor sale—a inimii și membrelor sale—nu poate fi din voia Lui! El a luptat pentru credință, pentru ideea divină, de când porumbelul și vocea lui Dumnezeu l-au înștiințat că trebuie să-și părăsească meșteșugul și să vestească pretutindeni împărăția Tatălui său. Dacă această credință ar fi fost o înșelăciune, dacă apariția aceea ar fi fost o

închipuire, de ce I-au apucat atunci oamenii cu pumnii tari, de ce I-au lovit, de ce au bătut cuie de fier în aceste două mâini, pe cari nu le ridicase niciodată ca să lovească ? Dacă toate aceste suferinți sunt numai o trecere spre altă lume, de ce sunt ele atât de chinuitoare ? De ce e atât de lungă pătimirea lui ?

Durerea și amintirea încep să se rotească, una în jurul celeilalte, să se pătrundă, să se amestece. Rațiunea luminează și totodată tulbură tot ce simte și cugetă el. Gândurile îl străpung ca niște săgeți, îl ard și îl sfredelesc ca și razele pe cari le revarsă soarele de amiază din albastrul acela crud, fioros, asupra membrelor sale istovite, asupra frunții sale încununate de spini. Privirea tot mai stinsă rătăcește în juru-i, în căutare: unde sunt apostolii ? unde sunt prietenii săi ?

Au fugit!

Niciunul din ei nu e aci, ca să strige învățătorului, în această ultimă oră, un cuvânt de consolare, — să-i întărească cu propria sa învățătură, în cumplita caznă a destinului său! Nu e nimeni de față, ca să asculte cuvântul din urmă al profetului și să-i păstreze pentru posteritate ?

Așa cum au adormit ieri apostolii săi și apoi au fugit — așa pare că adormise și zelul lor și se risipise influența învățătorului. Credința a pierit, Buna-Vestire s'a pierdut în deșert și fântâna frăției a secat! Toate au fost în zadar! Numai acolo, îndărătul său, stau câteva femei sub năframele lor întunecate și par că plâng. Oare ele nu îndrăsnesc să-i strige

salutul lor? Mama e departe, ca și frații și surorile lui. Acele cari așteaptă acolo, în hohote de plâns, sunt niște femei străine—iar aceea care trebuie să sufere mai adânc decât toate, e păcătoasa ce i-a șters odată picioarele cu părul ei lung, în țara sa depărtată din preajma lacului. Trei sărmane femei de pescari: acestea sunt ultimele ființe pe cari le cuprinde cu privirea; ele au înțeles mesajul său de iubire. Dar miile celelalte ? Va mai prisosi ceva din toată vara aceea îmbelșugată și voioasă? Și dacă apostolii fug și se risipesc, va mai dura Evanghelia sa? Iar dacă ea se destramă toată în bătaia vântului, atunci el, Isus, nu s'a încrezut oare prea mult în sine și, la urma urmelor, nici nu era mai presus de frații săi, cari ziceau de el că e un posedat?

Și, din minut în minut, durerea sfredelește, sfâșie și străpunge tot mai crâncen trupul istovit. E încins de arsuri, e hărțuit ca o fiară furioasă.

Abia după câteva ore, când simte că i se frânge inima în trupul plăpând; când rațiunea și închipuirea, credința și speranța se întunecă din ce în ce; când mai e cutremurat numai de chinul unei oribile agonii — abia atunci el își descleștează încă odată gura. Și, după ce tăcuse cu îndârjire în timpul acestor ore, toată durerea omenească izbucnește prin el, într'un singur strigăt. Ultima desiluzie, din noaptea când se furișase cu apostolii săi în grădina cu măslini, se înmiește acum în inima desnădăjduitului; dorința de a scăpa de acest sacrificiu al vieții, se preschimbă

în acuzație; în aceste clipe de convulsivă pătimire, se destramă visurile sale despre o existență supraomenească. Toți acei pe cari i-a tămăduit și i-a învățat, sunt risipiți ca pulberea pustiului. Da, e limpede: Tatăl căruia

i s'a devotat cu atâta credință, și-a întors fața dela cel mai iubitor dintre fiii săi; din înălțimea norilor, El nu privește în jos spre cei cari suferă; spiritul său e departe, inima sa bate în ceruri; pierdut e pământul și Fiul e singur... Tatăl ceresc nu e un adevărat părinte. Un trup se veștejește în singurătate, se usucă în părăsirea lui; o inimă de om se frânge — și Isus își strigă durerea:

„Doamnei Dumnezeu! De ce m'ai părăsit!”

Soldatii îl aud și încetează să arunce zarurile. Căpitanul își înalță privirea și poruncește unui soldat să toarne pe burete puțină băutură din bidonul său. Așa făcuseră și înainte, când i-au oferit băutura amețitoare. Sub privirea stinsă a muribundului se înalță din nou sulița; e oprită la buzele lui: — el deschide gura și, pentru că nicio speranță nu mai stăruie într'ânsul, el suge buretele. Pe urmă, tortura reîncepe în trupu-i sfâșiat. Și scoate un strigăt ascuțit, străpungător...

Cu strigătul acesta se încheie o viață care, timp de treizeci de ani, grăise încet și consolator, numai cu glasul blând al aceluia pururi iubitor... Așa se sfârșise o viață, ce răsunase numai prin cântecul cel tăcut al unei inimi omenești.

A și murit ? întreabă Pilat, când intră la dânsul un consilier să-i ceară corpul răstignitului ; căci, după obiceiul roman, acesta aparține rudelor și prietenilor — iar distinsul vizitator se declară acum de partea profetului. Abia eând căpitanul îi confirmă că osânditul murise înadevăr după câteva ore pe cruce, guvernatorul îngăduie să nu se mai frângă picioarele lui Isus, precum se făcuse celorlalți spre a grăbi moartea lor; căci mâine e Sâmbătă și totul trebuie terminat și acolo, pe colina crucificaților, înainte de a începe ziua cea sfântă.

Repede, ca să nu se amestece și alții în această taină, străinul și femeile cari îl jeleau pe Isus coboară trupul de pe cruce; o năsalie, un lînțoliu alb — și ei pornesc iute spre mormântul cel nou, pe care străinul — (distinsul bărbat ce fusese la Pilat) — puse de curând să i se cioplească în stâncă, într'o grădină a sa dela marginea orașului. După ce va trece ziua de Sâmbătă, ei îl vor îngropa precum se cuvine, după prescripțiile ritualului; astăzi însă, se grăbesc să împiedice orice revendicare a preoților. S'ar zice că e o fugă, o evadare. Nici tămâie, nici balsamuri; numai o piatră mare e rostogolită la intrarea mormântului ; căci, iată că se ivește prima stea și abia după sfârșitul Sâmbătei vor putea să lucreze mai departe și să orânduiască totul.

În seara următoare, femeile se reîntorc cu miresme și balsamuri: — Magdalena vrea să ungă mortul, precum îl unse altădată pe profetul cel viu. Dar cine să

dea la o parte piatra cea mare? Nu se vede niciun bărbat

{
>e aci. Dar, când ele ajung în grădină, la ocul unde îl puseseră ieri — piatra e dată în lături, iar trupul nu se mai află înăuntru!

A doua zi, întreg Ierusalimul știe de cele întâmplate. Sute de șvonuri străbat orașul. Unii spun că Pilat se căește că și-a dat conștiința pentru răstignirea lui Isus — și că a pus să se ridice leșul și să-i îngroape undeva, într'un loc neștiut. Alții spun că preoții au săvârșit aceasta, spre a sustrage norodului un idol, un zeu căruia i s'ar putea închina. Un al treilea grup afirmă că isprava aceasta o făcuse grădinarul, de oare ce grădina lui ar fi fost distrusă de atâta lume care ar fi venit, de bună seamă, să vadă mormântul. Al patrulea grup aruncă vina asupra haimanalelor cari au profanat deseori mormintele, spre a le prăda. Iar al cincilea grup susține că, până acum, nimeni nu murise pe cruce numai după trei ore; răstignitul fusese trezit din letargie și salvat. Preoții se duc la Pilat: îi reproșează că fusese prea îngăduitor și îi proorocesc supărări și necazuri fără sfârșit, pentru că a permis apostolilor să ia cu dânșii trupul orgoliosului lor profet: — și acum, oamenii vor spune că el a înviat!

Însă — în visurile lor treze — femeile, cari l-au iubit, crezură că l-au văzut pe înviatul Isus, cu chipul și făptura sa adevărată.

Fiul Omului 11

SFÂRȘIT
CUPRINSUL :

	Pag.
Către Cititor	5
Prolog: IERUSALIM	9
Cap. I: CHEMARE	47
„ II: BUNA-VESTIRE	91
„ III:	
ÎNTUNECARE.....	147
„ IV: LUPTĂ.....	185
V:	
PĂTIMIRE.....	2
33	